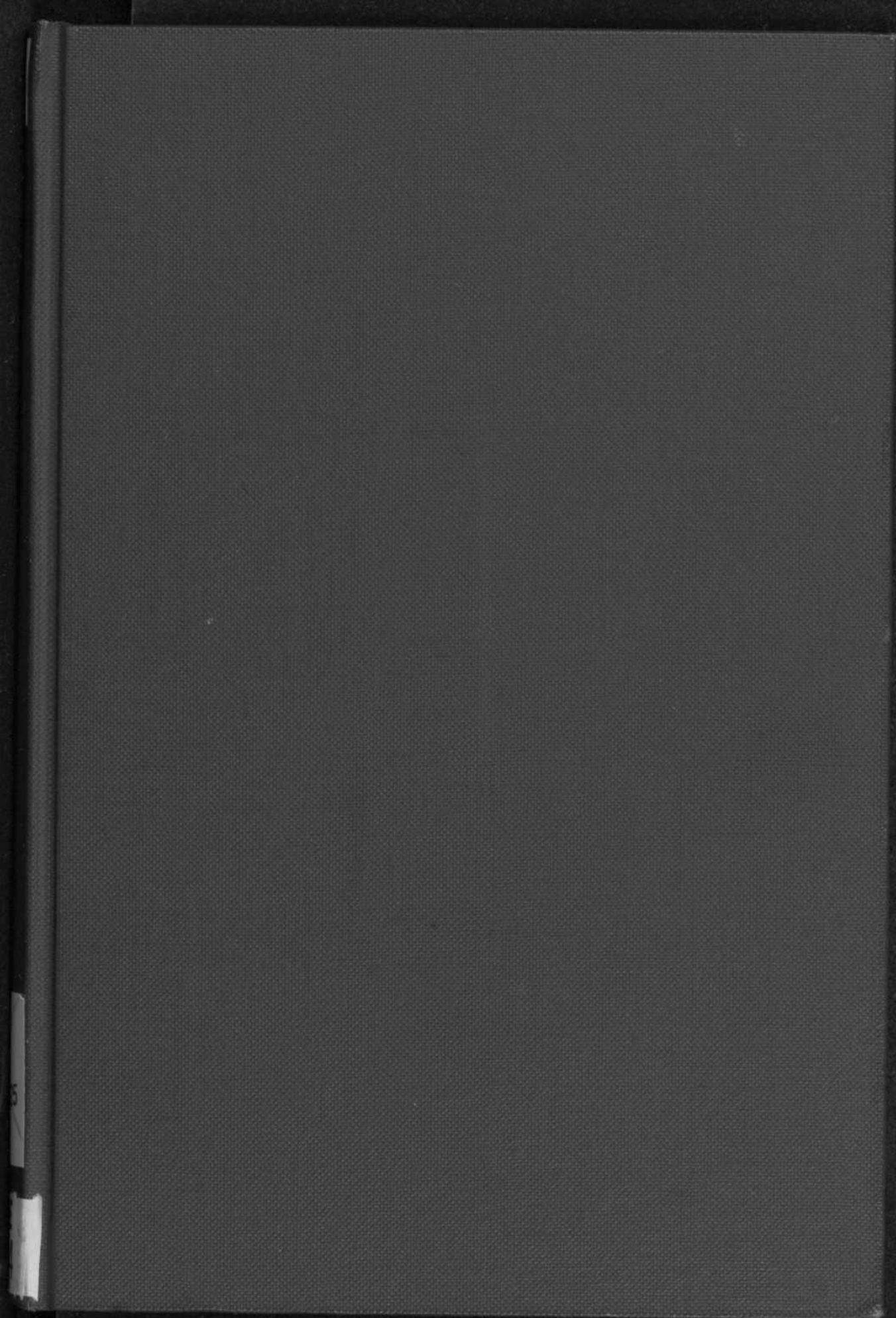

GEZICHT OP HET BEGIJNHOF TE BREDA IN 1910.

MCE 584

S 795 25
W. 7. 14
Jh

19/10/12
B

CARTULARIUM

VAN HET

BEGIJNHOF TE BREDA

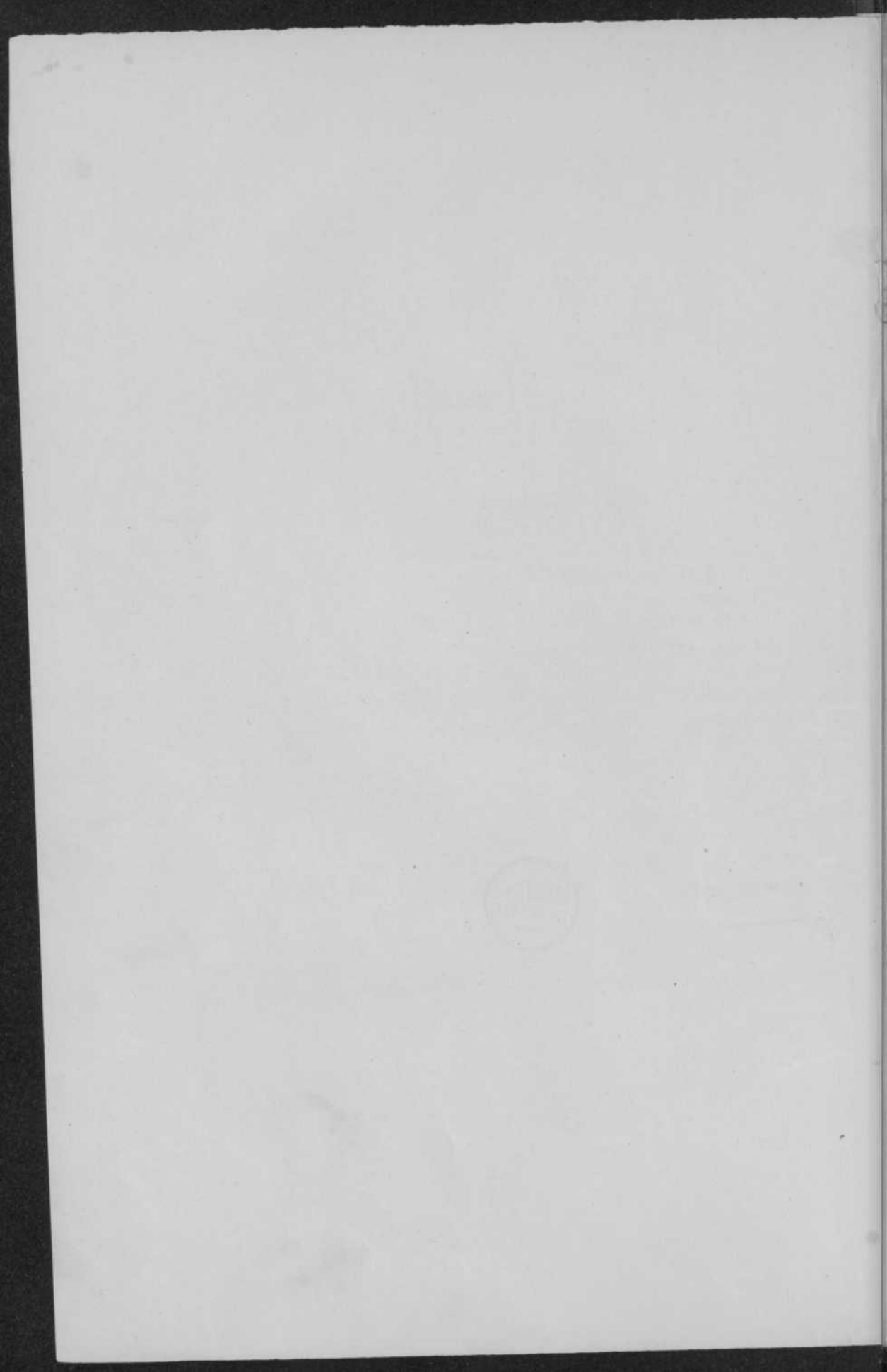
SAMENGESTELD DOOR

G. C. A. JUTEN, R.-K. PR. EN KAP.

REDACTEUR VAN „TAXANDRIA”.

UITGAVE VAN
HET PROVINCIAAL GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN
IN NOORD-BRABANT.

INLEIDING.

De eigenaardige instelling der Begijnhoven heeft haar oorsprong gevonden in de Zuidelijke Nederlanden. Van daar breidde zij zich uit over alle Nederlandsche gewesten, zoodat in de middeleeuwen bijna elke stad aldaar haar eigen Begijnhof bezat.

Deze gestichten, gelijk wij ze kennen met eene afzonderlijke begraafplaats, eene eigene kerk of kapel te midden van kleine huisjes, waarin vrome vrouwen onder eene gemeenschappelijke overste een leven leiden, dat het midden houdt tusschen het leven in de wereld en dat in een klooster, deze gestichten hebben zich ingericht naar het voorbeeld te Luik, waar in het laatst der 12^e eeuw een heilig priester, LAMBERT LE BÈGUE geheeten, een dergelijk hof in het leven had geroepen.

Eenparig getuigen dit de oude kronieken.

Zoo verhaalt GILLES VAN ORVAL, de geschiedschrijver uit de 13^e eeuw der Luiksche bisschoppen: circa annum 1173 suscitavit (Deus) spiritum sancti cujusdam sacerdotis, viri religiosi, qui LAMBERTUS LE BEGES, quia balbus erat, de Sancto Christophoro dicebatur, a cujus cognomine mulieres et puellae, quae caste vivere proponunt, *Beguines* gallice cognominantur, quia ipse primus extitit, qui eis premium castitatis verbo et exemplo predicavit¹⁾.

¹⁾ *Gesta episcoporum Leodiensium*; PERTZ, *Monumenta Germaniae*, SS., d. XXV, blz. 110.

IV

Een ander bewijs vond MEYER in een handschrift van het *British Museum*. Op eene miniatuur, voorstellende een priester met een stralenkrans om het hoofd, las hij:

*Ge suis ichis Lambers, nel tenez pas a fable
Ki funda sain Christophle, ki enscri ceste table.*

*Cist prudom fist premiers l'ordre de beginage
Les epistles sain Faul mist en nostre langage¹⁾.*

Ly Mireur des Histors uit de 14^e eeuw verhaalt uitvoerig de stichting van het Luiksche Begijnhof²⁾:

„Et chis LAMBERS-LI-BEGHES commenchat sour l'an XI^c LXXIX a fondeir une mult belle englise et grande par dedans son jardin, et un puissans mostier seant tot emmi le jardin, altour VI verges larges, aytre pour les mors ensevelir et chie encloure des bons mures entour; ilh fist faire maison pour habiter; et oit tant d'ovriers que tout fut parfaite en dois ans; et fut consacrée en honour de la sainte Triniteit, de la benoite verg Marie et de saint Christofle; et là mist un capelain.... Puis a mit damoiselles demorer es maisons, qui avoient devocion de servir Dieu; adont y entrat filhes de barons, de chevaliers, de escuyers, borgois, si ont faite des prieuse et des archiprieuse et les appelat apres son subnom *beghines*, car ilh avoit à nom LAMBERS-LE-BEGHES. Che furent les premiers beghines, qui fussent fondée; et LAMBERS demoroit entre elles et les prechoit touz jours mult de bien”.

Deze aanhalingen mogen hier voldoende zijn om, zoo niet de stichting, dan toch de inrichting onzer Begijnhoven toe te schrijven aan den Luikschen priester LAMBERT DEN STAMELAAR.

Eerst in de 17e eeuw begon men de H. BEGGA te noemen als stichtster dezer vrome vereenigingen, maar met geen

¹⁾ MEYER, *Le psautier de Lambert le Bègue: Romania* XXIX, 528.

²⁾ Chronique de JEAN DES PREIS, dit d'Outremeuse, publiée par STAN. BORMANS, IV, blz. 461.

enkel deugdelijk bewijs kan deze meening verdedigd worden. Alleen reeds het feit, dat vóór de 16e eeuw geen enkel Begijnhof, kapel of altaar toegewijd was aan de H. BEGGA, zegt reeds duidelijk genoeg, dat in de middeleeuwen niemand er aan gedacht heeft deze heilige als stichtster der Begijnhoven te beschouwen.

De naam *Begijn* wordt dan ook niet afgeleid van BEGGA, maar van den bijnaam van LAMBERT DEN STAMELAAR. Eigenlijk is hij dus een spotnaam, maar, zooals JACQUES DE VITRY zegt, men heeft het meer gezien, dat de ongeloovigen, als zij geen reden vinden om de godsvrucht af te keuren, deze bespottelijk maken door scheldnamen, zooals de Joden Christus een Samaritaan, zijne volgelingen Galileërs noemden.

* * *

La vie isolée, que les béguines menaient dans les différentes parties des villes et même en dehors d'elles, n'offrait pas tous les avantages désirables. L'idée de les réunir en dehors des villes, sans supprimer entièrement leur vie isolée, ne tarda pas de se produire et d'être exécutée.

On construisit pour elles des maisonnettes formant une enceinte clôturée, au milieu de laquelle on bâtit la chapelle. Chaque béguine y habitait sa maisonnette dans laquelle elle faisait son ménage. Une maîtresse élue veillait à l'observation de la règle. Les béguines faisaient le voeu de la chasteté pour le temps où elles resteraient dans l'établissement, car elles pouvaient librement renoncer à leur état et rentrer dans le monde. Leur journée était partagée entre les exercices de piété et les ouvrages manuels ou l'instruction des enfants. Les ouvrages manuels consistaient à tricoter et à coudre ainsi qu'à filer et tisser le lin et la laine. Elles s'établissaient de préférence près d'un cours d'eau pour blanchir leurs toiles. Leurs travaux manuels et surtout leur commerce de toiles leur fournissaient des moyens de subsistance. Elles ne faisaient point de voeu de pauvreté. Elles

pouvaient conserver leur patrimoine et même l'augmenter par leurs petites économies. Ordinairement elles faisaient un petit legs à l'établissement et faisaient le reste à leurs proches parents. Le costume qui leur fut prescrit par le règlement, était simple et de couleur noire ou grise. Les béguines malades étaient soignées dans une infirmerie¹⁾.

Deze schets van kanunnik DARIS kunnen wij geheel overnemen voor het Bredasche Begijnhof.

Gelijk elders woonden in den beginne ook hier de Begijnen verspreid door de stad, om op vastgestelde uren in de een of andere kerk bijeen te komen.

Toen haar aantal steeds grooter werd, kregen zij van een weldoener een stuk grond buiten de wallen der stad in gebruik, waar spoedig verschillende huisjes gebouwd werden. Volgens de oude kroniek zou deze weldoener geweest zijn GODFRIED VAN BREDa, die gehuwd was met MACHTELD VAN DIEST, en zou het stichtingsjaar van het Bredasche Begijnhof zijn 1240²⁾. Doch nog altijd is er niet voldoende licht verspreid over de oudste heeren van Breda, zoodat ik deze mededeeling niet geheel en al durf onderschrijven³⁾.

Maar wie ook deze weldoener moge geweest zijn, 2 Maart 1267 schonk HENDRIK, heer van Breda, „om hulpen onser zielen ende onser ouder“, voorbedoelden grond met alle huizen in vollen eigendom aan de Begijnen⁴⁾.

¹⁾ *Histoire du diocèse, et de la principauté de Liège pendant le XIIIe et XIVe siècle*, blz. 204.

²⁾ *Notitia Marchionatus S. R. Imperii*.

³⁾ Vgl. *Taxandria* XII, blz. 228. In het rentenregister, dat in 1427 werd opgemaakt, wordt met geen enkel woord gesproken over de gift van GODFRIED en MACHTELD, en toen in 1486 op verzoek van het kapittel van Breda de oude brieven werden overgeschreven, konden de Begijnen als oudsten brief alleen overleggen dien van 1267 (Oorkonde No. 151).

⁴⁾ Zie oorkonde No. 1 B.

Dit terrein lag buiten de toenmalige stadswallen¹⁾, maar werd bij de nieuwe ommuring door JAN VAN POLANEN in 1350 binnen de stad Breda opgenomen. Zooals de plattegrond bij VAN GOOR en VAN DER HOEVEN ons duidelijk doen zien, was het een ruim terrein, ter linkerzijde voor den burcht gelegen²⁾, dat tegenwoordig wordt ingenomen door een gedeelte van het Kasteelplein met de buitenmanege der K. M. Akademie.

Deze gift mogen wij beschouwen als de eigenlijke stichting van het Begijnhof te Breda. Niet alleen schonk HENDRIK den grond met de huisjes in vollen eigendom, verklaarde hij de bewoonsters vrij van alle lasten, maar zelfs veroorloofde hij haar op die plaats eene kapel te bouwen en eene begraafplaats aan te leggen. Eenige jaren later werd dit goedgekeurd door den bisschop van Luik³⁾.

Spoedig werd van zijn verlof gebruik gemaakt, want in 1291 sprak men reeds van eene kapel ter eere van de H. Katharina⁴⁾.

Reeds korte jaren later werd het bestaan van het Bredasche Begijnhof ernstig bedreigd.

In het begin der 14^e eeuw ontstond in Duitschland eene godsdienstige secte, wier aanhangers zich noemden Begarden en Beginen. Zij doorkruisten steden en dorpen, deden straten en pleinen weergalmen van hun getier, en gaven zich over aan allerlei losbandigheden. Hunne leer werd veroordeeld in 1310 door het concilie van Maintz, en Paus CLEMENS V besloot deze beweging voor goed te onderdrukken door de vereeniging van de zich noemende Beginen te ontbinden. Weldra ondervonden de Begijnen in onze gewesten den nadeeligen invloed der pauselijke veroordeeling, o.a. in Antwerpen. Maar CLEMENS V had duidelijk de Nederlandsche Begijnen buiten de veroordeeling gesloten, wat bevestigd werd door een schrijven,

¹⁾ In oorkonde No. 7 staat: *Apud Bredam*.

²⁾ Oorkonde No. 146: *voer de borch*.

³⁾ Oorkonde No. 3.

⁴⁾ Oorkonde No. 4.

dat Paus JOANNES XXII 2 Januari 1320 zond aan den bisschop van Kamerijk. Na een nauwkeurig onderzoek verklaarde deze uitdrukkelijk, dat de Begijnen in zijn bisdom niet vielen onder de beslissing van CLEMENS V en krachtens de uitspraak van Paus JOANNES XXII mochten blijven bestaan¹⁾.

Dezelfde verklaring gaf ADOLF VAN DER MARCK, bisschop van Luik, achtereenvolgens aan verschillende Begijnhoven, die onder zijne rechtsmacht behoorden, o. a. aan dat te Breda in 1330²⁾.

Het Bredasche Begijnhof bleef dus bestaan. En doorlezen wij nu de lange reeks van de hierachter afgedrukte oorkonden, dan zien wij dit gesticht zich verheugen in de achting van geheel het land van Breda. Bekend is dan ook de lofspraak van RIJCKELS³⁾:

„Breda had van oudsher een vermaard Begijnhof, dat haar ten allen tijde tot luister verstrekke. Werd ooit in deze hoven pracht, weelde, valsche geloften, menschelijk opzicht of het jagen naar aardschen lof en roem verbannen, dan voorzeker wordt aan dat alles verzaakt in Breda's Begijnhof”.

Bijna drie eeuwen lang woonden de Begijnen aldaar in stillen vrede onder de bescherming van het kasteel harer weldoeners. In de eerste jaren der 16^e eeuw bouwden zij er voor zich eene nieuwe kapel⁴⁾, en plaatsten zij ongeveer terzelfdertijd (1510) eene nieuwe poort aan den ingang van haar hof⁵⁾. Doch 20 jaren later moesten de Begijnen het haar zoo dierbare hof verlaten.

HENDRIK III, graaf van Nassau en heer van Breda, wilde den ouden burcht van JAN VAN POLANEN verbouwen en vergrooten, en, waren de ontworpen plannen voltooid geworden, voorzeker zou dit paleis in deze landen zijn weerga niet

¹⁾ H. NIMAL, *Les Béguinages* (1908), blz. 32 e. v.

²⁾ Oorkonde No. 12.

³⁾ *Vita S. Beggae*, blz. 300.

⁴⁾ Zie blz. 143.

⁵⁾ Oorkonde No. 167.

gevonden hebben¹⁾. Voor de uitvoering van die plannen stond het Begijnhof voor een deel in den weg, terwijl zijne kapel in geval van beleg een gevaar voor het kasteel geacht werd²⁾.

De graaf verzocht daarom verlof, dat hij 15 Mei 1531 van den bisschop van Luik kreeg, om het Begijnhof te verplaatsen en het terrein ervan voor zijn nieuw kasteel te gebruiken. Na vele onderhandelingen kwam de graaf den 30 Juni d.a.v. tot eene overeenkomst met de Bredasche Begijnen³⁾. Voor den grond, dien zij hem daartoe afstonden, betaalde hij haar 500 Rijnsche guldens, terwijl zij van hem in eigendom kregen de stalling, bakkerij, brouwerij en het hoenderpark van het kasteel met een grooten hof, die gelegen waren aan de Zuidzijde van het Valkenberg. Dit terrein mochten de Begijnen bebouwen tot aan de Katerstraat⁴⁾ toe, waar de graaf haar toestond eene poort te plaatsen.

Dit terrein was gunstig gelegen, omdat het lag nabij de St. Wendelinuskapel, welke door de Begijnen gebruikt kon worden.

Nog in Juli daaraanvolgende werden eenige huisjes afgebroken⁵⁾, en met spoed werd het nieuwe hof in gereedheid gebracht. In Juli 1535 waren de nieuwe gebouwen reeds zoover gevorderd, dat eenige zusters hare huizen konden betrekken. Eigenaardig is wel het bevel van den graaf, om de volgorde vast te stellen, waarin de Begijnen hare huizen hadden te kiezen⁶⁾.

¹⁾ TH. ROEST VAN LIMBURG, *Het Kasteel van Breda*, blz. 42.

²⁾ Zie blz. 179.

³⁾ Oorkonde No. 207.

⁴⁾ Men wil dezen naam afleiden van St. Katharina, onder wier bescherming het Begijnhof was geplaatst. M.i. is dat onjuist, daar eerst in 1531 het Begijnhof in deze straat werd geplaatst, terwijl in 1356, 1398 enz. reeds gesproken wordt van Caterstraat; zie oorkonden No. 33 en 72.

⁵⁾ V. V. D. AURA, *Bijdragen*, blz. 104.

⁶⁾ Oorkonde No. 216.

Uit het droevige tijdvak van den beeldenstorm, welke ook in de stad Breda heeft gewoed, deelt het archief van dit Begijnhof geene feiten mede.

Maar van de Spaansche Furie kreeg ook het Begijnhof zijn deel!

Bij de plundering, die toen op 27 Juli 1581 te Breda plaats had, klopten eenige Spaansche soldaten aan de poort, welke zij gesloten vonden. Om grootere onheilen te voorkomen traden de meesteressen, ANNA VAN DEN KIEBOOM en ADRIANA VAN LIER met hen in onderhandeling, en daarbij werd bepaald, dat dezen hun een rantsoen van 500 Rijsche guldens moesten betalen. Toch bleven de ruwe soldaten geheel den dag op het hof en deden zij zich daar overvloedig van spijs en drank voorzien, tot dat zij op bevel van den opperbevelhebber d'HAULTEPENNE, wien de Begijnen een geschenk hadden doen aanbieden door tusschenkomst van zijnen hofmeester, des avonds het hof verlieten. Met moeite konden de Begijnen de gelden voor het rantsoen bijeen krijgen, maar gelukkig schonk haar de pastoor daartoe een flinke som¹⁾.

In de eerste dagen van Maart 1590 maakte prins MAURITS zich bij verrassing (turfschip) meester van Breda. Wel kenmerkte de inname zich niet door roof en plundering, maar de uitoefening van den Katholieken eeredienst werd verboden, de O. L. V. Kerk gegeven aan de Protestanten en de kerk der Begijnen afgestaan aan de Waalsche

¹⁾ Item also de rendanten aen de poorte mosten commen om met de souldaten, dbagijnhoff willende innemen ende spolieren, van rantsoen maecken te traicterene.

Item om dezelve souldaten den yersten dagh van de Furie ter maeltijt te houden ende zijn alsdoen aen wijn en eetwaeren verteert 3 R. g.

Item heeft heere ADRIAEN VAN DORST, onsen pastoor, den yersten Augusti anno XVC ende LXXXI, om te mogen vervallen het groote rantsoen, daarmede wy in de furie belast waren, ons gegeven 96 R. g.

Rijksarch. Brussel; Doos: Begijnhof te Breda.

Den princen hoff soe dat het Beghijnhoff hier
niet en kan worden geëxtendeert noch licht gescheyt

Die huyskens van het Baghijnhoff

Den hoff van het Bagh.

De secrete

Hier coemt huys met de

Hier comt die huysinghe en den
hoff van die Cappucienen

vensters
op den
hoff
van de
Capucienen

Dit is de plaats die de
Baghijnkens pretenderen

Hier comt vorts noch den
Hoff van de Capucienen

Dit is die erva van die Cappucienen tot hier toe.

's Heeren straet

¹⁾ De St. Wendelinuskapel

gemeente. Alleen in stilte konden zij nog de heilige geheimen van haren godsdienst vieren; toch waren zij nog verheugd, dat zij de stad niet behoeften te verlaten. Zij hadden dit te danken aan de bijzondere bescherming van prins MAURITS, die aldus de belofte nakwam van zijn voorzaat, HENDRIK III VAN NASSAU.

De origineele brief wordt nog altijd met eerbied bewaard, en verdient hier in haar geheel te worden overgenomen.

„MAURITS, geboren Prince van Oraengien, grave van Nassau, Catzenellenboge, Vianden, Dietz enz., marquis van der Vere ende van Vlissingen, gouverneur ende capitein general van Hollandt, Zeelandt ende West Vrieslant, admiral general enz. allen gouverneurs, colonellen, capiteynen, gemeynen krijghsluyden te water ende te lande, ende allen anderen onder onzen gebiede wesende, saluyt. — Doen te weten, dat wy omme zekere goede redenen, ons daertoe moverende, genomen ende nemen midts dezen in onze bescherminge ende sauvegarde het Baghijnhoff deser stadt, staende in de Katerstrate, eensamentlijck allen de Baghynen, religieusen ende inwoonderen desselfs met heure goederen, roerende ende onroerende, egheene uytgesondert; ordonneren ende bevelen uluyden daeromme wel expresselick op pene van in onze ongenade te vallen, nyemanden van den bovengenoempden Baghynen of inwoonderen aen lijf ofte goederen te beschadigen, hinderen of crencken, maer hun vry ende vranck te laten woonen, heure goederen besitten ende het effect deser onzer sauvegarde volcommelick genyeten.

Gedaen binnen Breda den X^{en} Martij XV^c tnegentich. MAURICE DE NASSAU”¹⁾.

Toch kon deze machtige beschermer haar daarmede niet vrijwaren tegen iedere willekeur. De bevelhebber van Breda

¹⁾ Origineel op papier met ingedrukt zegel. — Archief van Begijnhof. Doos II, no. 64. Deze brief met eenige andere bundels werd niet bij de andere documenten bewaard, en eerst na het afdrucken van het Cartularium werd zij mij ter inzage gegeven.

jonker CHARLES DE HÉRAUGIÈRES, die een huis op het einde der Katerstraat bewoonde, kocht in 1592 van de stad een stuk grond, dat tegen het Begijnhof lag en de Schuttersdoelen werd genoemd. Aan den kant van het Begijnhof bouwde hij een nieuwen muur, en omdat hij dezen gaarne in een rechte lijn zag, ontnam hij aan de Begijnen een stukje grond; hij brak toen tevens een bouwvalligen gevel van een harer huisjes af, timmerde daar een hok voor zijn faisanten en konijnen en maakte in dien muur eene groote poort, waardoor hij over het Begijnhof zijnen uitgang nam naar de Katerstraat¹⁾. Zoolang hij leefde, gedoogden de zusters deze willekeurige daden, maar na zijnen dood (22 December 1601) beproefden zij het wederrechtelijk ontnomen erf terug te krijgen. Zijne weduwe, MARIA VAN GROENEVELT, met wie hij in Juli 1591 was gehuwd, verzekerde zich de bescherming van prins MAURITS, die op haar verzoekschrift 1 Februari 1602 aan de Begijntjes verbood hare rechten uit te oefenen, en wel te *opziene van de goede ende getrouwe diensten by haren man den lande gedaen*.

Korte jaren later verkocht zij haar huis aan jonker LOUIS DE CARLIER, heer van Marrières en kamerheer van den koning van Frankrijk. Met het optreden van den nieuwen eigenaar eischten de Begijnen haren grond terug, en trachtten zij den uitweg door de poort afgesloten te krijgen, waartoe zij 3 Juli 1609 een verzoekschrift aan prins MAURITS indienden, om hem te wijzen op het haar aangedane onrecht.

Op dat verzoek beval deze de zaak te brengen voor het schepencollege van Breda, doch, terwijl de zaak daar nog in onderzoek was, brak 9 Augustus d.a.v. DE CARLIER met geweld de poort open, welke de Begijnen met ketting en slot hadden gesloten. Prins MAURITS, in die dagen te Breda verblijf houdend, kwam zijne Begijntjes ter hulp en beval 12 Augustus d.a.v. aan de stedelijke regeering *haer te beschermen tegens alle geweld*. Zooals uit het vervolg der

¹⁾ Archief van het Begijnhof: Doos III, no. 20.

geschiedenis blijken zal, bleef echter de opgevorderde grond eigendom van DE CARLIER, maar werd hem de uitgang over het hof ontnomen.

Prins MAURITS bleef verder zijn gegeven woord getrouw, door het Begijnhof steeds in zijne bescherming te nemen tegen de willekeur van zijne ambtenaren¹⁾.

Betere tijden braken aan voor Breda's Katholieken, toen in 1625 SPINOLA de stad innam voor de aartshertogin ISABELLA. De groote kerk werd hun teruggeschonken, terwijl er drie nieuwe kloosters werden gevestigd: de Jezuïeten, Minderbroeders en Capucijnen. Deze laatsten hadden hun klooster in de Katerstraat, waar zij voor 9000 gulden het huis hadden gekocht van drossaard AERSSSEN, hetwelk vroeger bewoond was geweest door DE HÉRAUGIÈRES²⁾. Nu hoopten de Begijntjes weer, dat haar teruggave zou gedaan worden van den grond, haar vroeger ontnomen; zij deden daartoe reeds in 1626 door ouden van dagen getuigenis afleggen over den toestand van dat erf; deze is van belang om hier te worden medegedeeld en luidde als volgt:

Advokaat ARNOUT VAN SONST, 74 jaren, STEVEN VAN WIJCK, JORISZON, 81 jaren, procureur WILLEM VAN SONST, 66 jaren, ANDRIES JAN CHEEUWS, 86 jaren, PETER ANSSENS VAN LAER, kuyper, 64 jaren, CORNELIS VAN EERTRIJCK, 48 jaren, verklaren, dat aan de noordzijde van het Begijnhof altijd was geweest *zekere galerye ofte bogen, die binnen open waeren ende teynden deselve stont eenen muer, daerbuyten noch een affgaende walle ende daar tijnden noch zekere erve, waer ten minsten drye of vyer menschen neven een connen gaen; daer langs ging men zo naer het secrete als trappe, die op twater aldoen stonden, als naer den thoren, die tselve hoff buyten den voorseiden muer hadden staende, dwelcke des*

¹⁾ Oorkonde No. 278.

²⁾ Nog kochten zij in dezelfde straat het huis van PHILIPS VAN SONST, gewezen stokhouder. — Brusselsch Rijksarchief: Portef. Begijnhof van Breda.

hoffs brouwerij was; tijnden welcken thoren deselve bagynen noch hadden zekere erve.

Deze verklaring was de inleiding tot het rechtsgeding, hetwelk de Begijnen over bedoeld erf voerden met de paters Capucijnen, en dat eerst in 1633 een einde nam; de betwistte grond werd aan de Begijnen teruggegeven, onder voorwaarde, dat zij geen vensters in de belendende muren zouden aanbrengen.

Bij de verovering van Breda door SPINOLA, was het Begijnhof aldaar bijna geheel uitgestorven. Zoo woonden er bij de visitatie in 1631 slechts elf Begijntjes, van wie maar twee vóór den overgang der stad waren aangenomen¹⁾. In 1635 was haar aantal nog kleiner: MARIA MICHIELSEN, MARIA JANSEN, MARGARETHA VAN GEEL, MARIA DE BRUYN, ALEYD DREYMANS, MARIA VAN DER HEYDEN, JOANNA JANSEN, PETRONILLA VAN DER VLOET waren toen de eenige Begijntjes²⁾.

Tengevolge van de vervolging der Katholieken, verwekt door het beruchte retorsieplakkaat van 20 Juli 1634, kwamen Begijntjes uit Turnhout en Hoogstraten er een toevlucht zoeken. *Drie Begijntjes van Hoogstraten hier gevlugt op Kersmis 1636 en wederom vertrokken op Maria Magdalena 1637, zoo staat over die jaren vermeld³⁾.* En volgens eene lijst, door de meesteres VAN GHEEL 12 November 1637 op last van FREDERIK HENDRIK opgemaakt, zijn de volgende *Bagijntkens van Turnhout ende Hoochstraten respectie tzedert de retorsie vant plat lant voor dbelegh van Breda anno 1637 op desen Bagijnhove geaccepteert: Catalijn Blijens; Margriet Blijens; Catalijn van Nieuwenhuysen; Willemijntje Anthonissen; Adriaentken Vermeulen; Adriaentken Kreeten; Jansken Kreeten; Magdalena Kreeten⁴⁾.*

¹⁾ Zie blz. 233.

²⁾ Pastoreel archief: Portef. I.

³⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch: Rekeningen van het Begijnhof te Breda (collectie CUYPERS-V. VELTHOVEN).

⁴⁾ Rijksarch. 's-Gravenhage: Domeinarch. Nassau, 1083, f. 194.

Korte jaren slechts bleef Breda in handen van de aarts-hertogin ISABELLA: na een beleg van slechts 52 dagen verzocht de bezetting van Breda, 6 October 1637, zich aan de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden te mogen overgeven. In de voorwaarden van overgave, welke den volgenden dag geteekend werden, werd uitdrukkelijk beloofd: *dat de twee cloosters van nonnen en begynen sullen gehouden werden in sulcker manieren, als se gheweest sijn voor den jaere 1625 ten tyde van de regheringhe van de Ho^o Mo^o Heeren Staeten-Generael.*

Ondanks deze bepaling bleven de Begijnen bevreesd, dat zij haar hof zouden moeten verlaten. Zij verzochten daarom Prins FREDERIK HENDRIK haar onder zijne bijzondere bescherming te willen nemen, waarbij zij hem in herinnering brachten de uitdrukkelijke belofte van zijn voorzaat HENDRIK III, graaf van Nassau, *dat wy noch onse nacomelinghen off andere hun diezelve eenichszins zullen benemen, verminderen noch henluden daerin beleth doen*¹⁾.

Op zijn bevel, gegeven int leger by Breda desen 28 October 1637, overhandigde hem de meesteres van het Begijnhof 12 November d.a.v. de *lijste der naemen van de Baghijntjens, ende eerst dye van deghenen opt voorschreven Baghijnhoff geproffessit sijn*; zijnde Margriet van Gheel, Maeyken Michielssen, Anneken Cornelis, Maeyken de Bruyn, Aeltjen Dietmans, Maeyken van der Heyden, Jenneken Jans, Peerken van der Vloet, Adriaentken Michielsens, Adrijntken Dielissen, Maeyken Donckers, Ida van de Sande, Gheertruyt Vis, Helena Eeltkens, Elisabeth van Dunenborch, Maeyken Vliegghers, Jenneken Wijnen, Cornelia Hulshout, Catelijm van Doren. Vervolgens nog de namen der op het Begijnhof aanwezige Begijnen uit Turnhout en Hoogstraten, door mij boven reeds medegedeeld²⁾.

¹⁾ Zie blz. 183.

²⁾ Rijksarch. 's-Gravenhage: Domeinarch. Nassau 1083, f. 193.

Op het voorbeeld van zijnen voorganger verklaarde FREDERIK HENDRIK den 5 November d.a.v., dat geheel het Begijnhof met alle daar wonende personen onder zijne bescherming geplaatst was ¹⁾. Denzelfden dag nog verzochten de Begijntjes om het *Begijnhoff met het capelleken te mogen sluyten om alsoo des te beter in ruste en stillicheyd daer op te connen blyven wonen* ²⁾.

Afgesloten van het gewoel der wereld, leefden de Bredasche Begijntjes daarna rustig en in vrede onder de machtige bescherming van de Prinsen van Oranje. Wel hoopten zij nog, dat de naderende vrede haar meerdere godsdienstvrijheid zou schenken, maar hoe bitter was de teleurstelling! In plaats van vrijheid bracht de vrede van Munster haar nog grooteren dwang!

Zoodra die vrede was gesloten, had de drossaard van Breda de St. Wendelinuskapel doen openen voor de Waalsche gemeente. Na er *ettelicke* malen hunne godsdienst-oefeningen gehouden te hebben, zonden de predikanten en ouderlingen dier gemeente 13 November 1648 een verzoekschrift aan stadhouder WILLEM II, om deze kapel voor hunne diensten te mogen gebruiken. Dit werd hun toegestaan den 19 November d.a.v.

Waarschijnlijk dacht de Prins er niet aan, dat aldus de stilte op het hof zou gestoord worden en de zusters er door aan allerlei plagerijen zouden bloot staan. Doch op haar verzoekschrift gaf hij 3 Januari 1649 een bevel aan zijnen drossaard en rentmeester te Breda, *omme de voornoemde capelle van het Bagijnhooff af te sluyten, ende de deure te stoppen ende voorts daerin een deure ofte uytganck vry ende apart op de straete te maecken*.

En hiermede was de scheiding van Begijnhof en zijne kapel voor immer een feit geworden. Maar tegelijk was ook het voortbestaan van het Begijnhof verzekerd tot groote

¹⁾ Oorkonde No. 286.

²⁾ Oorkonde No. 287.

XVIII

vreugde der zusters, tot heil ook van alle Katholieken in de stad Breda. Uit verschillende brieven toch blijkt, dat de priesters, welke in die stad de herderlijke functiën uitoefenden, gedurende de eerste jaren na den vrede van Munster op het hof eene veilige schuilplaats vonden, waar zij onder de bescherming van de prinsen mochten wonen¹⁾.

Zoo woonde paters JEGHERS zeker reeds 1 November 1648 op het hof als pastoor²⁾. Om allerlei moeilijkheden, welke vooral door de meesteres van het Begijnhof werden gemaakt, wyl pater JEGHERS *dochteren van den derden regel* op het hof toeliet en *Sondachs ende heylige daghen den tijt employeerde tot gerief ende contentement van die van den derden regel ende andere van de borgerye in de vergaderplaatsen van de stadt*, zonder *eerste den dienst te doen op het Begijnhof*³⁾, moest de Bisschop van Antwerpen dien ijverigen priester bevelen het Begijnhof te verlaten. Den 28 Augustus 1669 verliet hij het hof en vestigde zich te Breda in het huis genaamd *de Graef*, dat hij tot een Katholiek bedehuis had ingericht⁴⁾.

Maar al stond het Begijnhof onder de bescherming der Prinsen VAN ORANJE, zoo bleven toch de plagerijen van de zijde der Hervormden niet uit. Zoo teekende ik aan uit een der rekeningen op het Bossche rijksarchief: *van 1687 tot 1689 betaelt aen den orgelist 18 in plaats van 25 gulden sjaers, dewijl het orgel eenigen tijt heeft stil gestaen, also den dienst door den stadthouder voor eenigen tijt verboden was*. Dit verbod werd echter opgeheven 1 Januari 1689.

Doch ernstiger was in de volgende eeuw de poging om het Begijnhof geheel te doen verdwijnen. Op het drijven

¹⁾ De weduwe van WILLEM II, MARIA VAN ENGELAND, hernieuwde de bescherming 25 Juli 1653.

²⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch, t. a. p.

³⁾ Pastoreel archief: Portef. I.

⁴⁾ *Graf- en Gedenkschriften der prov. Antwerpen VI*, blz. 247.

der predikanten waren omstreeks 1730 verschillende plakaten uitgevaardigd om „den aanwas van 't pausdom" tegen te gaan. Op bevel van de hooge regeering had daarop de Bredasche drossaard D'AVERHOULT naar den Haag eene lijst opgezonden van Katholieke kerken en dienstdoende priesters onder zijn gebied en daarop ook geplaatst het Begijnhof. Hiermede was de aandacht der Hooge Regeering op dit gesticht gevestigd, en 12 Maart 1731 werd een plakkaat uitgevaardigd, waarbij bevolen werd: „dat het gemelde Bagyneklooster te Breda zal moeten uytsterven, dog dat de Bagyne, die daarin tegenwoordig zijn, daarin sullen moogen blyven, maar door geen andere verwisselt of by versterf of vertrek gesupleert zullen mogen werden"¹⁾.

Dit doodvonnis werd hernieuwd in 1737.

Tal van verzoekschriften werden door de Begijnen verzonden om dit vonnis op te heffen, vooral in 1747; eerst in dat jaar werd haar verlangen ingewilligd en haar toegestaan om weer nieuwe leden in hare gemeenschap aan te nemen. Bij besluit der Staten-Generaal van 3 Maart van dat jaar werd toch toegestaan, dat het voornoemde Begijnhof *zal worden gelaeten ende gehouden op dezelfde voet, als het geweest is voor de resolutie van 12 Maart 1731.*

Na de omwenteling van 1795 mengde zich de stedelijke regeering van Breda op eene eigenaardige wijze in het inwendige bestuur van het Begijnhof.

Om de aanneming van het ontwerp der Staatsregeling voor het Bataafsche volk plechtig te vieren, had de Vaderlandsche Societeit of het Constitutioneel Gezelschap in die stad een groot nationaal feest voorbereid, te vieren op 19 Mei 1798²⁾, en toen de meesteres van het Begijnhof dit vernam, had zij volgens oud gebruik een dag te voren aan hare zusters verboden dien dag *uit te gaen om de triumfwagens te zien.* Dit was de reden, waarom de stedelijke regeering

¹⁾ Kerkelijk Placcaetboek II, 374.

²⁾ HERMANS, *Bijdragen tot de geschiedenis van Noord-Brabant* I, blz. 237.

ging ingrijpen in den inwendigen dienst van dat Hof, want, zooals de toenmalige meesteres aantekende: *den volgenden morgen quam mijn broeder, lid der Municipaliteit, uyt naem van den president my aenzeggen*, dat dit verbod moest worden ingetrokken. Om grooter onheilen te voorkomen is de meesteres zelf met drie andere Begijntjes naar het huis van haren broeder gegaan, om daar den stoet te zien voorbijtrekken, terwijl zij de andere Begijntjes dezen liet zien voor de vensters aan de straat.

Eenige dagen later kwam weer een nieuw bevel van de stedelijke Magistraat: *21 Mei*, zoo teekende zij verder aan, *quam den secretaris der Municipaliteit my aenzeggen*, dat de Begijnen niet in hare gewone kleeding buiten het hof mochten komen, als zijnde dat in strijd met art. 23 der Constitutie, terwijl hij dreigde, dat dit de laatste waarschuwing was!¹⁾ Tijdelijk werd daarop namens den afwezigen bisschop van Antwerpen, door den vicaris-generaal, ADRIANUS OOMEN, die als president van het Groot-Seminarie in de stad Breda woonde, aan de Begijnen van Breda toegestaan eene andere kleeding aan te nemen. In 1814 werd dit verlot weder ingetrokken²⁾.

Hiermede zijn de voornaamste gebeurtenissen verhaald, die ik bij mijne onderzoekingen heb opgeteekend.

Ruim zes eeuwen reeds heeft het Bredasche Begijnhof zich in deze stad weten te handhaven en is het trots alle stormen blijven bestaan. Naast God, Die in al die jaren zijn rijksten zegen over deze vrome zusterschaar heeft uitgestort, heeft het dit te danken aan de edelmoedige bescherming der Prinsen VAN ORANJE, die als erfgenamen en opvolgers van graaf HENDRIK III VAN NASSAU in de stad en de baronie van Breda nooit diens plechtige belofte hebben vergeten. En bij het bezoek, dat onze geëerbiedigde Koningin met

¹⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch, t. a. p.

²⁾ Oorkonde No. 298.

haren gemaal 3 Juli 1905 bracht aan het Begijnhof bij gelegenheid van de plechtige onthulling van het Nassau-gedenkteeken aan den ingang van het Valkenberg, heeft deze zeker de dankbaarheid kunnen lezen in de van vreugde stralende oogen der Begijntjes. En volle recht hadden dezen om in groote letters aan de binnenzijde der poort de Koningin toe te roepen:

HULDE EN DANK VAN HET BEGGIJNHOF
AAN ZIJNE EEUWENOUDE BESCHERMERS,
HET DOORLUCHTIGE HUIS VAN ORANJE.

* * *

Thans wil ik trachten den lezer eene schets te geven van het inwendige leven.

Boven heb ik reeds vermeld, dat het Begijnhof oorspronkelijk lag buiten de stad, doch bij de omwalling in 1350 binnen hare muren is opgenomen.

Het Hof was geheel door een muur omgeven en een groote poort gaf toegang; in 1510 wordt gesproken van een nieuw gebouwde poort en bij de verplaatsing in 1531 kregen de Begijnen verlof om eene poort aan de Katerstraat te maken. De tegenwoordige is in 1830 geheel vernieuwd, en draagt in den sluitsteen het opschrift: R. E. N. 1830.

De weduwe of jonge dochter, die als Begijn wenschte aangenomen te worden, moest aan de meesteressen de bewijzen overleggen, dat zij was onbesproken van gedrag en dat geen enkele blaam rustte op haar leven. De jonge dochter mocht niet jonger zijn dan dertien jaren, welke leeftijd in de statuten, opgemaakt door den Antwerpschen bisschop TORRENTIUS (1586—1595), gebracht werd op achttien jaren. Er werd verder geëischt een jaarlijksch inkomen van een sester rogge of de waarde daarvan. In den regel, door bisschop CAPELLO in 1676 vastgesteld, werd dit gebracht op een bezit van duizend gulden¹⁾.

¹⁾ Hierop waren uitzonderingen, zooals blijkt uit artikel 42 van de statuten van TORRENTIUS: „item wat begijnken de proven van den

Werd eene weduwe of jonge dochter op het Begijnhof toegelaten, dan moest zij beloven binnen het jaar de geloften af te leggen. Zoo luidt het in de oudste statuten. Maar in die, gegeven door bisschop TORRENTIUS, werd bepaald, dat niemand Begijn worden mocht, tenzij zij *eerst eenen tijd van een jaer by een goede en godtvruchtige beghyne ghewoont ende onderwesen sal sijn*. Tijdens het proefjaar werd volgens den regel van bisschop MALDERUS *het habijt der geestelijcke dochters in de werelt* gedragen.

Had zij dit jaar naar het oordeel der oversten goed doorgebracht, dan mocht zij zich bij het jaarlijksch onderzoek van den gevolmachtigde des Bisschops in de hofkapel aanmelden. Na de voorlezing van den regel, moest zij de belofte afleggen van tijdens haar verblijf op het Hof in reinheid te leven, hare oversten te gehoorzamen en den regel van het Hof stipt te onderhouden.

MALDERUS verordende: *dat zy in de kercke openbaerlijck ontfanghen worden ende onder de misse — onder dewelcke sy communiceren sullen — oft daernaer zal hun de pastoor op thoof hanghen den ommedoeck oft faillie naer geleghentheyts des tijts en sullen dan de gelofte doen in handen des pastoors*. Het eerste jaar na hare aanneming mocht zij voorts zonder bijzonder verlof der meesteres het Hof niet verlaten.

Zoodra een huisje van het Hof ledig was, kon de nieuwe Begijn dit koopen, en wel volgens de oudste statuten voor vijf Geldersche guldens; deze prijs werd in 1631 gesteld op tachtig gulden voor de groote en veertig voor de kleine huizen. Dit laatste had de bisschop bepaald om een einde

H. Gheest heeft ontfangen in haer leven, die sal haer huycken na haer doot moeten laten tot behoef van de tafle van den H. Gheest binnen de hove, maer scheyt die Beghyne uit den H. Geest ende gaet in de infirmarie wonen ende aldaer sterft, soo sal den H. Geest half dat goet afdeylen tegens de infirmarie".

te maken aan de oneenigheden tusschen de meesteres en de zusters van het Begijnhof ¹⁾.

In de oudste tijden hadden de Begijnen het recht haar huisje of kamer aan erfgenamen over te maken, maar dit werd in 1510 veranderd ten voordeele van het Hof, zoodat zij de woning slechts voor *één lijf* (d. i. haar leven) konden koopen.

Vóór de verplaatsing waren er op het Bredasche hof ook grootere huizen, *conventen* genaamd, waar verschillende Begijntjes in gemeenschap leefden, hoewel elk er eene afzonderlijke kamer had. In de andere huisjes woonde toen meestal slechts één Begijntje, maar het gebeurde ook wel, dat zij eene andere, meestal eene bloedverwante, bij zich innam.

Op het Bredasche Begijnhof staat reeds van de oudste tijden een groot huis, de *infirmérie* geheeten. Hierin werden niet alleen de zieke Begijnen opgenomen, maar ook zij, die geen voldoende inkomen hadden om afzonderlijk te leven ²⁾.

Wijl de Begijntjes de wereld hadden verlaten om God op een meer volmaakte wijze te kunnen dienen, zoo bevatten de vóór haar gestelde regels tal van voorschriften voor het godsdienstig leven. Eigenaardig is het, dat de oudste regel van dit Hof, dien wij kennen, op dit punt spaarzaam is. Wij lezen er alleen in, dat des morgens eerst 15-maal het *Onze Vader* en het *Wees Gegroet* moest gebeden worden in hare kapel, en dat door den dag twee malen de Zeven Psalmen moesten gelezen worden voor de weldoeners. Verder werd iederen Zondagavond eene godvruchtige lezing gehouden.

Later verordende bisschop TORRENTIUS, dat de Begijnen het Hof niet mochten verlaten, vóórdát zij in haar eigen kapel de H. Mis hadden bijgewoond. Zij, die konden lezen,

¹⁾ Zie blz. 234.

²⁾ Oorkonden Nos. 94 en 116; vgl. de noot op blz. XXI.

waren gehouden iederen dag de getijden van O. L. Vrouw te bidden of te zingen; de anderen moesten den Rozenkrans bidden. Op Zon- en Feestdagen moesten zij de H. Mis hooren, waarin gepredikt werd; hadden zij geen eigen pastoor, dan gingen zij naar de Groote Kerk en keerden te zamen naar het Hof terug. Overigens mochten zij op die dagen haar Hof niet verlaten en verbood bisschop MALDERUS haar dan zelfs de wandeling in het Prinsenhof of Valkenberg. TORRENTIUS schreef haar ook nog de maandelijksche biecht voor bij haren eigen pastoor, doch MALDERUS liet toe — *aengesien het dicwils gebruycken der H. Sacramenten seer salich is* — *dat se eens in elcke maendt op een ander te biechten gaen.*

Aan het gebed moesten de Begijnen arbeid voegen: allerlei handwerken mochten zij vervaardigen, mits het was werk, dat de anderen niet hinderde; zoo was haar oudtijds reeds het laken noppen verboden, en toen het *wercken van cussenen* in zwang kwam, werd dit insgelijks verboden in 1510.

Van de vroegste tijden was het reeds gewoonte, dat op het Begijnhof school werd gehouden, en kinderen onderwezen werden in de godsdienstleer en de vrouwelijke handwerken. En hiervan zegt bisschop CAPELLO: *elles sont par la d'une si grande utilité pour la ville, que sans cet institut une infinité d'enfans, surtout des pauvres, croupiroient dans la paresse et l'ignorance.*

Eenvoud moest het kenmerk zijn van ieder Begijntje: vandaar dat haar zoovele voorschriften gegeven werden om alle ijdelheid in kleeding, en iedere weelde in de huisjes te vermijden. In de eerste tijden van het bestaan van het Begijnhof moest de kleeding zijn van zwarte of grauwe kleur, zonder eenig sieraad. Eerst in den regel van 1676 wordt uitdrukkelijk zwart voorgeschreven. *Het lijnwaet sullen sy niet mogen styven, noch aen de handt omslaen; sy sullen gheen uytghesneden schoenen draghen, gheen lanck*

hair noch eenighe hoyen dan alleen platte van stroo, ende die swert.

Ook haar huisraad moest den stempel van eenvoud dragen: *gheen ledicanten of curieuse buffetten, maer coetsen ende cleerschrappayen, ende oock gheen wereldtlijke schilderyen oft spiegelheis in den huyse, gheen couleure gardynen oft kussenen dan blauw oft grauw.*

Uit alle bepalingen blijkt verder, dat stilte en ingetogenheid op het Hof moesten heerschen; alles wat daaraan te kort doen kon, moest vermeden worden. Het was aan de Begijnen verboden bruiloften, kermissen en doopmaaltijden bij te wonen, en alleen met bijzonder verlof mochten zij optreden als *meter*. Zij mochten in haar kamer wel gasten ten maaltijd nooden, maar waren dit mannen, dan moesten dezen aan de meesteres bekend zijn. MALDERUS verbood haar nog, dat *niemant sonder consent van d'overste oft pastoor in de spreekhuysen van de manscloosters gaen zal*, terwijl hij in een andere bepaling haar het houden van honden verbood.

Het Begijnhof was rechtstreeks aan de bisschoppelijke rechtsmacht onderworpen: of zelf of door zijn gemachtigde stelde de Bisschop jaarlijks een onderzoek in, en aan zijne goedkeuring is de regel en de keuze van de meesteres onderworpen¹⁾.

¹⁾ In het Pastoreel archief bevinden zich de volgende statuten:

1. Statuten vastgesteld door ERARD VAN DER MARCK, bisschop van Luik, na de visitatie van 3 April 1510 (Oorkonde No. 173). Hiervan zijn drie afschriften: *a.* in perkamenten omslag het ontwerp voor de statuten (Oorkonde No. 173); de statuten zelf (Oorkonde No. 187); de visitatie van 1522 (Oorkonde No. 195); *b.* in rood en zwart geschreven, waarachter ingeschreven is de verandering in eenige artikelen bij de visitatie van 26 November 1565; *c.* evenals *b.*, met een kort verslag van de visitatie van 17 September 1588.

2. Statuten 24 November 1589 vastgesteld door LEVINUS TORRENTIUS, bisschop van Antwerpen, volgens het plan opgemaakt door mr. FRANCISCUS VAN THIENEN (Oorkonde No. 265), waarvan twee afschriften zijn.

De overste van het Hof, meesteres genoemd, werd door de Begijnen zelf gekozen. Aan haar waren zij gehoorzaamheid verschuldigd; de meesteres had het recht haar verschillende straffen op te leggen, welke meestal geldboeten waren. De zwaarste straffen waren verbod om het Hof te verlaten en verwijdering daaruit. Met de oudste Begijnen van het Hof bestuurden de meesteressen het Hof en MALDERUS schreef voor, dat zij met deze om de twee weken eene bijeenkomst moesten hebben om over de gemeenschappelijke belangen van het Hof te beraadslagen.

In het begin van het bestaan van het Begijnhof te Breda was er slechts ééne meesteres, maar reeds in de 14e eeuw traden er gewoonlijk twee als oversten op en gedurende eenige jaren zelfs vier. Dit werd weder in de 17e eeuw afgeschaft. Zoo ver ik kan nagaan, had de keuze der meesteres ieder jaar plaats, en wel in de maand September, doch de door bisschop A CAPELLO vastgestelde regel wilde, dat de gekozene drie jaren achtereen aan het bestuur blijven zou. In 1781 wordt aldus de verkiezing eener meesteres

3. Statuten ontworpen door JOANNES MALDERUS, bisschop van Antwerpen; *a.* klad van een ontwerp; *b.* ontwerp en plan van nieuwe statuten, door den bisschop gezegeld en geteekend; *c.* statuten.

4. Statuten voorgeschreven door GASPAR NEMIUS, na de visitatie van 23 October 1635. Uit het voorwoord blijkt, dat het ongeveer dezelfde regel is als 3 *c.*, welke MALDERUS, door den dood hierin verhinderd, niet had geteekend en uitgevaardigd.

5. Statuten in 1676 door fr. AMBROSIUS A CAPELLO, bisschop van Antwerpen, uitgevaardigd. (In het Fransch.)

6. Statuten 26 Juni 1855 uitgevaardigd door Mgr. J. VAN HOYDONK, eersten bisschop van Breda. Deze zijn gedrukt te Breda bij J. HERMANS. In H. S. zijn hier bijgevoegd de Regel voor de Novicen en Voorschrift van levenswijze voor de novicen, opgesteld door W. VAN ZON, pastoor van het Begijnhof.

7. Statuten, herzien door P. HOPMANS, Vic.-Gen. en Pastoor van het Begijnhof, 1 Maart 1909. Deze zijn gedrukt in het Doofstommen-Instituut te St. Michielsgestel. In H. S. is hier bijgevoegd levenswijze voor de novicen, samengesteld 1 Maart 1909 door P. HOPMANS voornoemd.

verhaald: den 19 April kondigde de pastoor de Begijnen aan, dat den volgenden morgen om 10 uren de verkiezing zou plaats hebben. Dien dag, na de H. Mis van den H. Geest te hebben bijgewoond, kwamen alle Begijnen te zamen in de zaal, *galerij* genaamd. Twee zusters waren door ziekte afwezig, MARIA VAN RIJMENAM, die als oudste twee stemmen mocht uitbrengen, en MAGDALENA VAN DEN KIEBOOM. Eerst haalde de provisor met den pastoor van het Begijnhof de stemmen op van deze twee zusters, en daarna begaf hij zich naar de pastorie. Hier kwamen de andere Begijnen één voor één hare stem uitbrengen voor den provisor en den pastoor. Allen begaven zich vervolgens naar de kerk en daar kondigde de provisor haar aan, dat met meerderheid van stemmen tot meesteres gekozen was zuster CATHARINA TURBIEZ. Namens Z. D. H. den Bisschop van Antwerpen bekrachtigde hij deze keuze en spoorde allen aan, dat zij de nieuw gekozene zouden gehoorzamen en eerbiedigen.

In den loop der eeuwen vond ik de volgende namen van meesteressen¹⁾:

- 1291. HEILWIG VAN DER HEYDEN.
- 1317. MECHTELD VAN DEN HOVEL.
- 1344. BEATRIX VAN HERTEL.
- 1380. HEYLWIG VAN DE VUCHTSCHOOT en HEYLWIG GHELMERS.
- 1397. ALIJT REYSENAELDEN met de laatstgenoemde.
- 1404. IDA VOEL en ELISABETH DIERICK.
- 1410. CATHARINA GHELMER en BEATRIX VAN OOSTERHOUT.
- 1414. HEYLWIG GHELMER met de laatstgenoemde.
- 1427. CATHARINA VAN DER MOLEN noemt zich meesteres in het opschrift van het oude rentenboek, dat zij heeft doen aanleggen. Zij maakte haar testament 29 Augustus 1455.
- 1444. ELISABETH VAN HYLAAAR; was meesteres met de vorige.
- 1446. MARIA VAN HOLTEN.

¹⁾ In de Lijst van Persoons- en Plaatsnamen kan de lezer naslaan in welke oorkonden deze personen voorkomen.

1463. HEYLWIG VAN DER GROEDE en HEYLWIG VAN DEN KERKHOF, anders gezegd BEYS; deze was eene dochter van WILLEM en afkomstig van Wouw.
1471. Laatstgenoemde was in dit jaar meesteres met ELISABETH KOENEN, dochter van GILLES, en in
- 1474 met ELISABETH KORINCS, die 3 Augustus 1496 haar testament maakte.
1496. ADRIANA PETERS, die in
- 1500 meesteres was met CORNELIA, dochter EERENBOUT ROMBOUTS. Deze werden opgevolgd in
- 1500 door MARGARETHA BLERINCX, dochter van AERT en door ELISABETH DAMIS.
1511. Deze laatste was ook meesteres in 1511 en was denkelijk de LIJSBETH, dochter van meester AERT, die in 1510 ook meesteres was met CECILIA MERTENS, dochter van JAN. Zij stond van 1511 tot 1515 aan het hoofd van het Begijnhof met HEILWIG KETELAER¹⁾, dochter van AUGUSTIJN.
1516. De rekening over dit en die over het volgende jaar werden afgelegd door ADRIANA PETERS, CECILIA MARTENS, MARGRIET GOSENS en CATHARINA, dochter van JAN MARCELIS, als meesteressen²⁾.
1518. In plaats van MARGRIET GOSENS is in dit jaar ELISABETH VAN ALFEN onder de vier meesteressen.
1521. ELISABETH, dochter van HENDRIK AARTSZOON met CATHARINA MARCELIS.
- 1522—1535. Deze laatste werd 22 September 1522 gekozen met CORNELIA DOERINCX, eene dochter van JAN³⁾.
- 1540—1543. HEYLWIG KETELAER, dochter van AUGUSTIJN, en MARIE

¹⁾ Rijksarch. Brussel t. a. p.: Rekeningen.

²⁾ Rijksarch. Brussel t. a. p.

³⁾ Oorkonde No. 195 vermeldt duidelijk CORINCS: maar het moet DOERINCX zijn, zooals blijkt uit Nos. 196 en 197; rekeningen van 1526, 1533 tot 1536 in het Bruss. Rijksarch.; 1530—33, 1532—36 in het Rijksarch. 's-Hertogenbosch.

- VAN DER STROMPE of VERSTROMPEN, dochter van ANTONIUS ¹⁾; deze laatste was in 1522 tot kosteres aangesteld.
- 1545—1548. MARIE VERSTROMPEN met ANNA, dochter van WILLEM VAN OUTENAER, geboortig uit de Hoeven ²⁾.
1548. Deze laatste, eenige malen overste met JENNEKE VAN DER STROMPE, eene zuster der vorige, was nog meesteres in 1561 ³⁾; zij maakte haar testament in 1578.
1561. ANNA VAN DEN KIEBOOM, dochter van PETER HENDRIKS-zoon, was in de volgende jaren meesteres met ADRIANA VAN LIER. Een van beiden is in Augustus 1588 gestorven, zooals deken DE SMIDT aan den zegelbewaarder van den bisschop van Antwerpen den 27^{en} dier maand schreef. Met machtiging van den bisschop liet hij eene nieuwe keuze doen op 17 September d.a.v. ⁴⁾
1588. JOANNA VAN TURNHOUT (THOURNOUT), dochter van JAN; zij werd 17 September van dit jaar gekozen en door genoemden deken bevestigd, waarbij tegenwoordig waren JOANNES VAN VESSEM, proost van St. Catharina-dal en NICOLAAS VAN DEN BOVEN, pastoor van Etten; zij was toen 47 jaren oud ⁵⁾.
1589. LUCIA VAN LIER en ANNA DE BIE, naar hare geboorteplaats ook genoemd VAN OVERACKER; zij werden gekozen 13 October 1589.
1591. JOANNA VAN STORM, dochter van JAN, was met laatstgenoemde meesteres.
1613. MARIA JANSSENS.
1618. ANNA VAN OVERACKER moet in dit jaar gestorven zijn; met haar voerde als meesteres het bewind LUCIA VAN LIER. Deze laatste was eene dochter van Jonker JAN

¹⁾ Brusselsch Rijksarch. t. a. p.

²⁾ „ „ t. a. p.

³⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch t. a. p.

⁴⁾ Archief aartsbisdom Mechelen: *Copie litterarum per Levinum de Smidt ab anno 1587—1591*: band *Visitationes districtus Bredani*.

⁵⁾ Pastoreel archief: Portefeuille I, No. 1 c:

- VAN LIER; zij maakte haar testament te Breda 20 September 1624.
1620. MARIA JAN GEERTS of GEERIJS.
1626. MARIA MICHIJLSEN, geboren van Hoogstraten, was in dit jaar meesteres met ANNEKE JACOBS, maar stond sinds 1627 alleen aan het hoofd. Wanneer zij gestorven is, blijkt mij niet.
1634. De rekening over dit jaar werd afgelegd door ANNA CORNELISSEN als meesteres.
1635. MARIA JANSSENS en MARGARETHA VAN GHEEL werden gekozen 23 October van dit jaar. Na den dood der eerstgenoemde bleef MARGARETHA VAN GEEL alleen meesteres; zij was geboren te Hoogstraten en aldaar in het Begijnhof aangenomen; op verzoek van de meesteres MICHIJLSEN was zij naar Breda over gekomen. Zij deed rekening over de jaren 1642 tot 1650.
1660. MARIA VERWIJMERS; zij deed rekening tot 1674.
1674. MAGDALENA VAN SPRANGH; zij was omstreeks 1631 geboren in de omstreken van Zevenbergen en deed hare belofte 26 Mei 1652. Van haar zijn rekeningen bewaard over de jaren 1674 tot 1685. Zij stierf 2 Maart 1705.
1684. MARIA SCHUURMANS; zij was omstreeks 1637 te Breda geboren, deed hare belofte 24 September 1657 en werd tot meesteres gekozen 3 October 1684. Zij stierf 6 December 1721.
1706. MARIA VAN DER AVOIRT; zij werd dit jaar tot meesteres gekozen 19 October. Zij was gedoopt te Breda in de Brugstraat 9 November 1653, als dochter van JOANNES bij ADRIANA VAN DUN; zij deed hare belofte 13 September 1677 en overleed 24 Maart 1730.
1723. MARIA BRUYNINCX; zij was geboren te Roosendaal in 1665, werd geprofest 14 Juli 1694, werd gekozen 13 Mei 1723 en overleed 19 November 1747.
1744. MARIA VAN REYENAM; zij was geboren te Oosterhout omstreeks 1691, werd geprofest 25 September 1714, gekozen 6 Mei 1744, en stierf 4 Maart 1784.

1781. CATHARINA TURBIEZ; zij was geboren te Breda in 1730, werd geprofest 8 Februari 1751 en werd tot meesteres gekozen 20 April 1781. Zij overleed 3 Augustus 1794.
1790. MARIA CORNELIA LEMMES, geboren te Breda omstreeks 1743 uit het huwelijk van ADRIANUS L. en MARIA JOHANNA WAGEMAKERS, werd geprofest 13 Juni 1768; zij overleed 12 Maart 1820.
1815. CORNELIA MEEREN; zij werd geboren te Ginneken 17 Mei 1779; zij was eene dochter van ABRAHAM MEEREN en PETRONILLA VAN DIJK. Hare belofte deed zij 18 Augustus 1810 en werd 26 Mei 1815 tot meesteres gekozen met 32 stemmen en andermaal 1 Mei 1820. Zij overleed 9 September 1835.
1835. ADRIANA BOOMAARS; zij was geboren te Teteringen 24 Juli 1788, werd geprofest 9 October 1810, gekozen tot meesteres 1835. Zij overleed 23 Mei 1855.
1855. ADRIANA ELISABETH RUBBENS; zij was geboren te Gilze 26 October 1813, werd geprofest 19 Juni 1827, benoemd tot novicen-meesteres 15 Augustus 1837 en tot meesteres gekozen 27 Juni 1855. Zij overleed 27 November 1867.
1868. CORNELIA VAN HOOYDONK, geboren te Ulvenhout 24 November 1813, geprofest 6 Mei 1840. Zij werd tot meesteres gekozen 3 April 1868 en overleed als zoodanig 24 Januari 1901.
1901. MARIA JANSSENS, geboren te Made 1 November 1846, geprofest 10 October 1882 en gekozen tot meesteres 7 Februari 1901.

Nog dienen vermeld te worden de portierster en de kosteres.

De *portierster* was belast met het sluiten en openen der poort van het Begijnhof. De juiste tijd daarvoor werd in den oudsten regel niet aangegeven: wel was het voorschrift, dat de Begijnen op het Hof moesten wezen, wanneer in de Groote Kerk geluid werd voor het Lof, maar toch mochten zij na dien tijd het hof nog verlaten; dit laatste werd echter

door bisschop A CAPELLO verboden. Door MALDERUS werd verordend, dat de poort zou geopend worden om vijf uren, doch van October tot half Maart om zeven uren. Gesloten werd zij om acht uren, maar in den winter om zes uren.

Alleen de portierster had eene vrije woning en werd betaald voor haren dienst, en wel in 1732 met achttien gulden.

Eigenaardig is het verbod, 19 October 1706 gegeven door bisschop COOLS aan de portierster, dat zij niet drijven mag *alsulcke groote coopmanschappe ende absolutelyck zal verlaeten de coopmanschappe in vlasse.*

De *kosteres* was belast met het versieren en schoonhouden der kapel, het nazien en in orde brengen der kerkelijke gewaden. Zij bewaarde ook de gelden, welke in de kapel geofferd werden.

Tegelijk met den eigendom van het Begijnhof hadden de Bredasche Begijntjes in 1267 het recht gekregen om er eene eigene kapel te stichten¹⁾. De goedkeuring van den Bisschop van Luik hierop bepaalde echter uitdrukkelijk, dat door dit verlof niet te kort zou gedaan worden aan de rechten van den pastoor der stad Breda²⁾.

Deze kapel was reeds in 1291 gesticht en was toegewijd aan de H Katharina. Het bezoeken van en het weldoen aan deze kapel op de voornaamste feestdagen werden in 1295 en 1296 met aflaten begunstigd³⁾.

De plebaan van Breda, JOHANNES WITTE, stond tijdens zijn bestuur toe, dat de uitvaarten der Begijntjes zouden zijn ten voordeele van het Begijnhof, mits dit ieder jaar vier grooten betaalde aan het kapittel van Breda; dit keurde deze regeling goed 15 Mei 1343, en verklaarde tevens, dat de inkomsten van de begrafenis van andere personen dan

¹⁾ Oorkonde No. 1.

²⁾ " No. 3.

³⁾ Oorkonden Nos. 5 en 6.

de Begijnen, die in de hare kapel ter aarde werden besteld, ook waren ten voordeele van het Hof¹⁾.

Over deze eerste kapel zijn weinig bijzonderheden tot ons gekomen; alleen vinden wij vermeld, dat in den aanvang der 16^e eeuw het noodig was in de plaats daarvan eene nieuwe kapel te bouwen. De nieuwe kerk was volgens de meening van HENDRIK III VAN NASSAU in tijden van oorlog een groot gevaar voor zijnen burcht²⁾.

In deze kapel bestonden de volgende beneficiën:

1. Het altaar van de H. Maria en de H. Katharina. Eerst waren aan dit altaar gesticht slechts twee H. Missen in de week; later werd er nog een derde H. Mis aan verbonden, waarvoor eene rente werd gegeven van twee sesters rogge. De begeving van dit beneficie behoorde aan het Bredasche kapittel; het was gesticht geworden in 1301 door ENGELBERT VAN DEN EINDE. Uit een brief van de meesteres MICHIELSEN blijkt, dat het inkomen van dit altaar bedroeg twintig veertelen rogge en zeven gulden.

2. Het altaar van den H. Antonius, waaraan eene dagelijkse H. Mis verbonden was. Het was opgericht in 1440. Volgens denzelfden brief bedroeg het inkomen van dit altaar in geld dertig Karelsgulden, acht stuivers en in rogge twee en twintig veertelen, drie lopen.

3. Het altaar van de H. Maria en de H.H. Servatius, Monulphus en Gondulphus, in 1491 gesticht door ROLANDUS VAN MEER, kanunnik van de St. Servaaskerk te Maastricht. Zoolang zijn broeder, SERVATIUS VAN MEER en kanunnik te Breda, leefde, was de rector van dit altaar gehouden om daarop iedere week ééne H. Mis te lezen, en wel om de week eene op Zaterdag ter eere van O. L. Vrouw. Na diens dood moest hij iedere week drie H. Missen lezen, waarvan om de week eene ter eere van O. L. Vrouw. De vergeving

¹⁾ Oorkonde No. 18.

²⁾ Zie blz. 143.

van dit beneficie was vermaakt aan den deken en de twee oudste kanunnikken van Breda ¹⁾).

In 1500 werd op dit altaar eene wekelijksche Mis op iederen Donderdag ingesteld door ALIJT VAN GHOEWIJCK ²⁾).

Bij de verplaatsing van het Begijnhof in 1535 moesten de Begijnen ook deze kapel onder den moker zien vallen en werd haar toen de St. Wendelinuskapel in gebruik afgestaan.

Voordat de Begijnen waren overgegaan naar haren nieuwen Hof, had een groote brand op Donderdag 23 Juli 1534 een groot gedeelte van de stad Breda verwoest. Hoewel ook de Katerstraat was aangetast, en het vuur ook de St. Wendelijnskapel bereikte, geloof ik niet, dat de brand daaraan veel verwoesting heeft aangericht. In de rekening van het Begijnhof toch over de jaren 1534 St. Jan tot Lichtmis 1536 ³⁾ wordt met geen enkel woord over dezen brand gesproken; alleen wijzen enkele harer posten op de verhuizing der Begijnen, zooals deze:

Item gegeven Melis die screynmaker soe in reparacie van der nieuwer kerck, te weten aen die voeten van die autertafelen, ende die sittene te maken, daer die Baghinen in sitten.

Item Peter die screynmaker om den tuyn af te breken ende die tabernakelen in die oude kerk.

Item Peter Jansen die timmerman om den tuyn te stellen in die nieuwe kerck.

Bovengenoemde beneficiën werden naar dit nieuw bedehuis overgebracht, waarin reeds de volgende bestonden:

1. Het altaar van St. Joris, 9 September 1446 gesticht door ENGELBERT VAN NASSAU. Dit beneficie, met verplichting van eene dagelijksche H. Mis, had in de 17^e eeuw een inkomen van acht en dertig Karelsgulden, negentien stuivers, tien oort met eene rente van zeven veertel en een loop rogge.

2. Het altaar van den H. Wendelinus, op denzelfden dag

¹⁾ Oorkonde No. 155.

²⁾ „ No. 166.

³⁾ Brusselsch Rijksarch. t. a. p.

gesticht door JAN VAN NASSAU, op verlangen zijner moeder¹⁾.

In het begin der 17^e eeuw trachtte de meesteres MICHIELSEN de inkomsten dezer beneficiën machtig te worden om daarmee in het vervolg den pastoor van het Begijnhof te betalen. Door hare bemoeiingen stond de toenmalige rector dezer beneficiën, mr. FLORENTIUS DE WILDE, den 7 December 1628 de beneficiën van den H. Antonius en Wendelinus met dat van St. Joris af tot onderhoud van den pastoor. In ruil daarvoor ontving hij, in tegenwoordigheid van mr. JOHANNES LUYENS, pastoor van Groot-Zundert, éénmaal honderd gulden en een brevier *van de laatste editie, fijn, plat en gebonden*.

Deze beneficiën kwamen later in het bezit van de Prinsen VAN ORANJE, als heeren van Breda. Op verzoek van meesteres MARIA VERWYMERS stond de weduwe van WILLEM II deze inkomsten weder aan het Begijnhof af.

Hiervoren hebben wij reeds gezien, dat van af 1590 tot 1625 de St. Wendelinuskapel aan de Begijnen was ontnomen en ten gebruike gegeven aan de Waalsche gemeente van Breda. Nadat SPINOLA in dat laatste jaar die stad had ingenomen, werd deze kapel aan de Begijnen teruggegeven. Voor altijd werd haar echter het gebruik daarvan ontnomen in 1649 en de poort van deze kapel werd voor haar alleen ontsloten, wanneer een Begijntje ten grave werd gedragen om eene laatste rustplaats te vinden in den gemeenschappelijken grafkelder der Begijnen, die zich in die kapel bevond. In 1830 kregen de Begijntjes tot begraafplaats een eigen afdeeling op het Zuilen bij Breda.

Toen haar deze kapel voor goed was ontnomen, werden de godsdienstoefeningen voor haar tot in het begin der 19^e eeuw verricht in drie huisjes op het Begijnhof, zijnde de derde, vierde en vijfde woning, welke zoo goed mogelijk waren ingericht tot een passend bedehuis. De vrome Begijnen trachtten ook dit kapelletje zoo waardig mogelijk te ver-

¹⁾ Brusselsch Rijksarchief t. a. p.

sieren en daarom schonken velen harer bij hare plechtige professie daaraan het een of ander sieraad.

Zoo schonk ANNEKEN WILLEMS daaraan in 1651 vier koperen kandelaars en bij haar dood een zilveren arm voor het beeld der H. Begga. De twee zusters JACOBS schonken in 1652 acht schilderijen der Zeven Smarten met een pavillioen, zeker voor het H. Sacrament. In 1747 liet JOHANNA BARBARA DE JOURNO de zilveren remonstrance van dat kapelletje vergulden, wat zij met 213 gulden betaalde. JOANNA KATHARINA JAMEZ, eene zuster der meesteres, schonk in 1794 een bord met twee ampullen van zilver en een vaan voor de processie.

Bijna twee honderd jaren lang hebben de Begijnen in dit bedehuis hare godsdienstoefeningen gehouden en zoo was haar dit lief geworden. Toch waren zij verheugd, dat zij eindelijk eene nieuwe kerk konden bouwen, waardig den God der altaren te herbergen.

Bij koninklijk besluit van 26 Februari 1836 veroorloofde WILLEM I haar die nieuwe kerk te bouwen, waarvan de kosten geraamd werden op 13.966 gulden. De aanbesteding volgde 16 Maart.

In 1838, den 25 Juli, werd het nieuwe gebouw plechtig ingezegend door den apostolischen vicaris J. VAN HOOYDONK. Bij de plechtige H. Mis, welke voor de eerste maal in dit kerkje werd opgedragen, werd hij bijgestaan door de Eerw. heeren HUBERTUS JOANNES MOERINX en BERNARDUS RAPHAEL VAN HAL als diaken en subdiaken, terwijl als index optrad de pastoor van het Hof¹⁾.

Eenvoudig staat dit kerkje, dat onder toezicht van 's Rijks waterstaat in den stijl van die jaren is opgetrokken, achter op het hofplein in het midden van de vriendelijke huisjes van het Begijnhof. De vrome Begijntjes hebben alle moeite

¹⁾ *De plegtstatige inzegening der St. Catharinakapel op het Begijnhof te Breda. Gedenkboekje door mr. F. J. HOPPENBROUWERS. Breda 1839, gedrukt bij de Gebr. Nijss aldaar.*

aangewend om ook dit kerkje zoo heerlijk mogelijk in te richten.

Het Bredasche Begijnhof had oorspronkelijk geen eigenlijk gezegden pastoor. De rector van een der beneficiën harer kapel bediende de H.H. Sacramenten, terwijl zij zelf, waarschijnlijk tegelijk met de meesteres, haren biechtvader kozen ¹⁾.

De eerste pastoor, die op het Begijnhof woonde, was JAN VAN DER VENNE en zijne opvolgers woonden daar ook. Alleen pastoor ROYMANS bleef wonen in zijn huis in de Katerstraat te Breda en ook zijn opvolger pastoor VOSBEECK woonde in een eigen huis in die stad. De reden, dat het Bredasche Begijnhof den algemeenen regel overtrad, welke uitdrukkelijk het wonen van den pastoor binnen de muren van het Hof verbood, moeten wij zoeken in den treurigen toestand, waarin de Bredasche Katholieken zich bevonden na de verovering van Breda door de Staatſchen. Alleen toch de pastoor van het door de prinsen VAN ORANJE beschermde Begijnhof was in die stad veilig.

De pastoor van dat Hof bewoonde een van de huisjes daarvan en wel, zooals uit de rekeningen blijkt, de dertiende woning, welke vooral door de zorgen van pater JEGHERS veel verbeterd was. In 1850 werd voor den pastoor van het Hof eene geheel nieuwe pastorie gebouwd.

De pastoor van dat Hof werd oudtijds benoemd op voordracht der Begijnen. Zijn inkomen was in 1635 driehonderd gulden. Zijn werkkring is in oorkonde no. 285 duidelijk omschreven.

Pastors van het Bredasche Begijnhof waren:
1343. Heer GHERIJT, capelaen ²⁾.
1412. HENRICUS CUYPER, rector van het St. Katharina-altaar ³⁾.

¹⁾ Oorkonde No. 195.

²⁾ Oorkonde No. 19.

³⁾ Stedel. arch. van Breda: No. 2212, f. 33vo.

XXXVIII

1522. JAN MATHEEUS als biechtvader gekozen¹⁾.
1566. *Broeder Lodewijck, carmelijt tot Mechelen, terminaris tot Breda ende confesseur van den Baghijnhoff tot Breda*; hij was met meester GIELIS BRIENINCX, priester en kapelaan der O. L. V. Kerk te Breda en meester JOOST EERENBOUT, ook priester, tegenwoordig bij het overleggen der rekening der meesteressen van het Hof aan HEYNRICK LOEYEN, *canonick, licentiaet in de godheyt, als commissaris van den lantdeken meester Servaes Scilders, lycentiaet*²⁾.
1574. Heer CHRISTIAEN, biechtvader der Begijnen; hij was tegenwoordig bij het opmaken der rekening 4 October van dit jaar met LAMBERT BOSHUYS, deken van Breda, en PIETER DE HOOGHE, kanunnik³⁾.
1578. Heer ADRIAAN NICLAASZON, geboren te Dorst⁴⁾.
1592. ADRIANUS PLAET, geboren te Oudenbosch, las in dit jaar de H. Mis op het Hof⁵⁾.
- 1625 (?). CHRISTOPHORUS BIESTRATEN, die in 1632 pastoor benoemd werd te Ginneken en aldaar in 1644 stierf.
1631. JAN VAN DER VENNE⁶⁾.
De meesteres van het Hof verzocht 19 Juni 1634 om de cuur, welke open was tengevolge van diens overlijden, te geven aan ARNOLD GODFRIED VAN AKEN, onderpastoor aan de kathedraal van Antwerpen⁷⁾.
1635. ADRIANUS VAN BRAKEL, hij nam 17 Februari de cuur

¹⁾ Oorkonde No. 195.

²⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch, t. a. p.

³⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch, t. a. p.

⁴⁾ Oorkonden Nos. 260 en 261.

⁵⁾ Archief van Breda No. 2144.

⁶⁾ Oorkonde No. 283. Waarschijnlijk is deze dezelfde als JOANNES VAN DER VENNE, priester van Mechelen, die 7 Juni 1623 bezit neemt van de kapellanie van O. L. V. in de Groote Kerk te Breda, waarbij als getuigen optraden FRANCISCUS GEORGH AB EYNTHOUTS, kanunnik aldaar en de kapelaans HENRICUS MACCART en LAMBERTUS DEVELETTE. (H.S. in mijn bezit).

⁷⁾ Brusselsch Rijksarch., t. a. p.

op zich¹⁾; in 1639 werd hij benoemd als pastoor van Bavel. Hij had voor onderpastoor 9 December 1636 ALEXANDER SWEVERS.

1647. FRANÇOIS VAN ENTHOUTS; hij deed in het Begijnhof de H. Diensten van 1 October 1647 tot Juli 1648 en is alstoen *van den Beghijnhove* vertrokken en kort daarna te Hoogstraten overleden²⁾.
1648. PETRUS JEGHERS van de orde der Minderbroeders; hij was waarschijnlijk reeds in het voorjaar van 1648 binnen Breda op verzoek van den kerkeraad, welke zich uit de voornaamste burgers der stad Breda gevormd had. Na het vertrek van v. ENTHOUTS zal hij zich een veilige schuilplaats op het Begijnhof hebben verschaff, waar hij zeker in November reeds woonde. Veel hebben de Katholieken van Breda aan dezen ijverigen priester te danken, terwijl ook onder zijn bestuur het Begijnhof in bloei toenam: 24 Begijntjes deden onder hem hare belofte, van wie de eerste was ELISABETH VAN LANSCHOT, die als dochter van PAULUS en ANNA VAN DEN WYMER 30 September 1612 te Groot-Zundert gedoopt was³⁾. Ondanks zijnen ijver had hij met veel moeilijkheden te kampen, zoodat hij ten laatste op 28 Augustus 1659 het Hof verliet en zich in de stad Breda vestigde. Op bevel van zijne overheid ter oorzake van nieuwe geschillen, nu met den kerkeraad, keerde hij in 1666 naar zijn klooster te Antwerpen terug, waar hij als vicaris overleed 10 October 1673⁴⁾.
1659. BARTHOLOMEUS LOYMANS was als de vorige tegelijk pastoor van de stad Breda. Hij woonde niet op het Hof, maar in een huis aan de Katerstraat aldaar. Bij de verbanning der Katholieke geestelijken uit Breda in 1666

¹⁾ Oorkonde No. 235.

²⁾ Rijksarch. 's-Hertogenbosch, t. a. p.

³⁾ *Taxandria* VIII, blz. 216.

⁴⁾ *Graf- en Gedenkschriften der prov. Antwerpen* VI, 232.

mocht alleen LOYMANS in die stad blijven. Hij overleed 17 April 1673.

1673. HENRICUS VOSBEECK was zijn opvolger als pastoor in de stad Breda en op het Begijnhof. Deze stierf in Januari 1674. Na zijnen dood werd een afzonderlijk pastoor benoemd, één voor de stad en één voor het Begijnhof¹⁾.

1674. NICOLAAS VAN MILST, de bekende volksdichter; hij richtte in het Hof de broederschap van de H. Drievuldigheid op. Hij overleed alhier 17 Augustus 1706²⁾.

1706. ARNOLDUS JACOBUS VAN DER LOCHT; hij werd door den bisschop van Antwerpen 16 September van dit jaar benoemd³⁾. Hij was een groot weldoener van het Hof; zoo schonk hij het in 1750 zeshonderd gulden, waarbij hij op zijn sterfbed nog 75 gulden voegde, om hiermede een of twee arme Begijntjes te onderhouden. Hij overleed 9 Mei 1754 en is den 13^{den} d.a.v. begraven te Breda *in de France kerk onder den hofserck, met ons eygen baer gedragen en ons eygen baer cleet, heeft daerop gelegen tot onder onse poort en om de menighte van menschen, die daer mede te lijck gingen, soo ist lichaem door de S. Annestraet gedragen naer de France kerck, en om die reden is onder onse poort toen het swert baer cleet daerop geleyt uyt de groote kerck, daer de vrinden voor hebben betalt. Noch hebben de vrinde in de groote kerck drymael laten luyden, omdat zijn familie allemael in de stadt woonaghtigh was, twelck anders niet geschiet sou hebben, alst met ons wit baer cleet gebrogh was geworden, gelijck ons Begijntjens.*

1754. CORNELIS BLOCK; hij werd op verzoek der Begijntjes

¹⁾ Oorkonde No. 293.

²⁾ In *Taxandria* hoop ik een uitgebreide levensschets van hem te geven.

³⁾ Oorkonde No. 294.

- tot opvolger van laatstgenoemde aangewezen¹⁾. Hij overleed 4 Maart 1784 en werd begraven te Meerle.
1784. BERNARDUS WILHELMUS JAMEZ; hij overleed reeds 3 Januari 1786.
1786. BERNARDUS VAN BERGEN, 12 Januari 1741 in de Nieuwstraat te Breda gedoopt als zoon van PETRUS en CATHARINA JOSEPHA PERQUIN, was sinds 1782 pastoor van het kleine Dorst²⁾, werd 17 Januari 1786 door de Staten-Generaal reeds als pastoor van het Begijnhof toegelaten; „hij was een ootmoedig en godvruchtig priester, de vriend van geestelijken en leeken”. Hij overleed 7 November 1825.
1825. WILLEM VAN ZON, geboren 12 Maart 1783 te Oosterhout, werd na zijne priesterwijding assistent benoemd te Made in 1805, in 1808 tweede en 29 October 1810 eerste kapelaan te Oosterhout, vervolgens 18 Juni 1814 vicaris van St. Catharina-dal aldaar. Hij overleed als pastoor van het Begijnhof 12 Maart 1859.
1859. JOANNES VERDAASDONK, geboren te Teteringen 22 April 1808, priester gewijd 18 Juli 1834, werd 19 November 1838 assistent en 23 Januari 1844 kapelaan te Gilze, werd overgeplaatst naar Nispen 21 April 1845 en werd pastoor te Willemstad 28 September 1849. Tien jaren later, 12 Mei 1859, werd hem de pastorie van het Begijnhof toevertrouwd, waar hij overleed 2 Mei 1885.
- Van ieder dezer vier laatste pastoors hangt een geschilderd portret in de pastorie.
1885. ADRIANUS HENRICUS VAN DEN CORPUT was geboren te Ulvenhout (Galder) 27 Juni 1843, werd priester gewijd te Hoeven 15 Juni 1867, benoemd tot professor aan het Klein-Seminarie 7 September 1868, tot secretaris van het bisdom 13 December 1870, tot vicaris-generaal van Z. D. H. Mgr. H. VAN BEEK 15 December 1883, tot

¹⁾ Oorkonde No. 296.

²⁾ G. C. A. JUTEN, *Kerkelijk Oosterhout*, blz. 71.

pastoor van het Begijnhof 20 Juni 1885, tot kanunnik 15 November 1885, tot proost van het Kathedraal Kapittel 26 Juni 1905. Hij stierf 13 November 1908. Hij was huisprelaat van Z. H. den Paus en ridder in Orde van den Nederlandschen Leeuw en van Oranje-Nassau en versierd met het kruis *Pro Ecclesia et Pontifice*.

1908. ADR. PETRUS WILH. HOPMANS is geboren te Standdaarbuiten 23 Augustus 1865, priester gewijd te Breda 12 October 1890. Na het baccalaureaat in de H. Godgeleerdheid te hebben behaald aan de Hoogeschool te Leuven, waartoe hij 12 Juli 1893 *Stellingen* verdedigde, werd hij 22 Januari 1894 benoemd tot kapelaan te Kruisland, 31 Maart d.a.v. tot leeraar aan het Klein-Seminarie; 27 Augustus 1897 tot tweeden secretaris van Z. D. H. den bisschop van Breda en 18 Januari 1898 tot diens eersten secretaris. Na den dood van Mgr. A. van DEN CORPUT werd hij 17 November 1908 diens opvolger als vicaris-generaal en als pastoor van het Begijnhof, en 10 Februari 1909 als kanunnik. Hij is door Z. H. Paus Pius X aangesteld tot Geheim Kamerheer (11 Juni 1909) en door H. M. de Koningin benoemd tot ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw (31 Augustus 1910).

* * *

De uitgave van dit Cartularium is bijeengebracht uit een dubbel archief: het archief van de meesteres van het Begijnhof en dat van den pastoor.

Over elk een enkel woord.

I. *Het archief van de meesteres*. Toen ik voor de eerste maal inzage er van mocht nemen, vond ik dit archief wel veilig bewaard, maar zonder eenige orde. Wjl ik hoopte in de papieren van de oudste stichting der stad Breda veel merkwaardigs te vinden, nam ik, met verlof van den toen-

maligen pastoor, Mgr. VAN DEN CORPUT, op mij het archief te ordenen. Volgens de regels door Mrs. S. MULLER Fz., J. A. FEITH en R. FRUIN Th. Az. ontworpen in hunne *Handleiding voor het ordenen en beschrijven van archieven*, zocht ik naar de oude indeeling van dit archief, om deze wederom aan te brengen. Doch er was geen spoor te vinden. Ik heb dus gemeend het best de volgende indeeling te kunnen maken:

a. losse stukken; b. registers; c. rekeningen.

A. De *losse stukken*, voor het grootste gedeelte schepenbrieven van Breda en omliggende dorpen, heb ik in chronologische volgorde gerangschikt en in drie doozen verdeeld.

B. *Registers*: 1o. Rentenregister van 1427; dit bestaat uit twee deelen, waarvan het eerste tot opschrift heeft: *Dit is de bewisinghe van Sinte Kathelinen-chijnse van den Beghijnhove tot Breda met den onderpande, gheordineert bi joncfrou Kathelinen van der Molen, meestersse, ende bescreven in den jare M IIII^c ende XXVII*; boven het tweede deel staat: *Dit sijn die uutschrifte van den erfbrieven des Beghijnhoofs van Breda, gescreven in den jare MIII^c ende XXVII*. Dit laatste deel is gepagineerd met Romeinsche cijfers en telt 14 bladen. Beide gedeelten zijn met dezelfde hand geschreven, maar na 1427 zijn er nog tal van renten en brieven tusschen gevoegd.

2o. Idem, maar een afschrift uit de 16^e eeuw.

3o. *Dit is dat manuael des hoefs van den Baghinen tot Breda, geschreven int jaer XV^c ende twee ende veertich in den Mert.*

4o. Rentenregister uit het begin der 17^e eeuw, aangelegd door MAEYKEN JAN GEERIJTS.

5o. *Den namen van de Begijntkens, geproffessit sedert het jaer 1648.*

C. *Rekeningen*: 1685—1700; 1700—1706; 1706—1715; 1 15—1719; 1723—1731; 1731—1738; 1738—1744; 1744—1749; 1753—1757; 1761—1765; 1765—1770; 1770—1773; 1773—1776; 1770—1780; 1781; 1781—1788; 1798; 1802.

XXXXIV

Verder nog de volgende rekeningen van de verkochte huizen: 1764—1770; 1778—1781; 1788—1790; 1781—1801; 1809—1819.

Een rekeningboek van de kosteres: 1786—1798.

II. Het *pastoreel archief*; dit heb ik zoo genoemd, omdat het waarschijnlijk vroeger door den pastoor bewaard werd. Ik vond het in één bundel in het archief van het bisdom Breda, waaraan een der vroegere pastoors het waarschijnlijk had geschonken of in bewaring afgestaan. Thans is het door Z. D. H. den bisschop van Breda aan den pastoor van het Begijnhof weergegeven. Het bevat voor het meerendeel stukken, welke betrekking hebben op het geestelijk bestuur, zooals: de regel, de visitatie-verslagen, de beneficiën, enz. Ook deze portefeuille is door mij geordend.

Het Cartularium nu, dat dank de goede zorgen van het Provinciaal Genootschap van K. en W. in Noord-Brabant in het licht wordt gegeven, is vooral samengesteld uit het archief van de meesteres. Hieruit zijn opgenomen al de akten tot aan 1600, hetzij dezen bewaard zijn in afdeeling A, hetzij opgeteekend staan in B 1o en 2o. Als Aangangsel heb ik B 5o aan het Cartularium toegevoegd. Uit het pastoreel archief heb ik slechts die stukken opgenomen, welke mij voor de geschiedenis van het Hof van eenig belang schenen.

In de Inleiding heb ik daarenboven gebruik gemaakt van aantekeningen, welke ik verzameld heb in het Nassau-Domein-archief op het Rijksarchief te 's-Gravenhage en uit de rekeningen van het Begijnhof, welke bewaard worden in het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch en te Brussel. Te 's-Hertogenbosch worden dezen bewaard in drie portefeuilles, welke behooren tot de collectie CUYPERS-VAN VELTHOVEN. Uit de 16^e eeuw vindt men er de volgende rekeningen: 1530—1533; 1532—1536; 1547—1561; 1554; 1565—1568; 1574; 1578; 1599—1612.

Bij deze uitgave heb ik de regels gevolgd, welke door

het Historisch Genootschap van Utrecht zijn uitgegeven. Doch gaarne wil ik bekennen, dat niettegenstaande de beste zorgen bij de verbetering der proeven nog verschillende fouten aan het oog ontsnapt zijn. De welwillende lezer gelieve deze zelf te verbeteren.

Wat de dateering der akten betreft, ook ik heb hierin gefaald na zoovele anderen. Ik meende, dat in Breda ten allen tijde de Brabantsche stijl was gevolgd, welke het jaar begint met Paschen. Maar ik zag daarbij over het hoofd, dat in enkele stukken uitdrukkelijk werd gezegd, dat zij gedagteekend waren volgens den Luikschen stijl, welke sinds 1333 het jaar begint met Kerstmis. En zoo komt het, dat ik deze stukken in de regest ook dateerde volgens den Paaschstijl. Deze zal ik daarom in de lijst der verbeteringen eene andere dagteekening geven.

Nog eene andere fout wil ik hier aanduiden.

Het dorp Terheiden nabij Breda werd oudtijds genoemd Hertel. Doch de *t* van dit woord was in de oudste akten en in het rentenregister van 1427 zóó gelijk aan eene *c*, dat ik steeds Hercel heb gelezen. Eerst kort geleden merkte ik mijne fout op bij het zien eener advertentie, waaruit mij bleek, dat heden ten dage in dat dorp nog gesproken wordt van, Hertel of Hartel.

Ginneken, St. Lucas 1910.

G. C. A. JUTEN,
R.-K. Pr. en Kap.

CARTULARIUM.

CHARTERED

CARTULARIUM.

I. 1267, Maart 2. — HENDRIK VAN BREDa schenkt aan de Begijnen van Breda haar hof in vollen eigendom.

A. Universis presentes litteras visuris HENRICUS, dominus terre de Breda, salutem et rei geste noscere veritatem.

Presentium testimonio notum facimus universis, quod nos ob remedium anime nostre et parentum nostrorum omne domistadium, in quo Begine de Breda ad presens habitant, quod hactenus a nobis et successoribus nostris sub annuo censu jure hereditario possidebant, conferimus eisdem in recto allodio ulterius possidendum, quitas clamantes predictas Beginas ab omni jure et servitio, quod nobis hucusque dare consueverunt et quantum in nobis est, eisdem capellam et cimiterium fieri ibidem licenciamus. Volumus quod, quidquid ibidem ulterius constructum seu edificatum fuerit, ibidem permaneat ad usus et utilitatem supervenientium Beginarum. In cujus rei testimonium et munimen presentem litteram sigilli nostri munimine contulimus eisdem Beginis roboratam.

Datum feria tertia post Oculi anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo sexto.

Vidimus van deken en kapittel van Breda, 15 Maart 1486. — Doos I, no. 85.

Van Goor, *Beschryvinghe van Breda*, bl. 420.

Grammaye, *Antiquitates Bredanae*, p. 33.

Miraeus, *Opera Diplomatica*, I, 773.

B. Allen denghenen, die dese letteren sien, HENRIC, heer tslands van Breda, saluyt ende bekennen der waerheyt.

Wy maken condit een, yegheliken, dat wy om hulpen onser zielen ende onser ouder alle die hoofstat, daer die Beghinen te Breda nu in wonen, die si te noch toe van ons ende van onsen nacomelinghen als erfgoet om enen jaerliken erfchijs besaten, ghegheven hebben denselven Beghinen te besitten voerdaen in enen rechten, vryen eyghendom, quytsceldende die selve Beghinen van allen rechten ende diensten, die si ons te noch toe plagen te doen, ende also verre alst in ons is, oerloven wy hen een capelle ende een kerchof daer te maken. Oec willen wy, soe wat daer voerdaen ghemaect of ghetymert sal werden, daer bliven sal tot behoef ende orbaer der Beghinen, die daerop comen sullen. In welker ghetughenis ende vestinghen hebben wy denselven Beghinen ghegheven dese jeghewerdighe letter met onsen seghel bezeghelt.

Ghegheven des Dynsdaghes na den Sondaghe Oculi in den jaer ons Heeren dusent twee hondert sesse ende tsestich.

Oude vertaling op perkament uit het begin der 15^e eeuw. — Doos I, no. 32.

2. 1269, Mei 1. — ISABELLA, vrouwe van Breda en haar echtgenoot ARNOUD VAN LEUVEN verkoopen een cijns van 30 schellingen, 4 penningen aan meester ARNOUD VAN COVORDEN.

Ic YZENBELE, vrouwe van Breda, wittechdeghe doihcter mins her HENRICS, sheren van Breda ende mine heer ARNOUD VAN LOVENE, min witteghe man, here van Breda, ende min monbore, wi maken cont allen, die nu sien ende die noich wesen zolen, dat wi ende die portere van Breda, dies overen hebben ghedraghen, dat wi hebben vercoicht dor de nohit ende dor dorbere der kerken van Breda tir thiet, doen men makede den stenne moinster

the Breda, enen sins dertich scellenghe ende vier penninghe, dien men gheilt oppe sente Mertinsdach, ende die onse vorderen ter kerken gaven in gherechter almosen. Ende dien hevet ghecohet meister ARNOUT, dien men heet VAN COVORDEN, in alsulcer vorwerden, dat hiën sal houden van oins the gherechten erve, omme twee penninghe Lovensche, the sente Bamisse the gheldene, the latene sinen wittegen erven, the mans levne ende the lans leghere; desen zelven sins dertech scellenghe ende vier penninghe Lovensche, dien sal hi nemen en zonte Mertinsdaghe uthe onsen seinze van Breda, bidien dat almossene was ende wiën vercohiet hebben erfleke, zoe zette wine the vonnesse ende the scependome, ende ten zoilken rechte, alse ander porter hoer witteleke erve houden.

Omme dese vorwerden the houdene witteleke ende redeleke allen denghenen di ergeghen spreken moichten, zo hebbe wi er ane gheanghen onzen zeghel, ic vrouwe VAN BREDa, ende ic min here ARNOUT, here VAN BREDa, die der vrouwen wittheleke man been, ende wi, de porit van Breda, onzen zeghel.

Dese vorworde was ghemaket ende bescreven, do men screife van ons Heren jaren duserent jaer twee hondert jaer ende neghen en sestetich jaer, thingaende Meie.

Origineel op perkament, waaraan de drie zegels in groëne was nog hangen: zie de afbeeldingen van de zegels van ISABELLA en van de stad Breda in *Taxandria* XV, bl. 22; het contrazegel van ARNOUD VAN LEUVEN t.a.p. bl. 21; de voorzijde van dit zegel was te veel beschadigd om te worden afgeteekend. — Doos I, no. 1.

3. 1270, November 27. — HENDRIK, bisschop van Luik, neemt het Begijnhof te Breda onder zijne bescherming en geeft verlof om een eigen bidplaats en kerkhof te hebben.

A. HENRICUS Dei gracia Leodiensis episcopus dilecte in Christo novelle congregationi Beginarum in una curti apud Bredam commorantium salutem et sponsum apprehendere quem sequuntur.

Pie vestre devotioni congaudentes, qua seculi vitando contagia sancte conversationis insignia suscepistis, ut sponso celesti tantummodo placeatis, ea volumus paci vestre providere cautela, quod obsequiis vacando divinis spiritus unitatem servare possitis. Auctoritate igitur qua fungimur, locum vestrum cum personis in eodem commorantibus sub beati Lamberti ac nostra protectione presentium tenore suscipimus, viro discreto decano concilii Be-
kensis nostris dantes litteris in mandatis, quod deinceps vos molestari ab aliquo non permittat, molestatores si
qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescendo. Et
ut vos a nocivis discursibus temperare possitis, concedimus vobis, quod in loco vestro habeatis oratorium, in
quo, salvo jure parochiali, a proprio capellano dumtaxat
vel ab alio catholico divina valeant suo tempore officia cele-
brari. Concedimus insuper vobis in religionis assumpte
favorem, quod aput vos proprium habeatis cimiterium ac
propriam sepulturam absque juris parochialis prejudicio.
In cujus rei testimonium presentem litteram vobis tradi-
mus sigilli nostri appensione roboratam.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo in festo sancti Leonardi.

Als no. 1. — De korte inhoud bij: Miraeus, *Op. Dipl.*, I, 773.

B. HENRIC bi der graciën Gods bisscop to Ludick der gheminder nuwer vergaderinghen der Beghinen in enen hove bi Breda wonende saluyt ende den brudegom te verwerpen, dien si navolghen.

Ons mede verblidende uwer saligher devocie met derwelker ghi, scouwende aenleven der werelt, hebt aen-

ghenomen edelheit des salichs levens, omdat ghi den hemelschen brudegom alleen soudt behaghen, willen wy voersien uwen vrede met voersienicheit, alsoe, dat ghi u selven onledich makende in den godliken dienst houden sult moghen die enycheit des geests. Ende daerom van den macht, die wy ghebruken, nemen wy met deser letteren u stadt metter personen daerin wonende onder bescuddenis sente Lambrechts ende onser, ghevende met desen onsen letteren in bevele den besceidenen manne, den deken der conciliën van Beke, dat hi voerdaen van nyemenden u en laet belasten of quellen, uwe quelder of belasters, of enyghe waren, met gheesteliken recht of censuren bedwinghende. Ende omdat ghi u van lettenden lopinghen afhouden moegt, verlenen wy u, dat ghi in uwe stede hebben moegt een eyghen bedehuys, in den welken, behoudelec der prochikerken recht, van uwen eyghenen capellaen alleen of van enen anderen ghelovighen die godlike dienste sullen ghedaen moghen werden te haren tide. Voerdaen verlenen wy u in gonsten der aenghenomender religiën, dat ghi hebben moegt bi u selven een eyghen kerchof ende een eygen begravinge, sonder letsel of hynder des rechts der prochikerken. In weelcs dings ghetugenis dese jeghewerdige letter met aenhanc ons seghels gehesterct of ghemachticht hebben wy u verleent.

Ghegheven in den jaer ons Heeren dusent twee hondert tseventich op ten hoghe tide sente Leonaerds.

Als no. 1.

4. 1291, December 24. — Overdracht van den cijns van no. 2 aan het Begijnhof.

WIJTMAN VAN GHINNEKEN ende HEINRIC EVERGHEER, scepen in Breda, kennen, dat YDE meester AERTSdochter¹⁾ met

¹⁾ Dochter van meester Arnoud van Covorden, zooals blijkt

GHERAERT VAN HAEMBROEC, haer man ende vooght¹⁾, vercocht HEILWIGHEN VAN DER HEYDEN, meesterssen des Beghijnhoofs in Breda, tot sinte Kathelinen behuef, in wiens eer die capelle op dat Beghijnhof is ghesticht, XXX schellingen ende IIII penningen Lovensche, te heffen jaerlijcs uut des heeren chijnse van Breda; ende HEILWIG is daerin ghevest in den jare MII^o XCI op den Kersavont.

Rentenregister I, f. 1, no. 2.

5. 1295, Juli 6. — FRANCISCUS, wijbisschop van Luik²⁾, geeft een aflat van 40 dagen aan hen, die op verschillende feestdagen de kerk van het Begijnhof bezoeken.

Frater FRANCISCUS ordinis Predicatorum divina permissione Solumbriensis episcopus, vices gerens venerabilis domini GUIDONIS, Dei gracia Leodiensis electi, dilectis in Christo magistre et beginis in curia de Breyda commorantibus salutem in Domino.

Cupientes pro reverencia Dei et gloriose virginis Marie

uit het rentenregister, waar deze brief onmiddellijk volgt op no. 2 met opschrift: *eenen anderen scepenbrief van denselven chijnse.*

¹⁾ Reeds in 1229 treedt als getuige bij een akte van den heer van Breda op ridder Gerard van Hambroeck: *Chronica et Cartularium de Dunis*, p. 539, 419; in 1277 is een Henricus van Hambroek leenman van den heer van Breda: Miraeus-Foppens, II, 869; in een testament van 1428 vind ik *Wilhelmus de Hambroeck filius Ghiselberti*, die in een notarieele akte van 1440 genoemd wordt *W. dictus de Hambroeck, armiger, commorans in villa de Ghyncken*. (Arch. St. Catharina-dal, Oosterhout.)

²⁾ *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, XXV, p. 484: François, évêque d'Eudosciopolis en Thrace en 1294 et 1295 14 Avril. Opgemerkt dient te worden, dat de akte hier duidelijk geeft: *Solumbriensis*. Hij was de wijbisschop van den elect Guy van Henegouwen, die door een gedeelte van het kapittel was gekozen.

necnon et beate Katherine patrone vestre ecclesie necnon et amore Domini terre tam ecclesiam ipsam quam personas prosequi favoribus oportunis, et ut predicta ecclesia a Christi fidelibus devotione congrua honoretur, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad eandem ecclesiam causa devotionis accesserint in festivitibus Nativitatis Domini, Circumcisionis, Parascheves, Resurrectionis, Ascensionis, Penthecostes, beate Trinitatis, in quatuor sollempnitatibus beate Marie virginis et per octavas, Angelorum, Johannis Baptiste et Evangeliste, Omnium Apostolorum et Omnium Sanctorum, beatorum Stephani, Laurencii, Vincencii et Georgii martirum, beatorum Martini, Nicholai et Benedicti confessorum, beate Marie Magdalene, Elizabeth, beatarum Agathe, Lucie, Agnetis, Cecilie et Katherine virginum, in anniversario dedicationis sepe dicte ecclesie et altaris et per octavas earum, et omnibus, qui ad luminaria et ornamenta seu alia necessaria manum porrexerint adjutricem, de omnipotentis Dei misericordia et gloriose virginis Marie necnon et beatorum Petri et Pauli apostolorum Ejus meritis et auctoritate confisi quadraginta dies de injuncta sibi penitencia misericorditer in Domino relaxamus.

Insuper in omnes, qui manifestam injuriam in loco vestro intulerint, Dei timore postposito, in scriptis presentibus excommunicationis sententiam promulgamus. In cujus rei testimonium presentes litteras fecimus sigilli nostri munimine roborari.

Datum ibidem anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto in octava Petri et Pauli apostolorum.

Origineel op perkament; zegel en staart zijn verdwenen. — Doos I, no. 2.

6. Rome, 1296, Mei 15. — BONAVENTURA, de aartsbisschop van Ragusium, met vele andere bisschoppen, schenkt verschillende aflaten aan de kapel van het Begijnhof.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis BONAVENTURA Ragusinus¹⁾ Dei gracia archiepiscopus, MAURUS Ameliensis²⁾, SALERNUS Thelesinus³⁾, PETRUS Stagni et Curcule⁴⁾, ANDREAS Lidensis, PASCHALIS Cassinensis⁵⁾, ACO Casertanus⁶⁾, FRANCISCUS Avellinensis⁷⁾, LAMBERTUS Vegliensis⁸⁾, AYMARDUS Lucerinus⁹⁾, JACOBUS Sutrinus¹⁰⁾ et CYPRIANUS Bovensis¹¹⁾, eadem gracia episcopi salutem sempiternam et fructuosam in Domino karitatem. Quum quidem de salute fidelium solliciti devotionem ipsorum quasi quibusdam allec-tivis muneribus, indulgentiis videlicet et remissionibus, invi-tamus ad debiti famulatus honorem Deo et sacris edibus inpendendum, ut quanto crebrius et devotius illuc confluit populus christianus tanto celerius delictorum suorum veniam consequatur. Cupientes igitur ut capella sancte Katerine ad Beghinas in Breda Leodiensis dyocesis congruis honoribus et jugi Christi fidelium frequentatione veneretur, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad dictam capellam in festis subscriptis; videlicet: Nativitatis, Resurrectionis et Ascensionis Domini nostri Jhesu Christi atque Pentecostes, in quatuor festivitatibus gloriose Virginis Marie, beati Johan-nis Baptiste, beatorum Petri et Pauli, aliorumque omnium Apostolorum, beate Katerine virginis, beate Marie Magda-

¹⁾ Ragusium in Dalmatië; Bonaventura van Parma O. S. Fr. was er bisschop van 1281 tot omstreeks 1292.

²⁾ Amelia in Italië bij Spoleto; Maurus O. S. Fr. was er bis-schop van 1289 tot 1300.

³⁾ Telese in Italië, nu Cerreto.

⁴⁾ In 1285 wordt genoemd een Petrus, episcopus Corcyrensis et Stagnensis; Curzola en Stagny, eilanden op de Adriatische kust.

⁵⁾ Cassano in Calabrië: in 1309 was er een Paschalis bisschop.

⁶⁾ Caserta bij Napels; Aco bisschop van 1290 tot 1300.

⁷⁾ Avellino bij Napels; Franciscus is in 1295 bisschop.

⁸⁾ Veglia in Dalmatië; Lambertus O. S. Fr. treedt af in 1295.

⁹⁾ Lucera bij Napels; Aimardus wordt gekozen in 1295.

¹⁰⁾ Sutry in de Kerkelijke Staten.

¹¹⁾ Waarschijnlijk Bova in Calabrië.

Vergelijk voor al deze aantekeningen: Gams, *Series Episcoporum*,

lene, in festo Omnium Sanctorum, in die dedicationis ipsius capelle aut in anniversariis ejusdem diei causa devotionis accesserint, aut qui prelibate capelle pro sua fabrica vel structura, luminaribus, ornamentis vel pro aliis suis necessariis manus porrexerint adjutrices aut in extremis laborantes quidquid suarum legaverint facultatum, nos de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum Ejus auctoritate confisi singuli singulas dierum quadragenas de injunctis sibi penitentiis, dummodo consensus diocenesi ad id accesserit, in Domino relaxamus. In cujus rei testimonium presens scriptum sigillorum nostrorum munimine duximus roborandum.

Datum Rome Idibus Maii anno Domini M^o CC^o LXXXX° VI°, pontificatus domini Bonifacii pape octavi anno secundo.

Vidimus van deken en kapittel van Breda, 15 September 1334. — Doos I. no. 5.

7. 1296, Juni 17. — JACOBUS, abt van St. Bernard aan de Schelde, neemt de Begijnen op in de gemeenschap van geestelijke goederen.

Venerabilibus personis religiosis et discretis in Christo sibi predilectis presbiteris, capellanis omnibusque Beghinis in curte Beghinarum sita apud Bredam ad presens Deo servientibus vel in posterum servituris frater JACOBUS dictus abbas totusque conventus monasterii loci sancti Bernardi, Cisterciensis ordinis, Cameracensis dyocesis, salutem virtute presentis et gaudium consequi sempiternum cum orationum suffragio salutari.

Cum Spiritus Sanctus, ubi et quum vult spirans suaque munera gratiarum distribuens, abundanter vestri cordis desiderium luce sue bonitatis irradiatum in presenti via salutis devocius excitare ac diligere sit dignatus, ut a personis Deo servientibus tam in religione quam extra

sobrie, juste et pie in mundi hujus exilio conversantibus orationum beneficia expetentes eadem nobis per angustam viam congregantibus speretis suffragari et vos hec ipsa orationum nostrarum ceterarumque virtutum beneficia a nobis pre ceteris religiosis studiosius requiratis, nos vestre bone voluntati congaudentes et pie vestre petitioni aures exauditionis inclinantes omnium bonorum spiritualium, que per Dei gratiam apud nos fiunt vel de cetero fient, Domino concedente, tam in vigiliis, missis, jejniis et orationibus aliisque divinis officiis a nobis die noctuque decantandis quam in disciplinis, laboribus manuum, predicationibus ceterisque omnibus et singulis domus nostre beneficiis equalem nobis participationem vobis libere concedimus tam in vita vestra quam in morte, ita quidem quod cum obitus personarum vestre curtis nobis fuerint nuntiati, in capitulo nostro sicut unus nostrum absolventur omniumque orationum quas pro fratribus nostris singulis annis et pro collegiis Beghinarum nobis pro confraternitatis mutue conjunctis injunguntur faciendas, efficiantur plenarie participes et consortes. In cujus rei testimonium et memoriam sempiternam sigillum nostrum est appensum.

Datum anno Domini M^o CC^o nonagesimo sexto Domini-
nica post festum beati Barnabe Apostoli.

Origineel op perkament, waaraan met dubbelen perkamenten staart nog hangt een stuk van het zegel in groene was, waarop een mannenfiguur in een lang, ruim gewaad, die in de rechterhand een staf draagt met de kromming buitenwaarts. — Doos I, no. 3.

8. 1308, November 29. — HEILWIG VAN DER VOORT geeft aan het Begijnhof een cijns van 21 schellingen 7 penningen, gevestigd op land onder Lijndonk te Bavel.

JACOB YSAAC ende WOUTER VAN HOSENHOUT, scepen in Breda, kennen, dat jousfrou HEILWY VAN DER VOERT gaf in

rechter aelmoesen sinte Kathelinen des Beghijnhoofs tot Breda XXI schellingen ende VII penninghen grooten erfchijns payment te betalen alle jare op sinte Martensdach in den winter, dien si bewijsde op een stuc ackerlants ende op een stuc beemds, dat beide ghelegghen is bi Lijndonc, gheheiten Blintscote, welc goede joncfrouw HEILWY voirseid uutghegheven heeft voir dien erfchijns HEINRIC VAN DE VENNE na inhouden der scepen brieve van Breda, die daer af siin.

Dit gheciede in den jare M IIIe ende VIII, des anderdaeghs na sinte Leonaertsdach.

Rentenregister I, f. 2 verso no. 9¹⁾.

9. 1311, Mei 2. — WOUTER VAN DE WATER verkoopt aan DIEDERIK VAN RHEDE een cijns van 10 schellingen op een huis van de Vischmarkt te Breda.

HEINRIC RUELENZOEN ende PETER VAN DER CAMERE, scepen in Breda, kennen, dat WOUTER VAN DE WATERE vercocht DIEDERIC VAN RHEDE, den clerc, tien scellinghen erfchijns, enen ouden tornoyse des conincs van Vrancrijc gherekent voir XVIII penninghen, te betalen erflijc DIERICS erfghenamen of den toenre des briefs altoes tsinte Martens misse, uut enen huyse ende erve ghelegghen recht over thieghen DIERICS voirseids huys, tusschen RUELENS huys van DE WATERE op die een side ende BEATRYSEN huys van DE WATERE op die ander side; ende hierin waert DIERIC voorseit ghevest in den jare M IIIe ende elve des Maendaeghs na den Sondach, al men singt Jubilate.

Dit huys plach te besitten lestwerf JAN DIE LAET ende nu besittet WILLEKEN PETERS ZOEN VAN DIEST, op den hoec van de Vischmarkt.

Rentenregister I, f. 2 no. 7.

¹⁾ Deze brief is in het rentenregister doorgehaald.

10. 1317, December 24. — MECHTELD VAN DEN HOVEL, meesteres, koopt van JAN EVERGHEER een cijns van 20 schellingen op een huis te Breda.

JACOB YSAAC ende PIETER VAN DER CAMERE ¹⁾, scepen in Breda, kennen, dat JAN EVERGHEER de ouste vercoft heeft MECHTELDE VAN DEN HOVEL, meestersse des Beghijnhoofs tot Breda, tot sinte Kathelinen behuef XX schellinghen jaerlijcs chijns, enen ouden tornoyse des conincs van Vrancrike, gherekent voir XVI penninghen, te betalen alle jaer op Onser Vrouwen dach Lichtmisse, uut den huysse ende scuere ende erve daertoe horende, ghelegghen tusschen huys ende erve HEILEN RUELENS weduwe aen die een side ende heeren GODEVAERTS hof plach te sijn, die onser Vrouwen capellaen tot Breda was, aen dander side. Ende joufrou MECHELT is in desen erfchijns ghevest tot sinte Kathelinen behuef in den jare M III° XVII op den Kersavont.

Dit huys ende erve besit nu ROMBOUT EGHELS weduwe.
Rentenregister I, f. 3, no. 11.

II. 1326, Mei 9. — De bisschop van Luik hecht zijne goedkeuring aan de verleende aflaten in no. 6, waaraan hij zelf nog twee andere toevoegt.

Nôs ADULPHUS Dei gracia Leodiensis episcopus notum facimus universis quod nobis placet et de nostro procedit assensu, quod remissiones et indulgentie concesse capelle sancte Katerine ad Beghinas in Breda nostre dyocesis a reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis et episcopis, de quibus fit mentio in litteris presentibus anexis, valeant in omnibus modo et forma in eisdem litteris comprehensis et nichilominus de omnipotentis Dei misericordia, beate Marie virginis et sancti Lamberti mar-

¹⁾ Zijn zegel in 1310: *Taxandria*, III, 117.

tiris meritis¹⁾ confisi omnibus Christi fidelibus vere penitentibus et confessis ad dictam capellam venientibus manumque porrigentibus adjutricem triginta et pro nobis jugiter orantibus decem dies indulgentiarum vice qualibet in Domino misericorditer relaxamus.

Datum sub sigillo nostro ad causas anno Domini M^o CCC^o vicesimo sexto feria sexta ante festum Pentecostes.

Als no. 6.

12. 1330, April 1. — ADOLF, bisschop van Luik, bevestigt, dat het Begijnhof te Breda niet valt onder de veroordeeling van CLEMENS V.

ADOLPHUS Dei gracia Leodiensis episcopus rectori seu curato Beghinarum in Breda nostre diocesis salutem in omnium Salutari.

Intimato jam dudum domino CLEMENTE bone memorie papa quinto, quod quedam erant presertim in Alemanie partibus mulieres Beghine vulgariter nuncupate, quarum aliquae de summa Trinitate ac divina officia disputare et eciam predicare, circa articulos quoque fidei et ecclesiastica sacramenta opiniones eidem fidei contrarias introducere multorumque simplicium animas in diversos super hiis errores inducere, et alia multa pericula animarum parientia facere, subfucato sanctitatis velamine, presumebant; habens idem dominus CLEMENS ex premissis et aliis de dictis mulieribus frequenter auditis ipsas non indigna ratione suspectas, statum ipsarum prohibendum duxit perpetuo et a Dei ecclesia penitus abolendum, in illas, que statum hujusmodi jam assumptum sectarentur ulterius atque de novo illum assumerent excommunicationis sententiam promulgando. Postmodum autem ad sanctissimi in Christo patris et domini, domini JOHANNIS divina providentia pape vicesimi secundi, pervenit auditum esse plu-

¹⁾ Dit woord is door mij hier ingevoegd.

rimas in civitate et dyocesi Leodiensi mulieres, Beghinas simpliciter nuncupatas, que per virtutum odoramenta currentes honeste vivunt, devote frequentant ecclesias, prelati suis reverenter obediunt seque in premissis disputationibus et erroribus non involvunt nec suas ac aliorum animas per opiniones erroneas ab evangelica veritate degeneres dampnabili presumptione decipiunt, sed in sancta et solida simplicitate viventes aliquæ proprias, aliquæ parentum, aliquæ conductas vel sibi communes et cum honesta familia domos inhabitant, aliquæ vero rerum cogente defectu simul in eisdem domibus et diversis beghinagiis ad majoris castitatis observantiam immorantur et sic hactenus vixerunt laudabiliter atque vivunt quod nulla umquam super hiis fuit vel est orta suspicio ac infamia contra ipsas. Propterea quod indignum reputans prefatus dominus JOHANNIS et rationi contrarium, si probas et reprobas similis censura percelleret, nobis per suas litteras mandare curavit quatenus per nos vel alium de vita dictarum mulierum laudabiliter viventium ut prefertur informatione recepta ac invento sic esse, non permittemus ipsas vel earum aliquam in personis et bonis earumdem occasione prohibitionis et abolitionis hujusmodi quousque de statu earum fuerit aliter per sedem apostolicam ordinatum, ab aliquibus molestari, molestatores, si qui fuerint per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, non obstante si eis vel eorum aliquibus communiter vel divisim sede apostolica sit indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras dicte sedis non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Quia igitur de hoc sufficienter instructi repperimus, quod mulieres Beghine vocate in predicta curia de Breda commorantes nostre diocesis prefatis disputationibus et predicationibus se minime involventes, opiniones contrarias fidei catholice seu alios errores introducere non presumunt nec

hactenus presumpserunt, sed laudabiliter et honeste vixerunt et vivunt devoteque frequentant ecclesias ac suis prelatibus obediunt reverenter, propterea quod juxta mentem apostolicam et predictarum continenciam litterarum status abolitio reprobarum non respicit mulieres hujusmodi velut probas, auctoritate tam apostolica quam ordinaria declarando decernimus, et eatenus tenore presentium ordinamus, quod mulieres ipse in predicta curia de Breda commorantes sint in eo statu et esse pacifice permittantur absque molestatione quacumque in quo ante prohibitionem et abolitionem predictas esse solebant omnibusque suis prerogativis, francisiis, privilegiis, statutis, consuetudinibus et libertatibus potiantur in personis et bonis earum prout antea consueverunt quousque de earum statu sedes apostolica duxerit aliter ordinandum, vobis districte in virtute sancte obedientie et sub penis suspencionis precipiendo mandamus, quatenus tociens quociens visum vobis fuerit expediens esse vel necesse, omnes et singulos molestatores earum et rebelles si qui fuerint in premissis cujuscumque status vel condicionis existant, moneatis auctoritate predicta ut ab hujusmodi molestatione et rebellion cessent penitus et desistant, alioquin ipsos et eorum quemlibet quos canonica monitione predicta in hiis scriptis auctoritate eadem excommunicatione excommunicatos publice et nominatim nuncietis et denunciari per alios presbiteros faciatis et auctoritate predicta infra missarum solemnia precipiatis nomina monitorum et excommunicatorum si qui fuerint nobis liquide rescribendum; moneatis insuper prefatas mulieres omnes et singulas, quas et nos attente tenore presentium et accurate monemus eisque districte precipimus, ne hujusmodi disputationibus contra predictarum prohibitionis et abolitionis tenorem se aliquatenus intromittant, sed in sanctis operibus persistentes et proficientes semper de virtutibus in virtutes sic in habitu modo conversationis et vita priscam honestatem observent et uniformitatem

habitus suis superioribus reverenter in correctionibus subeundis obediant et in humilitatis spiritu virtutum Domino famulentur, ut mereantur retributionis eterne premium, quod non bene inchoantibus sed perseverantibus in consummatione prestatur. Intimantes nihilominus eisdem quod si que ex eis aliis honestis et probis se coaptare contempserint in premissis nedum illarum prerogativis et libertatibus non gaudebunt, sed et ipse ne sint aliis in onus et scandalum, ab illarum consortio expellantur.

Datum sub sigillo nostro ad causas anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo nono feria secunda post Ramos Palmarum.

Origineel op perkament, waarvan staart en zegel verdwenen zijn. — Doos I, no. 4.

13. 1334, Juli 1. — JAN VAN LOEN verkoopt aan CATHARINA HAKISERS een rente van 10 oude grooten op zijn goed onder Schimmere te Terheyden.

HEINRIC JANSOEN ende JAN DIERICSSOEN, scepen in Hertele¹⁾, kennen, dat JAN VAN LOEN heeft vercocht KATHERINEN HAKISERS X oude grote tornoyse des conincs van Vrancrike erfchijs op sijn huys ende hof, daer thuys plach te staen, ende op een weide daeraen ghelegghen, ende op enen acker, gheheiten Brackacker als op sijn deel, ende op enen acker voortijts gheheiten Stripe, te betalen jaerlijcs tsinte Martensmisse; ende KATHERINE is hierin ghevest in den jare M III^c XXXVIII, in die Octave van sinte Jan Baptiste.

Dese X oude grote behoren half den Sartroyse ten Berghe.

Desen chijsn betalen jaerlijcs JONAES kyndere VAN HOLTEN.
Rentenregister I, f. 13 verso, no. 67.

¹⁾ Terheyden.

14. 1334, September 15. — Deken en kapittel van de O. L. V. kerk te Breda geven *vidimus* van no. 6.

Datum anno Domini M^o CCC^o tricesimo quarto feria quinta ante festum beati Lamberti martiris.

Origineel op perkament, waarvan zegel en perkamenten staart verdwenen zijn. — Doos I, no. 5.

15. 1338, September 15. — BEATRIJS VAN HERCELE verkoopt grond bij het gasthuis te Breda aan JAN DEN HOLLANDER.

Wi CLAUS VAN OEKELE ende JAN VAN HOSENHOUT, scepene in Breda, orconden med desen brieve, dat voor ons quam BEATRIJS VAN HERCELE, die Beghine, med horen witheghen monbore, die hoer daer ooc med vonnisse ende med rechte ghegheven was, ende gaf tot enen gherechten erfsise JANNE DEN HOLLANDER twee hove ligghende op die rulle bi den ghashuse ende een stuc lands daer after ligghende, daer CLAUS VAN OEKELE terden deel in heeft, tuschghen BEVERS ghoet ende den wech, die van der rulle ghaet, aen twe scellinc ouder groter tornoyse van csoninx monte van Vranckerike, alle jare op sente Bavendach te betaelne ende om een lopen roghs tsjaers den heylegghen gheest ende twelf miten der kerken ende ses miten den gashuse, welker te voren opstonden voer dese versisinghe, ende niet meer.

In kennissen der wareyt hebben wi desen brief be-seghelt med onsen seghelen int jaer ons Heren dusentech driehondert derdech ende achte, vijftien daghen binnen September.

Origineel op perkament; zegels en staarten zijn verdwenen. — Doos I, no. 6.

16. 1341. — JAN VAN MAERE verkoopt aan NICOLAAS VAN OEKEL eene rente van zes grooten op een huis te Breda.

WILLEM VAN WECHHELE ende AERNOUD VAN DEN NESTE, scepen in Breda, kennen, dat JAN VAN MAERE vercocht heeft CLAUSE VAN OEKEL zesse grooten tsjaers comans ghelt, op sijn huys ende erve ghelegghen alrenaest AERNTS ZEMAERTS erve op die een side ende JACOBS EGHELS erve op dander side, alle jaer te betalen op sinte Bavendach, behoudelijc den XXXII grooten tsjaers, die daervoor uutgaen. Hierin is CLAES ghevest in den jare M III° ende XLI.

Rentenregister I, f. 3 v° no. 16.

17. 1343, Maart 27. — DIEDERIK STERK schenkt aan de Begijnen een „gelt” wijns.

DIEDERIK STERKE heeft ghegheven den Beghinen in Breda, omdat men sine ende sijnre ouders ghedencnisse doen sal alle jaer in die kerke der Beghinen, een ghelt wijns, die hi bewijst heeft jaerlijcs te heffen op sinen kelner, ghelegghen onder thuys, dat ghelegghen is in den hoec der straten, daer men gaet ten gasthuys waert, tieghen AERTS GRAEUWEN huys over, alle jaer te betalen tot Paesschen, welken wijn die Beghinen nutten sellen als ablutie, als men se monight. In kennissen der waerheit heeft DIRC voorseit daerof enen brief bezeghelt ende daertoe gheboden WILLEM VAN WECHGHELE ende AERND DIE GRAWE, scepenen (van Breda), dat sijt met hem zeghelen wilden.

Dit gheschiede in den jaere M III° XLIII op den Paeschavont.

Dit erve besit nu de jonge HEYN VAN KEESSEL, de wage-maker, ende hieraff is eenen brief gescreven in latine, besegelt met III segelen.

Rentenregister I, f. 5 v° no. 28.

18. 1343, Mei 15. — Regeling der wederzijdsche rechten tusschen den pastoor en het kapittel van Breda ter eener en het Begijnhof ter andere zijde.

Universis presentia visuris et audituris decanus et capitulum ecclesie beate Marie in Breda, Leodiensis diocesis, salutem in Domino cum noticia veritatis.

Noveritis quod omne jus determinatum ratione plebanatus, funeralia, obventiones Beghinarum defunctorum, oblationes earum ac omnes alias oblationes earum ac omnes alias oblationes vel accidentia quoquo modo in ecclesia ipsarum factas vel facta ac administratio sacramentorum per earum capellanum seu quem ad hoc elegerint in earum conventu seu curte Beghinis nostris in Beghinagio seu in curia Beghinarum in Breda sub nostro plebanatu et investitura commorantibus eo modo et ea conditione, qua dilectus noster plebanus, dominus JOHANNES WITTE, quantum in ipso erat quo ad vitam indulsit et remisit, pure et simpliciter propter Deum ac ob reverentiam beate Katherine virginis patronae ecclesie earundem indulgemus et remittimus in evum et perpetuis temporibus, pro nobis et nostris successoribus confirmantes, videlicet quod omnia jura, que plebanus noster habet seu exigere posset sive nos occasione ipsius plebanatus imposterum a Beghinis in dicto conventu seu curte commorantibus, funeralia obventionia Beghinarum mortuarum, oblationes earum ac omnia alia accidentia, quoquo modo in ecclesia earundem fuerint oblata, sine aliqua contradictione a nobis sive a nostro plebano facienda perpetuis temporibus sublevabunt ac per omnia sublevandi liberam concedimus facultatem pro novem grossis monete currentis singulis annis nobis, dum prefatus noster plebanus mortuus fuerit, sive nostro plebano, qui pro tempore fuerit, in festo Nativitatis beati Johannis Baptiste solvendis, excepto quod si aliquae persone ex aliis nostris sive nostri plebani parochianis ad ipsas Beghinas suas elegerint sepulturas, que ex illis nobis seu nostro plebano temporaneo funeralia in presencia funeris Beghinis autem obventionia cedere debeant et herere. Insuper dictis Beghinis concedimus, quod eligant sive eligere

possint presbiterum discretum et ydoneum, qui ipsis omnia et singula ecclesiastica sacramenta in suo conventu sive curia tociens quociens advocatus fuerit et necesse, administret bona fide, promittentes pro nobis et successoribus nostris sive plebanis, qui pro tempore erunt, quod in evum a dictis Beghinis nulla requiremus nec requiri nostro nomine faciemus, que contractum sive conventum a nobis factum et confirmatum aliquo modo infringere valeant et deformare.

In cujus rei testimonium sigillum nostri capituli presentibus litteris duximus appendendum. Datum anno a Nativitate Domini millesimo tricentesimo quadragésimo tercio, mensis May die decima quinta.

Vidimus van deken en kapittel van Breda 1486. —
Doos I, no. 70.

19. 1343, Juli 18. — HEILWIG VAN BAERLE schenkt in haar testament eenige inkomsten aan het Begijnhof.

DIEDERIC VAN RHEDE, cleric ende als notaris, ende heer HEINRIC ANDRIESZOEN ende heer GHERIJT, capellaen der kerken des Begijnhoofs tot Breda, priestere, als ghetughe, kennen, dat joncfrou HEILWY HEINRICS LUCIËNDOCHTER VAN BAERLE in haren testamente heeft beset der fermeriën des Begijnhoofs van Breda II lopen rogs tsjaers, item sente Kathelinenaltare in der Beghinenkerke II lopen rogs tsjaers, item den heilighen gheest tot Breda ende tot Oesterhout, elc II lopen rogs tsjaers. Dese VIII lopen rogs heeft si bewijst te heffen jaerlijks in Boschoven op enen acker, gheheiten Brunecker, dien CLAES KIVIT nu in handen heeft. Dit gheschiede in den jare M IIIe XLIII, XVIII daghe in Julio.

(Met latere hand) Dit is alnu wytreyckende JAN ADRIAENSEN VAN DER VOORT tot Alfhen onder Boschhoven.

Rentenregister I, f. 11, no. 54.

20. 1344, Januari 21. — GERARD EGHEL schenkt aan het Begijnhof een rente van 13 grooten, geplaatst op zijn huis in de Brugstraat te Breda.

CLAES VAN OEKEL ende AERNOUT DIE CRAWWE, scepen in Breda, kennen, dat GHERAERT, die men heit EGHEL, vercocht heeft joncfrou BEATRICE VAN HARCELE, meestersse van den Begijnhove van Breda, tot sinte Kathelinen behuef aen die firmerie van den hove jaerlijcs te ligghen XIII grooten payements, te ghelden alle jaer op sinte Bavendach, uut dien huysse ende erve, daer GHERAERT in plach te wonen, dat ghelegghen is in die Brugstrate aldernaest AERNTS BAERS erve op die een side ende RUTKEN heeren RUTGHEERS sone was uter Haghe op die ander side, welc XIII grooten payment voorseit DIEDERIC VRIENT jaerlijcs uutreiken sal, ende hier gaen XIX grooten payments voir uut, die heer JAN DIE LEDEGHE daer jaerlijcs op heeft.

In dese XIII grooten payements tsjaers voirseit is joncfrou BEATRIJS ghevest tot sinte Kathelinen behuef in den jare M IIIe XLIII op sinte Agnetendach.

Rentenregister I, f. 2 v° no. 10.

21. 1346, Maart 8. — JAN HOEBINC verkoopt aan het Begijnhof een rente van 12 grooten, gevestigd op een beemd op Ypelaar.

WILLEM VAN WECHGEL ende AERNOUD VAN MAERTE, scepen in Breda, kennen, dat JAN HOEBINC vercocht heeft joncfrou BEATRIJS VAN HERCELE tot sinte Kathelinen behuef van Breda XII grooten payment tsjaers op enen beemt, die ghelegghen is op Ypelaar, aldernaest LAURENS beemdt VAN DER BRUGGHEN op deen side ende heer HEINRIC ANDRIES zoens beemt op dander side, te betalen jaerlijcs op sinte Martensdach in den winter; ende BEATRIJS is daerin ghevest in den jare M IIIe XLV, acht daghe in Merte.

Desen beemt besit nu WILLEM BOTER.

Rentenregister I, f. 4, no. 19.

22. 1346, September 21. — WILLEM REYNARZOOON DE VISSCHER verkoopt aan PAUWELS BIJNSTROE een rente van 12 grooten op een huis te Breda.

WILLEM VAN WECHGEL ende WILLEM LENCENSOEN, scepen in Breda, kennen, dat WILLEM, die REYNARS sone was die visscher, vercocht heeft PAUWELS BIJNSTROE XII grooten payment erflijc te betalen jaerlijcs op sinte Martensdach uut sinen huysse ende erve ghelegghen tusschen LAURENS huys ende erve, die HEINRICHS MENNEN zoen was, aen deen side ende thuys ende erve, dat JAN, die PETERSZOEN was VAN DER CAMERE, houdende is, aen dander side; ende PAUWELS voirseid is hierin ghevest in den jare M III^c XLVI op sinte Mathijsdach apostel.

Dit huys es nu af ende is een ydel hofstat, die leeght alreneaest der joufrou huys VAN HAMBROEC tot meester JANS waert VAN DER ELE, ende die joncfrou VAN HAMBROEC besit dat erve.

Rentenregister I, f. 4, no. 18.

23. 1346, December 21. — SNELLAERT, ZOOON VAN G. SNELLEN, draagt aan ALEYD, vrouw van HENDRIK SNELLEN, een rente van 22 grooten, 18 miten over.

WILLEM LEMSENZOEN ende AERNOUD VAN DEN NESTE, scepen in Breda, kennen, dat SNELLAERT GHENE SNELLEN-zone kende, dat hi sculdich waer wittelike ALEYTEN HEINKEN SNELLEN wijf was, XXII grooten tsjaers ende XVIII miten erfchijs payment als voir haer recht, dat si met desen voirseiden chijnse quitet ghescuden heeft, dat si hadde aen die twee huysse met hare toebehoerten, die ghelegghen siin tusschen JAN BUCKENS huys op deen side ende den kerchove op dander side, welken chijs hi haer bewijst heeft op beide dese huse met hare toebehoerten, die voirscreven siin, altoes te heffen, dene helft op Kersavont ende dander helft op sinte Jansdach Baptiste in

den zomer. Dit gheschiede in den jare M III° XLVI in sinte Thomasavonde.

Rentenregister I, f. 4 v° no. 21.

24. 1346, December 31. — WOUTER VAN EINDOVEN verkoopt aan GERARD VAN HOSENHOUT eene rente van 2 schellingen.

WI WILLEM VAN WECHGHEL ende AERNOUD DIE GRAVE, scepenne in Breda, orconden ende kennen med desen brieve, dat voer ons quam WOUTER VAN EINDOVEN ende verlyde, dat hi hadde vercocht withelike omme ene somme van penninghen, die hem ghehelijc ende al betaelt ware, GHERAERDE VAN HOSENHOUT twe scellinghe groote tsjaers erfcijns moenten, daer dene coman den anderen mede betalen mach, op sijn huus med sinen toebehoerten, daer hi nu in woent, dat ghelegghen es aldernaest LEMMENS BECKERS huus was, altoes te ghelden desen erfcijns voernoemt op Kersavont. En in desen erfcijns so es GHERAERD voerseid ghevest ende anghedaen med enen vonnisse ende med enen rechte bi manisse des richters ende bi wijsdoem dergheenre, die daer sculdich op sijn te wisene.

In kennissen der waerheit es desen brief bezeghelt met onsen zeghellen int jaer ons Heeren M CCC viertech ende zesse, des Maendaghes na Kersavont.

Buiten op: Molenstraete — XIII s. II ort, ten laste van den tafele des H. Geests op het out vrouwen huys.

Nog: De II halve huse naest HENNEKEN LISEN groet huys betaelt HENNEKEN LISEN.

Origineel op perkament, waaraan nog een zegel in bruine was, vertoonende twee vijfpuntige sterren (?) en een vrij kwartier waarin een niet te herkennen figuur. Het randschrift luidt: S. AERNOLDI DIE GRA- W....¹⁾ — Doos I, no. 7.

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 249.

25. 1347, December 5. — JAN COEYSKEN verkoopt aan BARTHOLOMEUS VAN DE WATER eene rente, gevestigd o.a. op zijn huis in de Brugstraat te Breda.

Wi WILLEM LEMSONE ende GHERAERD DIE GRUTER, scepenne in Breda, orconden ende kennen med desen brieve, dat voer ons quam JAN COEYSKEN ende verlyde, dat hi hadde vercocht wittelike omme ene somme van penninghen, die hem ghehelijc ende al betaelt ware, BARTHOLOMEUSE VAN DEN WATERE achte grote tsjaers ercijs moenten, daer dene coman den andren tallen daghen mede betalen mach, op dene helft van dien huse med sinen toebehoerten, dat ghelegghen es tusschen GIELIS BAVELMANS huus op dene side ende LIJNKEN VRIENTS huus op dander side, altoes te gheldene op sente Jansdach Baptiste in den zomer, welke half huus med sinen toebehoerten voerseid hi hem gheloeft heeft te waren med zesse groten ende zesse miten tsjaers payments, die die moncken van Bovendonc¹⁾ daerop hebben, ende med twelf groten tsjaers payments, die JAN VAN DER MOLEN daerop heeft, welke twelf grote voerseid hi hem oec bewijst heeft op zijn recht van de huusinghen, die hierna bescreven staet ghelijc BARTHOLOMEUS cijnse. Voert wart dat zake, dat dit halve voerscreven huus hiervore niet goet ghenoech en ware, so heeft hi hem daertoe bewijst in beternisse van sinen onderpande zijn recht van dier huusinghen med harre toebehoerten, die welneer was JAN KOYSKENS siins vaders ende ghelegghen es in die Brugghestrate bi JAN BAYS huus was, dat es te wetene dene helft van dier huusinghen med harre toebehoerten, na ALEYTEN dode ENGHEBRECHTS wive VAN DEN PUTTE, welke halve huusinghe voerseid hi hen oec gheloeft heeft te waren med viere oude groten ende med drie groten payments tsjaers ende

¹⁾ Kloosterlingen van St. Bernard aan de Schelde, die het hof van Bovendonk onder Hoeven, het tegenwoordige Groot-Seminarie van Breda, bewoonden.

med JANS cijnse VAN DER MOLEN voerseid jeghen al den-
ghenen, die hem rechts daertoe moghen vermeten. Ende
in dese voerseide achte grote erfcijs so es BARTHOLOMEUS
voerseid ghevest ende toghedaen med enen vonnisse
ende med enen rechte, alsoe dat hem vast es.

In kennissen der waerheit es dese brief bezeghelt med
onsen zeghellen int jaer ons Heren M CCC veertech ende
zeven, vive daghe binnen December.

Buiten op: Dit huis besit PETER VAN DER SCHUEREN.

Origineel op perkament; slechts één perkamenten
staart met een stukje van het zegel in bruine was
hangt er nog aan: hierop zijn leesbaar de letters: DE
GR. — Doos I, no. 8.

26. 1349, Januari 9. — JAN VOET pacht van BEATRIX VAN
HERCELE een goed, geheeten „die Hoeven”, onder Schimmere
(Terheyden).

JAN VAN RAVEL ende JAN LOYS, scepen in Scimmere,
kennen, dat JAN VOET heeft ghenomen in rechten erfcijnse
van joncfrou BEATRISSEN VAN HERCELE der Beghinen, een
goet, dat men heit die Hoeven, dat ghelegghen is tusschen
GHERAERDS RENYCOYS goed op die een side ende JANS goet
VAN LOEN op dander, om XL grote tsjaers payments, te
betalen jaerlijcs op sinte Bavendach, uutghesproken, dat
HOLE VAN DER GRACHT aen die oestside, dat joncfrou
BEATRYS voirseid behouden sal haren wille daer mede te
doen. Dit gheschiede in den jare M IIIe XLVIII des Vri-
daeghs na Dertiendach.

Rentenregister I, f. 13 v° no. 65.

27. 1349, April 13. — JAN VAN MARE verkoopt aan GERARD
HUGENZOON een rente van 12 grooten.

CLAEUS VAN OECKEL ende GHERAERD DIE BONTE, scepen
in Breda, kennen, dat JAN VAN MARE die wever vercocht

heeft GHERAERD HUGHENZOEN XII groote payments tsjaers op sijn huys ende hof met sijnre toebehoerten, dat ghelegghen is tusschen JACOB EGHELS huys ende AERT ZEE-MAERTS, te betalen tot Bammisse. Ende GHERAERD is daerin ghevest in den jare M III^c XLVIII, XIII daghe in Aprille.

Dit huys end erve besit nu JAN VAN ESBEKE.

Rentenregister I, f. 3 v° no. 17.

28. 1319, April 28. — Verklaring van ARNOUD VAN SCADewijc, dat ELISABETH VAN ULENDONC en WOUTER VAN HILLAER renten hebben op sijn huis.

Wi CLAUS VAN OEKEL ende GHERAERD DIE GRUTER, scepenne in Breda, orconden ende kennen med desen brieve, dat voer ons quam AERNT VAN SCADewijc ende verlyde ende bekende, dat LIJSBET VAN ULENDONC tsjaers heeft zeven grote ende twee Enghelsche erfciins moenten, daer dene coman den andren tallen cijnsdaghen mede betalen mach, op dene helft van dien huse med sinen toebehoerten, daer WOYTKEN VAN HIJLLAER dwederdeel af heeft, dat ghelegghen es aldernaest MATHIJS des smeets goet, altoes te gheldene op sente Jansdach Baptiste te midde zomer, behoudelike altoes enen iegheliken sinen cijns, die daer van rechte te voren uut gaet.

In kennissen der waerheit es dese brief bezeghelt med onsen zeghellen, int jaer ons Heren M CCC veertech ende neghen, achte ende twintech daghe binnen Aprelle.

Buiten op: ROMBOUT KNAPEN op den Haechdijck; nu LAMBRECHT DEN HOEYMAKER weduwe.

Origineel op perkament, waarvan de zegels verdwenen zijn. — Doos I, no. 9.

In Rentenregister I, f. 6, no. 30, volgt achter de akte met latere hand: Item noch gheeft dit voirseide pant neghen leliaert tot kerssen, ende heeft beset GHOEDLT VAN RIEL, ende dit voirseide onderpant heytet Woudt indt Eindstraet.

29. 1352, Augustus 28. — RAYNALD DE ORSINI, aartsdiaken van Kempenland, bevestigt de overeenkomst onder 18 opgenomen.

Universis presentes litteras inspecturis RAYNOLDUS de filiis URSI, Dei gratia sancti Adriani dyaconus cardinalis, archidiaconus de Campinia in ecclesia Leodiensi, salutem in Domino sempiternam.

Noveritis quod nos omnia et singula contenta in litteris, quibus hec nostre littere transfixe sunt, bona ac diligenti prehabita deliberatione, laudamus, ratificamus et auctoritate nostra ordinaria et quantum in nobis est, confirmamus et approbamus harum testimonio litterarum sigillo curie nostre Leodiensis sigillatarum et datarum anno a Nativitate Domini millesimo tricentesimo quinquagesimo secundo, mensis Augusti die vicesima octava.

Vidimus van deken en kapittel van Breda, 1486. —
Doos I, no. 70.

30. 1353, Juni 7. — JAN VOET verkoopt aan JAN BERTRAMSZON eene rente van 26 grooten op een beemd onder Terheyden.

HEINRIC VAN DEN DIKE ende WOUTER VINC, scepen in Hercele, kennen, dat JAN VOET van Hercele vercocht heeft JANNE BERTRAMSSON van Hercele of den houdere des briefs XXVI grote payments tsjaers op II buynre beemde luttel meer of min, ghelegghen ter Heiden, gheheiten dat Biese-bloc, DIERIC HEINEN soen VAN DEN DIJC aen de zuyt-side, ende JAN HAEC an dander side noortwaert, te betalen op sinte Bavendach. Ende JAN BERTRAMSSON is hierin ghevest in den jare M III° LIII, VII daghe in Wedemaent.

Rentenregister f. 13, no. 63.

31. 1355, Mei 6. — HUBRECHT VAN YPELAAR, PETERSZON, bekent schuldig te zijn aan het Begijnhof eene rente van 8 grooten.

AERND VAN DEN NESTE ende GHERAERD DIE BONTE, scepen in Breda, kennen, dat HUBRECHT PETERSOEN VAN YPELAER bekende, dat hi sculdich waer joncfrou GODELDEN VAN LANGDONC tote sente Kathelinen behuef van den Beghinen van Breda VIII g. tsjaers payments op sijn scuere met hare toebehoerten, die ghelegghen is tusschen GIELIJS CRITERS erve aen deen side ende GIELIJS CAYE an danderside, altoes te ghelden op sinte Martensdach in den winter. Dit ghesciede in den jare M IIIe LV, VI daghe in Meye.

Dese scuere leghet achter JUETEN VAN OSSEN ende nu besit se PETER die clerc VAN BEKE, die canonic is tot Breda. Rentenregister I, f. 6, no. 31¹⁾.

32. 1355, November 12. — JOHANNES SLOTEMAKER, pastoor van Breda, bevestigt no. 17 en 29.

Universis presentes litteras visuris vel audituris JOHANNES SLOTEMAKER, investitus seu plebanus ecclesie beate Marie de Breda, Leodiensis diocesis, salutem cum noticia veritatis.

Noveritis quod nos omnia et singula contenta in litteris, quibus hec nostre littere transfixe sunt, bona et diligenti prehabita deliberatione, laudamus, ratificamus et quantum in nobis est confirmamus et approbamus harum testimonio litterarum nostro sigillo sigillatarum et datarum anno Domini millesimo tricentesimo quinquagesimo quinto, mensis Novembris die duodecima.

Vidimus van deken en kapittel van Breda, 1486. — Doos I, no. 70.

33. 1356, Maart 30. — MARGARETHA EVERGHEER schenkt eene rente van 18 grooten aan het Begijnhof.

JOHANNES VAN AERLE als notarys, heer JAN DES COSTERS, priester, brueder GIELISE VAN BORSE ende heer JAN DEN

¹⁾ Deze akte doorgehaald, en in margine: mortui.

RUSENER, oec priester, kennen, dat MARGRIETE EVERGHEERS, Beghine, besette der capellen des Begijnhoofs tot Breda XVIII groote payments, te betalen sinte Martensmisse in den winter, uut JACOBS VAN HERLEM huysse ende erve ghelegghen in die Caterstrate. Dit gheschiede in den jare M IIIe LV, op den lesten dach sonder een van Marte.

Dit huys ende erve besit nu joncfrou LIJSBETH HAECS ende GHIJSKEN des hoofmeesterszoen te zamen.

Rentenregister I, f. 7, no. 36.

34 1356, Juli 18. — HENDRIK GERARDSZOOM verkoopt eene rente te Breda aan GODEVAART DEKEN.

AERNOUD VAN DEN NESTE ende JONAES VAN DER ELST, scepen in Breda, kennen, dat HEINRIC GHERAERDSZOEN vercocht heeft GODEVAERDE sDEKENS II scellinghen grooten payments tsjaers uut den III scellinghen grooten payments tsjaers, die SCELLEKEN die tymmerman hem sjaers gheldt van enen erve met sinen toebehoerten, dat ghelegghen is tusschen NOUTEN ZEBRECHTSZOENS erve VAN BOSSCHOVEN aen deen side ende HEINRIC GHERAERDSZOENS erve aen dander side, te betalen dese II scellinghen altoes op sinte Martensdach in den winter. Ende GODEVAERT is daerin ghevest in den jare M IIIe LVI, XVIII daghe in Hoymaent.

Dit erve besit nu CLAES RIVE.

Rentenregister I, f. 4, no. 20.

35. 1356, October 12. — BEATRIX VAN HERCELE verkoopt eene rente aan het Begijnhof, gevestigd op een huis nabij het gasthuis te Breda.

Wy CLAES VAN OEKEL ende WILLEM LEMSENSONE, scepenne in Breda, orconden ende kennen med desen brieve, dat voer ons quam joncfrouwe BEATRUUS VAN HERCELLE die Beghine med haren mombore, die haer metten vonnisse ende metten rechte daertoe waert ghegheven, ende

verlyde, dat si hadde vercocht omme ene somme van ghelde, die haer al betaelt ware, joncfrouwe KATELINEN VAN GALRE tote sente Katelinen behoef van den Beghinen van Breda twelf oude grote erfcijns op alsulke ernisse, als JAN DIE HOLLANDER jeghens haer welneer vercreech tenen erfijnse; dats te verstande op die twe hove med haren toebehoerten, ghelegghen opt rulle bi den gasthuse ende op een stuc lands, dat daer achter ghelegghen es, daer CLAEUS VAN OEKEL terdendeel in heeft, op welke onderpande voerscreven heer BEERTRAM VAN HERCELLE twederdeel heeft van desen voerscreven erfijnse, altoes te gheldene dese twelf oude grote erfcijns op sente Baven-dach. Ende in dese twelf oude erfcijns soe es joncfrouwe KATELINE VAN GALRE alse toten sente Katelinen behoef van den Beghinen van Breda ghevest ende toeghedaen metten vonnisse ende metten rechte, alsoe dat haer vaste es.

In orconden desen brieve bezeghelt met onsen zeghel-len int jaer ons Heeren M CCC vijftich ende zesse, twelf daghe binnen October.

Origineel op perkament, waarvan de twee zegels verdwenen zijn — Doos I, no. 10.

36. 1357, Januari 27. — Overdracht van de rente onder no. 27 aan het Begijnhof.

JAN TIELEN soen ende JAN VAN RAVELS, scepene in Her-cele, kennen, dat BEATRIJS VAN HERCELE, Beghine, met haren mombaer veste met rechte MACHTELDEN VAN DE MOERE, Beghine, tot sente Kathelinen behuef van Breda in XL grote payments tsjaers enz.

Dit gheschiede in den jare M IIIe LVI, des Woensdaeghs na sinte Pauwelsdach.

Rentenregister I, f. 13 v° no. 66.

37. 1357, Juli 25. — BEATRIX VAN HERCELE, verkoopt ten behoeve van de arme Begijnen eene rente van 12 grooten.

WOUTER VINC ende CLAEUS NOUTSsoen, scepen in Hercele, kennen, dat BEATRIJS VAN HERCELE, Beghine, met JONAES VAN DER ELST, haren momber vercocht heeft MACHTELDE VAN GOERLE, Beghinen, ter ermer behuef in die fermerie ten Beghinen XII grote tsjaers payments op een buynre beemde, ghelegen in die croechte alrenaest BERTELMEEUS kijnder goet VAN DORST op deen side ende JANS LOYS op dander side, te betalen op sinte Bavendach. Ende MACHTELT is hierin ghevest in den jare M III^c LVII op sinte Jacobsdach.

Desen beemt besit nu JAN VAN DER VOIRT.

Rentenregister I, f. 13, no. 61.

38. 1357, Juli 25. — Dezelfde verkoopt voor dezelfde schepenen met hetzelfde doel eene rente van 8 grooten „op een half buynre beemden, ghelegghen achter dat Hercelsche lant, alrenaest BARTELMEEUS kijnder goet VAN DORST op deen side ende LIJSBETTEN BARTRAMS op dander side..... Ende MACHTELT is hierin ghevest ter ermer behuef in den jare M III^c LVII op sinte Jacobsdach apostel.”

Dit pant besit nu PETERS BOUTEN weduwe, ende siin dieselve VIII groote payments, die voir bescreven staen in die Steenbrugstrate op heer BERTRAMS erve.

Rentenregister I, f. 13, no. 62.

39. 1357, Juli 25. — Overdracht van de rente onder no. 30 aan het Begijnhof.

WOUTER VINC ende CLAUS NOUTSsoen, scepen in Hertel, kennen, dat JAN BERTRAMSsoen vercocht heeft MACHTELDE VAN GOERLE der Beghinen tot ermer behuef in die fermerie ten Beghinen XXVI grote tsjaers payments in alre manieren, als die voirste brief inhoudt; ende MECHTELT is hierin ghevest ter ermer behuef in den jare M III^c LVII op sinte Jacobsdach.

Rentenregister I, f. 13, no. 64.

40. 1357, Augustus 7. — ALGOD DUFFELMANS verkoopt eene rente aan ARNOUD MARE.

GHERAERD DIE BONTE ende JAN MATTHIJSSONE¹⁾, scepen in Breda, kennen, dat ALGOD DUFFELMANS vercocht heeft AERND VAN MARE VI grooten tsjaers payments, die hi hem bewijst heeft te heffen uut dien VII grooten erfchijns moynten voirscreven, die hi heeft op dat huys met sinen toebehoerten, dat ghelegen is tusschen JACOBS huys VAN DER MOLEN aen deen side ende heeren JANS LEDEGHEN huys was aen dander side, ende op IIII scellinghen groten payments erfchijns, die hem gheset siin tenen onderpande op enen hof, ghelegghen tusschen HEINRICS erve VAN GALRE aen deen side ende HEINRICS WILLEMS an dander side, ghelijc als siin brief begrijpt, te betalen altoes dese VI grooten op sinte Jansdach Baptiste. Hierin is AERND voirseid ghevest in den jare M III^c LVII, neghen daghen binnen Oghestmaent.

Rentenregister I, f. 4, no. 23.

41. 1359, Januari 4. — JAN CLARENZOON schenkt renten aan het Gasthuis en het Begijnhof.

JONAES VAN DER ELST ende JAN MATTHIJSSOEN, scepen in Breda, kennen, dat JAN CLARENZOEN had ghegheven in ghiften als voir RUTTEN den snider den gasthuse van Breda II groten erfchijns ende sinte Kathelinen van de Beghinen van Breda oec II groten payments erfchijns. Welc IIII groten hi hem bewijst heeft op een hofstat ghelegghen buten die Eyndpoort tusschen RAESSEN scuere was VAN DER CAMERE aen deen side ende HEINEN UCLEN ende KATHELINEN sijns wijs huys aen dander side, te vriën met heeren chijnse, te betalen jaerlijcs op sinte Martensdach in den winter.

¹⁾ Zie zijn zegel afgebeeld in *Taxandria* II, 222.

Dit gheschiede in den jaren M III^c LVIII, IIII daghe binnen Lochmaent.

Rentenregister I, f. 5, no. 25.

42. 1359, April 15. — JACOB VAN AMELBERG verkoopt eene rente van 3 schellingen, 6 penningen aan HENDRIK PETER SMEETSSONE.

Wy BARTHOLOMEUS GODSCALXSONE ende JAN MATHIJSSONE, scepene in Breda, orconden ende kennen med desen brieve, dat voer ons quam JACOB VAN AMELBERGHE ende verlyde, dat hi hadde vercocht omme ene somme van ghelde, die hem ghehelike ende al betaelt ware, HEINRIKE PETER SMEETSSONE was drie scellinghe ende zesse penninghe grote moenten, daer dene coman den andren mede betalen mach, erfcijns, van welken cijnse hi hem achtiene penninghe grote moenten voerseit bewijst heeft op ene halve boenre weiden, gheleghen tusschen JACOP RADEMAKERS erve an dene side ende HEYLEWYCHS erve VAN AMELBERGHE an dander side, ende dander twe scellinghe grote op drie vierendeel boenre weiden, gheleghen tusschen JAN SMITS erve ende DIEDERIC PONTANS erve, dat men heet die Gheer, an dene side ende LIJSBETTEN STERBANX erve an dander side, alle jare te heffene op sente Mertijnsdach in den winter, behoudelike iegheliken sinen cijnse, dier van rechte te voren outgaet. In welken erfcijns HEINRIC voerseid ghevest es ende toeghedaen metten vonnisse ende metten rechte, alsoe dat hem vaste is.

In orconden desen brieve bezeghelt med onsen zeghellen int jaer ons Heren M CCC vijftich ende neghen, vijftiene daghe binnen Aprille.

Origineel op perkament, waaraan nog één zegel in bruine was hangt, n.l. dat van JAN MATTHIJSSONE, dat een gaffel als wapenfiguur heeft en als randschrift: S. IAN VAN DEN WA . . . R¹). — Doos I, no. 11.

¹) Afgebeeld in *Taxandria* II, 221; zijn familienaam zal van den Water geweest zijn.

43. 1361, November 16. — CATHARINA, dochter van JAN ELYAS, schenkt aan de kapel van het Begijnhof eene rente van 4 grooten.

Deken ende capitel van Brede kennen, dat sinte Kathelinen capelle in Breda jaerlijcs heffen sal op sinte Bavedach IIII grote payments, die KATHERINE JANS ELYEN dochter beset heeft der capelle, uut den erfchijnse, die JAN VAN DER VAERT jaerlijcs betaelt der capitlen, daer dat capitel scepenbrieve af heeft van scepenen van Hercele, ghegheven in den jare M III^c LXI, XVI daghe in November.

Hieraf is een latinen brief bezeghelt van den capitel.

Rentenregister I, f. 5, no. 26.

44. 1362, Mei 31. — JAN UTENHOVE, ridder, bekent 9 grooten schuldig te zijn aan AGATHA HERMANS.

Wy JONAES VAN DER ELST ende JACOB DIE ROEVER, scepenen in Breda, oerconden ende kennen met desen brieve, dat voer ons quam here JAN UTENHOVE, ridder, ende verliede, dat hi sculdich waer jaerlijcx AECHTEN HARMAN HAEX dochter was, die MERTEN WEDERIX soen waes, op die drie-deel van dien huysse ende erve, dat ghelegghen is tusschen JAN ZIENKENS erve aen die een zide ende HEYNRIC BEYS erve aen dander zide, neghen groten payments, daer die een coman den anderen tallen daghen mede betalen sal moghen, tsjaers erfchijs te gheldene altoes AECHTEN voerseid of horen nacomelinghen desen voerseiden erfchijs op den yersten dach van Meye, behoudelijc een yegheliken sinen chijs, dien te voren op dat voorscreven huys ende erve heeft.

In oerconde desen brief bezeghelt met onsen zeghelen int jaer ons Heren M CCC twee ende tsestich op den lesten dach van Meye.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt een brokstuk van het eene zegel, dat van JONAS VAN DER ELST; het wordt bij no. 50 beschreven. — Doos I, no. 12.

45. 1365, December 23. — Heer BERTRAM VAN HERCELE verkoopt aan BEATRIX VAN HERCELE eene rente, gevestigd op een huis in de Visschersstraat te Breda.

JONAS VAN DER ELSTE ende AERND VAN DEN NESTEN, scepen (in Breda), kennen, dat her BAERTRAM, priester, met DIEDRIC VAN DEN DIKE, sinen mombaer, vercocht BEATRICE VAN HERCELE, sijnre moyen, toter fermeriën behoef van den Beghijnhove te Breda, III scellinghen grooten payments te betalen tsjaers op onser Vrouwendach te Lichtermisse, uut enen huys ende erve gheleghen in die Vischerstrate tusschen PETER STINEN huys ende erve aen die een side ende den huys ende erve, dat HEIN SMOUTKIJS zoens plach te sijn, aen dander side, van den alre eersten chijnse, die jaerlijcs uutgaet naest die XXII grooten payments, die daer alrehande lude jaerlijcs te voren uutheffen. Ende BEATRICE voirseid is in deser erfchijs ghevest tote der fermeriën behoef in den jare M III^c LXV, des Dinsdaeghs na sinte Thomasdach.

Dit huys ende erve besit nu TIEL COEL.

Rentenregister I, f. 1 v° no. 6.

46 1366, April 28. — HENDRIK PIEC verklaart schuldig te sijn aan LIJSBET, vrouw van WIJTMAN BARBIER, een cijs van 6 lopen rogge.

AERND VAN WELLE ende HUBRECHT VAN LIJNDONC, scepen in Ghinneken, kennen, dat HEINRIC PIEC verlide, dat hi sculdich waer LIJSBETTEN JAN STEVENSdochter was, WIJTMANS BARBIERS wittighen wive, VI lopen rogs erflijc uut enen goede, gheleghen tot Ulvenhout in PIEX heininghe, houdende vierdalf lopen saetlands, dat is te weten voir elc lopen saedlants bi der maten LX roeden, neven welken goede gheleghen is aen die een side BENNE PIEX ende des heeren strate aen dander side, in den jare M III^c LXVI, des Dinxdaeghs voir Meyedach.

Dit erve besit nu MARGRIETE EVERAERTS.

Rentenregister I, f. 12, no. 57.

47. 1368, Januari 13. — ANSEN DIE RUSENARE neemt van HENDRIK den verwer een huis in pacht.

Wi AERND VAN DEN NESTE ende AERND JANSOEN, scepen in Breda, oirconden, dat voer ons quam ANSEM DIE RUSENARE ende lide, dat hi ghenomen hadde tote enen gherechten erfchise jeghens HEYNRIC den verwere een huys ende erve, dat nu ter tijt ANSEN RUSENAERS verwe huys heyt, gheleghen tushen HEYNRIX verwers waterwech aen die een side ende ANSEM RUSENAERS erve voerghenoemt aen dander side, om achte ende twintich grote tsjaers erflix chiins payments, als in borsen gaet, te ghelden alle jare op sente Martinsdach in den wintere; ende met dien chiinse hevet HEYRIC vorseit gheloeft te vriën ende te waren, so dat ANSEM daer niet meer commers utghelden en sal, die van HEYNRIX weghe roeren mach.

In orcond desen brieve met onsen seglen beseglet int jaer ons Heren M CCC tsestich ende sevene, opten der-tienden dach van Januariën.

Origineel op perkament, waarvan de zegels en staarten verdwenen zijn. — Doos I, no. 13.

48. 1368, Mei 20. — GODELIEVE RUTGHEERSDOCHTER koopt den cijns van no. 23.

JACOB DIE ROVER ende AERND JANSZONE, scepen in Breda, kennen, dat YDE GOEDEWAERDS met horen momber ende YDE GOEDEWAERDSDOCHTER was met HEINRIC GOEDEWAERDS, haren mombaer, ende met PAUWELSE DEN POTTERE, haren toesienre, vercocht hebben GODELDE RUTGHEERS dochter, die Beghine, alselcken erschijs te ghelden jaerlijcs uut alselcken onderpande ende tot alselcken daghe, als die voirscreven brief begrijpt. Ende hierin is JACOB DIE BLOCK-

MAKER ghevest tot GODELDEN behuef in den jare M IIIe LXVIII, XX daghe in Meye.

Dit huys bewoent nu meester HEINRIC die suergijn van Hoesden.

Rentenregister I, f. 4 v° no, 22.

49. 1368, Mei 20. — Het Beghijnhof koopt eene rente van 12 schellingen, gevestigd op een pand op den Haagdijk.

AERND VAN NESTE ende JAN MATHIJSCOEN, scepen in Breda, kennen, dat JAN TUCKER ende JAN GRIELEN vercocht hebben AERND JANSOEN toter fermeriën behuef van de Beghinen tot Breda XII scellinghen groten tsjaers payments te ghelden alle jaer op sinte Bavendach uut enen huys ende erve met sinen toebehoerten, gheleghen aen den Haghedijc tusschen PETER BIJENS erve aen die een side ende jonghe JAN COMANS kijnder erve aen die ander side, te vriën met XXX grooten payments erfchijs, daer dese XII scellinghen voirseit even ghelijc mede jaerlijcs voir uut gaan. Ende AERND JANSOEN is daerin ghevest tot der fermeriën behuef in den jare M IIIe LXVIII, XX daghe in Meye.

Dit huys besit nu op den Haghedijc MARTEN die droech-scaerder.

Rentenregister I, f. 5 v° no. 29.

50. 1368, Augustus 29. — JAN DIE BYE verkoopt aan JAN VAN DER BRUGGE eene rente, gevestigd op een beemd in Spoerdonk.

Wy JONAES VAN DER ELSTE ende JAN MATHIISSE, scepen in Breda ende late tsheren van Breda, orconden, dat voir ons quam JAN DIE BYE die snider ende lyede, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es, JAN VAN DER BRUGGHEN vijftien grote tsjaers payments, daer deen coman den anderen mede betaelt, te ghelden erflic ende alle jare op sente Baven-

dach uut enen halven buynre beemde ghelegghen in Spoerdonc, dat HANNE MANEN plach te sine ende daer DIERIC STERCKE dat weder deyl af hevet, met alzulken vorwerden, dat JAN DIE BYE voirscreven desen voirghe-noemden onderpandt waren sal met vijf ende twentich groten tsjaers erflix chijs desselven payments voirscreven, die daer jaerlix voren uutghaen op horen gherechten chijsdach. Ende hierin es JAN VAN DER BRUGGHEN voirseit ghevest ende toeghedaen, met vonnesse ende met rechte, sodat hem zeker es ende vaste.

In orcond desen brieve met onsen zeglen bezeghelt int jair ons Heren M CCC tsestich ende achte, op sente Jansdach Decollatio.

Origineel op perkament, waaraan alleen het zegel van JONAS VAN DER ELST hangt; dit verthoont een geplante boom, met vijf takken, ieder in een blad uitlopende en het randschrift: A - DE - ELST.¹⁾ — Doos I, no. 14.

51. 1371, Januari 15. — WILLEM DE MOLENAAR verkoopt aan ARNOUD VAN MARE eene rente, gevestigd op den Haagdijk.

Wi JAN MATHISSONE ende AERNT JANSONE, scepen in Breda, orconden, dat voir ons quam WILLEM DIE MOELNAER, ende lyede, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es, AERNT VAN MARE twaelf grote tsjaers erfchijs payments, daer die een coman den anderen mede betalen mach, te ghelden erflike ende alle jare op sente Martijnsdach in den winter uut dien huysse ende erve met sijne toebehoorte, daer WILLEM DIE MOELNAER nu ter tijt inwoent, ende ghelegghen es op den Haghedijk tuschen JAN CORTERIX erve aen die een zide ende der kinder erve VAN DE BOEVERYEN aen die ander zide, in manieren, dat WILLEM DIE MOELNAER dit voirscreven huys ende erve gheloeft heeft te waren ende te vryen met neghen groten ende twentech miten erfchijs

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 291.

payments voirscreven, die daer jaerlix voren tuitgaen. Ende in dese voirscreven twaelf grote es AERNT VAN MARE ghevest ende toeghedaen met vonnesse ende met recht, soedat si hem vast sijn.

In orconde der wairheit met onsen zeglen bezeghelt int jair M CCC ende tseventich, vijftien daghe in Januario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen stukken van de zegels in bruine was; dat van JAN MATHIJSZON vertoont vermoedelijk een gaffel (no. 42); dat van AERNT JANSZON een getakten boom, uit den schildvoet voortkomende, die het geheele schild vult; en een vrijkwartier volgens het bekende wapen van CHATILLON: het schildhoofd beladen met een onkenbare figuur¹⁾. — Doos I, no. 15.

52. 1371, October 1. — MECHTEL HAEC verkoopt aan GILLES VAN DEN WIJNGAERDE eene rente van 6 schellingen.

Wy ARNOUD VAN DEN NESTE ende JAN MATHIJSSE, scepen in Breda, orconden, dat voer ons quam MECHTEL JAN HAEX dochter was met enen mombaer, die haer metten rechte daertoe ghegeven waert ende lyede, dat si vercocht hadde om een somme van gelde, haer vol ende al betaelt es, GYELIJS VAN DEN WIJNGAERDE zes scellinghen grote tsjaers erflix chijs payments, daer die een comanden anderen mede betalen mach, te ghelden alle jare op sente Martijnsdach in den wynter ute dien huysse ende erve met sinen toebehoerten, ende ute der schuyren, die daer neven staet, metten weghe, die daer beziden legghet, alsoe verre als hi den voerseiden erve toebehoert, dat voertijts JAN HAEX plach te sine, ghelegghen alreanaest WIJTMANS erve was des vleyschouwers, heren JAN WITENSSE op die westzide ende HEYLWIGHE SNELLEN erve op die oestzide, in manieren, dat MECHTEL met horen mom-

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* II, 221; XVI, blz. 249.

baer voirseit gheloeft heeft den voirseiden erfchijns te vryën ende te waren op den onderpande voerghenoemt, even ghelike drie scellinghen grote tsjaers payments voirseits, die DIERIC STERKE daerop heeft. Ende in dese voirseide zes scellinghen grote tsjaers soe es GYELIJS VAN DEN WIJNGAERDE ghevest ende toeghedaen met vonnesse ende met rechte, soedat si hem zeker sijn ende vaste.

In orconde der waerheyt met onsen zeglen bezeghelt int jaer ons Heren M III^c LXXI, op sente Bavendach.

Origineel op perkament, waarvan de zegels van bruine was zijn afgevallen. — Doos I, no. 16.

53. 1375, September 21. — WILLEM VAN DER VAERT verkoopt aan ALIDA TIEL eene rente van 3 schellingen, gevestigd op een pand op den Haagdijk.

Wy GODEVAERT VAN LOENHOUT ende PETER TIERLOËT, scepene in Breda, orconde, dat voer ons quam WILLEM VAN DER VAERT ende lyde, dat hi vercoft hadde om een somme van ghelde, die hem wael betaelt ware, HEINRIC den verwer, als mombaer ende behoef ALEYTEN TIEL, des verwers dochter, drie scellinge grote tsjaers erfcijs payments, daer deen coman den anderen mede betalen mach, op een huus ende erve, dat ghelegghen es opten Haghedijk, daer WILLEM voerseit nu ter tijt in woent, aldernaest JAN GRIELENs erve an deen zide ende ARND BOLLAERTS erve an dander zide, te betalen alle jare tot sente Bavedaghe. Ende dit heeft hem WILLEM voirseit gheloeft te waren met vijf ende vijftich grote tsjaers payments voirscreven, dier voer utgaen. Hier is HEINRIC voerseit in ghevest ende toeghedaen met vonnesse ende met rechte tote behoef ALEYTEN voerseit, soedat hem zeker es ende vaste.

In orconde desen brieve met onsen zeghelen beseghelt int jaer ons Heren M CCC tseventich ende vive, een ende twintich daghe in September.

Buiten op: III s. op de Haghedijc, die GOORT JAN GIELISSEN, schoenmaker, nu uytreykende is.

Met latere hand: Haeghdijck, VI s., III ort op LIJNTIEN, wedue MARCELIS VAN DEN AVOIRT op haer huys, genaemt Raepcoeck; modo PETER RYKEN: nu de heer VAN WASBEECK, nu GEERARDUS NOOYIENS.

Rentenregister I, f. 9 v° no. 51: Desen voorseiden schijns geeft nu CLAEUS VAN BOYMER ende staet tusschen AERT DE ROVERS huus ende CLEIS JANS POTTERS huus, ende desen schijs is beset tot kerssen.

Origineel op perkament; een zegel verloren; dat van PIETER TIERLOET heeft in hermelijn een St. Andrieskruis en een vrijkwartier, beladen vermoedelijk met drie geplante boomen; het randschrift luidt: * S. PETER TIERLOET.¹⁾ — Doos I, no. 17.

54. 1379, April 8. — WILLEM STELBERG verkoopt aan JAN VAN BOEIMEER eene rente, gevestigd op een beemd in den Gampel.

Wi PETER TIERLOET ende JAN DIE RUCHENEER, scepen in Breda, orconden, dat voer ons quam WILLEM STELBERGH ende lyde, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde, die hem wale betaelt is, JANNE VAN BOEYMER zeven scelling grote tsjaers erflix chiins payments, daer deen coman den anderen mede betalen mach, alle jare te ghelden tote Bamise uut eenen beemde, die ANCHEM PAUWELZONE nu in handen heeft, gheleghen op Ghemple, tusschen WILLEM ARND JANSOENE erve was op deen zide ende eenen beemde, die ANCHEM voerseid hierneven heeft ligghen op dander zide, welcken oude pand WILLEM voerseid vry gheloeft heeft te waren, behoudelijc dyen, dat dit erve is een mede-onderpand den nonnen van Breda met anderen goede, datter toehoert van haren erfpachte.

¹⁾ Het is afgebeeld *Taxandria* XVI, blz. 249.

Ende in den voerseide erfchiinze zoe is JAN voerseid ghevest ende toghedaen met vonnes ende met rechte, alsoe dat hem seker is ende vaste.

In orconde desen brieve met onsen zeglen beseghelt, alsoe verre als wi wysers siin. Ghegeven int jaer ons Heren M CCC achte ende tseventich, achte dagen in Aprille.

Buiten op met latere hand: Lange Brugstrate XV st. III ort.

Origineel op perkament, waaraan met perkamenten staart het zegel hangt van DIE RUCHENEER; dit vertoont een groot antiek molenijzer, in het schildhoofd vergezeld van de letter R; het randschrift luidt: S. IAN ...

.....S...E...NER.¹⁾; dat van TIERLOET is afgefallen.

— Doos I, no. 18.

55. 1380, Januari 13. — JAN VAN HILAER neemt in erfpacht verschillende landerijen van GODELIEVE VAN HILAER.

JAN DIE CLERC ende PETER VAN DER HULST, scepen in die Haghe, kennen, dat JAN VAN HILAER heeft ghenomen in gherechten erfpachte van GODELDEN VAN HILAER, PETER VRANCKEN dochter was, die helft van enen stucke lants, dat HEYNE ANGERS plach te siin, ghelegghen op den brantacker neven MATHIJS goet van ZUNDERT oestwaert aen deen side ende ANSEMS Vos kijnder goet westwaert aen dander side; item die helft van enen stucke lants, gheheiten Woddenacker, ghelegghen neven HEINRIC HAENS goet aen deen side ende AERT MASSEMS goet an dander side, item die helft van den meester dijkken boven die voert int Lies, ghelegghen AERND MAESSONE aen deen side ende JAN DIE HOEVE an dander side; item die helft van den Langacker, ghelegghen WILLEM AMELSSOENS goet aen deen side ende ANSEMS Vos goet aen dander side; item die helft van enen stuc lants ghelegghen neven den Brantacker,

¹⁾ Het zegel is afgebeeld *Taxandria* II, 221; XVI, blz. 291.

dat heeren JAN COSTERS plach te sijn, alsoe alse sy PETER, haren vader, toebehoerden ende haer toeghedeilt siin, om VI lopen rogs tsjaers te leveren binnen Breda tot Lichtmisse, ende JAN HILAER heeft dit wederdeel van den stucken voirseid tonderpande gheset ende JAN sal allen cummer gelden, die uut desen goede gaet. Dit gheschiede in den jare M III^c LXXIX, XIII daghe in Januario.

Rentenregister I, f. 13, no. 69.

56. 1380, November 12. — BARTHELMEEUS JANS SNIDERS-zoon verkoopt aan het Begijnhof eene rente, gaande uit de helft van een huis in de Visscherstraat te Breda.

Wi GODEVAERT VAN LOENHOUT ende JAN DIE RUCHENER, sce-pene in Breda, orconden, dat voer ons quam BARTHELMEEUS JANS SNIDERSZOEN ende lide, dat hi vercocht heeft . . . jonc-frouwen HEYLWIGHEN VAN DE VUCHTSOET ende HEYLWIGHEN GHELMERS, meysterse van den Beginehove te Breda ter kerken behoef zoven ende twintich grote tsjaers erfchijs, te heffene alle jaer op sente Martijnsdach in den winter, uut der helft van dien huse ende erve, dat ghelegghen is in die Vischerstrate tuschen ARND MAESZOENS erve aen deen side ende JACOB BOLLAERDS erve aen dander side, te waerne met een en dertich groten, die daer voir uutghaen. In welken erfchijs PETER meester DIRXZOEN tote behoef der vorseide kerken ghevest es.

In orconde desen brieve met onsen zeglen beseghelt int jaer ons Heren M CCC ende tachtich, twaelve daghe in November.

Rentenregister I, f. 2, no. 8: Dit half huys besit nu JAN VAN BAVEL, die volre, ende is die helft, die naest sinen huys leeght, daer hi nu in woent, dat AERT MAESZOENS plach te sijn ende oude CLAES STERKEN plach dat half huys te besitten.

Origineel op perkament, waaraan hangt het zegel van GODEVAERT VAN LOENHOUT, dat verthoont zes blokjes

(3—2—1) en een schildhoofd beladen met drie palen; het deel van het schildhoofd rechts van den eersten paal is beladen met een meerltje; het omschrift luidt: * S. GODEV.....OENHOUT¹⁾; van het tweede zegel zijn slechts stukjes over. — Doos I, no. 19.

57. 1381, April 20. — HENDRIK VERWER HENDRIKSZOOM schenkt aan de kerk van het Begijnhof een cijns van 3 lopen rogge onder Chaam.

JOHANNES VAN AERLE JANSZÖEN VAN AERLE als notarys, heer GODEVAERT VAN LEUWEN ende heer JAN DIE BACKER, priestere, als ghetuyghe, kennen, dat HEINRIC HEINRICS VERWERSZOEN gaf ende besette in manieren van testamente ende in rechter aelmoesen om Goids willen der kerken of der capellen des Begijnhoofs in Breda drie lopen rogs erfpachts jaerlijcs te leveren tot Breda ende metter maten van Breda tot Lichtmisse op GHEILEN WOUTERS EEDEN soens wijfs goede, gheleghen tot Came, ende om der meerder zekernissen wille soe heeft HEINRIC voirseit daertoe tonderpande gheset een weide gheleghen tot Breda bi die Merke, gheheiten Voelkensgraff, tusschen JANS STERKEN erve op die een side ende JANS LAETS erve op dander side, waert dat men dien voirseiden pacht niet en betaelde tot dien daghe voirscreven. Dit gheschiede in den jare M III^c LXXXI, XX daghe in Aprille.

Dese drie lopen rogs erfpachts gelt nu ter tijt WILLEM JACOPSSOEN WAS VAN DEN VELTBRAKE, WOUTERS MOELNEERS zwager aen ende uut twee buenderen erfs gelegen te Kame, die hy vercreech van WOUTERE DEN MOLENAERE, sinen zweer; opt oestzyde is gelegen WILLEM voirscreven met sijnre woenstede, westwaert WOUTER DIE MOLENAERE met sijnre weyden, GODEVAERT DIE WOLF met sinen erve zuytwaert, op die noirtzyde tsheeren vroente.

Rentenregister I, f. 11 v° no. 55.

¹⁾ Het zegel is afgebeeld *Taxandria* II, 221; XVI, blz. 291.

58. 1382, Mei 26. — WOUTER HEY verklaart schuldig te zijn aan ELISABETH, vrouw van PETER VAN DE WATER, een chijs van 8 grooten.

Wi AERND JANSsone ende JAN LUDEKENSsone¹⁾, scepene in Breda, orconden, dat voer ons comen is WOUTER HEY ende lide, dat hi sculdich ware LIJSBETTEN, comans PETERSWIJF VAN DEN WATERE, acht grote ende twe Enghelsche tsjaers erfliix chiins payments te ghelden alle jare op sente Martinsdach in den winter uut sinen huse ende erve met sine toebehoerten, dat ghelegghen is opten Haghedijc tuschen MARCELIJS erve VAN WOUDE op deen side ende NIJS erve was VAN AEKEREN op dander side.

In orconde desen brieve met onsen seglen beseghelt int jaer ons Heren dusent driehondert tachtich ende twe, zes ende twintich daghe in Meye.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt het zegel van AERNDT JANSzone, reeds onder 51 beschreven; de figuur in het schildhoofd van het vrijkwartier is een St. Andrieskruis; het randschrift luidt: IAN... IMS..... — Doos I, no. 20.

59. 1384, Februari 24. — ELISABETH VAN BAVEL verkoopt aan ARNOUD VAN DER MOLEN een cijns van een halste rogge.

AERND VAN WELLE ende JACOB VAN EYCEL, scepen in Ghinneken, kennen, dat LIJSBETH MICHIELSDOCHTER VAN BAVEL was met JAN OUMATEN, haren wittighen man ende vooght, vercocht hadde AERND VAN DER MOLEN JANS BROXZOEN was een halster rogs, te leveren binnen Breda met der maten van Breda tot Lichtmisse op haer derdendeel van enen erve houdende XII buynre luttel min of meer met sulke husinghe ende anders, dat daertoe behoert, ende ghelegghen siin tusschen HEINRICS goede VAN DER AERDE op die een side ende PETER MERMANS goede op dander side,

¹⁾ Het zegel van dezen is afgebeeld in *Taxandria* II, 221.

te vriën met heeren chijnse. Ende AERND voirseid is hier toghedaen in den jare M III^c LXXXIII, op sinte Matthijsdach.

Ende van desen pachte hebben die Beghinen VII lopen ende die Heilighe Gheest van Ghinneken I lopen. — Dit pant besit nu HEIN MEELS.

Rentenregister I, f. 12, no. 56.

60. 1384, Juli 7. — JAN VAN BOEIMEER verkoopt aan JUETE VAN ULENDONC den cijns van no. 54.

Wi WISSE VAN DER HAVEN ende PETER TIERLOTE, scepen in Breda, orconden, dat voer ons quam JAN VAN BOEYMAR ende lide, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es, joufrou YUETEN VAN ULENDONC tote sente Catelinen behoef van den Beghiinhove te Breda zeven scelling grote tsjaers erflix chiins in alle der maniere dat die brief inhoudt, daer dese brief met onsen zeglen beseghelt doerghestoken es. In welken erfchise JAN VAN CAERDSCOT tote sente Catelinen behoef ghevest es In orcond desen brieve met onsen zegele beseghelt int jaer ons Heren M CCC vier ende tachtich, zeven daghe in Julio.

Dit pant besit nu GOESWIJN VAN BOEYMER.

Origineel op perkament, waaraan met perkamenten staart nog de twee zegels in bruine was hangen; dat van WISSE VAN DER HAVEN vertoont een dwarsbalk, beladen met een schelp en als randschrift: E VAN D' HAVENE; dat van TIERLOET is beschreven onder no. 53. — Doos I, no. 18.

61. 1385, Maart 22. — WILLEM HESSEL verkoopt aan JAN BAVEL eene rente van 5 lopen rogge onder Chaam.

Wy AERD VAN DEN WELLE ende JACOP VAN EYCEL, scepen in Ginneken, oirconden, dat voir ons quam WILLEM HESSEL

DRUYTSOEN ende lyde, dat hy vercocht hadde om een somme van gelde, die hem vol ende al betaelt is, JANNE VAN BAVEL HEINRIXSONE VAN BAVEL was vijf lopen rogs tsjairs erfelijck pachts, goet ende custbaer, te leveren erfelijck ende alle jaer bijnnen Breda metter maten van Breda op onser Liever Vrouwendach, als men kerssen draghet, uut alsulcken erve, als WILLEM voirseit bleef nae doode sijn vader, ende geleghen is in Chaem, welck voirscreven erve WILLEM voirgenoempt gheloeft heeft te vryen ende te waeren met zesse halven lopen rogs tsjairs, die dair alle jaer te voeren uitgaan. In welcken vijf lopen rogs tsjairs erfelijck pachts voirseid JAN voirghenoempt gevest is ende toegedaen met vonnisse ende met recht, soedat hem seker is ende vast.

In oirconden desen brieve met onsen segelen besegelt int jaer ons Heeren M CCC vyer ende tachtich, twee ende twintich daghe in Merte.

Dese voirseide IIII lopen sijn beset tot kerssen te deilen.

Boven de akte staat: Item dees IIII lopen rogs heeft PETER VAN BUYTEN ende MERGRIET VAN MEER, sijn huysvrou beset, ende noch een lopen rogs; soe houdt den brief vijf lopen ende dat vijfste lopen rogs moeten wy uutreycken den prochiaen van Breda.

Rentenregister II, f. 43, no. 76.

62. 1386, April 26. — DIEDERIK WISSELAER verkoopt aan WILLEM BAERDMAKER eene rente van 3 schellingen.

Wi GODEVAERT VAN LOENHOUT ende PETER DIE BONTE, scepen in Breda, orconden, dat voer ons quam DIEDRIC JANS WISSELAERSZONE was, ende lide, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es, WILLEM JANS BAERDMAKERSZONE drie scelling grote tsjaers erfliex chiins payments, daer die een coman

den andren mede betalen mach, te heffen jaerlix die een helft op sente Jansdach midzomer ende dander helft op Kersavond uut den tweën cameren, die gheleghen siin ten eynde neven erve MATHIJS MOTTENBAERDS op die een side ende LIJSBET WEVERS erve an dander side

In orcond desen brieve met onsen zegelen beseghelt int jaer ons Heren M CCC zes ende tachtich, des Donre-daghes na sente Marcusdach.

Rentenregister II, no. 73: Dees drie scellingh groote heeft beset HILLEGONT VAN MEER ende gaf desen brief by haeren levenden lyve.

Desen voirseide schijs is gegeven in de kerck mee te lichten.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt een brokstuk zegel in bruine was, waarop een gedeelte van het wapen van VAN LOENHOUT zichtbaar is. — Doos I, no. 21.

63. 1386, December 28. — JAN VAN BAVEL koopt de rente van no. 42.

Wi AERND JANSZOEN ende PETER THIERLOTE, scepen in Breda, orconden, dat voer ons quam JAN HEYNRIC EGHELS-zone ende lide, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde JAN HEINRIXZONE VAN BAVELE den cijns van no. 42.

In orcond desen brieve met onsen zegelen beseghelt int jaer ons Heren M CCC zes ende tachtich, XXVIII daghe in December.

Origineel op perkament; de overblijfselen van de beide zegels dragen wapens, die onder nos. 51, 53 en 58 reeds zijn beschreven. — Doos I, no. 11.

64. 1389, Augustus 25. — HERMAN KANT neemt in pacht een half bunder beemd in „die Donc” van BEATRIX VAN LAER-ACKER.

AERND JANSOEN ende JAN DIE RUCHENER, scepen in Breda ende late tsheeren van Breda, kennen, dat HERMAN KANT heeft ghenomen tot enen rechten erve van BEATRICE VAN LAERACKER der Beghinen, een half buynre beemde, ghelegghen in die Donc tusschen JAN CLAESSENS kinder goet op die een side ende WILLEMS goet VAN DEN BRUGGHEN op dander side, om VI pont rueter kersen te ghelden jaerlijcs ende te leveren in sinte Kathelinen kerke opt Begijnhof te Breda op sinte Martensdach in den winter, te vrien met heeren chijnsē.

Dit gheschiede in den jare M III^c LXXXIX, XXV daghe in Augusto.

Desen beemt besit nu JAN VAN HILAER op den Haghedijc. Rentenregister I, f. 9, no. 47.

65. 1389, November 8. — GERRIT MICHIELSZOON is aan het Begijnhof schuldig eene rente van 4 lopen rogge¹⁾.

AERND VAN WELLE ende JACOB VAN EYSEL, scepen in Ghinneken, kennen, dat GHERIJT MACHIELSZOEN lide, dat hij sculdich waer joncfrou YDEN MAES THONISZOENS dochter was, der Beghinen, tote behuef der fermeriē van den Begijnhove te Breda IIII lopen rogs tsjaers uut enen stuc lands, dat men heytt dat Groet Rut, ghelegghen neven tsheeren strate op die een side ende JAN VALKENERS erve op dander side.

Dit gheschiede in den jare M III^c LXXXIX, VIII daghe in Novembri.

Dit lant besit nu WILLEM VAN BAERLE.

Rentenregister I, f. 12, no. 58.

66. 1393, Juli 9. — JACOB VAN DE WIJNGAERDE verkoopt de rente van no. 52.

Wy JAN DIE RUCHENEER ende DIERIC DIE ROVER, scepen

¹⁾ Doorgehaald in het register.

in Breda, orconden, dat voer ons quam JACOB VAN DEN WIJNGAERDE ende lide, dat hi vercocht hadde HARMAN VAN DER BRUGGHE den cijns van no. 52.

In orcond desen brieve med onsen zeglen bezeghelt int jair ons Heren M CCC drie ende tnegentich, neghen daghe in Julio.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 16.

67. 1394, Februari 5. — SOPHIE VAN HEUSDENHOUT verkoopt de rente van no. 24 aan ARNOUD VAN MEER.

Wy GODEVAERT VAN LOENHOUT ende DIRC DIE ROVER, scepen in Breda, orconden, dat voir ons quam SOPHIE BERTELMEEUSDOCHTER was VAN HOSENHOUT met haren momboir ende lide, dat zy vercocht hadde om een somme van ghelde ARND VAN MEER twe scellinghen grote tsjairs erfchijns *op zulke voorwaarden*, als die brief inhout, daer dese brief med onsen zegle bezeghelt doirghesteken is.

Int jair ons Heren M CCC drie ende tnegentich, vive daghe in Februario.

Origineel op perkament; van de beide zegels is alleen dat van DIRC DIE ROEVER nog aanwezig; het vertoont drie molenijzers en een hermelijnen hartschild, beladen met een St. Andrieskruis; het randschrift luidt: S ... DIERIC DIE RO¹⁾ — Doos I, no. 7.

68. 1395, Februari 11. — HENDRIK DE VERWER verkoopt de rente van no. 47 aan WIJTMAN VAN DER BEKE.

Wy GHERIJT REYSENAELDE ende ZEBRECHT VAN DEN ELE, scepen in Breda, orconden, dat voir ons quam HEINRIC DIE VERVERE ende lide, dat hi vercocht hadde om een somme van ghelde WIJTMAN VAN DER BEKE achte ende twintich grote tsjaers erfins payments, tsjaers te betalen op dien

¹⁾ Het is afgebeeld in *Taxandria* II, 221; XVI, blz. 291.

dach uut selcken onderpande, als voirseit es. In welken erfchiins voirseit WIJTMAN voirghenoemt ghevest es ende toeghedaen.

In orconde desen brieve met onsen zeglen beseghelt int jaer ons Heren M CCC vier ende tnegentich, elf daghe in Februario.

Origineel op perkament, waaraan nog brokstukken hangen van het zegel in bruine was REYSENAELDEN (no. 71); het andere zegel is verloren. — Doos I, no. 13.

69. 1396, Augustus 13. — WILLEM STELTBERCH verkoopt aan WIJTMAN VAN DER BEKE eene rente onder Etten.

WOUTER JANSOEN ende AERNOUT JACOBSSOEN, scepen tot Etten, kennen, dat WILLEM STELTBERCH vercocht heeft WIJTMAN VAN DER BEKE een zester rogs tsjaers erfpacht, te leveren met rog in den lande ghewassen ende tot Breda ende metter maten van Breda tot Lichtmisse, uut dier husinghe ende hovinghe, daer hi nu ter tijt woent, ende uut XXV buynre erfs luttel min of meer, daer die husinghe opstaen, ghelegen metter oestsiden aen JANS erve VAN DER STENE, streckende metten noorteynde aen der brueder goet van sinte Jans ende met den zuytende aen tsheeren strate, ende uut vijftalf buynre erfs, luttel min of meer, gheleghen metter westside aen MARTENS erve VAN DEN BRANDE ende an DAVEN erve VAN DER STENE, metter oestsiden aen JOES erve VAN DER HOLE, streckende metten noorteynde aen tsheeren strate, ende noch uut ses buynre erfs luttel min of meer, gheleghen metter noortside aen PETERS erve VAN DEN BRANDE, metter zuysiden an JACOB JANSOENS erve, streckende metten oesteynde aen der kerken heyde ende met den westeynde aen CELEN MAES-soens erve, te vriën dese onderpande voirseid met desen cummer ende met XXX oude grote tsjaers, een pont Loventsche tsjaers ende II zester rogs tsjaers, die daer erflijc voir uutgaen. Ende WIJTMAN voirseid is in dit zester

rogs ghevest in den jare M III^c XCVI, des Sondaeghs voir onse Vrouwendach half Oest.

Ende dit zester rogs erflijc heeft meester HEINRIC VAN DER BEKE, monic tot Gruenendale, WIJTMANSSONE VAN DER BEKE, den goidshuyse des Beghijnhoofs tot Breda ghegeven in die ere Goids ende voir sijne ouder ziele.

Dese onderpande besit nu PHILIPS VAN DER LECKE.

Rentenregister I, f. 10, no. 52.

70. 1397, December 13. — YDE VOOLS, begijn, schenkt eene rente van 5 lopen rogge aan het Begijnhof.

Heer JAN NAGHEL, priester, als notarys, heer JAN BACKER ende heer JAN BEYAERT, priestere, als ghetughe, kennen, dat joncfrou YDE VOOLS, beghine, gaf in rechter aelmoesen ende simpeljc om Gode de Beghijnhove te Breda V lopen rogs erflijcs pachts, daeraf dat si bewijsde te heffen die drie lopen jaerlijcs op WILLEM kijnder goet VAN DE WATERE, gheleghen tusschen GHERIJT YSAACS goede aen die een side ende LAMMEN SCOENMAKERS kijnder erve aen dander side, ende die II lopen op JAN CULICS erve, gheleghen neven GHIJS FRAEYS erve; ende joncfrou HEILWIJCH GHELMERS ende joncfrou ALIJT REYSENAELDEN ontvinghen dese ghifte tot behuef des ghemeyns Beghijnhoofs. Dit gheschiede in den jare M III^c XCVII, XIII daghe in Decembri.

Rentenregister I, f. 7, no. 37.

71. 1398, Juli 5. — WILLEM BAARDMAKER verkoopt aan GIELIS VAN MEER den cijns van no. 62.

Wy JAN DIE RUYSSENEER ende GHERIJT REYSENAELDEN, scepen in Breda, orconden, dat voor ons quam WILLEM JANS BARDMAKERSOEN ende lyde, dat hy vercocht hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es, GIELIS VAN MEER drie scellinghe grote tjaers erfchijs zulx payments ende voirt in alle der zelve voir-

warden, als die brief inhoud, dair dese brief met onsen zeglen bezeghelt doirghesteken is.....

In orcond desen brieve met onsen zeglen bezeghelt int jair ons Heren M CCC acht ende tnegentich, vijf daghe in Julio.

Origineel op perkament met twee zegels; dat van JAN DIE RUYSSENEER wordt onder no. 72 beschreven; dat van REYSENAELDEN heeft hetzelfde wapen; alleen is de R door een ster (6) vervangen; het randschrift luidt:
* S. GHERIT R..... AELDE¹⁾. — Doos I, no. 21.

72. 1398, December 10. — Het Begijnhof geeft aan RUTGER VAN DER BRAKE in pacht een erf, gelegen in de Katerstraat te Breda.

Wy JAN DIE RUYSSENEER ende HENRIC VAN DEN WATER, scepen in Breda, orconden, dat voir ons quamen joncfrouwe HEYLWIJCH GELMAERS ende joncfrouwe ALIJT REYSENAELDEN, meysterssen van sente Katelinen Beghiinhove op die tijt, met horen momber, die hem metten recht ghegeven wairt, ende lyden, dat sy ghegeven hadden toet eenen gherechten erve RUTGHEER VAN DER BRAKEN, den goutsmit, een stuc erfve, gheleghen in die Katerstrate neven RUTGHEERS erve voirseit op die een syde ende AVEZOETEN VAN DEN WINGARDE ende horre kinder erve op die ander syde, om zeventien oude grote tsjaers erfchijs ende om zes grote tsjaers erfchijs payments, daer die een coman den andren mede betalen mach, te ghelden erflic ende alle jaer op sente Martijnsdach in den winter, te vryën ende te waren den onderpand voirseit metten erfchiise voirseit ende met acht groten erfchijs payments voirseit, die de capittel van Breda dairop heeft, in voirwarden, dat RUTGHEER voirseit dese erfnesse voirseyt niet opgheven en mach dan met dobbelen chijnse.

¹⁾ Het is afgebeeld in *Tuxandria* XVI, blz. 291.

In orconden dese brieve met onsen zeglen bezeghelt int jair ons Heren M CCC acht ende tnegentich, thien daghe in Decembri.

Origineel op perkament; het zegel van JAN DIE RUYS-SENEER¹⁾ vertoont het wapen met het groot antiek molen-ijzer, van de letter R in het schildhoofd vergezeld. Het randschrift luidt: IAN DE RUSEN.....

Het zegel van VAN DEN WATER vertoont een doorsneden schild, in de bovenste helft een leeuw, te halver lijve uit de deelingslijn komende; randschrift: HE..RIC ..AN DEN W.....²⁾ — Doos I, no. 23.

73. In een anderen brief bekent RUTGHEER VAN DER BRAKE dezen grond gekocht te hebben. Zelfde schepenen en zelfde datum.

No. 24: En dit erve besit nu WOUTER GOLLEN, die men heytt WOUTER DIE VRIESE.

Op den brief zelf: LANCELOT VAN HULTEN; CORNELIA....
.....; modo JAN VAN LUYCK; nu de weduwe THOMAS VAN NIEUWEHUYSEN. — Doos I, no. 24.

74. 1399, Januari 20. — HUGO UIT VARENHOUT verkoopt aan WILLEM MARTIJN eene rente van 8 lopen rogge.

Wy BERTELMEEUS JANSOEN ende PETER DIE ROVER, scepenen in den Haghe, orconden, dat voir ons quam HUGHE UUT VARENHOUT ende lyde, dat hy vercocht hadde om een somme van gelde, die hem vol ende al betaelt es, WILLEM MARTIJN acht lopen rogs tsjaers erpachts, goet ende cusbaer te leveren alle jaer binnen Breda op onser Vrouwendach Lichtmisse uut anderhalven buynre erfs luttel min of meer, gelegen op dat zuitende van der beke neven AERTS BRUYNEN erve op die een syde ende die heyde

¹⁾ Deze was gehuwd met Catharina N., bij wie hij had een zoon Aert en eene dochter Eva.

²⁾ Het is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 49.

op die ander syde, te vriën ende te waeren desen onderpant voirseid met sesse lopen rogs erfpachts, die dair jairlicx voren uutgaen; item uut eenen gemeete goeds luttel min oft meer, gelegen in Varenhout neven HUGHEN voirseid ende JANS sijns brueders guet op die een syde ende die heyde op die ander seyde, betijmmert met eenen huse, ghelijck dat HUGHE voirseit nu ter tijt besittende es; item noch uut eenen loopden saetlants, luttel min oft meer, ghelegghen HUGHEN ende JANS sijns brueders goet voirseit op die een syde ende ANSEMS erve VAN LUDIC op die ander syde, te vrien ende te waeren dese voerseide onderpande met vijftalven penninghen Lovenschen te heeren chijnse, in welcken acht lopen rogs erfpachts voirseid WILLEM voirseyt gevest es ende toegedaen met vonnesse ende met recht, soedat sy hem seker sijn ende vaste.

In oirconden desen brieve met onsen segelen besegelt int jaer ons Heeren duysent CCC acht ende tnegentich, twintich daghe in Januario.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 25.

75. 1400, Augustus 4. — JACOB BOYDENSZOOM verkoopt aan het Begijnhof eene rente van een veertel rogge¹⁾.

BARTELMEEUS JANSOEN ende PETER DIE ROVER, scepen in die Haghe, kennen, dat JACOB BOYDENSZOEN vercocht heeft joncfrou HEILWIGHEN GHERMERS tote behuef des ghemeyns goodshuys van den Begijnhove te Breda een viertel rogs tsjaers erfpachts te leveren tot Breda tot Lichtmisse uut enen halven buynre weyden luttel min of meer, ghelegghen te Boeymer neven onser joncfrou erve VAN DER LECKE op deen side ende des heeren strate aen dander side, te vriën met IIII grote payments, die daer jaerlijcs voir uutgaen, welken erfpacht voirseid JAN VAN CAERTSCOT den

¹⁾ Doorgehaald in het Register,

ghemeynen goodshuyse van de Beghinen voirseid bewijst heeft van des heilighen gheests weghe.

Ende joncfrou HEILWIJCH is daerin ghevest tot behuef des goodshuys voirseid in den jare M ende III^c, vier daghe in Augusto.

Rentenregister I, f. 15, no. 71.

76. 1401, Juni 12. — MICHEL VAN BARINGHEN verkoopt eene rente van 3 sester rogge aan MARGARETHA, dochter van PETER.

PETER DIE BONTE ende DIERIC DIE ROVER, scepen in Breda, kennen, dat MICHEL VAN BARINGHEN, WILLEMSZOEN VAN BARINGHEN, vercocht heeft MARGRIETEN PETER BASTAERTS wittighe dochter was, drie zester rogs erpachts uut eenre husinghen ende hovinghen met hare toebehoerten ende met neghen buynderen erfs daeraen gheleghen, in welken husinghen hi nu ter tijt woent ende gheleghen siin ter Tateringhen tusschen MICHIELS erve voirscreven ende tsheeren strate, te vriën met rechten heeren chijnse. Ende MARGRIET voirseid is daerin ghevest in den jare M III^c ende een, XII daghe in Junio.

Desen principalen brief leeght onder die nonnen van Breda, want si hebben die twee sesteren ende die Beghinen een.

Rentenregister I, f. 9, no. 49.

77. 1401, Juli 20. — HENDRIK AGGAERT schenkt aan zijn zoon ARNOUD eene rente van twee grooten.

Wy JAN DIE RUCHENEER, PETER DIE BONTHE, DIRC DIE ROEVER ende PETER POELMAN, scepen in Breda, orconden, dat voer ons quam HEINRIC AERT AGGAERTSSONE ende bewijsde in rechter afgoedinghen AERT sinen sone, dien hy hadde van LIJSBETTEN GHERIJT VAEXDOCHTER was, twee grote tsjaers erfchijs payments, daer deen coman den andren mede betalen mach, te ghelden erflijc ende alle jaer op

sente Bavendach op enen hof gheleghen buyten tgasthuys opt rulle neven DENIJS WOUTERS SCUTTERSsoens erve op deen side ende HENRIJC HEINRIXSOENS erve VAN GOERLE op dander side, met welker afgoedinghe, dat hem AERT voirseit ghenoeghen liet op dien tijt ende stont HEINRIC sinen vader voirseit daeraf quite; hiertoe waert voert ghedaen alle dat daer van recht sculdich was toe te ghescieden na usage des rechts van Breda.

In orcond desen brieve met onzen zeghelen bezeghelt int jaer ons Heeren M vierhondert ende een, twintich daghe in Julio.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen in bruine was: 1°. het zegel van JAN DIE RUCHENEER, dat tamelijk gaaf is (zie no. 72); 3°. dat van DIRC DIE ROEVER, beschreven onder no. 67, waarvan het randschrift een weinig is geschonden; 4°. is gebroken; het 2^e is met den staart verdwenen. — Doos I, no. 26.

78. 1404, Augustus 5. — JAN HEINRIXSone VAN BAVELE verkoopt aan ROMBOUT HEINRIC EGHELSSone de rente van nos. 42 en 63 voor GHERIJT REYSENAELDEN en JAN CLAES BOYKENSsone, schepenen in Breda.

Int jaer ons Heeren M vierhondert ende vier, vijf daghe in Augusto.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen in groene was het gebroken zegel van REYSENAELDEN (no. 71) en dat van BOYKENS; dit laatste vertoont een lëlie; het randschrift luidt: SIGILLUM IOHANNIS BOIKI ¹⁾. — Doos I, no. 11.

79. 1404, September 28. — PETER VAN HAMBROEK verkoopt aan het Begijnhof eene rente van 10 schelling, 6 penning.

Wy PETER DIE ROEVER ende JAN WILLEMSSone, scepen in den Haghe, orconden, dat voir ons quam PETER VAN

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, 135.

HAMBROEC JAN MAESSOENS sone ende lide, dat hi vercoft hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es YDEN VOELS ende LIJSBETTEN DIERICS, als meystersen der kercken ende des goedshuys van den Beghinen te Breda, thien scellinghen ende zesse penninghe grote tsjaers erfchijs payments, daer deen coman den anderen med betalen mach, te ghelden erflijc ende alle jaer op sente Bavendach uut drien buynren erfs luttel min oft meer, gheleghen tovervelt neven DIERIC VOELENZOENS erve op deen side ende WOUTERS erve VAN GOERLE op dander side, te vryen ende te waren den onderpandt voirseit met neghen ende twintich groten erfchijs payments voirseit, die daer jaerlicx voer uitgaen op haeren rechten chijsdach ende met rechten heeren chijnse. In welken erfchijnse voirseid YDE VOELS voirseid ghevest ende toeghedaen met vonnes ende met recht tote behoef des goodshuys voirseid, soe dat hi hoer zeker es ende vast.

In orcond desen brieve met onsen zeghelen bezeghelt int jaer ons Heeren M vierhondert ende vier, acht ende twintich daghe in Septembry.

Rentenregister I, f. 14, no. 65: Desen pant besit nu WOUTER VAN GOERLE.

Origineel op perkament, waaraan van de twee afhangende zegels nog één perkamenten staart aanwezig is. — Doos I, no. 27.

80. 1408, Juli 12. — JAN DIE KETELAER verklaart voor PETER DIE BONTE en PETER POELMAN, schepenen in Breda, schuldig te zijn aan het Begijnhof eene rente van 24 grooten, gevestigd op een beemd „gheleghen aen Bittershoec neven JAN BRUGGHEN erve ende CLAES VAN DER GROESE.”

In den jare M III^c ende VIII, XII daghe in Julio.

Rentenregister I, f. 1, no. 3.

81. 1409, October 16. — WILLEM ENGELBRECHTSZOOM SNEPAERT verkoopt aan RUTGER, zoon van wijlen MARCELIS VAN

DEN HAGHEDIJK, eene rente van 4 schellingen, 9 penningen, gevestigd op een pand op den Haagdijk, ten overstaan van GERRIT REYSENAELDEN en HENDRIK VAN DE WATER, schepenen in Breda.

Int jaer ons Heeren M IIII^c ende neghen, zestien daghe in October.

Van deze rente kreeg de kapel Markendaal 3 schellingen en de rest „sinte Katheline tot kerssen.”

Rentenregister I, f. 7 v° no. 40.

82. 1410, November 28. — CATHARINA WOERS en haar zoon PETER bekennen voor JAN DIE WILDE en CLAES VAN EYKE, schepenen in Alphen, schuldig te zijn „KATHELINEN GHELMERS ende BEATRISSEN VAN OESTERHOUT tote behuef der fermeriën van sinte Kathelinen te Breda in den Beghijnhove” eene erfpacht van 8 lopen rogge, gevestigd op een stuk land „gheleghen in een heininghe tote Boschoven, gheheiten die looct.”

Dit gheschiede in den jare M IIII^c ende tien, XXVIII daghe in November.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was, vertoonende een dwarsgelegden troffel, de steel links, het ijzer driehoekig; het randschrift luidt: + S + JA WILDE. — Doos I, no. 28.

83. 1411, Februari 15. — „Joncfrou KATHERIIN VAN MERE, Beghine tot Breda”, geeft aan de kapel van dit hof eene rente van 30 grooten, bezet op een weide „gheheiten die putoer 1).” Meester KERSTIAEN BONT, priester, maakte als notaris deze akte op in tegenwoordigheid van heer JAN DIE BACKER, priester en JAN URBAENS, „clerc.”

Dit gheschiede in den jare M IIII^c ende X, XV daghe in Februario.

Rentenregister I, f. 14 v° no. 72.

1) Putoor (butor) is een roerdomp.

84. 1414, Mei 15. — GODELT VAN HILAER, dochter van PETER VRANCKEN, schenkt aan „joncfrou HEILWIGHEN GHELMAERS en joncfrou BEATRYSEN VAN OESTERHOUT”, meesteressen, eene rente van 6 lopen rogge voor JONAES CRAUWEL en GERRIT JAN NOUTSZOONS zoon, schepenen in Prinsenhage.

Ende die joncfrouen siin hierin ghevest in den jare M III^c ende XIII^c, XV daghe in Meye.

Rentenregister I, f. 14, no. 70.

85. 1418, Maart 12. — LIJSBET, dochter van JAN GIELIJS en echtgenoot van GODEVAERT MOERMAN, bekent aan „GOEDDEN VAN RYELE der Beghinen” schuldig te zijn eene rente van 3 schellingen, bezet op een huis in de Eindpoortstrate te Breda. Deze akte werd verleden voor MERCELIJS AERTSone en GIJSBRECHT PIGGHEN, schepenen in Breda.

Int jaer ons Heeren vierhondert ende zeventhien, twelf daghe in Meerte.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in bruine was, dat van PIGGHEN, dat hetzelfde wapen toont als dat beschreven onder no. 88¹⁾. — Doos I, no. 29.

86. 1418, Juni 20. — Heer WILLEM, priester, zoon van PETER SMEETS, verkoopt voor JAN VAN GAGHELDONC HUGHEMANSZON en HENDRIK VAN CORVEL HENDRIKSZON, schepenen van Breda, eene rente van 7 schellingen, bezet op een huis in de Gasthuisstraat aldaar, aan LIJSBET, dochter van wijlen JAN VAN BEERZE.

Int jaer ons Heeren M vierhondert ende achtien, twintich daghe in Junio.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 30.

87. 1418, December 8. — JAN BEYEN de volder verkoopt

¹⁾ *Taxandria* XVI, 51.

aan AERT VAN BUYTEN JANSZOOM VOOR JACOB VAN DEN WIJNGAARDE en HENDRIK VAN CORVEL, schepenen van Breda, eene rente van 3 schellingen, bezet op een huis buiten de Eindpoort.

Int jaer ons Heeren M vierhondert ende achthien, acht daghe in December.

Rentenregister I, f. 8 v°: Desen voorseiden brief heeft gegeven LIJSBET VAN DEN SANDE int jaer M CCCC ende een ende tachtich, XXIX dage in Meye¹⁾.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 31.

88. 1419, Juli 10. — LIJSBET, dochter van ZEBRECHT BELLEN, gehuwd met AERNT VAN DER VOERT, verkoopt voor GHIJSBRECHT PIGGHEN en PETER VAN DEN STALLE GIELSZOON, schepenen in Breda, eene rente van 6 schellingen, 3 penningen, gevestigd op een huis buiten het gasthuis aldaar, aan AERNT VAN BUYTEN JANSZOOM.

Int jaer ons Heeren M vierhondert ende neghentien, thien daghe in Julio.

Origineel op perkament met het zegel van GHIJSBRECHT PIGGHEN in groene was; het vertoont twee (wilde) zwijnskoppen, een in het 2^e kwartier en een in den schildvoet, en een vrijkwartier beladen met een beurte- lings gekanteelden dwarsbalk; het randschrift luidt: S. GHYSBRCHT PIGGHEN²⁾. — Doos I, no. 33.

89. 1420, Juni 28. — ROMBOUT EGHEL HENDRIKSZOOM ver- koopt voor JAC. v. D. WIJNGAERDE en JAN VAN GAGHELDONC HUYGHEMANSZOOM eene rente van 3 schellingen en 6 penningen³⁾ aan WIJTMAN VAN DER BEKE.

¹⁾ Lijsbet van den Sande staerf op XXVII^{sten} dach van Meye in den jaer van LXXX (1480), soe sellen die meesterssen doen alle jaer Lijsbetten jaerghetyde, ende was overbleef boven de drie scellingh, daer sal wy kerssen om copen, die wy omdreect. — Ren- tenregister I, f. x v^o.

²⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XVI, 49.

³⁾ De hoofdbrief is niet meer aanwezig.

Int jaer ons Heeren M vierhondert ende twintich, acht ende twintich daghe in Junio.

Origineel op perkament, waarvan zegels en staarten zijn verdwenen. — Doos I, no. 34.

90. 1421, November 2. — HENDRIK FRAY verkoopt voor JAC. v. D. WIJNGAARDE en GHIJSBRECHT PIGGHEN, schepenen in Breda, aan CHRISTIAAN VAN HELMONT eene rente van 8 schellingen, bezet op eene pand in de Molenstraat aldaar „neven heer LUYDOLFS erve, dat heer HARMANS te siin plach.”

Int jaer ons Heeren M vierhondert een ende twintich, twee daghe in November.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel van PIGGEN, reeds beschreven onder no. 88. — Doos I, no. 35.

91. 1421, December 22. — JOHANNES VAN DEN VENNE, deken van het kapittel, geeft vidimus van no. 1 en 3.

Universis et singulis has presentes litteras visuris et audituris JOHANNES VAN DEN VENNE, decanus ecclesie beate Marie opidi de Breda, Leodiensis diocesis salutem in Domino. Litteras patentes reverendi in Christo patris ac domini, domini HENRICI, Dei gracia episcopi Leodiensis, necnon generosi et prepotentis viri HENRICI, domini temporalis terre de Breda, eorum veris, ut apparere poterat, sigillis sigillatas, sanas et integras non viciatas, non cancellatas, non abolitas nec abrasas, sed omni prorsus vicio et suspicione carentes, noveritis nos recepisse, manibus nostris palpasse, oculis inspexisse, perlegisse et diligenter examinasse, quarum litterarum tenores de verbo ad verbum subscribuntur. Et primo tenor litterarum dicti generosi et prepotentis viri HENRICI, domini temporalis terre de Breda, eo quod fuerit prioris date, sequitur et est talis:

Universis (enz. no. 1).

Nunc sequitur consequenter tenor pretactarum litterarum dicti reverendi patris, domini episcopi Leodiensis:

HENRICUS Dei gracia (enz. no. 3).

In quorum omnium premissorum testimonium nos JOHANNES decanus prescriptus has notras presentes litteras nostri appensione sigilli fecimus roborari. Acta fuerunt hec in loco capitulari dicte ecclesie nostre de Breda anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo primo, mensis Decembris die vicesima secunda, presentibus ibidem honestis viris, dominis WILHELMO HAGHEN dicte nostre ecclesie curato et JOHANNE HAGHENBEKE ejusdem ecclesie capellano, presbiteris per nos ad hoc vocatis in testes specialiter et rogatis.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt de perkamenten staart. — Doos I, no. 36.

92. 1422, Juni 6. — PETER VAN ZOELN MEEUSZON verkoopt aan WOUTER STERKEN een bunder beemd voor ZEBRECHT ZEBRECHTSZON en ROELOF STAESENZON, schepenen in Oosterhout.

Ghegheven int jaer ons Heeren duisent vierhondert ende twe en twintich, zesse daghe in Junio.

Rentenregister I, f. 8 v° no. 46.

93. 1424, April 22. — WOUTER KYEBOOM koopt van KERSTINEN, dochter van wijlen JAN VAN GALRE, een beemd, „gheleghe achter tshoghen cruys”¹⁾, in tegenwoordigheid van GIJSBRECHT PIGGEN en JAN HUYBRECHTSZON VAN YPELAAR, schepenen van Breda en laten van den heer van Breda.

Int jaer ons Heeren M vierhondert vier ende twintich, twe ende twintich dage in Aprelle.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 37.

¹⁾ Zooals blijkt uit de aantekening op den rug lag dit beemd buiten de Ginnekensche poort van Breda.

94. 1425, Maart 4. — Heer HEINRIC AMER, priester, „canonic in der kerken van Breda, gheeft der infirmeriën des Beghijnhoofs tot Breda ter armer ende zieker behuef” eene rente van twee oude groten, te heffen „op siin huys ghelegghen in die Caterstrate tusschen erve PETERS CLERCS, canonics te Breda ende MELIJS TIJMMERMANS.”

Dit gheschiede in den jare M III^c XXIII, IIII daghe in Marte.

Rentenregister I, f. 6 v° no. 35¹⁾.

95. 1425, Juni 22. — LIJSBETH, dochter van JAN MERMANS, gehuwd met WILLEM, den zoon van CLAAS STERKEN, verkoopt ten overstaan van JAN VAN YPELAAR en HENDRIK VAN CORVEL, schepenen in Breda, aan PETER, den zoon van GODEVAERT den schoenmaker, eene rente van 13 schellingen, gevestigd op een huis op den Haagdijk, „neven des dekens erve van Antwerpen.”

Int jaer ons Heeren M III^c XXV, XXII daghe in Junio.

Rentenregister I, f. 7 v° no. 41.

96. 1426, September 23. — WILLEM, de zoon van WILLEM VOELS, erkent voor GIJSBRECHT PIGGEN en AERT MAESSONE VAN WIJTHVLIET, schepenen in Breda, schuldig te zijn eene rente van 12 schellingen aan MYCHIEL HEYNRIC UULRICXSONE, gevestigd op een huis buiten de Gasthuispoort te Breda.

Int jaer ons Heeren M vierhondert sesse ende twintich, drie ende twintich daghe in September.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt het zegel in groene was van VAN WIJTVLIET, vertoonende 2 vijf puntige sterren en een vrijkwartier, beladen met een beurtelings gekanteelden dwarsbalk; het randschrift luidt: S. A E. MAESSOEN²⁾.

— Doos I, no. 38.

¹⁾ Deze akte is in het register doorgehaald.

²⁾ Afgebeeld *Taxandria* XVI, blz. 249.

97. 1427, Januari 8. — ADRIAAN MERMANS, zoon van JAN, verkoopt ten overstaan van JAC. VAN DEN WIJNGAERDE en JAN VAN YPELAER, schepenen in Breda, aan KATHELINEN, vrouw van GIELIJS VAN MEER, eene rente van 6 schellingen, gevestigd op een huis „gheleghen buyten t'gasthuys in die steghe bi scutters doel" aldaar.

In den jare M III^c XXVI, VIII daghe in Januario.

Rentenregister I, f. 9 v° no. 50.

98. 1428, September 14. — CATHARINA VAN MEER, gehuwd met JAN SCHOENDINCK, verkoopt de rentebrieven onder no. 62 en 71 aan hare zuster JANNEN, de Begijn, voor HENDRIK VAN CORVEL en JAN VAN GAGELDONCK HUGEMANSZoon, schepenen in Breda.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert acht en twintich, vierthien dage in September.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel in groene was van van CORVEL, vertoonende een dwarsbalk, in het schildhoofd vergezeld van een vier-spakig rad, in den schildvoet van twee figuren als vierbladen of geknotte leliën; het randschrift luidt: SIGLU HEINRIC VAN KORVL¹⁾. — Doos I, no. 21.

99. 1428, November 10. — HADEWIG VAN DEN WIJNGAERDE verkoopt aan CORNELIS, zoon van HENDRIK REYNOUTSZoon, verschillende renten.

Wy HENRICK VAN CORVEL ende ROELOF DIE ROEVER DYRCKSZoon, scepenen in Breda, orconden, dat voir ons quam HADEWIJCH, GIELISDOCHTER VAN DEN WIJNGAERDE was des bastaerts, met DYRCK MAES KEMMERSZoon, die men heyt VAN GORCHEM, hueren wittigen man ende voight, ende lide, dat sy vercoft heeft om een somme van gelde, die huer vol ende al betailt is CORNELIS HENRICK REYNOUTSZoon vier

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 49.

oude grote tsjaers erfchiins goet ende custbair uut allen den cameran ende ernissen, die gelegen siin in die Visscherstrate in die steghe neven HENRICK MONTENS erve op deen side ende WILLEM STARKEN erve op dander side, streckende van der Visscherstraten voir achter ter vesten wairt uut, gelijc dese selve ernisse ende cameran AERT JANSsoon toe te behoren plagen; item noch vier oude grote tsjaers erfchiins goet ende custbair op een ernisse metter schueren ende metter cameran dair op staende, gelegen in die Veterstrate neven WILLEMS erve van Os op deen side ende MATHEEUS JAN NEVENsoon met sinen erve op dander side, gelijk HENRICK WAGEMAKER, die nu in handen heeft; item noch vijftalven ouden groten tsjaers erfchiins goet ende custbair op een huys ende erve, dair die voirgenoemde CORNELIS nu ter tijt selve woent, gelegen in die Cort Brugstrate neven JANS van CARTSCHOT erve was op deen side ende PETER HUBRECHTSsoon van YPELAIR met sinen erve op dander side, te gelden alle jair op sinte Mertensdach in den winter, ende desen erfchiins voirseid is der voirgenoemde HADEWIGEN bleven ende verstorven van dode GODELDEN huerre moeder. Enz.

In orconden desen brieve met onsen segelen beseghelt int jair ons Heeren dusent vierhondert acht ende twintich, thien dage in November.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel in bruine was van HENDRIK van CORVEL, beschreven onder 98. — Doos I, no. 39.

100. 1429, Juli 1. — MYCHIEL HENRICK UULRICXsoon verkoopt voor HENDRIK van CORVEL en ANTHONIS BLOCK, schepenen in Breda, aan HENDRIK de WINTER de rente van no. 96.

Int jair ons Heeren dusent vierhondert negen ende twintich, opten yersten dach van Julio.

Origineel op perkament, waarvan de twee zegels verloren zijn. — Doos I, no. 38.

101. 1430, Maart 22. — PETER, zoon van HUGHE LEEUWEN, verkoopt voor ROELOF STASENZOON en JOANNES MICHIELSZOON, schepenen in Oosterhout, eene rente van 8 lopen rogge aan MERCELIJS DIERICKZOON.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert ende XXX, XXII daghe in Merte.

Rentenregister I, f. 8 v° no. 45.

102. 1437, Februari 6. — CATHARINA, dochter van JAN BROCK, met haren voogd, JANNES, den coster te Ginneken, verkoopt voor PETER SMIT en JAN ZCHEEUWS, schepenen in Ginneken, eene rente van een zester rogge aan CATHARINA, dochter van JAN WITTE.

Int jair ons Heeren dusent vierhondert sesse ende dertich, sess dage in Febrero.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was van JAN ZCHEEUWS, vertoonende een antieke ploeg; het randschrift luidt: Sⁱ IAN SCEUS¹⁾.

— Doos I, no. 40.

103. 1437, Februari 25. — MICHEL²⁾ verkoopt voor JAN BILLE en WILLEM DONCKER, schepenen in Terheyden, aan MARGARETHA³⁾ eene rente van een zester rogge, gevestigd op verschillende gronden aldaar, o. a. op een stuk „gelegen opten wech van tscruyters vaert tusschen GERITS erve van DER BEVERSLUYS.”

Int jair ons Heeren dusent vierhondert sesse ende dertich, vive ende twintich daghe in Febrero.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt het zegel in groene was van WILLEM DONCKER; het

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XV, blz. 169.

²⁾ De naam van den vader of de familie is door een watervlek onleesbaar.

wapen vertoont een spade met de greep omhoog; randschrift: WILLEM DONCK¹⁾. — Doos I, no. 41.

104. 1437, Maart 13. — HEYLWIJCH, dochter van HERMAN ZEBENZOOM en echtgenoot van WOUTER VAN WISSCHEL, verkoopt de rente van no. 74 aan CHRISTINA, de dochter van wijlen HENDRIK MERTENS, voor BERTELMEEUS JANSOEN en PETER DIE ROVER, schepenen in Prinsenhage.

Int jair ons Heeren dusent vierhondert sesse ende der-tich, derthien dage in Merte.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was van BERTHELMEEUS JANSZOOM, vertoonende een loopende eekhoorn, in den schildvoet vergezeld van een halve maan; het schild vastgehouden door een adelaar met uitgestrekte vleugelen; randschrift: + S. MEE ES IANS SOEN. — Doos I, no. 25.

105. 1438, Februari 15. — In den jare „M III^c XXXVII, vijftien daghe in Februario” gaf „MECHTELT NOYT verwers weduwe sinte Kathelinen” eene rente van 6 schellingen, bezet op een huis, gelegen op den Haagdijk te Breda, naast het huis van haar zwager STEVEN HUYS, en eigendom van AERT VOGHELAER „die snider”, gelijk deze verklaarde voor heer WILLEM SMIT, priester, als notaris en STEVEN HEYS en JAN DEN POTTER als getuigen.

Rentenregister I, f. 8, no. 44.

106. 1438, Augustus 1. — Uittreksel van het testament van heer LUDOLF VAN UDEN, kapelaan in de kapittelkerk te Breda, waarbij deze een kerkelijk beneficium sticht in de gasthuiskerk aldaar.

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nati-vitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo octavo,

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XV, 169.

indictione prima, mensis Augusti die Veneris octava, hora immediate post summam missam in ecclesia de Breda decantata, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini EUGENII divina providencia pape quarti anno octavo, in honorabilium virorum dominorum decani et capituli dicte collegiate ecclesie beate Marie in Breda capitulariter propter infrascripta, ut asseruerunt, congregatorum et capitulum representantium meique notarii publici ac testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia personaliter constituti honorabiles et discreti viri HENRICUS dictus MONTIJN et JOHANNES DIE HOGHE, provisores mense pauperum sancti Spiritus in Breda et eo provisorio nomine publice protestando exposuerant, qualiter alias certo tempore elapso honorabilis quondam dominus LUDOLPHUS DE UDEN presbiter, capellanus dum vixit et decessit ecclesie de Breda antedictae, certum suum coram honorabili viro domino CRISTIANO DE MEER, presbitero notario publico, condidit testamentum seu suam finalem ordinavit voluntatem ac perseverando in eisdem decessit et suum diem clausit extremum. In quo quidem testamento inter cetera legata piis locis ac diversis personis facta ordinavit et desideravit fundari et dotari unum ecclesiasticum beneficium in dextera parte ecclesie hospitalis de Breda construendum ac in honore Salvatoris nostri sueque genitricis virginis Marie et beati Jheronimi presbiteri consecrandum vacationumque temporibus clerico seculari per patronos sive collatores modo et forma in testamento dicti domini LUDOLPHI ut asseruerunt descriptis sub jurisdictione dictorum dominorum decani et capituli existere debenti conferendum illudque ecclesiasticum beneficium predictum fundari et dotari voluit sub certis condicionibus in dicto suo testamento descriptis cum et mediantibus certis bonis immobilibus per eundem dominum LUDOLPHUM ad hoc statim post ejus obitum datis et assignatis, videlicet duobus pascuis, una videlicet in loco dicto die Bies-

donc, alia vero in loco dicto het Vlemmingsstege situatis, ac etiam cum et mediantibus certis aliis bonis immobilibus, in quibus certe persone in dicto testamento expresse suum habent usufructum post obitum earundem personarum primo dicto beneficio accrescendum, ac etiam cum et mediantibus certis aliis adhuc bonis immobilibus per JACOBUM dictum DIE HOGHE dicti domini LUDOLPHI consanguineum relinquendis, si et in quantum dictus JACOBUS vitam suam terminaret, nulla prole legitima de se superstite remanente, etiam dicto beneficio fundando post ejusdem JACOBI obitum extunc accrescentibus modo et forma in sepefatto testamento dicti domini LUDOLPHI, ut iidem provisores asseruerunt, lacius expressatum memoratumque beneficium fundari et dotari cum bonis superius descriptis, et in eo duas missas singulis ebdomadis celebrari voluit sub penis in dicto testamento, ut etiam asseruerunt, expressatis¹⁾ supradicti domini decanus et capitulum ecclesie de Breda, sub quorum jurisdictione rector dicti fundandi beneficii esse deberet, eorum consensum et assensum fundationi dicti beneficii attribuere et perpetuam collationem . . .¹⁾ seu collatoribus in dicto testamento expressis concedere vellent et dignarentur. Quod si facere renuerent, extunc voluit idem dominus LUDOLPHUS, ut iidem provisores expresserunt et se desuper ad tenorem testamenti . . .¹⁾ domini LUDOLPHI retulerunt, quod duo pascua predicta statim post ipsius domini LUDOLPHI obitum cederent perpetue et hereditarie mense pauperum sancti Spiritus in Breda antedictae, scilicet omnia et singula bona immobilia per dominum LUDOLPHUM HEYLWIGI sue famule quo ad ejus usufructum dumtaxat legata, statim post obitum ejusdem HEYLWIGIS cederent et cedere deberent perpetue et hereditarie predictae mense pauperum, scilicet etiam XI lopinos siliginis post obitum ARNOLDI HEY et sue uxoris usufructuariorum dictorum XI lopinorum siliginis perpetue

¹⁾ Eenige woorden zijn hier door een watervlek onleesbaar.

et hereditarie devolvi deberent ad mensam pauperum predictam. Et quia predicti provisores ut asseruerunt curam ipsis concessam diligenter exercere et juramento eorum desuper prestito satisfacere cupientes et desiderantes, ne per desidiam et negligentiam eorum pauperes Christi in elemosinis eis facere et elargire defraudentur et anime ipsorum provisorum periclitentur, rogaverunt et maximo desiderio exhortabantur dictos dominos decanum et capitulum, prout ipsos ut asseruerunt prius exhortati fuerunt, quatenus divine pietatis intuitu determinare et diffinire dignarentur, an ad fundacionem et ordinacionem beneficii predicti eorum consensum et assensum adhibere et patronis seu collatoribus in testamento dicti domini LUDOLPHI nominatis perpetuam collacionem conferendi fundandum beneficium predictum concedere vellent et dignarentur. Qui quidem domini decanus et capitulum premissis per eos intellectis ac desuper mature deliberatis responderunt desuper prescriptis provisoribus mense pauperum, quod ipsi non vellent neque concederent aliquo modo consentire in fundacione beneficii predicti per ipsum dominum LUDOLPHUM fundari desiderati neque concedere patronis seu collatoribus prefatis perpetuam collacionem conferendi fundandum beneficium predictum pro et ex eo, quia ipsi dixerunt se plene et sufficienter esse informatos, quod pascua per dictum dominum LUDOLPHUM pro fundacione et dotatione dicti fundandi beneficii data et assignata ultra pactum seu redditum exinde singulis annis solvi solitis et in quibus dicta pascua singulis annis diversis personis obligata existentes de presenti valorem annum duodecim aut tredecim denariorum argenteorum vulgariter cromstert nuncupatorum non excedunt, cum quibus quidem duodecim aut tredecim denariis argenteis futurus rector dicti beneficii fundandi sustentari non posset, neque etiam ipse futurus rector posset seu valeret alios redditus futuros post mortem certorum usufructuarius dicto fundando

beneficio accrescentes ad longum futurum tempus expectare et interim absque aliquo commodo seu emolumento missas dicto fundando beneficio incumbentes celebrare ac onera dicti fundandi beneficii supportare. Idcirco ipsis supradictis honorabilibus dominis decano et capitulo placuit ac ipsis visum fuit expedire et de eorum processit scitu et voluntate, quod provisores mense pauperum predicti apponerent eorum manus ad bona supradicta immobilia pro fundatione beneficii predicti assignata et de ipsis juxta tenorem et formam testamenti dicti domini LUDOLPHI pro majoribus commodo et utilitate pauperum Christi disponent et ordinarent.

Acta hic
De et super quibus premissis sepedicti provisores mense pauperum pecierunt ipso provisorio nomine predicto a me notario publico subscripto fieri unum publicum instrumentum seu plurima publica instrumenta in meliori forma.

Acta fuerunt hec in domo capitulari dicte ecclesie de Breda sub anno, indictione, mense, die, hora et pontificatu prescriptis, presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris domino WALTERO STRICK presbitero, capellano dicte ecclesie de Breda, WIJTMANNO VAN DER BEKE et LAMBERTO STRUVER, testibus Leodiensis dyocesis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Teeken van den
notaris.

Et ego HENRICUS DE NOVA DOMO presbiter Leodiensis dyocesis publicus sacra imperiale auctoritate et venerabilis curie Leodiensis notarius juratus, quia premissis omnibus et singulis, dum sic ut prescribatur fierent et agerentur una cum prenominatis testibus interfui eaque sic fieri vidi et audivi, idcirco hoc presens publicum instrumentum propria mea manu scriptum exinde confeci et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis

signavi rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 42.

107. 1439, Januari 8. — LAMBRECHT, de zoon van HENDRIK Vos, bekent voor schepenen in de palen van Hoeven tot Etten ontvangen te hebben zijn recht op de helft van een huis en erf op Attelaken onder Etten.

Wy GYELIJS MEEUSOON ende CORNELIJS VAN DEN BRANDE JANSOON, scepenen in de palen van der Hoeven tot Etten, oirkonden, dat voor ons quam LAMBRECHT HENRIC VOSSOON ende lyde, dat hy witteliic ontfanghen heeft tot eenen rechten erve teghen NOYTEN AERT HEYSDOCHTER met MEERTEN HEY haren voocht, haer daertoe ghegheven metten rechte, die rechte helftsceydinghe van eenen huse ende hove, houdende al geheel te gader in erve omtrent een ghemet luttel min of meer, gheliic alse NOYTE voerscreven in tiden voorleden teghen JACOPPEN JACOPSSOON ende HEYLEN SYMONSDOCHTER ghecocht ende vercreghen heeft, gheleghen op Atteleec, metten noorteynde aen sheeren strate, metten zuyteynde aen MERGRIET PETER JANSOONS erve, metter westsiden neffens FAES ELENDOONS erve ende metter oestsiden aen dat rechte wederdeel van der helftsceydinghen des huys ende hoofs voerscreven, dat daer teghen ghe-deelt es om sesse lopen erfrogs tsjaers erpachts te ghelden ende te betalen NOYTEN AERT HEYSDOCHTER voerseit ende haren nacomelinghen erfeliic ende alle jaer op onser Liever Vrouwendach Lichtmisse met goeder cusbaren rogghe binnen den lande ghewassen.....

In oirkonde des briefs bezeghelt met onsen zeghelen int jaer ons Heeren dusent vierhondert acht ende dertich, acht daghe in Januario.

Origineel op perkament, waaraan nog slechts een stuk hangt van het eerste zegel in bruine was. — Doos I, no. 43.

108. 1442, Juli 24. — WILLEM, zoon van HERMAN KANT, verkoopt voor PETER JANNESSONE van OVERA en WILLEM JAN WILLEMSsoonssone, schepenen in Prinsenhage, aan joncfrou MERGRIETEN PETERSDOCHTER VAN DER VUCHTSCHOOT eene rente van een zester rogge, gevestigd op een deel van den Huysacker aldaar.

Int jaer ons Heren dusent vierhondert twee ende vier-tich, vier ende twintich daghe in Julio.

Origineel op perkament, met nog een stukje van een zegel in groene was. — Doos I, no. 44.

109. 1443, Juni 23. — GEERTRUY, dochter van HENDRIK Vos en echtgenoot van CORNELIS, den zoon van SEBRECHT SWERTEN, verkoopt aan LIJSBETTEN, dochter van GIELIS VAN MERE en weduwe van DIERICK RYBAERT, den apotheker, de rente van een gouden Franschen ouden schild, en gevestigd op een stuk land gelegen bij het Vortbosch; schepenen over deze akte waren HENDRIK CRISTUS en WILLEM VAN LAERHOVEN, schepenen van Breda.

Int jaer ons Heeren duysent CCCC III ende veertich, drie ende twintich daghe in Junio.

Rentenregister II, f. 46, no. 82.

Boven de akte staat: Dit is van heer THONIS RIBAERT van eenen ouden schilt voir sijn jaergetyde ende voir sijn ouders jaergetyde.

110. 1444, Juli 20. — JAN DENIJSZON verkoopt voor JAN AARTSZON en MATTHIJS LENAARTSZON, schepenen in de palen van Hoeven tot Etten, de rente van no. 107 aan PETER JANSZON, genoemd PETER DE LAAT, die hem was aangekomen

na den dood van NOYTEN, dochter van AERT HEYS, een zuster zijner vrouw KATHARINA.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert vier ende vier-tich, twintich daghe in Julio.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen de twee zegels in bruine was: dat van JAN AARTSZOON vertoont in het schild een in takken zich verbreidenden boom; en dat van MATTHIJS LENAARTSZOON¹⁾ drie gekanteelde en geopende torens 2—1, het schild vastgehouden door een vrouwenfiguur; omschrift: S. MATIS LENAER. — Doos I, no. 43.

III. 1444, Juli 21. — „Domicella GODELDIS DE RYEL, Beghina Beghinagii opidi de Breda” schenkt aan het Begijnhof „pro candelis comparandis et inibi singulis annis more solito distribuendis” den rentebrief van no. 85.

Acta fuerunt hec in ecclesia Beghinagii sub anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto, indictione septima, mensis Julii die vicesima prima, presentibus ibidem honorabilibus et discretis dominis REYNERO FORTIS et JOHANNÉ NORIJS, presbiteris, capellanis ecclesie de Breda, testibus.

Et ego HENRICUS DE NOVA DOMO, presbiter Leodiensis dyocesis, publicus sacra imperiale auctoritate et venerabilis curie Leodiensis notarius enz.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 29.

II. 1444, Juli 21. — „Domicella ELISABETH DE KOCKELBERCH, Beghina opidi de Breda”, schenkt tot hetzelfde doel de rentebrieven onder nos. 52 en 66 aan de meesteressen van haar hof, KATHARINA VAN DER MOLEN en ELISABETH VAN HILAER.

Acta fuerunt hec in domo in habitationis prelibate ELISABETH, donatricis, sita infra curiam dicti Beghinagii, enz. Zelfde datum, zelfde notaris, zelfde getuigen.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 45.

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XV, 169.

113. 1446, Juli 5 en 12. — Heer JOHANNES HAGENBEECK, kapelaan in de kapittelkerk te Breda, schenkt eene rente van 6 schellingen aan het Begijnhof aldaar.

In nomine Domini, Amen. Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo sexto, indictione nona, mensis vero Julii die quinta, hora decima ante prandium vel circiter, pontificatus sanctissimi in Cristo patris et domini nostri, domini EUGENII divina providencia hujus nominis pape quarti anno decimo sexto, in mei notarii publici subscripti testiumque subscriptorum presencia personaliter constituti honesti viri, dominus JOHANNES HAGENBEECK, presbiter capellanus in ecclesia beate Marie opidi de Breda ex una necnon ARNOLDUS CELEN, mamburnus seu tutor CORNELII, filii quondam CORNELIE sue sororis uxorisque dum viveret GERARDI DE ABSEL, se fortem et partem faciens pro suis sororibus, ac MARTINUS DIE BONT maritus et mamburnus legitimus JANE sue uxoris, ejusdem ARNOLDI sororis, ex alia partibus. Jam dictus dominus JOHANNES sua libera et spontanea voluntate et non ad hoc coactus seu seductus palam et publice recognovit et in veritate expresse confessus fuit se habere unam litteram scabinalem certum debitum quinquaginta florenorum Bavarie in se continentem, in quibus quinquaginta florenis quondam JOHANNES CELEN eidem domino JOHANNI obligabatur et desuper recepit octo tales florenos in defalcationem totalis debiti sic, quod restant adhuc ipsi domino JOHANNI quadraginta duo floreni Bavarie, in quorum acquitacionem supradicti ARNOLDUS et MARTINUS nominibus, quibus supra, volentes ut dixerunt quod dicto domino JOHANNI satisfiat suis liberis voluntatibus litteram unam scabinalem mencionem facientem de octo solidis pagamenti hereditarii census, ex quibus duo solidi hereditarie competunt Beginabus in Breda, ipsi domino JOHANNI adhuc

instanti et recipienti tradiderunt et porrexerunt ac jus et proprietatem, quod et quam in reliquis sex solidis pagamenti habere potuerunt titulo successionis aut alio quocumque jure michi notario publico in manibus meis nomine et ad opus prefati domini JOHANNIS cesserunt et transtulerunt, ac ea donacione que dicitur inter vivos donaverunt seipsos et suos successores exheredando, omnibus dolo et fraude seclusis tali condicione in premissis adjecta, quod KATHERINA TONGERLOES in hujusmodi sex solidis pagamenti habebit suum usufructum et hiis mediantibus ipse dominus JOHANNES recognovit sibi de pretacta summa restanti plenarie fore satisfactum, promittentes ipse partes per fides suas ab ipsis et earum qualibet in manu mei notarii publici subscripti loco juramenti corporaliter prestitas, quod contra premissa non venient per se vel alios directe vel indirecte, publice vel occulte nequon ARNOLDUS promisit quod suas sorores tales habebit que in premissis suos consensum et assensum adhibebunt. Super quibus sepedicte partes sibi a me notario publico infrascripto fieri pecierunt unum vel plura publicum seu publica, si opus fuerit, instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hec in ecclesia beate Marie pretacte sub anno, indictione, mense, die, hora et pontificatu, quibus supra, presentibus ibidem discretis viris dominis JOHANNE DE RIVO, JOHANNE DE MEEUWEN, presbiteris, capellanis dicte ecclesie testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Teeken van den
notaris.

Et ego WILHELMUS STEPHANI de Breda, presbiter Leodiensis dyocesis, publicus sacra imperiali auctoritate et venerabilis curie Leodiensis notarius juratus, quia premissis omnibus et singulis, dum sic ut premittitur coram me fierent et agerentur, una cum prenomatis testibus presens fui et interfui eaque sic fieri vidi et audivi, idcirco hoc presens publi-

cum instrumentum manu mea propria scriptum exinde confeci et in hanc publicam formam redegi signoque ac nomine meis solitis et consuetis subscripsi et signavi rogatus et requisitus in fidem et testimonium veritatis omnium et singulorum premissorum.

Buiten op : Anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto, mensis Julii die duodecima, hora quarta post Completorium vel circiter, presentibus in Beghinagio opidi de Breda in domo inhabitationis MARIE DE HOLTEN, alterius magistrarum dicti Beghinagii, WILHELMO filio ANTONII DE OESTERZEEL et GERARDI CORSTIAENS, testibus, dominus JOHANNES HAGHENBEECK, presbiter retronominatus, omnibus melioribus via, jure, modo, causa et forma, quibus potuit, contulit simpliciter propter Deum in salutem anime quondam CHRISTIANI DE HELMONT sancte Katherine dicti Beghinagii ad opus infirmarie ejusdem Beginagii¹³ proprietatem sex solidorum hereditarii census retro scriptorum, salvo quod KATHERINA retronominata in illis habebit suum usufructum, prout retro scribitur, presente quo ad hec prefata Maria et acceptante. Super quibus prout in meliori forma, notarius WILHELMUS STEPHANI quod premissa.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 46.

114. 1447, October 20. — De uitvoerders van het testament van MARGARETHA GOEDENS schenken eene rente van een halven Rijnschen gulden aan het Begijnhof.

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadagesimo septimo, indictione decima, secundum modum scribendi in civitate et dyocesi Leodiensi mensis Octobris die vicesima, hora Primarum vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo

patris et domini nostri domini NYCHOLAI divina providencia pape quinti anno primo, in mei notarii publici ac testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia propter hoc personaliter constituti honorabiles et circumspecti viri frater JOHANNES WESE, ordinis Carmelitarum et dominus WILHELMUS STEPHANI, presbiter, capellanus in ecclesia de Breda, Leodiensis diocesis, ut executores testamenti et eo executorio nomine discrete quondam persone MARGARETHE GOEDENS, melioribus via, jure, modo et forma quibus potuerunt et valuerunt, assignarunt et transportaverunt domicellabus Beghinagii de Breda in personam domicelle KATHERINE VAN DER MOLEN, magistre pro tempore Beghinaghii predicti infrascriptam assignacionem quo supra nomine acceptantis, annuum et hereditarium censum dimidii floreni Renensis ipsis domicellabus per memoratam MARGARETAM in suo testamento, quod condidit, juxta formam et tenorem ejusdem testamenti legatum et relictum levandi, petendi et recipiendi annis singulis ad et supra domum quondam HENRICI DE WOUDE, sitam in vico dicto die Gasthuysstraet dicti opidi de Breda, prout in quadam littera scabinali tenoris infrascripti continenti annuum et hereditarium censum unius et dimidii floreni Renensis per eosdem executores ibidem exhibita, in archivis domicellarum monasterii Vallis sancte Katherine extra muros dicti opidi de Breda collocanda et recipienda, lacius assuerunt contineri, de qua quidem assignatione prescripta predicta domicella KATHERINA VAN DER MOLEN nomine quo supra sepedictos executores quitavit. Super quibus premissis tam executores quam domicella antedicta petierunt ipsis hinc inde nominibus supra a me notario publico subscripto fieri unum publicum instrumentum seu plura publica instrumenta in meliori forma. Acta sunt hec in ecclesia collegiata et parochiali antedicti opidi de Breda ibidem sub turri sub anno, indictione, mense, die, hora et pontificatu prescriptis, presentibus ibidem honorabilibus

et discretis viris domino REYNERO FORTI, presbitero et JOHANNÉ HOGHE lathamo, testibus Leodiensis diocesis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Tenor vero littere scabinalis de qua prefertur, sequitur de verbo ad verbum et est talis. Wy GHIJSBRECHT PIGGEN ende AERT MAESSONE VAN WYFLIET, scepen in Breda, orconden, dat voir ons quam HENRIC VAN WOUWE, die dreyer, ende lide, dat hy vercoft hadde om een somme van ghelde, die hem vol ende al betaelt es, PETER GODEVAERTS-soon, den scoemaker, anderhalven Rijnschen gulden tsjaers erfchijns te ghelden alle jaer op sente Jansdach mijdsomer, uuten huyse ende erve met sijne toebehoerten, dat hi nu ter tijt besit, ghelegen in die Gasthuysstrate neven WILLEMS SMEETS erve op deen syde ende WOUTERS erve VAN EYNDOVEN op dander syde

In orcond desen brieve met onsen segelen besegelt int jaer ons Heeren dusent vierhondert vier ende twintich opten yersten dach van Meye.

Teeken van den
notaris.

Et ego HENRICUS DE NOVA DOMO, presbiter Leodiensis dyocesis, publicus sacri imperiali auctoritate et venerabilis curie Leodiensis notarius juratus, enz.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 47.

115. 1448, Maart 20. — LAUREYS, de zoon van JAN GODEVAARTSZOON, verkoopt voor JAN ZCHEEUS en LAMBRECHT ROMBOUTSZOON VAN EYSEL, schepenen van Ginneken, de rente van no. 102 aan GIJSBRECHT BAKER.

Int jaer ons Heerent duysent vierhondert zeven ende viertich, twintich daghe in Merte.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; dat van ZCHEEUWS is beschreven onder no. 102; dat van VAN EYSEL vertoont drie leeuwen (?) 2—1; het

randschrift luidt: LAMBRECHT VAN EIS-EL ¹⁾. — Doos I, no. 40.

116. 1452, Juni 15. — Juffrouw WILHELMA BONT, Begijn te Mechelen, schenkt ten behoeve der arme Begijntjes te Breda eene rente van 2 zesters rogge aan het Begijnhof aldaar.

In nomine Domini Amen. Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo, indictione decima quinta, mensis Junii die decima quinta post Completorium, pontificatus sanctissimi in Cristo patris 5 et domini nostri, domini NICOLAY, divini providencia pape quinti anno sexto in mei notarii publici ac testium subscriptorum presencia personaliter constituta honesta domicella WILHELMA BONT, Beghina Beghinagii opidi Mechlinensis, sua libera et spontanea voluntate et non ad hoc 10 coacta seu seducta contulit et donavit pure propter Deum et in puram elemosinam fermerie Beghinagii opidi de Breda pro sustentacione et nutricaoe pauperum Beghinarum inibi commorancium duos fertellos siliginis hereditarie percipiendos et levandos singulis annis de et ex sex 15 fertellis siliginis hereditarii pactus in quadam littera scabinali sigillis duorum scabinorum de Baerle sigillata ac pro firma custodia ad manus magistrorum mense sancti Spiritus dicti opidi deposita descriptis et annotatis, salvo quod prefata domicella WILHELMA in predictis sex fertellis 20 siliginis reservavit sibi usufructum quoad vixerat. Quorum duorum fertellorum siliginis hereditatem ac omne jus et actionem, quod et quam in illis habet vel habere potest in manus magistrarum dicti Beghinaghii ad opus fermerie ut prefetur transtulit et transportavit, nil juris vel actionis sibi vel suis heredibus seu successoribus saltem post obitum suum in illis retinendo. Super quibus omnibus

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XV, 169.

et singulis premissis prenominata domicella WILHELMA petiit sibi fieri a me notario publico infrascripto unum vel plura publicum seu publica, si opus fuerit, instrumentum seu instrumenta.

Acta fuerunt hec in ecclesia beate Marie opidi de Breda sub campanili sub anno, indictione, mense, die, hora et pontificatu quibus supra, presentibus ibidem providis et honestis viris dominis HUGHEMANNO MARTIN et JOHANNE PIG, presbiteris, capellanis in dicta ecclesia beate Marie testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Et quia ego WILHELMUS STEPHANI de
Teeken van den Breda, presbiter Leodiensis dyocesis,
notaris. publicus sacra imperiali auctoritate et
venerabilis curie Leodiensis notaris juratus enz.

Buiten op: joffrou BONTEN II vertellen rogs die fermerie uyt sesse vertellen te Baerle; den brief is onder den heylighen gheest van Breda.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 48.

117. 1453, November 24. — WILLEM, zoon van ROELANT MERTENS, verkoopt voor BARTHOLOMEUS JANSZON en HENDRIK, den zoon van JACOB WOUTERSZON, schepenen in Prinsenhage, de rente van no. 104 aan JOHANNA, dochter van GIELES VAN MEER.

Int jair ons Heeren dusent vierhondert drie ende vijftich, vier ende twintich daghe in November.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt één zegel in groene was, dat van BARTHOLOMEUS JANSZON¹⁾; het wapen is beschreven onder no. 104. — Doos I, no. 25.

118. 1455, Augustus 29. — Juffrouw KATHARINA VAN DER MOLEN geeft in haar testament eene rente van een zester rogge aan het Begijnhof te Breda.

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 49.

In nomine Domini Amen. Pridem videlicet anno a nati-
vitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo
quinto, indictione tertia, mensis Augusti die vicesima nona,
hora Vesperarum vel quasi, pontificatus sanctissimi in
Christo patris et domini nostri, domini CALISTI divina pro-
videncia pape tercii anno primo, in mei notarii publici ac
testium infrascriptorum specialiter et rogatorum presentia
propter hoc personaliter constituta honesta et discreta
domicella KATHERINA VAN DER MOLEN, Beghina Beghinagii
opidi de Breda, Leodiensis dyocesis, et eundo, stando et
ambulando sensuum et rationum suorum bene compos,
ut apparere poterat, existens, de salute anime sue co-
gitans noluit decedere intestata, sed de bonis et rebus
suis temporalibus et transitoriis sibi a Deo auctore gra-
ciarum benigne super terram collatis juxta verbum Ysaye
profete dicentis: dispone domui tue, quia morieris tu et
non vivas, disponere curans, revocando omnia et sin-
gula testamenta ac omnes et singulas ultimas seu finales
voluntates per eam ante diem et horam presentis tes-
tamenti quomodolibet coram quibuscumque personis facta
et factas, suum melioribus via, jure, modo et forma quibus
potuit et valuit, fecit, condidit et ordinavit testamentum
suamve finalem ac ultimam declaravit voluntatem et
factis quam pluribus particularibus legatis nonnullis per-
sonis et piis locis, tandem ipsa domicella KATHARINA
legavit et reliquit Beghinis dicti Beghinagii de Breda
annuum et hereditarium pactum unius festelli siliginis
juxta tenorem certe clause in dicto testamento de-
scripte talis tenoris:

Item beset ic een viertel rogs erflijc, rueten kerssen mede te
copen ende die jairlijcx te deylen int convent des Beghijn-
hoefs van Breda ende dat sellen die meesterssen van den
Beghijnhove voirseid jairlijcx bewaren, ghelijc dat sy haer
andere diensten sculdich sijn te bewaren, te heffen jairlijcx uut
vier lopen saetlants ghelegghen aen die Rijt neven GHERIJT

GHIELS erve aen die oestsyde, ende JAN NOUTEN erve VAN NOT-
TELSELT aen die noortsyde; item uut vier lopen saetlants,
dat men heyt den Eycacker, gelegen neven HENRIC GHIELS
erve aen die noortsyde ende JAN NOUTEN erve vorscreven
aen die zuytsyde; item uut enen beemdt van vier boender
hoymaden, die men heyt dat bosch, gelegen neven PETERS
erve VAN COCKELBERGE aen die oestsyde ende GHIJSBRECHT
tswevers erve aen die zuytsyde, nae uitwisinge tweer
scepenen brieve, besegelt van scepenen van Ghijsneken,
houdende twelf lopen roghs ende drie scellinge grote
payments.

Et presentem suam ultimam et extremam voluntatem
testatrix predicta valere voluit et mandavit omni jure quo
omnis ultima voluntas melius valere possit et debeat. Super
quibus premissis testatrix sepedicta petiit sibi a me notario
publico subscripto fieri unum publicum instrumentum seu
plura publica instrumenta in meliori forma. Acta fuerunt hec
in domo inhabitationis prefate testatricis sita in dicto Be-
ghinaghio de Breda sub anno, indictione, mense, die, hora et
pontificatu prescriptis, presentibus ibidem honestis et dis-
cretis viris JOHANNE DE AESVOERT et JOHANNE METTER STELTEN
laycis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Teeken van den
notaris.

Et ego HENRICUS DE NOVA DOMO, pres-
biter Leodiensis dyocesis sacra imperiali
auctoritate et venerabilis curie Leodien-
sis notarius juratus, enz.

Origineel op perkament. — Doos I,
no. 49.

119. 1456, Juni 16. — GEERTRUI UTEN CAMPE vestigt eene
rente, ten behoeve van de kerk van het Begijnhof, op haar
goed in het Liesbosch.

Wy WILLEM JAN WILLEMSSONE ende HENRICK HENRICK-
sone, scepenen in de Haghe, orconden, dat voir ons quam

jouffrou GEERTRUYT UTEN CAMPE met JANNE VAN RISINGEN, hueren wettigen man ende voight, huer metten rechte gegeven, kende ende lyde in rechter erfvoorwairden also sy uut zaken van der husingen bijnnen Breda in de Vischerstrate gelegen, wylen GIELIJS UTEN CAMPE hueren vader toebehoirende ende oic uut zaken van den testamenten, by den zelven wylen GIELIJS hueren vader ende by wylen jouffrou MARGRIETEN huere moeder gemaect, schuldich was jairlicx uut te reyken ende te betalen op sente Mertensdach in den winter der fabriken van der kerken int Beghijnhof te Breda twee schellinghe ende drie penninge grote tsjaers erfchijns payments, daer deen coman den anderen mede betalen mach. So heeft de voirgenoemde jouffrou GEERTRUYT metten voirgenoemden JANNE, hueren man ende voight, in bywesen van CLAEUSE UTEN CAMPE, hueren oem, die dat consenteerde voir hem zelven ende in den name van AERDE UTEN CAMPE, zinen broeder, denwelke hy daerinne verving om de voirgenoemde husinghe ende andere huere gemeyn goede van den voirgenoemden chijnze te vryen ende tontlasten, denzelven chijns van twee scellingen ende drie penningen payments veronderpant ende bewijst op huere alinge hoeve van Lyes met allen hueren toebehoirten, gelijc sy gelegen es in de prochie van der Haghe in husingen, in hovingen, in beemden, in bosschen, in heyden, in weyden, in ackeren, in hoghen, in nederen, in naten ende in droghen, nyet daeraf uutgescheiden ende gelijc de voirgenoemde wilen GIELIJS huer vader diezelve hoeve in dleste van zinen levene plach te houden ende te besitten, om jaerlicx ende erfelic uter selver hoeven met hueren voirgenoemde toebehoirten betaelt te worden op sente Mertensdach voirscreven.

In orconden dezen brieve met onzen segelen besegelt int jaer ons Heeren dusent vierhondert zessenvijftich, zesthien dage in Junio.

Origineel op perkament, waaraan nog één perkamenten staart hangt. — Doos I, no. 50.

120. 1456, December 15. — Heer HENDRIK DE VRIESE, priester, en PETRUS VAN RIEL, als uitvoerders van het testament van WILLEM WOUTERSZOOM, schenken aan het Begijnhof te Breda eene rente van een zester rogge.

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, indictione quarta, secundum modum scribendi in civitate et dyocesi Leodiensi mensis Decembris die decima quinta, hora Vesperarum vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini CALISTI divina providencia pape tercii anno secundo in mei notarii publici ac testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia propter hoc personaliter constituti honorabiles et discreti viri, dominus HENRICUS DE VRIESE, presbiter, et PETRUS DE RYEL ut executores testamenti et eo executorio nomine honorabilis viri WILHELMII WALTERI moram facientis, dum vixit in opido de Breda Leodiensis dyocesis, melioribus via, jure, modo et forma quibus potuerunt et valuerunt, transportarunt et assignarunt Beghinis Beghinagii dicti opidi de Breda in personas JOHANNE DE DIJCK, GERTRUDIS MARTENS, Beghinarum dicti Beghinaghii infrascriptam assignacionem quo supra nomine acceptantium annuum et hereditarium pactum unius fertelli siliginis ipsis Beghinis per memoratum quondam WILHELMUM WALTERI juxta formam et tenorem testamenti ejusdem legatum et relictum per ipsas Beghinas seu earum procuratrices singulis annis petendum, levandum et percipiendum ad et supra certam domum et ortum cum bonis hereditariis ibidem adjacentibus, continentem in mensura quatuor mensuras dictas ghemete paulo plus vel minus,

sitas in parochia de Etten, prout in duabus litteris scabinalibus ad invicem transfixis sigillis scabinorum ville de Etten sigillatis et ibidem exhibitis mencionem de septem fertellis siliginis perpetui pactus et tribus caponibus hereditarii census facientibus plenius asseruerunt contineri, de quo quidem fertello siliginis hereditarii pactus prefatis Beghinis per prenominate executores, ut premittitur, assignato prenominate JOHANNA et GERTRUDIS omnium Beghinarum dicti Beghinagii nominibus prelibati executores et eorum successores perpetue quitarunt et quitos habere voluerunt, renuntiantes in hiis singulis exceptionibus in contrarium facere valentibus. Super quibus premissis omnibus et singulis tam executores quam Beghine prefati petierunt ipsis hincinde tam conjunctim quam divisim a me notario publico subscripto facere unum publicum instrumentum seu plurima publica instrumenta in meliori forma.

Acta sunt hec in domo inhabitationis mei notarii infra-scripti sita in vico dicto die Caterstraet dicti opidi de Breda sub anno, indictione, mense, die, hora et pontificatu prescriptis, presentibus ibidem discretis viris HENRICO MYCHAEELIS et HENRICO DIE VERWER, laycis, opidanis dicti opidi de Breda, testibus ad premissa vocatis specialiter et vocatis.

Teeken van den Et ego HENRICUS DE NOVA DOMO, pres-
notaris. biter, enz.

Origineel op perkament. — Doos I,
no. 51.

121. 1457, Januari 28. — ANSEM, Zoon van LAUREIJS MEERMAN, bekend voor WILLEM VAN LAIRHOVEN en CLAAS VAN RINGELBERG, schepenen in Breda, schuldig te zijn aan GEERTRUY, dochter van wijlen JAN DOERINCX, eene rente van twee gouden Arnoldus guldens, bezet op een huis op den Haagdijk aldaar, naast het huis der erfenamen van CORNELIS VAN CETERS.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert sesse ende vijftich, acht ende twintich dage in Januario.

Buiten op: Desen brief is comen van NEELKEN JAN DOERINCX dochter ende voir hueren jaerghetyde.

Nog: Op SEBASTIAEN WILLEMSSEN huys, genaemt de Roy Saergie, modo PETER, nu WESTERMAN op de Veemert, nu de weduwe van JAN VAN DER HOOFT, die den Uienboer daer heeft uytgehangen.

Origineel op perkament, waaraan nog stukken hangen van de twee zegels in groene was. — Doos I, no. 52.

122. 1457, Juli 1. — JAN, zoon van GOVERT VAN BAVEL, verkoopt voor JAN PETER BELGIAERTSZOON en WILLEM VAN CARTSCHOT JANSZOON, schepenen in Gilze, aan LIJSBET, dochter van GIELIS AERT EGHEL, eene rente van een halster rogge.

Int jaer ons Heeren duysent vierhondert seven ende vijftich, opten yersten dach van Julio.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt één zegel in groene was¹⁾; het vertoont in het bovendeele van het schild een antieke ploeg, in het onderdeel een dwarsgelegde figuur, die op een bootshaak gelijk, de haak naar rechts; het randschrift luidt: S. IAN:PETER: BELGIAERT..... — Doos I, no. 53.

123. 1459, April 3. — GODSCHALK, zoon van JAN BYES GODSCHALKSZOON, verkoopt aan „MERGRIETEN, wijlen CLAEUS STAERKEN dochter, HEYNRIK MYCHIELSSOONS wittige wive”, een erfpacht van een halster rogge uit zijn hofstede te Bavel, gelegen naast de erven zijner broeders CORNELIS en JAN, en andere goederen, voor JAN BUICK en LAMBRECHT ROMBOUTSZOON VAN EYSEL, schepenen in Ginneken.

Int jaer ons Heeren duysent vierhondert negen ende vijftich, drie daghe in Aprelle.

Boven staat aangeteekend: Desen naeghescreven brief

¹⁾ Afgebeeld *Tuzandriu* XVI, blz. 49.

sal CORNELIS EERENBOUTSDOCHTER heffen, also langh als sy leeft, ende nae haerder doot dan eerst sullen heffen de meesterssen.

Rentenregister I, f^o t.

124. 1459, October 16. — „ALIJT, wylen JAN EMPENS-
dochter, met HEINRICKEN PETER REYNERSsone, hueren man”,
verkoopt aan WOUTER DIE SPRANGER een erfpacht van achthalf
lopen rogs uit een beemd in de Ghilsche Vucht voor MATHIJS
VAN DER BYESTRATEN en JAN JACOB WOUTERSsone, schepenen
in Gilze en RIJCHOUT ENGBRECHTSSONE en CLAEUS VAN DER BYE-
STRATEN, schepenen in Dongen.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee
perkamenten staarten met brokstukken in groene was
van het tweede zegel; het derde, dat van RIJCHOUT
ENGBRECHTSSONE, vertoont een gekanteelde en verlichte
toren, los in het veld staande; het randschrift luidt:
S. RICHAERT: EINBRACHT: SOEN. — Doos I, no. 54.

125. 1462, November 5. — PETRUS VAN BUYTEN, als uit-
voerder van het testament van ELISABETH VAN MEER, weduwe
van DIRK RIBAERT, schenkt een rentebrief van 27 September
1457 aan het Begijnhof te Breda.

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum
instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nati-
vitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo
secundo, indictione decima, secundum modum scribendi in
civitate et dyocesi Leodiensi mensis Novembris die quinta,
hora Primarum vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo
patris et domini nostri, domini Pii divina providencia pape
secundi anno quinto in mei notarii publici ac testium
infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum
presencia propter hoc personaliter constitutus honorabilis
et discretus vir PETRUS DE BUYTEN, burgimagister pro tem-
pore opidi de Breda ac executor testamenti quondam

honorabilis et discrete matrone ELISABETH, filie quondam EGIDII DE MEER, relictæ quondam THEODORI RIBAERTS, eoque executorio nomine omnibus melioribus via, jure, modo et forma quibus potuit et valuit, assignavit et transportavit Beghinis Beghinagii dicti opidi de Breda, Leodiensis dyocesis, pro candelis in dicto Beghinagio more solito ad opus earundem Beghinarum annuatim emendis annum et hereditarium pactum unius fertelli siliginis in presentia domicelle JOHANNÆ DIJCK, Beghine dicti Beghinagii, assignacionem hujusmodi nominibus quibus supra acceptantis ipsisque Beghinis per memoratam quondam ELISABETH testatricem in suo testamento, quod condidit et in quo perseverando decessit, legatum et relictum per ipsasque Beghinas ac earundem magistras seu procuratrices singulis annis perpetue et hereditarie levandum, petendum et percipiendum de et ex uno sextario siliginis hereditarii pactus ac sub contrapignoribus tacitis et descriptis in quadam littera scabinali ibidem exhibita tenoris infra-scripti sigillis scabinorum ville de Ghilse sigillata. Quam quidem assignacionem sicut premittitur factam prefatus PETRUS executorio nomine predicto pro seipso ac singulis heredibus et successoribus prefate quondam ELISABETH testatricis in manu mei notarii publici subscripti rite stipulantis et recipientis vice et nomine omnium et singulorum quorum interest seu interesse poterit quomodolibet in futuris bona fide loco juramento publice promisit perpetue habere et tenere ratam, gratam, firmam et approbatam, renuntiando in premissis singulis excepcionibus in contrarium facere valentibus. Super quibus premissis prenominata domicella JOHANNA, nominibus quibus supra, petiit sibi a me notario publico subscripto fieri unum publicum instrumentum seu plura publica instrumenta in meliori forma. Acta sunt hec in ecclesia de Breda ibidem in choro plebani ejusdem ecclesie sub anno, indictione, mense, die, hora et pontificatu prescriptis, presentibus

ibidem honorabilibus et discretis viris, domino HENRICO VRIESE, presbitero, JACOBO MEEUS et PETRO REYNKENS, opidanis dicti opidi de Breda, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Tenor vero littere scabinalis, de qua prefertur, sequitur de verbo ad verbum et est talis: Wy JAN PETER BELGIAERTS- sone en JAN VAN GHILSE, scepenen in Ghilse, orconden, dat voer ons quam her ANTHONIS wylen GIELIJSSONE VAN MEER, priester, met MATHIJS VAN DER BYESTRATEN, sinen voight, hem metten rechte gegeven, ende lyde, dat hy vercocht heeft..... LIJSBETTEN, weduwe wylen DIJRCK RIBAERTS, zijnre suster, een sester roghs tsjaers erfpachts te leveren alle jaer bijnnen Breda ende metter maten van Breda op Onser Vrouwendach Lichtmisse uut ende van twee sesteren roghs erfpachts in afcortingen ende in mijndernissen dairaff ende altoes even gelijc uutgaende uten ernissen ende goeden hiernae bescreven, die gelegen ende bescreven hiernae volghen, liggende gelijc ende in alre maten als den principalen ouden scepenen- brief van den voirscreven tween sesteren roghs erfpachts dit clairlic inhelt ende begrijpt, dats te weten uut eenre hoeven gelegen ten Nerven by die Wijcvoort, gelijc alse die oude GODEVAERT VAN NERVEN ende sijn broeder vercregen tegen SEBRECHTEN VAN DEN WOLFSLAER, te weten den groten hof metten blooten beemde, houdende derdalf buynder luttel min of meer, gelegen neven JANS erve van NEDERVENNE was ende nu heeren JANNEN VAN DEN NUWEN- LEYNDE in handen heeft op die oestzyde ende WOUTERS ROEPERS ende GERIJT GHIJBKENS erve op die zuytzyde; item uut eenen beemdt, houdende drye buynder luttel min of meer, gelegen neven die Wykenoort op die een syde ende AERT LAUWERS ende sijn kijnder aen die ander zyde; item uut omtrent een lopen saetlants in die Ghil- sche acker neven der abdissen goet aen die een zyde ende DOEMKEN VAN BROECHOVEN aen die ander zyde; item

uut vier lopen saetlants, luttel min of meer, dat men heyden
den Dijstelacker; item uut sesse lopen saet drieschs, lutte
min of meer, neven der abdissen goet op deen zyde ende
HEINEKEN HORST op die ander zyde; item uut omtrent een
half lopen saetlants neven GHEEN SCHELLEKENS erve op
deen zyde ende GODENS kijnder erve VAN DEN CORPUT aen
die ander zyde; item uut den Speelacker, houdende om-
trent twee lopen saet neven ENGELBRECHT ENGELBRECHTS-
soens achter acker; item uut den Steenacker houdende
omtrent twee lopen saet neven JANS erve VAN DER VOORT
aen die noirtzyde; item uut den Stapacker neven den
kerckwech aen die een zyde ende HEYN TIELEN erve op
die ander zyde ende voort op alle die goede toebehoe-
rende der vorseide hoeven, die die oude GODEVAERT VAN
NERVEN ende sijn kijnder vercreghen teghen SEBRECHTEN
VAN DEN WOLFLAER voirseit, in wat manieren oft tot wat
steden, dat die gelegen sijn in hogen, in legen, in diepen
oft in droghen. Welc twee sesteren rogs voirseid gelijc
uut sullen bliven gaende gelijc vieren zesteren rogs, die
uut der vorseide hoeven jairlicx gaen, in welcken eenen
sister rogs erfpachts voirseid die voirgenoomde LIJSBET
ghevest is ende toegedaen met vonnis ende met recht,
soedat huer zeker is ende vast, met voirwarden, dat sy
hieraf sculdich sal sijn te gheven ende te doen alle
schote, beden ende gebuerlike rechten, gelijc anderen
hueren gebueren in der vierscharen van Ghilse geseten.
In orconden desen brieve met onsen segelen besegelt int
jair ons Heeren duysent vierhondert seven ende vijftich,
seven ende twintich daghe in September.

Teeken van den Et ego HENRICUS DE NOVA DOMO, pres-
notaris. biter Leodiensis dyocesis, enz.

Origineel op perkament. — Doos I,
no. 55.

126. 1463. April 10. — ANTHONIS, natuurlijke zoon van

ZEGER WAGEMAKERS, verkoopt met medeweten van STEVEN VAN SABEL, trompetter van den heer VAN NASSAU, ten overstaan van PETER VAN BUYTEN en WIJTMAN VAN MEER, schepenen van Breda, aan HENDRIK MERTENS, ten behoeve van ZEBRECHT en ALIJT, kinderen van ZEBRECHT VAN NELE, eene rente van 20 zilveren penningen, stuivers geheeten, gevestigd op een huis op den Haagdijk aldaar.

Int jair ons Heeren duysent vierhondert twee ende tsestich, thien daghe in Aprille.

Origineel op perkament, waaraan hangen twee zegels in groene was; dat van PETER VAN BUYTEN¹⁾ vertoont drie brooden, waarvan het onderste rond; tusschen de beide bovenste, die langwerpig zijn, een ster (5); een engel houdt het schild voor het lichaam; het randschrift luidt: + S. PETER VAN BUITEN; dat van WIJTMAN VAN MEER²⁾ vertoont een ster (5) vergezeld van drie (2—1) figuren, die op graankorrels of eieren met spitse punten gelijken; het randschrift luidt: S. WYTMAN VAN MEER. — Doos I, no. 56.

127. 1463, October 28. — JAN PLOYS maakt in zijn testament eene rente aan de kerk van het Begijnhof.

In nomine Domini Amen. Tenore presentes publici instrumenti cunctis pateat evidenter, quod cum alias anno videlicet a nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio, die vero Veneris vicesima octava mensis Octobris honestus et discretus vir quondam JOHANNES PLOYS, communiter JAN STALKNECHT appellatus, opidanus opidi de Breda Leodiensis dyocesis, sanus mente suorumque sensuum bene compos existens ac ratione vicens et intellectu previda meditatione de extremis feliciter cogitans animeque sue saluti providere volens de

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, 49.

²⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, 135.

suis bonis et rebus sibi ab Altissimo collatis suum coram me notario publico infrascripto in camera domus sue inhabitationis in dicto opido de Breda prope seu ante castrum ibidem situate, licet corpore aliquantulum debilis ambulans tamen et gradiens, presentibus eo tunc honorabili et discreto viris, domino ADRIANO BEYS, presbitero in ecclesia beate Marie Virginis dicti opidi capellano ac CORNELIO SEVERINI DE SUNDERT, clerico et ANTHONIO DRUYT, carpentatore laico in opido predicto commorantibus tamquam testibus fide dignis ad hoc vocatis pariter et rogatis fecisset testamentum suamque finalem et ultimam in quo seu qua constanter et absque revocatione perseverando idem actor postmodum de mense Decembris tunc proxime sequente circa et ante festum beate Thome apostoli diem vite sue clausit extremum, ordinasset voluntatem, venerabilem ac providos et honestos viros dominum et magistrum JOHANNEM DE LECKERKERKE, in sacra theologia licentiatum, presbiterum, curatum seu plebanum ecclesie beate Marie virginis dicti opidi de Breda necnon FLORENCIUM DE NIJSPEN, armigerum, castellanum castri de Breda et WALTERUM KEYEN, clericum dicte dyocesis in ipso opido commorantes suos et dicte sue testamentarie dispositionis executores et manufideles eligendo et deputando, prout et quemadmodum singula in testamento seu ultima sua voluntate hujusmodi et instrumento publico desuper a me notario publico infrascripto per ipsum testatorem ad opus suorum executorum predictorum et legatariorem petito et ob hoc rite confecto laicius adaperent. Et inter ceteras hujusmodi sue testamentarie dispositionis clausulas seu particularia sua legata vulgari ydeomate suo theutoniali concepta et conscripta prelibatus testator clausulam unam de modo videlicet et forma anniversarii sui pro anime sue salute singulis annis in ecclesia beate Marie pretacta futuris temporibus perpetue recolendi et faciendi ac per magistras pro tempore dicti Beghinagii existentes obser-

vandi condidisset et ordinasset proindeque in recompensam rei seu oneris hujusmodi ipsis Beghinis seu earum ecclesie predictae testamentaliter seu per certum legatum eis factum providisset hujusmodi sub tenore :

Item beset ende laet hy der kerken van sinte Katherynen opt Beghijnhoff tot Breda thien stuvers erffelic met vorwaerden, dat alle jaere, wanneer denselven testateurs jairgetyde wesen ende geschien sall, beyde die meesterssen desselven hoefs sullen comen in der voirseide groter kerken van Breda op sijn graft ende begaen ende halden aldair sijn jairgetyde, als van anderen personen gewoonlic este geschien. Ende de voirseide thyen stuvers sal men jaerlix heffen ende beuren op YEWIJN LATHOUWERS huys voirgenoemd, ende sal dieselve YEWIJN of sijn erfgenamen deselve thyen stuvers moegen afwysen op andere goede pande binnen der voirseide vyerscharen van Breda ter schepenen prijs.

319, 2 Eapropter presentis publici instrumenti serie cunctis¹⁰ ulterius innotescat, quod anno a nativitate dicti Domini nostri millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, indictione duodecima. juxta communem modum seu stilum scribendi in curia et dyocesi Leodiensi die vero Mercurii, vicesima octava mensis Novembris inter nonam et decimam horas ante meridiem pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini PAULI divina providencia pape secundi anno primo in mei notarii publici et testium infrascriptorum ad hoc vocatorum et rogatorum presencia personaliter constitutis et pariter congregatis domino et magistro JOHANNES DE LECKERKERKE, FLORENTIO DE NIJSPEN et WALTERO KEYEN, executoribus prenominationis eoque nomine executorio ex una necnon honestis personis HEYLWIGE DE CYMITERIO alias dicta Beys et HEYLWIGE VAN DER GROENZE, magistris seu rectoribus pro tempore ut dixerunt curie Beghinalis et ecclesie beate Katherine predictae, nomine et ex parte ecclesie et curie Beghinalis hujusmodi ex

altera partibus jam dicti executores cupientes ut exposuerunt, testamentariam dispositionem seu ultimam voluntatem dicti quondam JOHANNIS PLOYS testatoris, de qua prefertur, ad effectum et debitam executionem successive producere singulisque legatariis et piis locis in ipso testamento comprehensis eorum legata persolvere seu rite assignare. Ob hoc ipsas HEYLWIGEM et HEYLWIGEM magistras quo supra nomine presentes et audientes de testamento seu ultima voluntate hujusmodi, et signanter de clausula jam previe ferta ipsarum seu curie Beghinalis /^o predictae ecclesiam respiciente cum onere in ibi tacto, melioribus modo et forma, quibus potuerunt, cerciorarunt clausulamque hujusmodi a principio usque in finem publice et intelligibiliter eisdem magistris advertentibus prelegerunt et exposuerunt ac ad ipsarum noticiam perduxerunt. Et consequenter ipsas magistras nomine et ad opus quo supra de legato in dicta clausula tacto seu uberiori infra-scripto et de ypotheca seu contrapignore, ad et supra quam seu quod legatum hujusmodi singulis annis in termino, videlicet seu festo nativitatis beati Johannis Bap-^{2o} tiste, perpetue exigere ac levare et percipere poterunt, certas et securas reddere volentes considerantesque pie, quod magistre pro tempore dicti Beghinagii, dum deinceps anniversarium dicti testatoris juxta continenciam et formam preferte clausule singulis annis recolere et observare habebunt, duabus candelis cereis et quatuor argenteis denariis more in talibus servare solito ad altare plebani dicte ecclesie deferendis et offerendis indigebunt et uti habebunt, de quibus ipse testator in dicta clausula non providit, et ut ecclesia seu curia Beghinalis predicta in ^{3o} hoc non gravetur sed libera permaneat, ipseque Beghine ad observandum debite juxta contenta clausule hujusmodi anniversarium testatoris pretactum, pro quo ipsi executores loco ipsorum legati, videlicet decem stuverorum pretacti unum florenum ARNOLDI GHELRIE aureum, valoris

undecim talismodi stuverorum a multo tempore citra et de presenti existentem annui et perpetui census eisdem ob hoc liberaliter de bonis dicti quondam testatoris deputarunt et assignarunt ac persolvi voluerunt, eo magis animentur iidem executores, habentes et in manibus eorum ibidem tenentes duas litteras pergameneas patentes scabinales, theutonico ydeomate conceptas simul connexas ac super annuo et hereditario censu seu redditu duorum florenorum aureorum ARNOLDI GHELRIE confectas ypothecamque seu contrapignus census huiusmodi ad et super quamdam domum et hereditatem cum suis pertinenciis, pridem ad ERENBOLDUM AERTSSONE inibi nominatum spectantem, in confinio dicto opten Haeghdijck infra libertatem dicti opidi de Breda situatam clare designantes, quarum
15 quolibet duobus diversis sigillis de viridi cera in duabus caudis pergameneis impendentibus illorum videlicet quorum inibi dicuntur vere et realiter ut prima facie apparebat sigillata erat, illas ibidem in medium perduxerunt ac ipsis Beghinarum magistris prelegerunt et publicarunt. Ex
20 quarum etiam ultima seu novissime data littera ipsi antiquiori littere infixae luculenter constabat et narrabatur, qualiter memoratus quondam testator dictos duos florenos ARNOLDI GHELRIE aureos sibi acquisivit et emit ad et supra
25 prenarratam ypothecam erga YWANUM LATHOUWERS venditorem inibi nominatum, cui iidem duo floreni hereditarii census obvenerunt per mortem et ex successione cuiusdam sue consanguineae, videlicet quondam KATHERINE filiae ANTHONII FAYTERS inibi etiam nominate, consignantes et deponentes ipsi executores litteras huiusmodi in et ad manus mei notarii publici infrascripti illas ad opus dictarum, magistrarum et earum ecclesie seu curie antedictae recipientis ad finem ut, confecto per me de premissis publico instrumento, illud cum litteris scabinalibus huiusmodi dictis magistris quo supra nomine pro ipsarum ecclesie interesse seu uno floreno aureo prenotato traderem et

deliberarem, sicuti hoc eciam ita postmodum feci et realiter deliberavi. Declarantes preterea iidem executores, quod alter seu secundus florenus ARNOLDI GHELRIE aureus consimilis census in ipsis litteris scabinalibus tactus juxta testamentariam dispositionem supradictam cedat et persolvatur singulis annis ex ypotheca prenarrata religiosus personis priorisse et conventui monasterii Vallis sancte Katherine prope et extra muros dicti opidi de Breda, Premonstratensis ordinis, pro anniversario prelibati testatoris eciam singulis annis in earum ecclesiam juxta formam in ipso suo testamento tactam perpetue celebrando copiamque dictarum litterarum ipsis de jam dicto monasterio per me notarium publicum infrascriptum per instrumentum publicum eis desuper tradendum fieri et litteras originales hujusmodi, si eis in posterum opus haberent, per magistras pro tempore seu illas de dicta curia beghinali communicari voluerunt et mandarunt. Quibus premissis per HEYLWIGEM et HEYLWIGEM magistras auditis, ipse magistre ea pro dicta ecclesia acceptantes enz., quo ad onus prescriptum, quod magistris pro tempore impositum est enz., atque onus hujusmodi facere et observare promiserunt enz.

Acta fuerunt hec in domo inhabitationis domini et magistri JOHANNIS DE LECKERKERKE unius executorum prefatorum, curati siquidem seu plebani ecclesie beate Marie de Breda supratacte, in oppositum ejusdem ecclesie ad partem borialem in ipso opido situata sub anno etc., presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris HENRICO DE NOVA DOMO, ANTHONIO DE MERE et magistro JOHANNE DE ETTEN, presbiteris, in sepedicta ecclesia de Breda capellanis et EGIDIO DECANI opidano dicti opidi, testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Teeken van den Et ego JOHANNES DE BUERSTEDEN de
notaris. Breda clericus Leodiensis dyocesis, enz.

Buiten op: Te weten is, dat JAN PLOYS, testament-

meker bijnnen genuemt, staerff tot Breda in sijn huys des Saterdagh voir sint Thomas, te weten opten XVII^{en} dach van December anno XIII^{ic} LXIII°, ende hierna weet men sijn jaergetide te begaen of te ordinen.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 57.

128. 1464, October 3. — MEEUS MEUSSONE heeft voor schepenen van Prinsenhage, BARTHOLOMEUS en JACOB JANS GRAWEN, van GOESSEN den Beertenacker in erfpacht genomen.

Int jaer ons Heeren duysent vyerhondert vyer ende tsestich, drye daghe in October.

Origineel op perkament, waarvan twee groote stukken zijn uitgeknaagd; de zegels zijn verdwenen. — Doos I, no. 58.

129. 1465, Februari 24. — ANTHONIS, natuurlijke zoon van ZEGER WAGEMAKERS, koopt voor ROBRECHT VAN DRONGELEN en WIJTMAN VAN MEER, schepenen in Breda, een rente van vier gouden Arnoldusgulden of elf (zilveren) stuivers van GELDOLF HAECK, zoon van wijlen WOUTER HOGEN, met toestemming van diens zwager STEVEN VAN SABEL.

Int jaer ons Heeren duysent vyerhondert vier ende tsestich, vier ende twintich dage in Februario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het gebroken zegel in groene was van WIJTMAN VAN MEER, beschreven onder no. 126. — Doos I, no. 59.

130. 1465, Mei 21. — JACOB VAN BAERLE verkoopt voor GERRIT GODEVAERTSZOON en ADRIAAN BOOT, schepenen in Terheyden, de rente van no. 103 aan MICHEL, zoon van JAN DAMEN.

Int jair ons Heeren duysent vyerhondert viventsestich, een en twintich dage in Meye.

Origineel op perkament met twee zegels in groene

was; dat van GERRIT GODEVAERTSZOON is sterk beschadigd; het vertoont vermoedelijk een stappend dier; dat van ADRIAAN BOOT vertoont een lelie met afgesneden voet, vergezeld van drie sterren (5); het schild wordt vastgehouden door een engel; het randschrift luidt: S. AERIAE ... GIELIS ... BOTS SO ¹⁾. — Doos I, no. 41.

131. 1467, December 7. — CORNELIS, zoon van PETER DE LAET, verkoopt voor PETER JANSZOOM en CORNELIS MATHIJSZOON VAN CETERS, schepenen „in de palen van de Hoeven”, de rente van no. 110 aan ADRIAAN, zoon van JAN SIERS.

Int jaer ons Heren dusent vierhondert seven ende tsesstich, seven dage in Decembri.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee zegels in bruine was; dat van PETER JANSZOOM vertoont een Gothische letter P, waarboven een driebladerige kroon; het randschrift luidt: S. PETRI IANS SOEN; dat van CORNELIS MATHIJSZOON VAN CETERS vertoont een figuur, die mogelijk een roos is, vergezeld van drie sterren (5) 2—1; het randschrift luidt: NELIS MATIES SOEN VAN SETE ... ¹⁾. — Doos I, no. 43.

132. 1469, Augustus 26. — DANIEL, zoon van JAN EYCKE, verkoopt voor GODEVAERT PETERSZOOM en HENDRIK DOMAESZOOM, schepenen te Etten, eene rente van een gouden Leuvenschen penning, geheeten *petermunten*, bezet op twee gemeten land, gelegen in het Nieuwland aldaar.

Int jaer ons Heeren duysent vierhondert neghen ende tsestich, sessentwintich daghe in Augusto.

Ongeteekend afschrift op papier. — Doos I, no. 60.

133. 1470, Juli 10. — JAN LAMBRECHT WITENZOOM verkoopt aan ELISABETH, dochter van PETER WOUTERS, eene rente van een veertel rogge.

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XV, blz. 169; waar evenwel het randschrift minder juist is weergegeven.

Wy JAN JACOB WOUTERSSONE ende GODERT VAN DEN CORPUT, scepenen in Ghilse, orconden, dat voir ons quam JAN LAMBRECHT WITENSONE en lyde, dat hy vercoft heeft om een somme van gelde LIJSBETTEN PETER JAN WOUTERSSOONS dochter een viertel roghs tsjaers erpachts, die den voirseiden JANNE aencomen ende verstorven was na dode wylen AESSEN LAMBRECHT DIE VETTEN dochter, zijnre moeder, te leveren jairlicx bijnnen Breda ende metter maten van Breda op Onser Vrouwendach Lichtmisse uut ende van eenen halster roghs erpachts in afcortingen ende in mindernissen dairaf ende altoes even gelijc uitgaende, dat die voirseide wylen AESSEN, doen zy leefde, jairlicx te heffen plach ten pachtdage voirseid uut ende opte erfenissen hierna bescreven; dats te weten uter huysingen, hovingen ende erffenissen met hoiren toebehoirten, die ADRYAEN LAMBRECHT WITENSONE nu ter tijt besit, houdende omtrent een half buynder ers, gelegen tot Holten, suytwaert ende westwaert neven des voirseiden JAN PETER WOUTERSSOONS erve, noortwaert ende oestwaert gelegen neven tsheeren strate; item noch uut twee ouden lopensaden lants, geheyten die Stert, ende zijn gelegen te Holten in de acker neven JANS VAN DER HEYDEN erfgenamen erve op deen zyde ende LIJSBETTE GHIJSBRECHTSDOCHTER VAN HOLTEN ende hoirre kijnder erven op dander zyde In welke een viertel roghs erpachts voirseid die voirgenoemde JAN geërfdeylt is tegen ALYTEN, zijnre zuster, na dode der voirseide AESSEN, hoirre moeder, dwelc dieselve ALIJT met AERT BACKS, hoeren man ende voight voir ons scepenen voirseid bekend ende geleden heeft

In orcond desen brieve met onsen segelen besegelt int jair ons Heeren duysent vierhondert ende tseventich, thien daghe in Julio.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 61.

134. 1471, Juni 21. — De uitvoerders van het testament van IDA BRANT, weduwe van ARNOUD NOYDEN, schenken eene rente van 4 stuivers aan het Begijnhof.

In nomine Domini Amen. Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate Ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, indictione quarta, die vicesima prima mensis Junii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini PAULI divini providencia pape secundi anno sexto, in mei notarii publici ac testium infra-scriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum presencia personaliter constitute honeste ac discrete persone JOHANNES REYNERI alias REYNS, LAMBERTUS POTTER ac ADRIANUS THIELEN, opidani opidi de Breda, Leodiensis dyocesis, ut et tamquam executores testamenti seu ultime voluntatis quondam IDE, filie legitime JOHANNIS BRANT, relicte quondam ARNOLDI dicti NOYDEN, tinctoris, opidani dum viveret dicti opidi de Breda. Satisfaciendo testamento sive ultime voluntati predictae IDE omnibus melioribus modo, via, jure, causa et forma, quibus melius et efficacius potuerunt et voluerunt, assignarunt ac quilibet eorum assignavit honestis ac discretis mulieribus ELYSABETH, filie legitime EGIDII KOENEN, ac HEYLWIGI BAYS, magistris sive administratricibus conventus Beginagii dicti opidi de Breda, annuum et perpetuum censum quatuor stuferorum per eandem Idam in suo testamento conventui dicti Beginagii legatum, pro quibus annis singulis candelas Beginis in ipso conventu commorantibus suo tempore distribuendas emere tenebuntur. Pro quibus siquidem quatuor stuferis annui census magistre sive administratrices conventus ipsius Beginagii pro tempore existentes annis singulis percipient et levabunt tredecim grossos pagamenti extimatos annuatim ad valorem duorum stuferorum cum dimidio ad et supra quemdam ortum WALTERI MATHIE situm

in vico dicto Doncstege, inter ortum et hereditatem GERARDI DOORNICS ex una et PETRI MOYS, alias DE CUPER partibus ex alia, necnon septem cum dimidio grossos pagamenti extimatos secundum communem extimacionem ad valorem unius stuferi cum dimidio hereditarii census, levandi annis singulis in festo sancti Johannis Baptiste de et ex uno cum dimidio florenis Brabancie, quos dicta Ida legavit in suo testamento capellanis ecclesie dicti opidi de Breda, levando annis singulis ad et super domum et ortum, quam nunc divisim inhabitant THEODORICUS CRISTIANI alias DE TOUWER ac ANTHONIUS MARTINI, sitam in suburbio dicto den Haeghdijc inter hereditates JOHANNIS DE BRANDE ex una et vicum dictum Doncstege partibus ex alia, memoratis ELYSABETH ac HEYLWIGE magistris prenarratis presentibus ipsisque nomine conventus dicti Beginagii a me notario publico infrascripto fieri petentibus in solita ac consueta forma unum vel plura publicum seu publica, si opus fuerit instrumentum seu instrumenta.

Acta fuerunt hec Brede in domo inhabitationis ADRIANI THIELEN, unius executoris, sita in dicto suburbio, dicto den Haeghdijc sub anno, indictione, die, mense et pontificatu premissis, presentibus ibidem honestis ac discretis viris HENRICO, filio CORNELII DE CETERS ac ROLANDO filio JOHANNIS ROLANDI opidanis opidi de Breda, dicte diocesis testibus fide dignis, ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Teeken van den Et ego WALTERUS KEYEN de Breda,
notaris. clericus Leodiensis diocesis, publicus
sacra imperiali auctoritate notarius, enz.

Buiten op: Dit op het huys en erve op den Haagdijk, op den pondboek no. 1347; gevest JOHAN ADAM SPITZ en ADRIANA HUGENAER den 7 Sept. 1790 of 1791.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 62.

135. 1472, Augustus 3. — ALIJT, dochter van SEBRECHT VAN DEN NELEN, echtgenoot van CORNELIS, zoon van GERRIT

EREMBOUT, verkoopt voor PETER VAN BUYTEN en ROBRECHT VAN DRONGELEN, schepenen van Breda, de rente van no. 126.

Int jair ons Heeren duysent vyerhondert twee ende tseventich, drye daghe in Augusto.

Origineel op perkament, waaraan hangen de twee zegels in groene was; dat van PETER VAN BUYTEN is beschreven onder no. 126; dat van ROBRECHT VAN DRONGELEN vertoont vier zesspakige wielen, één in ieder kwartier; de helm, die het schild dekt, draagt een wiel als helmteeken; het randschrift luidt: S. ROB . . . CHT VAN DRONGHELEN¹⁾. — Doos I, no. 56.

136. 1472, December 23. — JOHANNES BRANTS is aan het Begijnhof schuldig eene rente van één groote.

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate Ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, indictione quinta, die Sabbathi, vicesima tertia mensis Decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini SIXTI divina providencia pape quarti anno primo, in mei notarii publici ac testium subscriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia personaliter constitutis honestis ac discretis personis JOHANNES filio naturali quondam WIJTMANNI BRANTS pro seipso ex una, ac ELYSABETH, filia legitima quondam EGIDII KOENEN, et HEYLWIGE BAYS, magistrabus Beginagii opidi Bredensis, una cum ENGELBERTO, filio quondam TILMANNI EGEL, mamburno sive tutore ejusdem Beginagii, Leodiensis dyocesis, partibus ex alia, jam dictus JOHANNES BRANTS palam et publice recognovit se suosque successores et heredes fore obligatos Beginagio sive conventui ejusdem Beginagii quemdam annum et hereditarium censum unius solidi grossorum pagamenti solvendum

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, 291.

singulis annis conventui prescripto in profesto Nativitatis Domini de et ex domo cum orto, quam nunc inhabitat, sita in suburbio extra portam hospitalis ejusdem opidi Bredensis inter NICOLAI SYMONIS una et HENRICI EGIDII domos et hereditates necnon cum eorumdem ortis ex alia partibus. Quem siquidem solidum grossorum pagamenti annui census prescriptum magistre Beginagii prescripte pro tempore existentes annis singulis levabunt et percipient nomine et ad usus conventus dicti Beginagii ac pro candelis emendis, Beginis in conventibus dicti Beginagii commorantibus annuatim ut moris est, distribuendis convertent enz.

Acta fuerunt hec Brede in domo inhabitationis mei notarii publici subscripti sub anno, indictione, die, mense et pontificatu premissis, presentibus ibidem honestis ac discretis viris, ADRIANO DE AESVOORT ac ANTHONIO RIKEN, opidanis dicti opidi Bredensis, testibus fide dignis, ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Teeken van den Et ego WALTERUS KEYEN de Breda,
notaris. clericus Leodiensis diocesis enz.

In Rentenregister I, f^o d^{vo} wordt deze cijns vermeld:
Anno MCCCC^o LXXII°, XXIII dage in Meye bewijsde
JAN WIJTMAN BRANTSSOON van LIJSBETTEN wegen van
BUERSTEDEN enen schellinge erfchijns op sijn huys ende
erve gelegen buyten tgasthuis te Breda.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 63.

137. 1474, Augustus 17. — PETER MATHEEUSZOOM verkoopt
voor GERRIT CRISTUS en WIJTMAN VAN MEER, schepenen in
Breda, aan „HEYLWIG WILLEMSDOCHTER VAN DEN KERCHOVE, der
Baghinen, tot behoef der fermeriën opten Baghiinhoven”
eene rente van tien stuivers, gevestigd op zijn huis nabij
het gasthuis buiten Breda.

Int jair ons Heeren duysent vierhondert vyer ende
tseventich, seventhien dage in Augusto.

Buiten op: X stuivers tsjaers opt huys genaempt den Both, toebehoerende JACOB BELTEN kinderen.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; dat van GERRIT CRISTUS vertoont een gekanteelde en tegengekanteelde dwarsbalk, in het schildhoofd vergezeld van twee bijen; het schild wordt vastgehouden door een engel; het randschrift luidt: S. ... ERIT HEI SOEN¹⁾; het zegel van WIJTMAN VAN MEER is beschreven onder no. 126. — Doos I, no. 64.

138. 1474, December 3. — HENDRIK MICHIELSZOOM, weduwnaar van MARGARETHA STERKEN, schenkt eene rente van een veertel rogge aan het Begijnhof.

In nomine Domini Amen. Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate Ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, indictione quarta, die tercia mensis Decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini SIXTI divina providencia pape quarti anno quarto, in mei notarii publici ac testium infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum presencia personaliter constitutus honestus vir HENRICUS MICHAELIS, opidanus opidi de Breda, Leodiensis diocesis, ut executor testamenti et eo executorio nomine honeste quondam MARGARETE, filie legitime quondam NICOLAI STERKEN dictique HENRICI MICHAELIS, dum viveret, uxoris legitime. Satisfaciendo testamento sive ultime voluntati dicte MARGARETE, in quo perseverando decessit, melioribus via, jure, modo, causa et forma, quibus potuit et valuit, transportavit et assignavit honorabilibus HEYLWIGI BEYS de Wouwe

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, 291; Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler beschrijft een zegel van denzelfden in *de Nederlandsche Heral* IV, 127, en geeft aan, dat de balk vergezeld is van drie bijen; nog één in den schildvoet,

ac ELYSABETH, filie legitime quondam EGIDII KORNINGS, Beginis et gubernatricibus Beginagii opidi de Breda, infrascriptam assignacionem acceptantibus annum et hereditarium pactum unius fertelli siliginis eisdem Beginis per memoratam MARGARETAM juxta formam et tenorem sui conditi testamenti legatis et relictis, levando, petendo et percipiendo annis singulis in villa de Bavel dicte diocesis, secundum tenorem litterarum scabinalium desuper existentium, salvo et condicione tali adjecta, quod CORNELIA, filia legitima quondam discreti viri dicti ERENBOUT dictum vertellum siliginis, quoad vixerit, annuatim levabit et percipiet et in suos proprios usus convertet et post decessum dicte CORNELIE cedet hereditarie Beginagio de Breda pro candelis emendis singulisque annis in conventibus dicti Beginagii, ut moris est, dividendis et distribuendis, enz.

Acta fuerunt hec Brede in domo inhabitationis mei notarii infrascripti, presentibus ibidem honorabili ac discretis viris, domino JOHANNÉ VALKENER, presbitero, ac WALTERO DE CHAEM, opidano dicti opidi de Breda testibus fide dignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Teeken van den Et ego WALTERUS KEYEN de Breda enz.
notaris.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 65.

139. 1475, October 13. — De uitvoerders van het testament van GODEVAERT WAGEMAKERS koopen een cijns af, die de kerk van Markendaal heffende was op huizen in de Kerkstraat te Breda.

In nomine Domini Amen. Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, indictione octava, die vero Veneris, decima tertia mensis Octobris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini SIXTI

divina providencia pape quãrti anno quinto, in mei notarii publici ac testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia personaliter constitutis discretis viris CORNELIO DE MEER ac GERARDO DE ZEELMAKER, provisoribus sive mamburnis fabrice capelle de Merken-daele et eo nomine ex una, ac ENGELBERTO DE LIGNO et ARNOLDO, filio quondam JACOBI WAGEMAKERS, executoribus testamenti sive ultime voluntatis quondam GODEFRIDI filii ejusdem JACOBI WAGEMAKERS, et eo executorio nomine ex alia partibus. Jam dicti provisoires sive mamburni prescripti et eo nomine certe commissionis litterarum vigore eis per reverendum in Christo patrem et dominum, dominum LUDOVICUM DE BORBONIA, episcopum Leodiensem concessa-rum, prout in desuper confectis litteris ibidem exhibitis sigillo ejusdem domini episcopi sigillatis plenius continetur, tam conjunctim quam divisim vendiderunt prefatis ENGEL-BERTO ac ARNOLDO quemdam censum annuum sex grosso-rum veterum, quem fabrica dicte capelle annis singulis in die sancti Martini solvendum ad et super domos cum suis hereditatibus, quos actu inhabitant PETRUS DE ROOTVEN, barbitonsor, ac PAULUS DE AERLE, sitos apud puteum stantem prope cimiterium ecclesie parochialis dicti opidi in platea dicta Kercstraet, inter domum et hereditatem BARTHOLOMEI VOLC ex una et dictam plateam ex alia par-tibus, levare et percipere consuevit pro et mediantibus decem florenis communibus semel exsolvendis, quos qui-dem decem florenos prenominati ENGELBERTUS et ARNOLDUS et eo nomine dicti GODEFRIDI prelibatis provisoribus sive mamburnis dicte capelle in vera et nominata pecunia ex-solverunt, tradiderunt realiter et deliberarunt ipsique provisoires pretacti hujusmodi pecuniis per ipsos receptis et levatis memoratum annuum censum ac omne jus pre-fate fabrice in hujusmodi annuo censu compotenti dona-cione irrevocabili et spontanea titulo empcionis et vendi-cionis pretactarum prefatis ENGELBERTO ac ARNOLDO presen-

tibus et ad opus complementi testamenti sive ultime voluntatis ejusdem CODEFRIDI acceptantibus transtulerunt, donarunt et resignarunt, nichil juris vel actionis sive proprietatis in eodem retinendo. Promiserunt eciam dicti mamburni quo supra nomine in manu mei notarii publici subscripti per fides suas, loco juramenti corporaliter prestatas, vendicionem, donacionem et resignacionem tam per se quam per futuros pretacte fabrice mamburnos perpetuis temporibus habere et tenere ratas, gratas, firmas et approbatas nec contra eas ullo umquam tempore facere fierive vel procurare de jure vel de facto seu quovis alio quesito colore. *Enz.*

Acta fuerunt hec Brede in domo inhabitationis mei notarii publici infrascripti, presentibus ibidem honorabili ac discretis viris domino ADRIANO BEYS, presbitero, capellano in ecclesia dicti opidi de Breda ac MARTINO filio CORNELII DE GOYR, opidanis dicti opidi de Breda, testibus fide dignis ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Teeken van den Et ego WALTERUS KEYEN de Breda,
notaris. clericus *enz.*

Origineel op perkament. — Doos I, no. 66.

140. 1477, Mei 14. — CATHARINA EMMEN verkoopt eene rente onder Ginneken aan het Begijnhof.

Wy WILLEM CAPKEN ende HEINRIC JAN CLAEUSSONE, scepenen in Ghinneken, orconden, dat voir ons quam KATHELIJN WILLEM EMMENDochter met CLAEUS VAN HOEVEL, horen man ende vooght, ende lyde, dat sy vercoft heeft om een somme van ghelde LIJSBETTEN VUCHTSCHOOTS tot behoef shoofs van den Baghijnhoof bijnnen Breda die rechte helftscheydinge van derthien lopen roghs tsjaers erfpachts, te leveren jairlicx bijnnen Breda ende metter maten van Breda op Onser Liever Vrouwendach Lichtmisse; welke derthien lopenen jairlicx uutgaen uten onderpande hierna

bescreven, in desen brief genoemd, gelijk den scepenbrief, die wy dairaf gesien hebben doir eenen anderen scepenen-brief gesteken die uitwijst, dits te weten: uut vijf lopen-saet lants gelegen tot Bavel int acker tot Viersteden, dairaf dat seven quartier saet gelegen siin neven JAN JAN LEMMENS soons erve op deen zyde ende WOUTER PETER WOUTERSOONS erve op dander zyde, geheyten den Wit-poel; item die twee lopen saet siin gelegen neven WILLEMS VAN NIJSPENS erve op deen side ende HEINRIC BROCX erve ende THIEL LEMMENS erfghenamen erve op dander zyde, ende is geheyten den Doelacker; item deen lopensaet is geheyten den Dijstelacker ende is gelegen neven HEINRICKS MEELS erfghenamen erve op beyden siden; item deen quartier saet is geheyten die Santbanke ende is gelegen neven BERTRAM HEINRICK BERTRAMSSOONS erve op deen side ende PETER MEERMANS erfghenamen erve op dander zyde. Ende om desen voirseide geheelen erfpacht te bat te versekeren, soe heeft HEINRIC GERIT MEELSZOON tonderpande geset die helftsceydinge van eenen halven buynder weyden, gelegen AERTS kijnder erve VAN DER MOLEN op deen eynde ende JANS BYES GODSCALCXSOONS erve op dander eynde, geheyten den Inslach; item dat sestedeel in eenen bolc, gelijk alst dair begraven is. *Enz.*

In orconde desen brieve met onsen segelen besegelt int jair ons Heeren duysent vyerhondert seven ende tseventich, vierthien dage in Meye.

Origineel op perkament, waaraan nog slechts stukjes hangen van de twee zegels in groene was. — Doos I, no. 67.

141. 1478, Januari 23. — ADRIAAN JAN SIERSZOON verkoopt voor ANTHONIS HENDRIKSZOON en JAN, zoon van JAN AERTSZOON, schepenen „in de palen van de Hoeven”, de rente van no. 131 aan GEERTRUY, weduwe van LAMBRECHT JAN SIERSZOON.

Int jair ons Heeren duysent vierhondert sevenentseventich, drie ende twintich dage in Januario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen de zegels; dat van ANTHONIS HENDRIKSZOOM vertoont drie ronde verlichte en gekanteelde torens 2—1; randschrift: S: ON S HENRICHS SOEN; dat van JAN JAN AERTSZOOM drie schoorsteenhalen 2—1; randschrift: SIGILLUM IAN IAN AERTS SOEN¹⁾. — Doos I, no. 43.

142. 1478, Maart 1. — ENGELBRECHT, graaf VAN NASSAU, verkoopt aan zijne moeder eene rente van 2 Rijsche guldens.

Wy ENGELBRECHT, graeff tot Nassouw ende tot Vianden, here tot Breda, bekennen ende doen kondt met desen onsen oepen brieve, dat wy voir ons, onsen erven off naecoemelinghe, heren van Breda, in rechter coep vercoecht hebben der edel ende wailgeboren MARIA VAN LOEN, graef-fijnne tot Nassouw, tot Vianden ende tot Dietz, frauw tot Breda etc., wedewe, onser hertzelieve jouffrau ende moeder een jairlix erffrente van drie ende tweentich Riinsche gulden, viertich groet Vlaemsch voir elcken Riinsch gulden ghereeckent, die wy voir ons ende onse voirseide erven off naecoemelinghen gheloefft hebben jairlix ten ewighen daeghen te doen utreyken off betaelen by onsen rentmeester van Breda in der tijt wesende, op sent Andreas-daegh in den winter off bijnnen vierthien daeghen daernae volghende, onser voirseide lieve jouffrou ende moeder, off den houder van deesen brieff by hairre liefde, wille, beveele ende weeten. Welcke voirseide jairlix erffrenten wy ghevesticht, bewesen ende veronderpandt hebben op alle onse erven, ghoden ende gorssen gheheeten den Swairtenbergh onder Etten gheleeghen, mit voirwairden, indien die voirseide erve ende gorsinghe niet ghoet ghenoch off onderpandts ghenoch en waeren voir die voir-

¹⁾ Beide zegels zijn afgebeeld in *Taxandria* XV, 169.

seide erffrenten off ijn toecoemenden tyden te niet quae-
men off verghinghen, wy alsdan off onse voirseide erven
off naecoemelingen nae ons verbonden ende ghehouden
sullen sijn in dien ghevalle die voirseide erffrenten te
bewysen ende vesten op ander onderpande binnen dem
lande van Breda gheleeghen daer ghoet ghenoch toe
sijnde. In urkunde ende teyken der wairheyte hebben wy
onsen seeghell an deesen brief doin hanghen op Sontagh,
eerste daegh van Meert int jair onser Heren dusent
vierhundert acht ende seeventich.

Buiten op: Anno XVe XXIII sanderdachs nae Drie
Coninghendach in Januario is gestorven joffrou CATHE-
RINA VAN NASSOUWE in Valkenberch tot Breda.

JOH. HOZE, presbiter, notarius.

Origineel op perkament, waarvan het zegel in roode
was is verdwenen. — Doos I, no. 68.

143. 1478, September 19. — RUMOLDUS BLERINCX, kapelaan
te Breda en uitvoerder van het testament van GEERTUI
BERTEN, Begijn aldaar, geeft eene rente van 2 grooten aan
het Begijnhof.

In nomine Domini Amen. Tenore presentis publici in-
strumenti cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate
ejusdem Domini quadringentesimo septuagesimo octavo,
indictione undecima, die vero decima nona mensis Sep-
tembris, hora Vesperarum, pontificatus sanctissimi in Christo
patris et domini nostri, domini SIXTI divina providencia
pape quarti anno octavo, in mei notarii publici ac testium
subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum
presencia personaliter constitutus honorabilis et providus
vir, dominus RUMOLDUS BLERINCX, presbiter, capellanus
ecclesie collegiate beate Marie virginis opidi de Breda,
Leodiensis dyocesis, executor testamenti seu ultime volun-
tatis quondam GERTRUDIS BERTEN, Beghine Beghinagii pre-

dicti opidi de Breda, dum vixit et decessit, eoque executorio nomine narrando ibidem, exposuit, qualiter prefata GERTRUDIS testatrix in suo testamento ultimo, quod condidit, sive ultima ejus voluntate, in quo seu qua constanter perseverando decessit, pie in Domino mota legavit et reliquit honorabilibus dominis capellanis prefate ecclesie nostre domine de Breda pure et simpliciter propter Deum ac in puram elemosinam pro annuis et perpetuis celebrationibus suis ac parentum et benefactorum ipsius singulis annis per dictos capellanos dicte ecclesie faciendis et tenendis annum et hereditarium redditum sive censum duorum solidorum grossorum pagamenti. Similiter etiam legavit et reliquit eadem GERTRUDIS testatrix conventui ecclesie Beghinagii predicti opidi de Breda pro sustentatione lampadis et luminis ardentis, pendentis coram Venerabili sacramento in antedicta ecclesia Beghinagii annum et hereditarium redditum sive censum duorum solidorum grossorum pagamenti, facientem insimul quatuor solidos grossos pagamenti levandos et percipiendos singulis annis in festo beati Martini hyemalis. Volens propterea hujusmodi testamento satisfacere ac ab onere executionis exonerari executorio nomine hujusmodi omnibus melioribus via, modo, jure, causa et forma, quibus potuit et debuit, assignavit prenominationis honorabilibus dominis capellanis duos solidos grossorum pagamenti et totidem conventui antedicte ecclesie Beghinaghii, prout in una littera scabinali desuper confecta, sigillis scabinorum opidi de Breda rite sigillata, quarum tenor infrascribitur, latius continetur et specificatur, ob hoc ibidem realiter producta et honorabili domino GODEFRIDO PETRI, capellano pretacte ecclesie nostre domine, ad opus dictorum capellanorum et conventus antedicte ecclesie Beghinagii tradita et transportata, que littera scabinalis in archivis sive scrineis capellanorum conservatur pro interesse habentibus et indigentibus.

Enz.

Acta fuerunt hec in predicta ecclesia de Breda in choro parochiani sub anno, indictione (*etc.*) premissis, presentibus ibidem honorabili et discretis viris domino JACOBO PIGGEN presbitro in antedicta ecclesia capellano et JOHANNE DE HATTEN, layco, testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Tenor vero dicte littere scabinalis, de qua superius fit mentio, sequitur de verbo ad verbum et est talis:

Wy GHERIJT REISENAELDEN ende ZEBRECHT VAN DEN NELE, scepen in Breda, orconden, dat voir ons quam HENRIC DIE HERT ende lyde, dat hy ghenomen hadde tote enen gherechten erve jeghen JAN BEERTEN WOUTERSOEN was een husing met hoere toebehoirden, gheleghen buten die gasthuyspoirte, opt rulle opten hoeke neven JANS erve VAN MECHELEN op die een syde ende die strate op dander syde, streckende van der straten vore tote achteran JAN BOYSES erve, om vier scelling grote tsjaers erfchijs, te ghelden alle jaer op sente Martijnsdach in den winter, te vryen ende te waren desen onderpand voirseid met drien ouden groten Turnoysen tsjaers erfchijs. In orconde desen brieve met onsen zeglen besegelt int jaer ons Heeren dusent driehondert vive ende tnegentich, zes daghe in Septembri.

Teeken van den	Et ego MICHAEL HEYS de Breda, pres-
notaris.	biter Leodiensis dyocesis, sacra imperiali
	auctoritate notarius enz.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 69.

144. 1478, December 1. — MARIA VAN LOON, gravin van Nassau, schenkt de rente van no. 142 aan CATHARINA, bastaarddochter van JAN VAN NASSAU.

MARIA VAN LOEN, graeffijenne zo Nassouw, zo Vianden ende zo Dietze, vrouw zo Breda etc., bekennen, dat wie mit wael bedachten moede uut goeder gonst ende om sonderlichs dijnst willen, den ons KATHRYNA JOHANS bastert

VAN NASSOUW doechter van jongx opgedaen hefft, in een rechte, pure gijfft vry uut der hant derselven voirseide KATHRYNA gegeven hebben ende geven mit desen brieffe sulcke jairlixse renten van dri ende twentich Rinsche gulden als ons toebehoerende sijn, ende men ons jairlicx schuldich is uut den goeden, erven ende gorssen onder Sonzeel gelegen ende oic uut den goeden ende erven off gorssen, die men nennet den Swarzenbergh, na uutwysinge des principalen brieff, daer deser onser brieff doerstecken is. Ende sal dese voirseide KATHRYNA dese voirseide renten van stonden an moeghen aenveerden, ontfanghen ende na iren vryen wille gebruycken, behellic, dat sie die nit belasten, versettzen, vercoepen off vervreemden en sal moeghen. Ende aiff die voirseide KATHRYNA storve sonder blyvende, blyckende eelicke geboerten van iren lieve achter te laten, off sulcks geboorte off die vorder van ir gecoemen waren afflyvich worde sonder geboorte achter te laten, so sullen dese voirseide renten dan wiederum vervallen ende versterven op die vergaedinghe der geistelicker armer persoenen, die itz zeur tijt sittzen ende woenen in dem gehuyse, geleghen an der portzen, da men geet in Valckenberg an die een syte ende JACOB MEUSZoon an die ander syte. Ende dair-entgegen sal men in die voreseide vergaedinghe noch zwo geistelicke arme personen innemen, so verre der gebrijcht bijsz zo tyen personen zo. Ende die selven geistelicke arme personen sellent dan vortan soliche renten alle jair doin inforderen ende opheeffen ende in iren nütz ende profijt keren ende sich derselven renten zo den ewyghen daghen gebruycken in maeten, gelijc sie sich der vijftich Rinsche gulden gebruycken sullen, dairaff der principael brieff, den sie hebben, spricht ende clairlick uitwyset.

In oirkonde der wairheyte aller punten voirseid hebben wie MARIA VAN LOEN voirseid onsen segel an desen brieff

doen hangen ende doer den principalen brieff voirseid doen steecken int jair onser Heren duysent vierhondert ende acht ende seventich, op den eersten dagh van December.

Buiten op: Dese renten sullen hebben die susteren int Valkenberch tot Breda nae die doot van ioffrou CATHARINA.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een stuk van het zegel in roode was, het schild is nog tamelijk ongeschonden; het is gedeeld I de bekende Nassausche leeuw, II dat der graven van LOON, zijnde in drieën gedeeld en doorsneden, zoodat zes velden ontstaan; het eerste en vijfde vertoont de Loonsche balken, het tweede en zesde twee zalmen, het derde en vierde den Heinsbergischen leeuw; met een hartschild beladen met een leeuw; van het randschrift is alleen nog te zien de letters MTESSE D — Doos I, no. 68.

145. 1480, Maart 3. — MATHIJS, zoon van JAN LAUWERS, gehuwd met MARIA, dochter van MEEUS THIJS, erkent voor HENDRIK SNAVEL en JACOB HEYMANSZON, schepenen in Oosterhout, schuldig te zijn aan PETER, zoon van JAN CLAEYS MEEUS, eene rente van acht lopen rogge, gevestigd op zijne stede tot Ceters onder Oosterhout.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert negen ende tseventich, opten derden dach der maent Marcio.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 70.

146. 1481, Juni 17. — Item in den jaer van enen tachtentich, opten XVII^{sten} dach van Weduwemaent staerf CORNELIE VAN DEN WATER, WILLEM ROVERS huysvrouwe was saliger gedachten, soe heeft gemaect CORNELIA voirseid den convent van den Beghijnhof, ghelegghen tot Breda voer de borch, om haer jaerghetyde ende MERGRIETEN huerder suster, elf scellinghe, die sy heffende is in de Haghe, behoudelic, dat

MECHTEL: WILLEM JARSEN dochter, nu ter tijt dienstmaecht wesende, sal hebben haer leven lanck die helfte.

Rentenregister I, f. z v^o.

147. 1482, Mei 10. — WOUTER PETERSZOOM bekent voor GERRIT CRISTUS en JAN HEY, schepenen in Breda, schuldig te zijn aan ARMGAERT, weduwe van CORNELIS, zoon van WOUTER HEYS, eene rente van vier gulden, gevestigd op de helft van een huis op den Haagdijk te Breda.

Int jaer ons Heeren duysent vyerhondert twee ende tachtentich, thien dage in Meye.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 71.

148. 1485, November 21. — JAN ADRIAANSZOOM VAN ESSEN-DONCK bekent voor AART DE BYE en HUGHE ANTHONISZOOM, schepenen „in de palen van de Hoeven”, schuldig te zijn aan SOETE, dochter van MATHIJS VAN DER AVOERT, eene rente van een vierde veertel rogge en eene van twee gulden.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert vijf ende tachtentich, een ende twintich dage in Novembri.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 72.

149. 1486, December 8. — JAN, zoon van CLAAS VAN AKEREN, verkoopt voor FAES MICHIELSZOOM en ROMBOUT ADRIAANSZOOM, schepenen in Baarlebosch, een half bunder land aan DIERIK WILLEMSZOOM, gelegen aan de Lollaertsstraat aldaar.

Int jaer ons Heeren duysent vierhondert ende sessentachtich, opten achsten dach in December.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was, dat van FAES MICHAELSZOOM, vertoonende een gedeeld schild, in het eerste deel een staande wolf (?), in het tweede een driehoekige rooster van drie

vertikale staven; het randschrift luidt: SER.....S
MAGHIELS Z..... — Doos I, no. 73.

150. 1487, Januari 20. — ADRIAAN BETJANSZOOM verkoopt aan HENDRIK DE SMIT een partij grond in het Nieuwland onder Baarlebosch.

Wy JOANNES WILLEM HEESTINCKSZONE ende FAES MICHIELSZONE, scepenen in Baerlebussche, kennen met desen brieve, dat voer ons quam ADRIAEN BETJANSSONE ende bekende voer ons, dat hy wittelic vercocht heeft DIERIC WILLEMSZON DE SMIT achtaf gemeten erven luttel min ofte meer, gelegen int Nyeulant in de mametten, oestende aen coeman NELEN kinderen lant ende erve, metter suytzide aen joncvrou VAN HAMBRUECS lant ende erve, metten westende aen PIETER VAN NISPEN erve, metter noertzide aen CEEL GEENEN lant ende erve, welck voirscreven erve ADRIAEN voirscreven den voirgenoemden DIERIC vercocht heeft met half de heyninghen ende half de sloeten rontomme. Ende dit voirscreven erve gelovede ADRIAEN te vryen ende te waeren denselven voirgenoemden DIERIC of den toender van desen brieve voer hem en voer sijn naecomelingen ten ewigen dage met synen rechten monnicken chijnse, voert met dijc, wege ende wateringe, ende met alle gebuerlike rechten; voert in alle manieren, als men lant ende erve sculdich es te vryen ende te waren na den lantrechte van Baerlebussche, sonder eenigen commier daer meer uitgaende. *Enz.*

In kennisse der waerheyt soe hebben wy scepenen voirgenoemt desen brief bezegelt met onsen zegelen, gegeven int jaer ons Heeren duysent vierhondert ende sessentachtich, opten twintichsten dach in Januario.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 74.

151. 1487, Maart 15. — Deken en kapittel van Breda

geven *vidimus* der charters, opgenomen onder de nos. 1, 3, 12, 18, 29 en 32.

Datum anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, secundum stilum scribendi in curia et diocesi Leodiensi mensis Marcii die decima quinta.

Onder: Collatione facta cum originalibus litteris concordat presens copia: ego JOHANNES DE HEERLE, venerabilium dominorum decani et capituli ecclesie de Breda notarius et scribe quoad collationem nominatus. J. H.

Daarnaast: Ego WILHELMUS ALFIJN, superius nominatus ob absentiam sigilli mei decanalis ipsum meum sigillum appendi presentibus, teste manu propria: W. ALFIJN.

Origineel op perkament, waaraan gehangen hebben twee zegels in groene was; het eerste, veel geschonden, vertoont de H. Maagd, gekroond, met het kind op den rechterarm, staande onder een Gothische overhuiving, ondersteund door Gothische kolommen; van het tweede zijn slechts stukjes over. — Doos I, no. 75.

152. 1488, Februari 12. — CATHARINA, dochter van JAN EMMERS, verkoopt aan ADRIANA THIELS, Begijn, ten behoeve van het Begijnhof te Breda, de rente van no. 86, voor JAN HEY en PETER VAN DER DAESDONCK, schepenen in Breda.

Int jair ons Heeren dusement vierhondert seven ende tachtentich, twelf dage in Februario.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; dat van JAN HEY vertoont drie heiblokken; het randschrift luidt: AN HE; dat van PETER VAN DER DAESDONCK vertoont in hermelijn een schuinkruis; de helm draagt twee molenwieken (?) als helmteeken; het randschrift luidt: S. PETRI VA ONCK¹⁾. — Doos I, no. 30.

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 291.

153. 1490, Mei 3. — ANTHONIS KERSTIAANSZOOM koopt voor WILLEM HUGH DIERICXZOOM en JAN HENDRIK PAUWELSZOOM, schepenen in Terheyden, van FLORIS VAN NISPEN een bunder „seggen” neven ANTHONIS VAN DER BEVERSLUIS.

Int jaer ons Heeren dusent vyerhondert ende tnegentich, drie dage in Meye.

Origineel op perkament, waaraan twee zegels in groene was; dat van WILLEM HUYCH DIERICXZOOM vertoont drie klaverbladen met verlengde stelen, tusschen de beide bovenste een onduidelijke figuur; dat van JAN HENRICK PAUWELSZOOM is zeer beschadigd; de wapenfiguur gelijkt op een driepootigen pot. — Doos I, no. 76.

154. 1491, April 7. — JACOB ANTHONIS COPPEN COCXZOOM verkoopt aan AERT DE BYE de erfpacht van no. 141, gelijk ze hem was toebedeeld na den dood van „GHEERTRUYEN LAEUSIERS weduwe, sijns wijs oudermoeder”, voor JAN JAN AERTSSOENS zoon en HUGHE ANTHONISZOOM, schepenen „in de palen van Hoeven tot Etten.”

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert een ende tnegentich, seven daghe in Aprille.

Origineel op perkament, waaraan de zegels nog hangen; dat van JAN JAN AERTSOENS zoon is beschreven onder no. 141; dat van HUGHE ANTHONISZOOM is gedeeld; I doorsneden: *a* twee zittende eekhoorns, naar elkaar toegewend; *b* een omgewende antieke ploeg; II een St. Andrieskruis op de plaats van het derde kwartier; het randschrift is niet meer te ontcijferen. — Doos I, no. 43.

155. 1491, Juni 10. — Deken en kapittel van Breda hechten hunne goedkeuring aan de stichting van een kape-lanie in de kapel van het Begijnhof.

Decanus et capitulum ecclesie collegiate et parochialis gloriose virginis beate Marie opidi de Breda, Leodiensis diocesis, universis et singulis presentes litteras visuris

seu audituris salutem in Domino sempiternam. Cum notitia veritatis subscriptorum noveritis, quod nuper nobis capitulariter congregatis, capitulo ad hoc specialiter indicto, in nostro capitulari loco comparuerunt honorabiles et discreti viri magister SERVATIUS DE MEER, canonicus, ac dominus EGIDIUS SCHOENDONCK, capellanus nostre ecclesie de Breda, executores testamenti seu ultime voluntatis venerabilis et circumspecti viri, magistri ROLANDI DE MEER, canonici dum vixit insignis ecclesie sancti Servatii opidi Trajectensis, ejusdem Leodiensis diocesis ac in utroque jure licentiati, nobisque executorio nomine exposuerunt, qualiter predictus magister ROLANDUS in suo testamento seu ultima voluntate, in qua discessit, sub certis modo et forma in dicto suo testamento plenius insertis, ex bonis et redditibus hereditariis ad hoc per prefatum ROLANDUM emptis et acquisitis in capella Beginagii sub nostra ecclesia sita quoddam altare seu quamdam capellaniam sub titulo perpetui beneficii ecclesiastici ad honorem gloriose virginis Marie ac sanctorum confessorum pariterque pontificum Servatii, Monulphi et Gondulphi erigi, fundari ac dotari ad salutem anime sue suorumque parentum ac benefactorum ordinavit ac voluit, rogantes insuper dicti magister SERVATIUS ac dominus EGIDIUS, executores nobisque debita cum instantia humiliter supplicantes, ut piam ac devotam sepe dicti magistri ROLANDI fundatoris intencionem pre oculis habentes ac divini cultus in nostra precipue ecclesia augmentum, erectionem, foundationem ac dotationem nove capellanie modo et forma in testamento sepe dicti magistri ROLANDI plenius insertis nostra ordinaria auctoritate confirmare dignaremur ac vellemus.

Nos autem decanus et capitulum ecclesie predictae de Breda, ad quos tam de jure quam laudabili, approbata hactenusque inconcusse observata consuetudine, erectio, admissio ac institutio omnium et singulorum beneficiorum et officiorum in nostra ecclesia aut capellas sub nostra

ecclesia sitas ordinaria auctoritate pleno jure spectare ac pertinere dinoscitur, habita propterea ac obtenta copia clausularum ex testamento sepedicti magistri ROELANDI erectionem predictam tangentium extracta. Quique etiam divini cultus augmentum nostris precipue temporibus ac in nostra ecclesia intensis desideramus affectibus piam et devotam magistri ROLANDI intencionem pre oculis habentes ac supplicationibus prefatorum magistri SERVATII ac domini EGIDII executorum inclinati, matura deliberatione prehabita, quoddam altare seu quamdam cappellaniam perpetuam sub titulo perpetui beneficii ecclesiastici in capella Beginagii sub nostra ecclesia sita ac summo altari ejusdem capelle sub honore gloriosissime virginis Marie ac sanctorum confessorum pariterque pontificum Servatii, Monulphi ac Gondulphi, sub modis et forma inferius plenius insertis, nostra auctoritate functi erigimus ac foundationem, dotationem predictae capellanie eadem auctoritate presentium serie litterarum confirmamus ac admittimus eisque per omnia et in omnibus consentimus hoc modo. Inprimis predictus ROLANDUS fundator voluit ac ordinavit, quod perpetuis futuris vacationum temporibus assumi debeat idoneus rector antedicti altaris de genealogia seu vera linea fundatoris descendens, si talis reperiatur, qui, si sufficientis etatis extiterit, ad sacrum sacerdotii gradum infra annum promoveri teneatur personaliterque in suo residere beneficio, nisi talis in teneriori adolescentia constitutus nondum annos sacerdotii attigerit aut compleverit, quo casu talis scholaris censebitur. Et si in studio universali ac privilegiato residerit, gaudebit absentie gratia more studentium quemadmodum ceteri capellani studentes scholares gaudent. Casu autem quo rector sacerdos existens personaliter ac presentialiter residere in suo beneficio non curaverit, grossos fructus sui beneficii amittet, et cum hoc si ultra annum absens permanserit, suo beneficio privabitur tamquam per cessum vel decessum vacante, et per collatores

providebitur alteri idoneo ac qualificato. Insuper predictus fundator voluit ac ordinavit, quod rector predicti altaris pro tempore existens singulis hebdomadis unam missam celebrare tenebitur in suo altari, quarum una erit de nostra Domina per alteram hebdomadam diebus Sabatinis, et hoc tam diu rector ad omnia et singulorum fructuum ac reddituum dicti altaris assignandorum non pervenerit, sed post decessum aut obitum predicti magistri SERVATII DE MEER, canonici nostre ecclesie, qui juxta ordinationem ac ultimam testatoris voluntatem, singulis annis ad dies vite sue levabit ac percipiet decem cum dimidio sextaria siliginis mensure dicti opidi de Breda, ac duodecim florenos Arnoldi, duo scuta vetera, tres florenos Renenses aureos, devolvendos post mortem dicti magistri SERVATII in usus ac opus rectoris dicti altaris, habebit deinceps perpetuis futuris temporibus rector pro tempore existens, singulis hebdomadis in suo altari celebrare tres missas ac unam per alteram hebdomadam de nostra Domina diebus Sabatinis. Et casu quo rector pro tempore existens aliquam missam per se vel per alium legere omiserit, penam duorum grossorum veterum thesaurarie nostre irremissibiliter applicandorum incidat. Insuper ordinata est, quod rector pro tempore existens horas canonicas principales ac summam missam in dicta ecclesia nostra de Breda laudabiliter visitare seu frequentare teneatur seu obligetur predictis horis canonicis personaliter interessendo, legendo et cantando; casu autem quo rector pro tempore id minus implere curaverit, ad arbitrium decani et capituli corrigatur. Insuper ordinatum est, quod rector pro tempore existens perpetuis temporibus sub nostra jurisdictione erit et existet, et se juxta foundationem collegii nostri regulare et gubernare habebit, nobisque decano et capitulo tamquam eorum vero ordinario ac archidiacono juramentum solitum in capellanorum ecclesie nostre receptione seu admissione jurabit, prout in libro juramentorum continetur, neque

debebit rector pro tempore existens quavis ex causa, quovis quesito ingenio aut colore, cum aliquibus conspirationem, collegantiam inire, facere aut moliri contra nos, decanum et capitulum; debet etiam nobiscum rector pro tempore existens subventiones episcopales, procuraciones ac decimas papales ac alia onera communia persolvere juxta quantitatem beneficii sui seu capellanie, solis oneribus realibus deductis seu defalcatis. Que quidem omnia et singula rector pro tempore existens jurabit firmiter et inconcusse observare, preter juramentum commune fieri solitum in admissione capellanorum ecclesie nostre. Insuper ordinatum est, quod executores testamenti prefati magistri ROLANDI fundatoris primam rectoris nominationem habebunt et deinceps perpetuis futuris vacationum temporibus decanus ac duo seniores canonici nostre ecclesie de Breda pro tempore residentes, habebunt dictam capellaniam insimul conferre uni idoneo et proximiori vera linea fundatoris descendenti, si talis pro tempore repereatur. Quod si tempore vacationis talis ex linea idoneus non reperiatur, habebunt extunc dicti domini dictam capellaniam conferre uni idoneo, quem ad hoc duxerunt ordinandum, et in quo decanus pro tempore existens cum altero canonicorum residente concordaverit, tertius ex tunc impedire non poterit. Insuper ordinatum est, quod executores testamenti predicti magistri ROLANDI fundatoris providere debebunt et tenentur librum missale, calicem ac ornamenta requisita ad usum rectoris altaris; rector etiam predicti altaris obligatus erit conservare ornamenta, librum ac calicem et non peiorare.

Nos autem decanus et capitulum dicte ecclesie de Breda omnia et singula premissa auctoritate ordinaria confirmamus, laudamus ac ratificamus nosque ac nostros successores perpetuis futuris temporibus ad observantiam omnium et singulorum premissorum constringimus ac obligamus ac sepredictus magister SERVATIUS ac dominus EGIDIUS

executores predicti fundatoris nomine executorio bona hereditaria a fundatore prescripto legata ad opus rectoris predicti altaris simpliciter effectundo, amortizarunt et assignarunt, salvo quod predictus magister SERVATIUS pensionem suam predictam a fundatore legatum ad dies vite sue levabit et percipiet. In quorum fidem et testimonium prescriptorum literas presentes jussimus per dominum JOANNEM DE HEERL, notarium et scribam nostrum, subscribi et signari, sigilli capitularis fecimus appensione communiri ac ad instantiam prefatorum magistri SERVATII ac domini EGIDII, executorum, duplicari, quarum altera penes heredes dicti fundatoris perpetuo conservabitur.

Acta fuerunt hec in nostro capitulari loco anno a natiuitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, indictione nona, mensis Junii die decima, hora diei ejusdem decima ante meridiem, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, domini INNOCENTII divina providencia pape octavi anno septimo, presentibus ibidem providis et discretis viris, domino GOSUINO ENGELBERTI DE BOEYMER, presbitero, JOANNE PAULI et HENRICO DE ENDOVIA, clericis Leodiensis testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Vervolgens worden opgenoemd de verschillende renten en cijnsen tot onderhoud van dit beneficie geschonken.

Collata hec copia cum suo originali exarato in corio vitulino, eidem correspondet. Quod attestor notarius publicus civitatis Bredane auctoritate venerabilis curie Brabantie admissus creatusque 21 Maii 1599.

(Subsignatum) EMILIUS JOANNIS EMILII.

Collata est hec copia ad suam copiam authenticam, et concordat cum illa.

Quod attestor: Septimonti 8^a die mensis Augusti a^o 1599.

P. VAN KESSEL, not. publicus.

Afschrift op papier. — Archief bisdom van Breda : Portefeuille Breda.

156. 1492, Februari 8. — JACOB PETER JANSZOOM verkoopt voor BOUDEN GIJSBRECHTSZOOM en GIJSBRECHT HENDRIKSZOOM, schepenen in Prinsenhage, eene rente van vijf gulden, gevestigd op zijn huis te Overvelt aldaar, aan WILLEM ADRIAAN MERTENSZOOM.

Int jair ons Heeren dusent vyerhondert een ende tnegentich, acht dage in Februario.

Origineel op perkament met één zegel nog in groene was, dat van BOUDEN GIJSBRECHTSZOOM, vertoonende een wereldbol, met een kruis er op; van het randschrift is niets meer te lezen. — Doos I, no. 77.

157. 1493, Februari 6. — FLORIS VAN NISPEN verkoopt voor SWEER GORISZOOM en DOMAES JOOSZOOM, schepenen in Terheyden, aan JACOB VAN GODEWIJCK eene rente van zes gulden, gevestigd op de goederen bedoeld onder no. 153.

Int jair ons Heeren dusent vyerhondert twee ende tnegentich, sesse dage in Februario.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; dat van SWEER GORISZOOM vertoont twee ronde, geopende en gekanteelde torens, een in het eerste kwartier, een in den schildvoet; en een linker vrijkwartier vertoonende een schuinkruis in een met figuren (hermelijnstaartjes?) bezaaid veld; het schild staat op de borst van een adelaar; het randschrift luidt: SVEER GHOERIES GHE¹⁾; dat van DOMAES JOOSZOOM is zeer beschadigd; het draagt een gevierendeeld schild, het 1^e en 4^e kwartier met drie vijfpuntige sterren (?), het 2^e en 3^e zijn niet te onderscheiden; het randschrift luidt: S. DOMAE — Doos I, no. 76.

158. 1493, Februari 8. — „ARMGAERT, weduwe wylen CORNELIS HEYSZONE met ENGBRECHT GIELISZONE, hueren volgt”, verkoopt „by consente van MICHEL WOUTER HEYSZONE ende

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XV, 169.

GHEERTRUYDT des voirseiden MICHIELS zuster met JANNE HEINRICKZONE, hueren man ende CORNELIS KOEVOET in den name van CORNELIËN, siinder huysvrouwen" voor PETER VAN DER DAESDONCK en WILLEM BOEYKENS, schepenen in Breda, eene rente van 4 gulden (no. 147), aan WOUTER PETER WOUTERSZON.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert tweentnegentich, acht dage in Februario.

Origineel op perkament met één zegel in groene was, dat van PETER VAN DER DAESDONCK, reeds beschreven onder no. 152. — Doos I, no. 71.

159. 1494, Juni 17. — „MAYE, wedue wylen ANTHONIS PETERSOON met WOUTER PETERSONE VAN VIJFHUSEN, hueren voigt", verkoopt aan „ADRIANEN JAN TULS dochter, der Baghynen, tot behoef des goidshuys van sinte Kathelyndale binnen Breda" eene rente van eenen Rijnschen gulden voor JAN JANS CANTERSONE en PAUWEL JAN ANSSEMSZONE, schepenen in Gilze.

Int jaer ons Heeren dusent vierhondert vier ende tnegentich, seventhien daghe in Junio.

Rentenregister I, f^o u.

160. 1495, December 14. — LUYCK DE MANDMAKER verkoopt voor WILLEM ZELBACH en WILLEM BOEYKENS, schepenen in Breda, aan GERRIT HUYBRECHTS eene rente van zes gulden, gevestigd op een huis in de Visscherstraat „neven de stege" en op een huis in de Karrestraat aldaar.

Int jair ons Heeren dusent vierhondert vijf ende tnegentich, vierthien dage in December.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos I, no. 78.

161. 1496, April 30. — MARIA VAN LOON maakt eene nieuwe verordening voor de keukenzuster van het nieuwe klooster in de Katerstraat te Breda.

Wy MARIE VAN LOON, wedewe des edelen ende waelgeboren wiilen jonckeren JOHANS, grave te Nassouw, tot Vyanden ende tot Dietze, here tot Breda etc., doen condt ende bekennen, dat wy achtervolgende der fundaciën van onsen grooten susterhuyse by der Valkenberscher poorten in der Katerstraten tot Breda staende, aengaende der kuekenmaight bevonden hebben ende beviynden, dat niet goet noch tamelic en is, dat de gemeyn susteren derselver maight en yegelic sal mogen heyten, bevelen oft gebieden hoer te dienen oft anders ennich werck te doen. Ennigen susteren hebben wy ons daerop bedacht ende willen, dat deselve kuekenmaight int gemeyn voir die susteren sal kookken, wassen, wringen, keeren ende vegen tamelick voir die gemeyn susteren ende niemants over derselver maight en sal geboth hebben noch verbot, heyten noch bevelen, dan alleen die overste van den susteren, die sal der maight gebieden ende bevelen na goetduncken ende gelegentheit der saken ennigen van den susteren te dienen, niet starck off out ende cranck wesende, anders sal een yegelic van denselven susteren sijns selfs werck doen. Des torkonden hebben wy onsen zegel aen desen onsen brieve doen hangen int jair ons Heren duysent vierhondert sessentnegentich opten lesten dach van Aprell.

Origineel op perkament, waaraan met dubbelen perkamenten staart nog hangt een stuk van het zegel in roode was. — Doos I, no. 79.

162. 1496, Augustus 3. — Uittreksel van het testament van ELISABETH CONINCX, Begijntje te Breda.

In nomine Domini Amen. Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate Ejusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, indictione decima quartz, die tercia mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini ALEXANDRI divina providencia pape

sexti anno quarto, in mei notarii publici ac testium infra-scriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia personaliter constituti honesti ac discreti viri GERARDUS VAN DER STREPEN ac ARNOLDUS filius quondam THEODORICI AERTSSEN, opidani opidi de Breda, Leodiensis diocesis, ut et tanquam executores testamenti sive ultime voluntatis quondam ELISABETH, filie quondam EGIDII CONINGS, Begine dum viveret in Beginagio dicti opidi de Breda, que quidem ELISABETH anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, indictione septima, die quarta mensis Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini INNOCENTII divina providencia pape octavi anno quinto, suum fecit, condidit et ordinavit testamentum coram me notario ac testibus in eo descriptis. In quo quidem suo testamento legavit beate Katherine in Beginagio dicti opidi de Breda inter cetera sua particularia legata certa bona hereditaria cum certis condicionibus in eodem suo testamento descriptis, prout in clausulis ejusdem sui testamenti continentur et habentur hujusmodi sub tenore:

Item want de voirseide LIJSBET testamentmaecster voir-tijts heeft gecocht in de prochie van Oesterhout twe en dertich stuver erfchijs na inhoud der scepenenbrieven daeraff sijnde, daeraff gheeft sy te kennen, dat se de twintich stuver erfchijs vorseid heeft betaelt met sekeren penningen, die toebehoorden LIJSKEN EMMEN der Beginen. Ende deselve LIJSKEN EMMEN heeft die twintich stuver erfchijs jaerlics geheven haer leven lanck, ende want deselve LIJSKEN EMMEN aflivich is geworden, soe sullen deselve twintich stuyvers erfchijs erflijc bliven sinte Kathelinen, aengesien, dat se heeft gewoont langen tijt in de firmarie des voirseiden Beghijnhoofs. Ende die ander twelf stuyvers erfchijs beset de voirseide LIJSBET testamentmaecster sinte Kathelinen met sulker vorwaerden, dat de meestersse desselven Beghijnhoofs jaerlics daeraff sullen geven den conventen der cloesteren der Carmeliten tot Mechelen,

den Predikeren tSchertogenbosch ende den Augustinen ende Mijnderbruederen Tordrecht, elken van dien vieren tsjaers anderhalven groten Vleems maken(de) drye stuvers. Ende den Observantencloester van sinte Franciscusordene tAntwerpen tsjaers om borninge mede te copen vijff grote Vleems maken(de) twee ende eenen halven stuver, ende met dat overschot, gedragende seven dalven stuver, sullen de meestressen jaerlics copen rueten keerssen ende die deylen in den convente als gewoenlic is. Item de vorseide LIJSBET testamentmaecster beset noch sinte Kathelinen vorgenoemd twee veertelen rogs tsjaers erpachts, die se heft opte Beeck in de prochie van der Haghe na inhoud der scepenen brieven daeraff sijnde, behoulic, dat sy wille dat die meesterssen des voirseiden Beghijnhoofs jaerlics voir die eene veertele sullen doen maken eene evenlanc van wassche om te bornen voir theylich Sacrament in der vorseide Beghinenkerke, ende metter ander veertele sullen de meesterssen jaerlics besorgen ende besticken drye priesteren van den armen eerbaerlic levende, wonende tot Breda, welke drye priesteren sullen misse doen in der Beginenkerke ende Vigilie lesen opten dach, dat men der vorseide LIJSBETten testamentmaecster jaergetyde doen sal voir de zielen deser nagescreven personen, te weten, die een misse voir der vorseide LIJSBETten, de ander voir huere vaders ende de derde voir haer moeders zielen, ende sullen geven eenen yegelijke van dien dryen priesteren eenen ouden groten, ende de meesterssen ende costerssen eenen yegelijke van hen dryen eenen ouden groten. Ende als daer van dier viertels rogs overschot is, soe sullen sy dat leggen in des hoofs buydel ende als daer gebrec is, soe sullen siit nemen uyt denselven buydel. Item de vorseide LIJSBET testamentmaecster beset noch sinte Kathelinen vorgenoemd twee Arnoldus gulden ende een quaertier erfchiis, die se heft in de prochie van Oosterhout na inhoud der scepenen brieven daeraff siinde,

dies so begheert sy ende wille, dat de meesterssen des-selven hoofs jaerlics sullen besorgen eenen van den armsten priester eerbairlic levende, wonende tot Breda, die sal doen in der Beghinenkerke een dartichste voir haer ziele, beginnende alle jaeren opten dach, dat men haer jaergetiide sal doen, ende dat van dien dage voirt vervolgen, totdat al sal sijn gedaen. Item de voirseide LIJSBET testamentmaecster beset noch sinte Kathelinen voirgenoemd viiff veertelen rogs erfpachs, behoulic, dat KATHELIJN WOUTER HEY haers broeders dochter, die sal heffen haer leven lanck, opdat sii hier opt hof als Begine blijft wonen, welke viiff veertelen rogs sy bewijst jairlics te heffene in de prochie van Oesterhout, te weten de vier veertelen op sekere goede, die AERIAEN der voirseide LIJSBETTEN broeder in handen heeft ende de viifte veertele op sekere goede, die in handen heeft nu ter tiit JAN UYT DEN ELSHOUT na inhoud der scepenen brieven daeraff siinde. Ende de voirseide LIJSBET begheert, dat de voirseide meesterssen na haer doot jaerlics willen ontfangen die voirseide viiff veertelen rogs ende der voirseide KATHELINEN jaerlix uutreyken, opdat tvoirseide hof te bat mach comen ende bliven int besit van den voirseide viiff veertelen rogs erfpachts. Ende na der voirseide KATHELINEN, haer nichten doot, soo sullen de meesterssen jaerlics ter weke altoes des Vridaegs een misse daer mede doen doene in der Beghinen kerke oft alsoe veele alse connen, ende die missen sullen se doen doene eenen van der armsten priesteren eerbaerlic levende, wonende tot Breda, voir der voirseide LIJSBETTEN ende huere ouderen zielen, en connen sy alle weken een misse daarmede niet doen doene, soe sullen sy er alsoe veel doen doene, alse connen, ende dat settet sy ter discreciën ende ordinanciën der meesterssen in der tiit sijnde. Item de vorseide LIJSBET beset noch sinte Kathelinen twee boeken, te weten dboec van ons Heeren levende, dander geheyten Profectus.

Prenominatis magistrabus ibi presentibus et premissa, ut premittitur acceptantibus, petierunt ipsis desuper fieri a me notario publico infrascripto unum vel plura publica instrumenta in meliori forma. Acta fuerunt hec in domo ADRIANE PETRI, magistre Beginagii prescripti sub anno etc. prescriptis, presentibus ibidem CORNELIO ADRIANI aurifabro ac JOHANNE DE RIJCESEL, opidanis dicti opidi de Breda, testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Teeken van den Et ego WALTERUS KEYEN de Breda,
notaris. clericus Leodiensis diocesis, publicus
 sacra imperiali auctoritate notarius etc.

Origineel op perkament. — Doos I, no. 80.

163. 1499, Juni 11. — JACOB JANSZOOM verkoopt voor HERMAN VAN ZELBACH en ADRIAAN VAN EYNDMEER, schepenen in Breda, aan ADRIAAN, zoon van JAN DORNICK, de rente, gevestigd op de gronden vermeld in no. 93.

Int jair ons Heeren dusent vyerhondert negen en tnegentich, elf dage in Juni.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt het zegel van HERMAN VAN ZELBACH; dit vertoont drie aaneengesloten ruiten, in de richting van een rechterschuimbalk geplaatst en in den linker bovenhoek van het schild een ronde figuur. Het schild is gedekt met een helm; het helmteeken is moeilijk te herkennen; het randschrift luidt: HERMA VA SELBACH....¹⁾. — Doos I, no. 37.

164. 1499, December 24. — JAN MEEUS ROMBOUTSZOOM verkoopt voor JAN AERTSSONE en JAN LIPS, schepenen in Ginneken, aan ANSSEM KOECK ANSSEMSZOOM eene rente van vier gulden, gevestigd op land, Begijnhof geheeten en gelegen onder Galder.

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XVI, 249.

Int jair ons Heeren dusent vyerhondert negen ende tnegentich, vyer ende twintich dage in Decembri.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels verloren zijn. — Doos I, no. 81.

165. Einde 15^e eeuw. — „SYMON JANSOON DIE Cock ende LIJSBET VAN DER RIJT, sijn huysfrouwe, hebben gelaten in haer testament den Beghynen van Breda vier stuvers erfelick, die sy heffende is op een huys, staende in die Ridderstraet (aldaar), geheyten die Rose. Ende die executoers van SYMON voerseid, te weten heer JAN VAN DER HULST ende REYNER PETERSOON DIE KETELER, hebben ghegheven den meesterssen noch vijf Rijns gulden eens, waervoer die meesterssen gehouden sullen sijn ter ewighen daghen hun jaergetyde te doen in der kercken van Breda in den hoghen choer ende decken dat graft met twee groote wassen keerssen ende daer besyden doen doen een zielmisse ende daervoer geven eenen stuver, ende elcke meestersse sal hebben voir haren arbeyt ende moeytsel enen stuver. Item dat graft sal men decken omtrent sinte Hubrecht altaer.

Rentenregister I, f. u v^o.

166. 1500, Maart 16. — ALIJT VAN GHOEWIJCK geeft eene som gelds tot het doen van eene weekmis.

Wy meesterssen van den Beghijnhof van Breda, ADRIANA PETERS ende CORNELIA EERENBOUTS, bekennen, dat ALIJT THONIS VAN GOEYWIJCS dochter voer ons quam, ende heeft Gode te love ende teeren ende tot haerder sielen salicheyt ghegeven seker penninghen, omdat wy tot dyer tijt wesende ende nae ons onse naecomelingen soudon doen doen ter weeck een misse ende die opten Donderdach in de capelle van den Baghijnhof van Breda. Ende dees voergheroerde ALIJTH THONIS VAN GHOEYWIJCS dochter begheerde ende woude, dat ADRIAEN JAN DOERNICSSOEN, clerck,

desen dienst van deser weeckmisse doen sal voer yemant anders, ist saeck, dat hy ter priesterschap coemt. Voort begheerde sy, dat dees weeckmis nae ADRIAEN JAN DORNICSOEN voerseid gedaen sal worden van yemant van haren bloede. Dies begheert ende is dat saeck, dat sy gheen vrienden en heeft, diet begheeren, soe sal men dees weeckmisse doen doen van eenighen armen priester, die sy daertoe cryghen sullen. Voordaen begheerde sy ende woude, datter nyemant, geestelijck oft waerlijck, bewijnt, regiment oft toeseggen sullen moghen hebben, dan alleen de voerghenoemde meesterssen in der tijt wesende oft haer naecomelinghen. Voört soe begheerde sy, dat sy, alsoo lang als sy leeft, toeseggen mocht hebben tot den priester, die se doen sal, voerdad ADRIAEN JAN DOERNICS voerseit dese misse bedient oft priester is, ende oeck begheerde sy, dat men dees miss tsjairs sal doen doen om LII stuivers. Item noch heeft dese selve ALIET gegeven toet behoef van deser missen XVI Rijnsguldens eens. Item noch heeft dese selve ALET begheert, dat her GORIS VAN OS dese mijs sal doen sijn leven lanck. Hierby sijn geweest LIJSBETH DOMIS ende HEYLWICH AUSTHIJNS, meesterssen van den Begijnhof.

By dese ordinantie heeft geweest MARGRIET AERT BLARINCS dochter, LIJSBETH HEYNRICK meester AERTSDochter, CELYE JAN MERTENS dochter, ende sy is gheschiet int jaer duysent vierhondert XCIX op sinte Gheertruyts avondt in de Maert.

Rentenregister II, f° 47, no. 85.

167. 1500, Juni 13. — ALEYDIS DE GOYCK schenkt eene som aan het Begijnhof om daarvan eene nieuwe poort en nieuwe huizen te bouwen.

In nomine Domini Amen. Per presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno

a nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo, indictione tertia, die vero Sabbati decima tertia mensis Junii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini ALEXANDRI divina providencia pape sexti anno nono, in mei notarii publici et testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia personaliter constitute honeste persone ADRIANA PETERS et CORNELIA ROMBOUTS, dudum magistre sive rectrices domus sancte Katherine seu Beginagii in opido Bredensi, Leodiensis diocesis, site sive siti, non vi, dolo, metu aut aliqua sinistra machinatione circumvente aut seducte, sed ex earum certa sciencia et spontanea voluntate, matura eciam deliberacione desuper, ut asseruerunt, prehabita, omnibus via, modo, jure, causa et forma melioribus quibus melius et efficacius potuerunt et debuerunt, in presencia honestarum personarum MARGARETE BLERINX et ELISABETH DAMISS, modernarum magistrarum pretacte domus sancte Katherine sive Beginagii, palam et publice recognoverunt ac in veritate confesse fuerunt se nomine quo supra mutuo recepissee in bona prompta et immediata pecunia a discreta matrona ALEYDE, filia ANTHONII DE GOYCK, Begina ejusdem Beginagii tempore quo erant magistre ac officium et administracionem hujusmodi Beginagii habuerunt et exercuerunt, summam quinquaginta florenorum Renensium, omnium quolibet florenorum hujusmodi ad viginti stuferorum communis monete Brabantie computato, per ipsas ADRIANAM et CORNELIAM tempore earum magistratus sive officii, ut asseruerunt, in et circa edificium et constructionem nove porte antetacti Beginagii ac duarum domorum eidem porte astancium et adjacentium conversorum et expositorum. Pro qua quidem summa quinquaginta florenorum Renensium per prefatas ADRIANAM et CORNELIAM, dudum predicti Beginagii magistras, ut premititur, mutuo receptorum, eedem ADRIANA et CORNELIA necnon prefate MARGARETA BLERINX et ELISABETH DAMISS,

moderne magistre, non vi, dolo, metu aut aliqua sinistra machinatione circumvente aut seducte, sed ex earum certa sciencia et spontanea voluntate, matura eciam deliberatione desuper, ut asseruerunt, prehabita, omnibus via, modo, jure, causa et forma melioribus, quibus melius et efficacius potuerunt et debuerunt, consensu venerabilis et egregii viri domini et magistri JOHANNIS DE NIJSPEN, arcium et decretorum doctoris ac decani Christianitatis concilii Bekensis, Leodiensis dyocesis, earum et dicte domus sancte Katherine sive Beginagii pretacti visitatoris, in infrascriptis prius legitime interveniente, recognoverunt palam et publice ac in veritate confesse fuerunt, se debere nomine quo supra et obligatas fore annue et hereditarie antefate ALEYDI, filie ANTHONII DE GOYCK, Begine, summam sex florenorum singulis annis in festo sancte Gertrudis in Marcio eidem ALEYDI Begine realiter et cum effectum deliberandorum et exsolvendorum. enz.

Vervolgens schenkt dezelfde deze rente aan het Begijnhof pro celebracione unius misse septimanialis de Venerabili Sacramento singulis perpetuis futuris temporibus feria quinta, scilicet die Jovis, in honorem Venerabilis Sacramenti celebrande in summo altari in capella sancte Katherine antetacti Beginagii sito, tali condicione adjecta, quod prefata ALEYDIS donatrix, vita sua durante, ordinare habebit et eligere sacerdotem sive presbiterum sibi placentem, qui hujusmodi septimonalem celebrabit. *Enz.*

Acta fuerant hec in domo sive camera habitacionis
prenominate ELISABETH DAMISSEN, sita infra immunitatem
domus sancte Katherine seu Beginagii sepetacti sub anno
etc. prescriptis, presentibus ibidem honorabili et discretis
viris domino MERCELIS DE CUENHOUT, presbitero et ADRIANO
YSAAC, clerico Leodiensis dyocesis.

Teeken van den
notaris.

Et ego JERONIMUS SANDERS, clericus
Cameracensis dyocesis, publicus sacra
imperiali auctoritate notarius enz.

Buiten op: Item in den iersten heeft ALIJT voerseid
gegeven seshien Rijns gulden.

Item noch gegeven drientwintich silveren Rijns gulden.

Item dese misse sal heer GORIJS VAN OSS doen zijn
leven lanc ende ewelick, sal geven of af hebben eenen
braspenninc.

Item die costersse sal hebben alle jair eenen stuver.

Item ALIJTTEN vader ende moeder ende haer selver
jairgetyde hebbende eenen braspenninc.

Origineel op perkament. — Doos II, no. 1.

168. 1503, December 17. — GOET, MATHIJSDOCHTER VAN DER
AVOERT, met JAN DE WAGEMAKER, haren man, verkoopt voor
JAN JOESSONE VAN BARELL en ADRIAAN WILLEM BROTERSZOON,
schepenen in de palen van Hoeven tot Etten, de rente van
no. 130 aan AGNES JAN THOMASSEN wettige dochter, huisvrouw
van JAN ROELOF NELENSSENZONE.

Int jaer ons Heeren MCCCCC ende drye, den seven-
thiensten dach in December.

Origineel op perkament met nog twee zegels in
groene was; dat van JAN VAN BAREL vertoont een sprin-
genden eekhoorn; het randschrift luidt:IOESZ
VĀ B.....¹⁾; dat van ADRIAAN WILLEM BROTERSZOON
drie klaverbladen en tot randschrift: S. ARIAEN WILLE..
R.....²⁾. — Doos I, no. 72.

169. 1504, Maart 7. — CORNELIA SCHEPERS schenkt eene
rente verleend in 1487, Mei 28, aan St. Catharinadal te Breda.

Wy GHIJSBRECHT HEINRICXSONE ende CLAEUS JACOPS sGRAEU-
WENSONE, scepenen in de Haghe, orconden, dat voir ons
quam MARGRIET MICHEL SCHEPERS dochter met REYNER
PETERSSTONE, hueren man ende voight, ende lide voir huer

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XV, 169.

²⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 49.

ende voir heur nacomelinghe, dat achtervolgende den testamente by CORNELIËN HEINRICK SCHEPERS dochter, wylen wittich wijf was JANNE JACOPS WILLEMSSONE, gemaict, MARGRIET AERT BLERINCXdochter, de Baghijn, tot behoef des goidshuys van sinte Kathelynendale bijnnen Breda jairlix schuldich is te heffen eenen gulden van twintich grooten vlems uut twee gulden erfchijs, na uut-wysen eens scepenenbrief, als hierna volgt:

Wy HUYBRECHT PETER JANNISSONE VAN OVERA ende ADRIAEN JAN SYMOENSSONE, scepenen in de Haghe, orconden, dat voir ons quam DIERICK JAN WILLEMSSONE ende lide, dat hy vercoft heeft JANNE JACOP WILLEMSZONE twee gulden, tstuck te twintich groten vlems, erfchijs te betalen op sente Mertensdach in den winter uut sijn huysinge, hovingen ende erffenissen, houdende een viertel saet, die gelegen sijn tot Overvelt neven der gebuer vroente op deen side ende JAN MEEUSOONS erve VAN GOIRLE op dander side, met vorwairden, dat DIERICK vorseid ende sijn nacomelingen die voirseide twee gulden erfchijs altoes lossen sullen mogen na dien, dat se de voirseide JAN JACOP WILLEMSSONE vyerwerf geheven sal hebben, dats te weten met sess en dertich gulden, tstuck te twintich groten vlems Int jair ons Heeren dusent vyerhondert seven ende tachtentich, acht en twintich dage in Meye.

In orconden desen brieve met onsen segelen besegelt int jair ons Heeren dusent vijfhondert ende drie, seven dage in Meerte.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee zegels in groene was; dat van GHIJSBRECHT HEINRICKSZOON vertoont twee schuingekruiste dorschvlegels en heeft als randschrift: S: GHYBRACH CH¹⁾; dat van CLAEUS JACOP 'S GRAEUWENZOON heeft drie sterren (5), in het hart vergezeld van een klaverblad; het randschrift is niet meer te lezen. — Doos II, no. 2.

¹⁾ Het is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

170. 1504, Maart 15. — BEATRIS WAGEMAKER, weduwe van ADRIAEN KOECX, vergezeld van HENDRIK WAGEMAKER, haren broeder, bekend voor WILLEM BOEYKENS en JAN DE HOGHE, GHELDOLFSZOOM, schepenen in Breda, schuldig te zijn aan MARGRIET BLERINCX, dochter van AERT, Begijntje te Breda, eene rente van 12 stuivers, bezet op haar huis op den Haagdijk aldaar, gelegen tusschen de straat en de Mark.

Int jaer ons Heeren dusent vijfhondert ende drie, vijftien dage in Meerte.

Origineel op perkament met nog twee zeer beschadigde zegels in groene was; dat van WILLEM BOEYKENS vertoont een gevierendeeld wapen, dat vermoedelijk door een engel of vrouwenfiguur werd vastgehouden; 1 en 4 bevatten een enkelvoudige boei; deze figuur is vergezeld van acht zoomsgewijze geplaatste ronde figuren; 2 en 3 bevatten twee sterren (5) en een vrijkwartier; het randschrift luidt:BOEY.....; dat van JAN DE HOGHE vertoont drie omgewende koppen van een dier met spitsen snuit; het wapen wordt vastgehouden door een engel; het randschrift luidt: IAN DE H.....
.....ELS..... — Doos II, no. 3.

171. 1505, Januari 9. — HEYMAN ADRIAANSDOCHTER met haren voogd ADRIAAN POTTER, bekend voor ADRIAAN VAN EYNDMER en JAN DE HOGHE, GHELDOLFSZOOM, schepenen in Breda, schuldig te zijn aan JAN, ZOOM van JAN BOUTEN, eene rente van negen gulden op haar huis „gelegen achter de veste in de groote stege” aldaar.

Int jair ons Heeren dusent vijfhondert ende vyer, negen dage in Januario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel in groene was van JAN DE HOGHE, onder no. 170 reeds beschreven; het randschrift luidt:N DE HOGH...
GHELDO..... — Doos II, no. 4.

172. 1507, April 20. — MATHIJS BERT THIJSZOOM verkoopt

voor ADRIAAN HEYN OMENZOOH en JAN VAN DER SPONT, schepenen in Oosterhout, aan CLAAS JAN THIJS MEYENZOOH een half bunder land geheeten „Duyenlandt.”

Int jair ons Heeren doe men screeff duysent vijfhondert ende seven, opten XX^{sten} dach van Aprille.

Origineel op perkament met nog twee zeer beschadigde zegels in groene was; dat van ADRIAAN OMEN vertoont een niet te beschrijven figuur, in den schildvoet vergezeld van een ster (5); het randschrift is onleesbaar; dat van JAN VAN DER SPONT vertoont twee halve manen en een vrijkwartier, waarin drie sterren (?); het schild wordt vastgehouden door een zittenden griffioen; het randschrift luidt: IAN SPONT. — Doos II, no. 5.

173. 1510, April 3. — Hernieuwing der Statuten.

Opten derden dach der maent van Aprille in jaer XVe ende thiene, Ludich style, heeft meester KAERLE OUDAERT, deeken tot Breda, als visitatoer wesende ende opperste van den Beghijnhoeve van Breda, de meesterssen ende een deel van den oudtsten des voirseiden Beghijnhoefs by hem tot sinen huyse geroepen ende doen comen om te visiteren de statuten ende ordinantien desselven hoefs ende die daer noet waeren te reformeren ende adderen, gelijc dat ter salicheyt ende welvaert des voirseiden hoefs ende die Beghynen aldaer best soude sijn gheraedelijc. Soe sijn by den voirseiden mynen heer deeken gecoemen LIJSBETH meester AERTS, CECILIA MERTENS, meesterssen op die tijt, ADRIAEN PEETERS, CORNELIA EGHELS, ANTHONIA CHEEUS ende LIJSBETH THOMASDOCHTER van den oudtsten Beghynen des voirseiden hoefs, ende hebben de voirseide mijnheer de deken als visitatoer metten voirseiden meesterssen ende ouderen van den Beghijnhoeve voirseid desselvs hoefs oude statuten gevisiteert ende doirsien ende enighe van denselven statuten, als van nopperyen, van scroeden etc., die uter gewoenten coemen sijn, gepretereert ende

verlaeten stellende by die andere oude statuten daerby blivende seekere andere statuten, ghelijc die bescreven sijn hiervoere, om die te samen opt voirseide Begijnhove ende by de Beghynen aldaer onderhouden te worden, op provisie nochtans, gelijk gewoonlic is, van die altijd te moge verbeteren. Dwelc gebuerde tot dekens voirseid huys opte eetcaemer voere.

Ende dese statuten aldus met rypen raede ende goeder deliberacie geordineert, overdragen ende gesloeten sijnde by den voirseiden mynen heer den deken, meesterssen ende Beghynen boven genoemt, soe sijn opten XVII^{ten} dach der voirseide maent van Aprille int jaer voirseid, ten tyde toen die voirseide mijn heer de deken opt voirseide Begijnhove capittel hielt ende visitatie dede, de voirseide statuten opghelesen ende gepubliceert in bywesen van den voirscreven meesterssen ende Beghynen ende van den anderen jongeren Beghynen opt voirseide hoff te dier tijt wonende. Ende hebben dieselve oude ende jonghe Beghynen aldaer gheloeft aen handen mynen heere des dekens voirseid als hueren overste ende visitatoer de voirscreven statuten, die geordineert ende bescreven waren, te achtervolgen ende te onderhouden nae hueren vermoeghen, daer oec by waren heer HEYNRIC VAN DEN CORPUT, heer JAN CLOET, priesteren, met meer anderen.

Daernae is gecomen de eerweerdige heere, meester PEETER CORTENBACH, canonic sinte Lambrechts tot Ludic, opperzegelaer des eerwaardichste vader mijns heeren des bisscops van Ludick, met mijn heere den deken voirseid in der kercken van den voirseiden Begijnhove, seggende daer ende bevelende oic openbaer den Beghynen desselfs hoefs aldaer present wesende, dat sy die statuten achtervolgen souden ende onderhouden, want hy confirmeerde ende approbeerde deselve van mijns genedichs heeren wegen van Luyck.

Ende daerenboven sijn hiernae op brieve in behoerlicker

formen geëxpediëert onder den zeeghel mijns genaedichs heeren voirseid, waerby blijkt de voirseide statuten by denselven mynen heer den bisscop geaprobeert, gelau-deert ende geconfirmeert te syne.

* * *

Item omdat sommighe van den Beghinen qualike ende sonder reeden beclaechden en spraeken onweetelijc, dat sy der niet by en waeren metter meesterssen ende ouderen der Beghynen, datter ander statuten by geordi-neert waren, en dat sy daerinne verswaert waren, so volget hierna die reeden ende saeke, waerom dat se geordineert sijn, ende dat si ooc niet derin beswaert en sijn, als men hooren mach.

Dit hierna volgende is biinae dat inhoudt der nyewer statuten, die geordineert sijn by de ouden opt Beghijnhof tot Breda om aldaer te worden gehouden, ende oock die saeken ende reedenen, waerom dat van noode is geweest gelijc de oude die te onderhouden.

In den iersten want veele jaeren geleden sijn, dat Beghijnhof tot Breda ierst begonnen ende ghesticht is gheweest, te weten int jaer ons Heeren duysent twee-hondert tsestich ende sess vercregen van heer HEYNRIC, heere tot Breda dier tijt wesende, de Beghynen deselve plaetse, die sy noch bewoonen, waerom wel van noode is geweest by haeren statuten eenige te adderen, twelc mijn heer de deken tot Breda uyt commissie mijns eer-weerdichste heere, heere van Ludick metten meesterssen ende ouderen des voirscreven hoofs gedaen heeft, omme dat hof in reeke ende in eeren te houden ende oock, om onbehoerlyke ghebreeken te remedieren.

Item waert geordineert, dat so wie van den Beghinen tot enich officie waert ghecoren of ghenomen, die soude daerinne gehoersam moeten wesen op te verboerte van den hove etc. (art. 4.)

Dwelc het en ware, en soude niemant meestersse willen wesen of accepteren den lasten, die daer bequaem toe ware, want daer luttel profijts ende vele ondancs af coomt, sunderlinge van den onwilligen.

Item want men van noots wegen heeft moeten timmeren een nyewe kercke, als men sien mochte, ende oec de huysen van den hove, sommige vergingen ende noch oude huysen staen, die reparacie behoeven, so waert geordineert te hulpe daertoe, so wat cameran van twee steeden voertaen aen thof comen sullen, dat men die al vercopen sal mer op een lijf duerende (art. 6), dwelc niet en can ghesijn ten achterdeel van den Beghynen, die ghecoft hadden, wanttet voir toecomende tyden waert geordineert.

Item want sommige Beghinen storven, achterlatende heure cameran ongereect, ende de vrienden alsdan quamen tgoet nae hen nemende, waerby thof groote scaede leet ende de huysen bleven ongereect, so waert geordineert ende is oec een oude gewoonte, dat een yeghelijc Begijn haer caemer sal houden wel ghereect (art. 9).

Item overmits dat egheen van den Beghinen noch oec huyszusteren en souden croonen oft hen beclaegen ende ooc want weerlyke personen gheerne met weerliken dingen becommert sijn ende ydele genoechte voertsetten, hanteren ende inbrengen ende meer dan gheestelike personen doen oft behoren te doen, om oock dander Beghinen ende huyszusteren nyet te turberen so met grooten gheruchter so met cloppen oft anderen reedenen te lanc om scriven, so waert geordineert, dat nyemant van buyten shoefs opt hof onder die Beghinen cussenen soude mogen wercken, groot noch cleyn (art. 23), dwelc oeck was naevolgende den ouden statuten, die tselve inhielden als van nopperye, dwelc nu uter ghewoonten is, mer pleech te sijn, eer men van cussens te wercken opt hof pleech weeten te spreken.

Item ende so wie school houdt in enich convent, dat profijt daeraf soude comen int gemeyn aen die huyszusteren aldaer (art. 8).

Ende als eenen coop valt van eniger camere, dat die van binnen huys naerder sijn die te hebben dan van buytenshuys (art. 7), als oec ghewoonlic is gheweest, te oordele van den Beginen ende huyszusteren, mer dies en selen zy mer twee steeden mogen hebben.

Item want ooc ontamelike was, dat die Beghynen quamen in de kercken ende ghinghen after straeten met weerliken hoycken, ghelijc andere weerlike personen, so waert verbooden ende ingeset, dat de voorseide Beghynen nyet en soude mogen dragen weerlicke hoycken, ten ware dat sy yet nootsaekelic hadden te draegen met een hoyck sonder caliere ghesoomt (art. 10).

Item van gasten niet te moghen nooden sonder oirlove (art. 27).

Ende oock gheen manspersoonen opt hof te mogen slapen (art. 26).

Ende van dat de Beghinen des avonts niet uyt en mogen gaen eeten, dan na gelegentheyte der saeken ende ooc der personen somtijts (art. 28), is grootelijc van noode gheweest te ordineren, want den hove voerseid by sulcx te doen hiervoren scande ende oneere gecomen is; om welcker saecken wille oic sommige oude Beghinen begeerden aen mijn heere den deken, visitatoer, mede te ordineren, dat tot Onser Vrouwen lof tyde alle Beghynen opt hof soude moeten sijn, nootsaeke uutgenomen, met oirlof (art. 29).

Item want voirmaels opt hof werden gedragen van weerlike meysens uutweyndige voedinghen, webben, silveren buydels, paternosteren, colieren etc., ende ooc ongehoorsamheyt dede den meesterssen met quaden woorden hen berispende, welc al ontamelic ende onstichtich was voir die Beghynen, so waert geordineert, dat

niemant daer woonen en soude, after dat sy XIII jaere oudt waren, sy en souden dragen simpel graeu, niet curioselic gemaect, mer na doude manieren, sy en hebben orlof van den meesterssen (art. 24).

Ende dat ooc niement dair woonen en sal mogen, die ongehoorsam willen sijn de meesterssen (art. 25), ende dit waert also wel geordineert voir de weerlike meyssens, die by hair nichten woonden ende gheen cussens en wrochten, als voir die ander die werken. Ende dat dairomme, opdat egheen van den Beghynen van hen onstichticht ende overlaeden sòude worden, ende oock, opdat men te beeter van hen opt hof soude verlaeten ende ontslaeghen mogen wesen.

Pastoreel Archief: Portefeuille I, no. 1.

174. 1510, April 30. — Heer DIELIS VAN BUERSTEDEN, de canonick, geeft aan het Begijnhof eene rente van drie stuivers, gevestigd op een huis te Breda, „gelijck die minute van den scepenenbrieue gemaict van den vercoope van den voirseide huuse uutwijst, die van der datem is XV° ende thien, opten lesten dach in Aprelle.

Rentenregister I, f^o k.

175. 1511, Januari 11. — ANTHEUNIS WILLEM EGHELSZON schenkt in zijn testament aan het Begijnhof eene rente van drie stuivers, gevestigd op een huis, gelegen op het Ginnekenseind te Breda, voor HENDRIK VAN DER DAESDONCK en OTTO VAN BRUHESE, schepenen van Breda.

Opten XI^{en} dach in Januario anno XV° thien.

Rentenregister I, f^o f.

176. 1511, Mei 17. — JAN DE RUYSENAER verkoopt eene rente van 3 gulden aan WILLEM CLAAS WILLEMSDOCHTER.

Wy GODERT VAN NIJSPEN ende HENRICK VAN DER DAESDONCK, scepenen in Breda, oirconden, dat voir ons quam

JAN, natuerlick sone JANS DE RUYSENER, ende lyde, dat hy vercoft heeft WILLEM CLAUES WILLEMSZoon dochter drie guldenen, tstück tot twintich groten vlems, tsjaers erfchijns, die hem MERCELIS JANS RUYSENERSSone, sijn brueder, jairlicx sculdich is te betalen op sinte Mertensdach op sijn huysinge, schuere, hovinge ende erfenissen met hueren toebehoirten, houdende omtrent twee loepensaet, alsoe MERCELIS die nu ter tijt bewoent, die gelegen sijn buyten den Haeghdijck tusschen sRUYSENERS wijndmolen ende DIJRCX wijndmolen, westwaert neven sheeren strate, oostwaert neven CLAEUS JAN STICKERSZoon erve ende suytwaert neven CLAEUS JACOP SGRAEUWEN erve

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende elve, seventhien daghe in Meye.

Origineel op perkament, waaraan alleen hangen de perkamenten staarten. — Doos II, no. 6.

177. 1511, Juni 14. — CORNELIS JAN BERT THIJSZoon komt voor JAN VAN DER SPONT en JOES JAN AARTSZoon, schepenen in Oosterhout, overeen met CLAUS JAN THIJS MEYNEZoon over eene rente van 14 stuivers, die CORNELIS geërd heeft van zijne tante MARGARETHA.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende elve, XIII daghe in Junio.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; dat van JAN VAN DER SPONT — reeds beschreven onder no. 172 — is zeer beschadigd; dat van JOANNES AARTSZoon evenzeer. — Doos II, no. 7.

178. 1511, Juli 15. — ANTHONIS GIELIS AERT SGRAEUWEN-sone verkoopt voor GIELIS DYELSSone en GODERT JAN PETER GHIELSSone, schepenen in der Eenigen van Rijsbergen, aan WOUTER PETER WOUTERSsone, „die men heyt WOUTER SLANGEN”, een cijns van een veertel rogge, gevestigd op land onder Tichelt.

Int jair ons Heeren dusent vijfhondert ende elve, vijftien daghe in Julio.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee zegels in groene was; dat van GIELIS DYELSSONE is zeer beschadigd en vertoont een vijfbladerige heraldieke roos aan een getakten bladerloozen stengel, die den schildvoet vult; dat van GODERT GHIELSSONE vertoont een opvliegende vogel; het randschrift luidt: S. GHODERT - IAN - PETER — Doos II, no. 8.

179. 1512, April 23. — JAN, ZOON VAN AART VAN BEDAF, verkoopt aan ADRIAAN, ZOON VAN PETER JACOBS, VOOR GIJSBRECHT HENDRIKSZON en CORNELIS, ZOON VAN CLAAS LAUREIS, schepenen in Prinsenhage, eene rente van zes gulden, gevestigd op eene weide op den Emmer aldaar.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende twelve, drientwintich daghe in Aprille.

Origineel op perkament met nog één zegel in groene was, dat van GIJSBRECHT HENDRIKSZON, vertoonende twee schuin-gekruste zeisen; het randschrift luidt: S. GH — Doos II, no. 9.

180. 1513, Juli 26. — ANTONIA VAN LIER, Begijn, maakt haar testament.

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate ejusdem Domini millesimo quingentesimo tercio decimo, indictione prima, die vero Martis vicesima sexta mensis Julii, hora octava vel circiter ante meridiem, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini, domini LEONIS divina providentia pape decimi anno primo, in mei notarii publici ac testium infrascriptorum ad hec vocatorum pariter et rogatorum presentia personaliter constituta honesta matrona ANTHONIA, filia

legitima quondam JOHANNIS DE LYER, Baghutta Baginagii opidi de Breda, Leodiensis dyocesis, sana mente et corpore sensuumque suorum, ut notorie apparebat, bene compos, ambulansque et gradiens super terram, incertum et dubium mortis casum ut asseruit premeditans, ne extrema ejusdem mortis hora, que mentes hominum sepius obnubilat et intellectu privat rationis, ipsam preveniat seu preoccupet, improvisum discrimen et periculum anime sue cupiens evitare, revocatis per prefatam ANTHONIAM quibuscumque testamentariis ordinacionibus ante hunc diem coram quibuscumque auctenticis personis per eam forsan ordinatis de omnibus et singulis bonis suis sibi a Domino Deo omnium elargitore in hac exilii valle concessis et donatis, suum fecit, condidit et disposuit testamentum ac ultimam et extremam ordinavit voluntatem, prout et quemadmodum inferius ydeomate teuthonico plenius continetur et describitur in hunc modum.

Dit is alsulcken testament ende utersten wille, als ANTHONIE JANSDOCHTER VAN LYER, Beghyne opten Beghijn-hove tot Breda, des crisdoms van Ludick, maict ende ordineert van allen heuren goede, die heur God van hemelrijck op deser eerden verleent heeft. In den yersten bevelende God heur ziele, als die van haren lichame scheyden sal, ende heuren lichaem der heylicher, gewijdder eerden, wilt ende begheert die voirseide ANTHONIE, testatoresse, dat men allen heure wittige schulden na heur doot wesende oft overcomende, metgaders heure kerck-rechten ende oick de costen van een tamelick uytvaert, dwelck zy na heuren state begheert heur nagedaen te worden, ende de costen van de sevende maenstonden ende jairgetyde betalen ende uutrichten sal van ende metten gereetsten goeden, die zy achterlaten sal. Item voort maict zy ende beset tsinte Lambrechts fabrijske tot Ludick voir heur onrechtveerdich goet, oft zy eenich onwetende hadde, eenen stuver eens. Item den vyer

biddende oerdenen, tot Breda termijn van predicken houdende, opdat zy Gode voir heure zielen bidden, laet zy elcken van hen eenen stuver eens. Item noch maict die voirseide testatoresse om olye daarmede te coopen ende die te bernen in de lampen voir dat heylich Sacrament ende onser Liever Vrouwen beelde in der collegikercken tot Breda vijfthien stuvers eens. Item wilt ende begheert zy, dat men heuren name sette int sielboek van den prochiaen van Breda om voir heur tgemeyn gebet opten preeckstoel te begheren ende laet dairvoir thien stuvers eens. Item laet noch ende beset die voirseide testatoresse den capellanen tot Breda voir miswijn vijfthien stuvers eens, dies sal een yegelijk van den voirseide capellanen tot dier tijt zijnde eens in zijnre misse memorie houden voir heur ziele. Item wilt ende begheert die voirseide testatoresse na heur doot voir heur JANS heurs vaders ende GOEDELE, heurder moeder zielen euwelick ende alle jair ende gecelebreert te worden in der Beghynkercke van Breda een jairgetyde met drien priesteren na der gewoonten in derselver kercken langen tijt onderhouden, latende ende besettende dairvoir twintich guldenen, tstück tot twintich groten vleems, eens te betalen, dewelcke zy begheert aen erfrenten geleet te worden, van ende uyt denwelcken men alle jaire elcken van den drien priesteren voirseid voir zynen arbeyt gheven sal anderhalven stuver ende elcker meesterssen ende der costerssen van den voirseide Beghijnhove eenen halven stuver, ende doverschot dairvan sal men bekeeren tot oirbaer van sinte Catherynen oft der kercken van den Beghijnhove. Item laet zy den priester oft capellaen van den voirseide Beghijnhove in der tijt wesende, die heur uterste sacramenten sal administreren vijf ende twintich stuvers eens, wairvoir hy gehouden sal zijn een dertichste te doen voir heur ziele. Item begheert zy noch twee dertichste gedaen te worden na haer doot, te weten,

deën by den Observanten tot Dordrecht ende dander van den Observanten tot Herentals, laetende ende besettende dairvoir elcken van dien dertich stuvers eens. Item wilt ende begheert die voirseide testatoresse, dat men terstont na haer doot sal doen backen een zester rogs in broode ende deylent den armen om Gods willen, ende dat men heur dagelixe clederen deylen sal den armen huysarmen van Breda om Gods willen. Item maict zy ende beset heuren besten overrock sonder tvoeder dergheender, die heur in heur leste siecte bewaren ende bystaen sal. Item beset zy noch JENNEKEN PETER, heurs brueders dochter, opdat zy bidde voir heur ziele, heur beste falye. Item ende GOLLEKEN, heurder nichten, maict zy een becken. Item wilt ende beveelt die voirgenoemde testatoresse uut zekere redenen ende om zaicken hair dairtoe porrende ende moverende, dat men na hair doot MATHEEUSEN DE HAEN tot Etten woonende, die heur jairlicx een zester rogs erfpachs uutreyckende is oft zynre huysvrou oft zynen kijnderen, indien zy aflyvich waren, quytshelden sal eenen pacht van eenen jare verschenen, te weten een zester rogs eens. Item alsoo die voirgenoemde testatoresse, alsoo zy te kennen gaff, heffende is een zester rogs erfpachts op zekere onderpande tot Lijndonck gelegen, geheyten die Voshoelen, die ROELEN ENGBRECHTSSONE, heur neve, nu ter tijt in handen heeft ende uutreyckende is, welck zester rogs erfpachts in de verevinge oft vercoope van den Voshoelen voirseit, die GODELE, der testatoressen moeder dede ende vercofte ENGBRECHTEN RUELENS, des voirseiden RUELENS vader, nyet hogher geschat oft gerekent en wert dan tegens twee ende dertich Rijns gulden current eens, alsoo zy van derselver heurder moeder dicwils verstaen heeft, wilt dairom ende consenteert met desen die voirseide testatoresse ende om zekere redenen ende saicken om heur ziele hierinne te bewaren, dat die voirseide RUELEN ENGBRECHTSSOON oft zijn erfenamen tvoirseide

zester rogs erfpachts nae haer doot altijt lossen ende affquyten sullen mogen met tweëndertich Rijns gulden current eens ende metten verschenen pacht, ende met noch thien gelijcke Rijns gulden eens, even gelijck halff ende halff dese thien Rijns gulden gedeelt te worden by JAN ende MATHEEUSEN gebruederen, natuerlicke sonen JAN JANSZON VAN CHAEM, heur neven, die zy deselve in rechter elmoysen ende om Gods wille laet ende beset. Ende in gevalle die voirseide RUELEN ENGBRECHTSSONE tvoirseide zester rogs erfpachts nyet en losset in der manieren, soe voirseit is, soe is der testatoressen wille ende begheeren, dat ment alsdan vercoopen sal ende de baet, te weten, dat meer ghelden mach dan tweëndertich Rijns gulden, sal gedeylt worden, te weten half by den voirseiden RUELEN ende half JAN ende MATHEUSEN gebruederen voirseid. Voortan is der voirseide testatoressen utersten wille ende begheeren, dat allen heure goeden, die zy achterlaten sal ende boven alle heure wittige schulden, kerckrechten ende legaten in dit teghenwoirdich testament begrepen, utgericht ende betailt zijnde overschieten ende overbliven sullen beyde haeffelick ende erfelick, hoedanich oft van wat natueren die zijn ende wair se bevonden sullen worden, evengelijck sonder twist oft discordie na haer doot gepaert ende gedeylt sullen worden by heuren gerechten erfgenamen, die tot dier tijt wesen sullen, na den lantrecht. Dies wil zy, dat die voirseide JAN ende MATHEEUS, heur neven voirseid, in der deylinge van heuren achtergelaten goeden staen sullen in heurder moeder plaetze ende stadt, ende alsoo diepe daerinne deylen, gelijck heur moeder saliger, indien zy leefde, doen soude, behoudelick dat zy stil staen sullen in derselver deylingen, alsoo lange teynden die voirseide heur andere erfgenamen tegens dlegaet bovengescreven hen gemaict verleken sullen zijn. Diesgelijcx sal oick RUELEN ENGBRECHTS voirseid, indien hy tvoirseide zester rogs in der

manieren voirseid afleggen ende lossen wille de tweëndertich Rijngulden dairaff bovengescreven moeten inbrengen om by heuren erfgenamen gemeenlick ende evengelijck gedeylt te worden, voir ende eer deselve RUELEN in heure goeden mede paerten oft deylen sal.

Quam quidem testamentariam ordinationem enz.

Acta fuerunt hec in domo inhabitationis mei notarii subscripti, in opido de Breda predicto in vico dicto de Katerstrate sita, sub anno enz. prescriptis, presentibus ibidem honestis et discretis viris JOHANNE DE CORPUT, clerico et HENRICO WALTERI, layco dicte Leodiensis dyocesis, Brede commorantibus.

Teeken van den Et ego HENRICUS DE CORPUT de Breda,
notaris. presbiter Leodiensis dyocesis, publicus
notarius enz.

Origineel op perkament. — Doos II, no. 10.

181. 1514, Februari 8. — „ENGEL ANTHONIS AERTSZOONS dochter, wedue wylen JAN KOEVOETS, met JACOP PETER YSACXzone, huere voight” verkoopt voor DINGMAN MATHIJS GHERIJTSzone en JAN WILLEM HUYCH DIJRCXzone, schepenen in Terheyden, eene rente van twee Rijngulden en tien stuivers, gevestigd op grond naast den Noort, aan JANNEN JACOPSzone VAN DER BYESTRATEN tot behoeve van MICHEL VAN DEN KEESSEL en MARGRIETEN SCEPERS, zijne huisvrouw.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende dertien, acht daghe in Februario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was, dat van DINGMAN MATHIJS GHERITSzoon, vertoonende in het wapenschild een lëlie met afgesneden voet, in de hoeken van het schild vergezeld van vier onkenbare figuren. — Doos II, no. 11.

182. 1514, Maart 1. — ANSSEM KOECK ANSSEMSSone verkoopt voor CLAEUS GHERIJT BERTRAMSSone en CORNELIS PETER

MERENSONE, schepenen in Ginneken, aan CORNELIS JACOPSSONE VAN CETERS ten behoeve van „CORNELIËN, MICHEL DAEMS natuurlijke dochter” de rente van no. 164.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende derthien, opten yersten dach in Meerte.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee zegels groene was, beide gebroken en van welke niets meer is te herkennen; alleen zou men zeggen, dat het zegel van CORNELIS MEREN drie antieke molenijzers ver-toonde, voorgesteld op de wijze, gelijk dat geschiedde op oude Bossche schepenzegels. — Doos I, no. 81.

183. 1515, Juli 30. — ENGEL VAN MER, weduwe van JAN VAN DER POORTE, maakt in haar testament een veertel rogge aan het Begijnhof, om haar jaargetijde te laten doen.

Wy WILLEM BOEYKENS ende HENRICK VAN DEN KEESSEL, scepenen in Breda, oirconden, dat voir ons quamen meester GABRIËL VAN MER, doctor in den rechten, ende heer DIJRCK VAN MER, priester ende capellaen tot Breda, als executoirs gestelt van den testamente, gemaict by wylen ENGELN WIJTMANSDOCHTER VAN MER, was wedue wylen JANS VAN DER POORTE. Deselve meester GABRIËL ende heer DIJRCK VAN MER, oick als erfgenamen van der voirseide ENGELN, voir hen selven ende in den name van GIELISEN VAN MER, heuren brueder, ende oic in den name van JAN VAN MER ANTHONISSONE, heuren neve, heuren medeërfgenen, die zy hierinne vervingen, ende JAN VAN EYNDMER, oic als erfgenaem van der voirseide ENGELN, voir hem selven ende in den name van ANNA ADRIAENSDOCHTER VAN EYNDMER ende oic in den name van ADRIAENKEN en LIJNKEN, wylen ADRIAEN SCHOYTS ende jouffrou GEERTRUDEN VAN EYNDMER, wittige onmondige kijnderen, zynen medeërfgenen van der voirseide ENGELN, die hy oick hierinne vervinck, te kennen ghevende, hoe dat die voirgenoemde wylen ENGELN

VAN DER POORTE in heuren testamente onder andere gemaict ende beset heeft den Beghijnhove tot Breda een veertel rogs tsjaers erfpachts denselven Beghijnhove by heuren erfgenamen bewijst te worden, ende dat dairvoir die meesterssen van den voirseiden Beghijnhove in der tijt zijnde alle jair gehouden sullen zijn te doen haer jairgetyde op des pastoirs altair in der kercken van Breda, gelijc dat gewoonlic is altijt met eenen priester, die dan een sunderlinge misse voir haer ziele doen sal sonder des pastoirs misse. Ende desgelijcx tot heurder moeder jairghetyde, altijt opten elften dach in Aprille oic op des pastoirs altair ende met eenen anderen priester. Ende dat elck meestersse voirseit voir heuren arbeyt ende moeyte hebben sal eenen stuver ende dat zy meesterssen doverschot van der voirseide eenre veertel rogs erfpachts overblivende deylen ende gheven sullen den armen Beghynen tot Breda om Gods willen, gelijck de clause van der voirseide ENGELN testamente dit verclaert ende uutowijst. Ende hebben dese navolgende ende om te volvueren der voirseide ENGELN testamente de voirgenoemde meester GABRIËL VAN MER, heer DIJRCK VAN MER ende JAN VAN EYNDMER in den name als voir bewijst ende overgegeven, gaven over ende bewijsden der voirseide Beghijnhove van Breda een veertel rogs tsjaers erfpachts uut sekere onderpande, gelegen onder der vyerscharen van Breda, die JAN MERCELISsoon, wonende tot Hoezenout ende PETER BEERTS, woonende ter Teteringen nu ter tijt uutreycken. Ende wort tselve halster rogs erfpachts geheven na uutwysen eens scepenenbriefs:

Wy ROELOF DIE ROEVER DIJRCKSSone ende ANTHONIS BOLCK, scepenen in Breda ende late tsheeren van Breda, oirconden, dat voir ons quam BERTHELMEEUS WILLEM meester AERTSSoons sone ende lide, dat hy vercoft heeft WIJTMANNE GIELISSone VAN MER was een halster rogs erfpachts te leveren alle jair binnen Breda op onser Vrouwendach

Lichtmisse uut een buynder beemde, gefegen neven HENRICK meester AERTSZOON erve op deen zyde ende GORDERTS erve VAN DEN ZANDE op dander zyde; item noch uut drie vyerendeel buynder beemde, gelegen neven des gasthuys erve op deen zyde ende her WILLEMS PETER SMEETS soons priesters erve op dander zyde Int jair ons Heeren duysent vyerhondert ende dertich, vive ende twintich dage in Januario.

Welcke voirseide bewysinge van der eenre veertel rogs erpachts voirseid gedaen in manieren voirseid LIJSBETTEN DOMAES ende HEYLWICH AUGUSTIJN KETELERS dochter, meesterssen op dese tijt van den voirseide Beghijnhove, accepterden ende aenvaerden enz.

Int jair ons Heeren duysent vijffhondert ende vijfthien, dertich daghe Julio.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel in groene was van HENDRIK VAN DEN KEESSEL; het ver-
toont een gekanteeld en tegengekanteeld schuinkruis;
het randschrift luidt: VAN DE KEESSEL ¹⁾. —
— Doos II, no. 12.

184. 1516, Maart 6. — ADRIAAN, zoon van PETER JACOBS-
zoon, verkoopt voor WILLEM JANSZOOM en WILLEM JAN GODERTS-
zoon, schepenen in Prinsenhage, de rente van no. 179 aan
ADRIANA, dochter van JAN THIELS, weduwe van ANSSEM
MATHEEUSZOOM.

Int jair ons Heeren duysent vijffhondert ende vijfthien,
sess daghe in Meerte.

Origineel op perkament met nog één zegel in groene
was, dat van WILLEM JANSZOOM, waarvan alleen te her-
kennen is een deel van het randschrift, luidende: ...
W IAN — Doos II, no. 9.

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XVI, 249.

185. 1516, April 23. — JAN DE BONT JANSZOOM verkoopt VOOR JAN VAN DYEMEN, ridder, en HENDRIK VAN DEN KEESSEL, schepenen in Breda, de rente van no. 171 aan zijne tante AGNES, dochter van JAN BONTE.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende seshien, driëntwintich daghe in Aprille.

Origineel op perkament, waaraan alleen nog hangt een overblijfsel van het zegel van HENDRIK VAN DEN KEESSEL — beschreven onder no. 183 — in groene was, dat te lezen geeft het randschrift: ... AN DE KEESS ...
— Doos II, no. 4.

186. 1516, Juni 14. — ANDREAS MARCELISZOOM en zijne VROUW ELISABETH VAN BUYTEN maken hun testament.

In nomine Domini Amen. By desen tegenwoordigen openbaren instrument zy condt ende kenlijck allen den-gheenen ende eenen yeghelyken, die dit zullen zien oft hooren lezen, dat in den jare der geboerten ons Heeren dusent vijfhondert ende seshien, in der vierder indictiën, opten Saterdach den veertiensten dach der maent in Junio, des paeusdoms ons alderheilichste vader in Goede ende Heere, heere LEONIS by der godliker voersienicheit des tienste paeus van dien name in synen vierden jare, in tegenwoordicheit mijns openbaers notarijs ende getugen hieronder bescreven daertoe geroepen sonderling ende gebeden, sijn geweest die eerbare, discrete ende voirsienige ANDREAS MARCELISZOEN ende ELIZABETH wittige dochter JANS VAN BUYTEN, wittighe huwelijcklieden, ingesetenen van der stadt van Breda des bisdoms van Luydick, beyde gaende, staende, wandelende ende gesont van live, haer sinnen ende verstant hebbende, die discretie ende redelycheit gebrukende, soe my notarijs dochte ende allen die hun aensaegen, met voerdachticheit overmerckende die alleyn-dicheyt der menscheliker conditiën ende alle blijfscap ver-

andert sall worden in druck ende lyden, ende met goeder deliberatiën overleggende, dat wy niet onsekerder en hebben dan die uure des doots ende niet sekerder dan die doot, opdat dien lesten dach noch uure des doots haer niet en overcoome voer haren utersten wille ende testamente noch onversienlick wech en neme, wederroepende eerst en renunciërende ende annullerende alle testamenten ende utersten willen ende legaten voer dit haer testament ende uterste wille tegenwoerdich gemaict ende gelaten, die geheelijck te niet doende, hebben haer testamente ende uterste wille gemaect, geordineert ende gedeclareert in allen besten wegen, rechten, formen ende manieren, soe zy beter ende vaster hebben moghen maken, ordineren ende declareren van allen haren tytlicken goeden haeffelijck ende erffelick, beruerlick ende onberuerlick, haer beyden van God almechtich hier opter eerden verleent in der manieren ende formen, als hierna bescreven staet. In den eersten soe bevelen ANDRIES ende ELIZABETH testatoren voerseid ende elke van hem haer zielen, als zy van aertrijck sullen sceyden, Gode van hemelrijck, Jhesu Christo haren Verlosser ende der gebenedider moder ende maghet Maria ende allen lieven Gods heiligen om die te ontfangen in de ewige ruste, ende die lichamen der gewyder eerden, ende laten elkeen van hem beiden sinte Lambrechten fabrike tot Ludick voer haer onrechtvaerdich goet, oft zy misschyen eenich onwetende hadden na den doot van elken, eenen stuver eens te geven. Item laten ende maken die voergenoemde testatoren ANDREAS ende ELIZABETH uut sonderlinge vrient-schap, die zy tot malkanderen hebben, in elkanderen den lanxste levende, indien zy geen wittige geboorte van haerder live achteren laten, alle haeffeliken goeden, hoedanich die mogen sijn, ter wat plaetsen zy gelegen sijn, haren vryen wille daarmede te doen, soe datter die erfenamen van den iersten gestorven totter haeffeliken goeden

voerseid geen recht noch interesse en sullen hebben. Item maken noch malkanderen den lanxste levende alle hair erffelike goeden, hoedanich die mogen sijn, ter wat plaetsen zy gelegen sijn, die zy nu hebben en namaels vercrigen sullen, haer tochte daerinne ende haer leven lanck die te hebben ende niet langher ende na den doot van den lanxsten levenden, die te gaen daer zy van rechs wegen sculdich sijn te gaen. Item oft gebuerde, dat zy wittege gebuerten van haerder beyder live achterlieten, soe laten ende maken zy malkanderen den lanxsten levenden alle haer goeden haeffelick ende erffelick, be-ruerlick ende onberuerlick, haer leven lanck haer tochte daerinne ende niet langher met sulker condiciën, dat die lanxste levende die kinder, van haerder live achterge-laten, sal ophelpen, cleeden ende reeden ende ter eeren helpen na haer macht. *Enz.*

Acta fuerunt hec sub anno, indictione de supra scriptis in opido de Breda in coquina domus inhabitationis dictorum testatorum situata apud et extra portam vulgariter dictam Gasthuyspoort, presentibus ibidem domino GREGORIO DE OS, presbitero et HENRICO ANDREE BUSEN laico, incolis dicti opidi Bredensis, Leodiensis dyocesis, testibus.

Teeken van den	Et ego CORNELIUS WILHELMI DE HOESDEN,
notaris.	presbiter Leodiensis dyocesis, publicus
	sacra apostolica auctoritate notarius <i>enz.</i>

Origineel op perkament. — Doos II, no. 13.

187. 1516, December 4. — Statuten van het Begijnhof te Breda.

ERARDUS DE MARCKA Dei et apostolice sedis gracia episcopus Leodiensis, dux Bullonensis, comes Lossensis etc. universis et singulis presentes litteras nostras visuris, lecturis et audituris salutem, quam Jhesus de Virgine natus generi profudit humano.

Oblata fuerunt nobis nuper pro parte circumscripti viri visitatoris necnon devotarum personarum magistrarum sive rectorum curiae seu Begijnagii opidi de Breda, nostre Leodiensis dyocesis, certa statuta sive ordinationes ejusdem curiae sive Begijnagii cum ea supplicatione, quatenus eadem statuta nostra auctoritate ordinaria laudare, ratificare, approbare et confirmare aliaque in ipsis premissis et circa ea quomodolibet necessaria facere vellemus et dignaremur. Nos autem ERARDUS episcopus Leodiensis prelibatis hujusmodi statutis ad nos receptis et pertinentiter visitatis compertoque matura deliberatione previa eadem ad laudem et honorem omnipotentis Dei ejusque gloriosissime genitricis virginis Marie, sancte Katherine virginis et martiris et omnium sanctorum cedere et tendere nec a ratione sive juris tramite discrepare, ad humilem petitionem dicti visitatoris et rectorum sive magistrarum sive magistrarum nobis porrectam statuta et ordinationes hujusmodi, quae hic de verbo ad verbum in theutonico ydeomate subscribuntur, in omnibus et per omnia juxta formam continentem et tenorem eorumdem nostra ordinaria auctoritate pretacta laudando, ratificando et approbando duximus, prout et eadem statuta ratificamus, laudamus, approbamus et per presentes in Dei nomine confirmamus.

Tenor vero ipsorum statutorum per nos approbatorum, de quibus supra fit mentio, sequitur et est talis:

Dit sijn die ordinanciën, geboden ende statuten des Beghijnhofs te Breda, die elc Beghine, die daer woenen wilt, sal houden, ende oeck elck, die men daer ontfæen sal, gheloven te houden in onderdanicheden.

1. In den iersten sal een yeghelijc, die Baghijn weerden wil, sal wesen van goeden fame ende name ende onbevelect van eenighen oneerlijcke stucken of van manspersonen befaemt, tenware, dat sy eerlijcke geseten hadde in wettelijcke huwelijcke staete, sonder eenich ander mans toeseggen.

2. Item men en sal gheen Beghyne ontfæen, sy en heeft eenen sester rogs lijftochten ten minsten tsjaers, ende dat en sal sy nyet moghen vercoepen.

3. Item men en sal oeck gheen meysken voer Beghijn ontfæen, ten sal dertien jaren oudt sijn.

4. Item elck Beghyne, dye tot eenige officie des hoefs genomen oft gecoren wordt, sal daerinne gehoersaem sijn, ten ware, dat sy wittighe ontschult hadde ende dye betoende. Ende ist alsoe, dat die visitatoer den coose confirmeert, soe sal die Beghyne, dye daertoe genomen oft gecoren is, dye selve officie onderdanichlic aenveerden op haer hof te verliesene ende te verboeren.

5. Item so wie van den Beghynen noch eenich huys of camere heeft van twee steeden ende die beyde sinte Katherine betaelt heeft, die sal mogen noch die een steede vercopen oft eenige van haeren vrienden geven, indyen sy daer blijft woenen, behoudelijck dat die oudt sal sijn derthien jaren¹⁾.

6. Item wat cameran ofte steden voertaen aen thof sullen coemen, sal men al vercoepen op een lijf ende nyet dierdere dan sy te voeren hebben ghehouden, ten ware dat sy van nyeuws getimmert waren, het sullen nochtans steeden bliven, soe sy te voeren waren, dat is, indyen een Beghyne een camer cochte van twee steden, sal haer voerdeel houwen, dat is een by haer moeghen houwen.

Ende indien twee Beghinen cochten eenich huys ofte camere van twee steden, soe sal nae een yegelix doet, dye stede weder coemen aen thoff²⁾.

7. Item als eenen coep valt op thof, so sullen dye van binnen shoefs naerder sijn, dan dye van buytens shoefs, soe verre sy coepen voer hen selfs behoef sonder argelist, ende diergelijcke van binnenshuys naerder dan die van

¹⁾ Doorgehaald en in margine: non leget.

²⁾ Van „ten ware” tot het laatst doorgehaald en in margine: vacat.

buytenshuys, dyes en sal nyemant meer moegen hebben dan twee steden in een huys.

8. Item nyemant en sal schoel houwen in conventen oft half conventen, ten sal wesen int gemeyn voer die huyssusteren¹⁾.

9. Item elck Beghyne sal haer huys ende camer houde wel ghereect. Ende indyen nae der doet van eenighe Beghyne daer ghebreck inne waer ghevallen, soe sullen haer goeden den hoeve daer naebliven ende alsoeveele, dat ment redelijck ende met bescheydenheyt sal moegen beteren.

10. Item als eenich Beghijn, dye gheen jonckwif oft yemant by haer en heeft, ende yet noetsaeckelick heeft te draghen, soe sal sy dat moegen doen met eender hoycken, die ghesoemt es sonder caliere, anders soe dicke sy dye draghet sonder oerlof, sal sy verboeren eenen halven ouden groetten.

11. Item want die Beghijnhoeven sijn geordineert, omdat dye maechden ende weduwen hun daerinne reynen, simplen leven ende in doechden souden oeffenen ende om der werelt ende den sonden souden leeren sterven, soe eest behoerlick, dat sy draghen sullen oetmoedich habijt ende tamelijck, alsoe totten staete haer(s) levens toebehoert. Soe sal dan hun overste faelgiën ende rocken wesen simpel, tamelic grauwe, ende sy sullen moegen verwen dat derde port van der wollen blaeuw oft swert ende niet meer, op de verboerte van eenen gouden leeuwe ende nochtans dat habyte uyt te moeten laten, ende sullen oeck die meesterssen toenen dat self habijt, eer sijt sullen moegen draghen.

12. Item alle haer andere habytten sullen oock simpel wesen nae der ouder gewoenten sonder sleyp, nyet opgeschort noch aen de mouwen oft erghent elwaert dragen syde, saye, satijn oft dyesgelijcks oft bonte

¹⁾ En met latere hand wordt er bij gevoegd: ende dit es nu te niet gedaen, want er geen conventen en sijn.

dragen costelijcker dan van lemmeren, noch oeck ghestijfde doecken, noch andere cyeraegie, op de verboorte van eenen ouden groten, soe dickwil sy dat doen ende nochtans dye af te moeten laeten.

13. Item nyemant en sal spreekken des morghens, voerdat hy ghelesen heeft in onser kercken vijftien Pater noster ende vijftien Ave Maria, Goede ter eeren, sijnder liever moeder, sinte Katherinen ende alle heyligen.

14. Item soe sal men in elcken convente twee werven des daechs dye seven psalmen leesen voer alle dyegeene, dye den hoeve goet gedaen hebben.

15. Item nyemant en sal gaen uyten hoeve sonder oerlof, ten ware dat sy ghingen hoeren misse daerboven totte sermoen oft tot anderen seven getyden, dye men daerboven dede.

16. Item en sal nyemant in conventen oft daer buyten gherustich wesen, als andere joncfrouwen slapen gaen.

17. Item en sal nyemant sitten in cameran alleen te spreken met gheestelijcke oft weerlijcke persoenen, besloten der cameran.

18. Item so wie den anderen loochgende of hiet lieghen, sal verboeren vier oude groeten, ende aen die meesterssen dubbel, ende nochtans staen tot correctie. Ende so wie den anderen yerst sloeghe in evelen wille, verboert dat hoff, ende dye weder sloege, verboert eenen halven ouden schilt, ende oeck sal sy een half jaer in sitten.

19. Item so wie kijnderen opt hof houden wille by oerloeve des convents, die sal se leeren ende informeren, soe dat dye ander joncvrouwen van den hoeve oft yemant anders daer nyet af beswaert noch gemoyet en worden, oft men sal se weder van den hoeve doen. Ende indyen van den Beghynen eenighe kijnderen, groet oft cleyn, aenname sonder oerloeve van der meesterssen, sal verboeren eenen gouden gulden ende nochtans dye moeten laeten gaen.

20. Item ende een yeghelijcke Beghyne, die opt Beghijnhof woent, en sal boven drye weecken buyten den convente oft den oeve nyet mogen wesen op de verboorte van haerder steden, die in dien ghevalle sinte Katherinen weder aencoemt, tenware dat sy uyt ware met gemeynen oerlove der joncfrouwen van den gemeynen convente, ende daer den meesterssen dunct, dat sy met eeren mach wesen.

21. Item so wie van den Beghynen misdoet tegen reynicheit van levne, die sal oeck sonder vertreck verboert hebben dat hof.

22. Item soe wie ingeset oft tot eenighe correctie gestelt wordt, dye en sal nyemant voer hoer doen bidden, omdat men die correctie minderen sal oft dye achterlaten, ende wie dat dede, soe soude die correctie dye helft meerder sijn, sonder eenich verdrach, mer si sullen haren oversten ende meesterssen onderdanich sijn ende haer correctie ontfanen sonder murmuracie ende wederseggen in den geest der oetmoedicheyt; ende indyen sy haer correctie nyet en hyelden oft en houden, sullen sy daeraen verboeren dat hof.

23. Item want nyemant van buyten shoefs hier voermaels onder die Beghynen heeft moegen laken noppen, soe en sal ooc nyemant van buyten shoefs opt hof onder dye Beghynen cussenen moegen wercken, het sy groet oft cleen.

24. Item opt hof en sal nyemant woenen, sy en sullen dragen achter dat sy derthyen jaren oudt sijn, haer overste habijt oeck simpel grauw, nyet curioselick gemaect, maer nae dye oude maniere, mer sy sullen moegen dragen een swarte huycke met eender caliere gheployt oft sy willen, sy en hebben oerlof van den meesterssen om profijt wille des hoofs.

25. Item en sal oock nyemant moegen woenen opt hof, die onghheoersam wil sijn den meesterssen, oft die uytwendicheyt van voederingen, van gulden webben, van

costelijcke budels oft Pater Nosteren ende dyerghelijcken willen draghen sonder oerlof der meesterssen.

26. Item en sal gheen Beghine eenich manspersoen houden slapen opt hoff op de verboerte van eenen gouden gulden, ende nochtans staen tot correctie des visitatoers. Ende hiermede en sullen die meesterssen niet moegen dispensereren, mer vrouwen sullen daer moegen slapen met oerlof der meestersse.

27. Item ghevielt somtijts, dat eenich Beghyne yemant van buytens hoefs noede om sdaechs of des avents met haer teetene, al waert oock sonder genoet te syne, manspersoenen, dye daer quamen om teetene oft drinckene ende om goet chyer te maeckene, soe en sal sy dat nyet moegen gehingen sonder oerlof van een der meesterssen op die verboerte van eenen ouden groete, ende sal oeck der meesterssen dye persoenen moeten noemen, opdat sy tgheselschap mach besuecken oft doen versuecken opt dats behoeft oft haer goetdunct.

28. Item gheen Beghijn en sal buyten shoefs gaen eeten sonder oerlof op de verboerte van eenen halven ouden groeten, ende des avents op die verboerte van twee oude groeten. Ende selden sullent dye meesterssen des avents oerloeven, tenware van noede haren vryenden bystandt te doene ende vroeck dan weder opt hoff te coemen.

29. Item een yeghelijcke Beghijn sal opt hof weesen, eer dat men in de groete kercke onser Vrouwen lof beghint, ende daerop voort bliven, ten ware dat sy met oerloeve eenige corte boetscap hadt te doene, op de verboerte van eenen ouden groete, so dicwils sy te loeftyde af sijn, tenware uytgenomen noetsaecke, welcke sy te voeren een van den meesterssen te kennen sal moeten hebben gegeven.

30. Item die costersse sal alle Sondagen ende heylige dagen des avents luyden ter lesinghe, als men in de

groete kercke yerst ghebayaert oft gheluyt heeft tot onser Liever Vrouwen loeve terstont, opdat dye Beghynen in onse kercke dan onder dat loff moegen wesen in haer devocie ende daernae gaen eeten.

31. Item gheen Beghyne en sal buytens hoofs des nachs slapen, tenware dat yemant van haren vrienden sieck ware, dat sy by oerloeve van een der meesterssen dyen van noede bystont, anders, soo dicwils sy afblijft, sal verboeren twee oude groeten, ende nochtans staen tot correctie van der meesterssen.

32. Item wanneer een nyeuw Beghijn ontfangen is, soe sal dye coemen in de kercke ter tijt der visitaciën ende hoeren dye statuten lesen, ende sal daer gheloven dye te houden ende oeck reynicheyt ende onderdanicheit haren oversten ende meesterssen nae haren vermoegen, soe lange sy daer woenen wille, nyet, dat wy daer yemande in verbijnden willen tot dootsonden, alsoe verre sy nyet by de geboeden Goods of gesette der heyliger kercke daerinne verbonden en sijn, mer tot peenen ende boeten in den statuyten begrepen oft tot penitencie of correctie, als hun voert overtreden derselver statuyten sal worden gheset, oetmoedelijck sullen ontfanghen ende metten wercken volbrengen sonder murmuracie, als voer verclaert is.

33. Item soo wie geerne opt hof woenen soude ende Beghine worden, soe verre sy den meesterssen ende den ouderen des Beghijnhoofs dunct daer bequaem toe te syne ende haer sester rogs heeft, sal sy haer daer erven met vijf Gelrese gulden ten minsten, ende sal dan aenveerden dye yerste stede, dye daer valt, so verre daer gheen en is na der gewoente des hoofs *met vorworde, dat sy Beghijn sal worden binnen denselven jaere, op die verboerte van haren nobel*¹⁾.

¹⁾ Met latere hand bijgeschreven.

34. Item in welcken statuten dye meesterssen nyet en mogen dispenserén, soe sal dye deken ende visitatoer in nootlijcken ende profytelijcke saecken moegen dispenserén, sonder daer men af verboert dat hoff, ende oeck moegen maecken ende ordineren statuten nae gelegentheyt des tijts tot Goeds eeren ende gestichticheyt des hoofs ende haers evenen kerstenen mensche, ende dye sal men oeck schuldich sijn te onderhouden, gelijk dye hier voer gescreven staen, behoudelick nochtans, dat dieselve statuten nyet en contrariëren der geestelijcker jurisdicciën ons genedichs heeren van Luyck.

35. Item soe wanneer yemant van den Beghynen verboert heeft sijn stede oft dat hoff, soe sullen dye meesterssen terstont den huysraet dergeender, dyet verboert heeft, moegen setten ende doen setten van den hoeve oft voer dye poerte.

36. Item soe waer aen eenige statuyt voerscreven geen peene oft boete en staet genoempt, dat is al totter correctiën van den meesterssen.

Hiernaef volget de geloefte, dye een yegelijck Beghijn geloeven sal, als sy ontfangen is:

Ick N. geloeve Gode van hemelrijck te houden reynicheyt, soe langhe ick woene op deser hoeve ende onsen deken ofte visitatoer ende meesterssen betaemelijcke ghehoersamheyt ende te onderhouden onse statuten ende ordinanciën nae mynen vermoegen.

Visitacione nostra et superioritate in premissis nobis reservatis, in quorum premissorum fidem et veritatis testimonium sigillum nostrum ad causas presentibus duximus appendendum.

Datum anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo sexto mensis Decembris die quarta.

Sic subscriptum et signatum: pro Domino sigill. Joh. BLOEMAERTS pro PALUDE.

JOH. HOZE, presbiter, per copiam, et concordat cum originali, auctoritate apostolica notarius.

Pastoreel Archief: Portefeuille I, n°. 1.

188. 1517, October 13. — ADRIAAN VEREYCK, zoon van SNELLEN, verkoopt aan GERRIT MARTENSZON VAN BAVEL voor WILLEM BOEYKENS en HENDRIK VAN DEN KEESSEL, schepenen van Breda, eene rente van 30 stuivers, gevestigd op een huis „opt Ginnekensseynde” aldaar.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende seventhien, derthien daghe in Octobri.

Origineel op perkament, waarvan de twee zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 14.

189. 1518, September 12. — GOOT STONKEN, Begijn, sticht een jaargetijde in het Begijnhof.

In den naem ons Heeren Jhesu Christi. Amen. By desen teghenwoirdighen openbaren instrument zy condt ende kenlijck allen dengheenen, die dit zullen sien oft hooren leesen, dat in den jare der geboerten desselfs ons Heeren Jhesu Cristi duſent vijffhondert ende achtien, in de seste indictie, den twelften dach der maent van September omtrent der tiender ure voer middach, des paeusdoms ons alderheilichste vader in Cristo heeren LEONIS des tienste paeus van dien name in synen sesten jare, voer my openbaer notariis ende getughen hieronder bescreven daertoe geroepen ende sonderling gebeden in haren propren personen gestaen ende geweest die wyse, verstandele, discrete vrouwen, te weten ARIAEN PEETERS, CELI MERTENS, ELIZABET VAN ALFEN ende KATHELIJN JAN MARCELISDOCHTER in den naem ende als meesterssen des Begijnhoofs tot Breda des crisdoms van Luydick, ende hebben bekent ende beleden ontfanghen te hebben uut handen van GOOT STONKEN JAN PEYMANSDOCHTER, Begijn

desselfs Baghijnhoofs van Breda voerscreven, die somme van twintich gulden, elcken gulden tot tien currente stuvers gerekent om aldaer mede te coopen thien stuvers erffelick, ende daervoor hebben die voirseide ADRIANA, CELI, ELIZABET ende KATHELIJN in den naem ende als meesterssen des Baghijnhoofs gelooft ten ewigen dagen jaerlix des voorseiden GOOT STONKEN jaergetyde te doen doen in der Baghynenkerke des Baghijnhoofs voerseid, ende distribueren van de tien stuvers voirseid den priester, die de misse celebreren sal ende op haer graft gaen lesene aldair *Miserere mei Deus* ende *De profundis* met behoorlicke collecte, elcke reyse twee stuvers eens voer synen arbeit ende dat die meesterssen van den voorseiden Baghijnhoof in der tijt wesende tsamen voer haren arbeit ende moysel hebben sullen oick twee stuvers elcke reyse, ende ander sesse stuvers sullen se distribueren tot hulpe van den singende love van den eerweerdighen sacramente in der Baghynenkercke voerseid. Voerts soe heeft die voirseide GOOT STONKEN JAN PEYMANSDOCHTER, Baghyne voerseid, overghelevert ende gegeven in handen van ARIAEN PETERS, CELI MERTENS, ELIZABET VAN ALFEN ende KATHELYNEN JAN MARCELISDOCHTER in den naem ende als meesterssen van den voerseide Baghijnhove eenen scepenenbrief van Breda van der date dusent vijfhondert ende drie, thien daghen in Meerte, mentie makende van twelf stuvers erffelick, ende den brief ontfanghen hebbende, soe hebben zy geloeft jaerlicx ten ewighen dagen te doen doen in der Baghynenkercke voerseid het jaergetyde van HEINRICKS VAN BROECKHOVEN ende MARGRIETEN sijnder huysfrouwen, des voorseiden HEINRICKS jaergetyde op sinte Gregoriusavont ende der voerseide MARGRIETEN jaergetyde sanderdaechs na sinte Gregoriusdach enz.

Dit is aldus geschiet opt jaer, indictiën enz. voirseid in de stadt van Breda ten huysse van heer DIRICK JANSSEN, priester ende cappelaen der collegiaetkercke van Onser

Vrouwen der stadt van Breda, gestaen voir die Borcht desselfs stadts van Breda. Daerby soude over hebben geweest dieselve heer DIERIGK JANSZOOEN, priester ende capellaen voerseid, ende CORNELIS DIE BIE, een ingesetene desselfs stadts van Breda als getuygen.

Teeken van den Et ego CORNELIUS WILHELMI DE HOESDEN,
 presbiter Leodiensis dyocesis publicus
 notarius. notarius enz.

Origineel op perkament — Doos II, no. 15.

190. 1520, December 14. — MARY JACOBSDOCHTER, weduwe van JAN MICHIELSZOON den mandenmaker, met haren voogd AERT JANSZOON VAN BERGHEN, verkoopt voor ANTHONIS GOORT DORENSZOON en PETER WILLEMSZOON VAN OVERACKER, schepenen in de palen van Hoeven tot Etten, eene rente van tien stuivers, gevestigd op een huis „gelegen op de Leur aen die vaertcant, oestwaert aen JACOP AERTSZOON STADTHOUDERS erve, westwaert aen den wech van de Soutte Vaert”, aan heer JAN VERHULST.

In den jare ons Heeren duysent vijfhondert twintich, veerthien dage in December.

Buiten op: Thien stuivers ter saken van jaergetyde wylen heer JAN VAN DER HULST, die nu uytreyckt CORNELIS TOENISSEN, wonende achter de cappelle op de Leur; lestmael betaelt a^o LXIX (1569).

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 16.

191. 1521, Januari 10. — PETER JANS HAIRDENZONE in den naam van het Begijnhof te Breda neemt in bezit het onderpand van den rentebrief van no. 82, voor THOMAES GIELIS WEGHENSONE en MERTEN MERTEN GHERIJT CANTERSSTONE, schepenen in Alphen.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende twintich, thien daghe in Januario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee zegels in groene was; dat van den schepen THOMAS WEGHEN is zeer onduidelijk; alleen onderscheidt men een vrijkwartier, beladen met een geplanten boom; het randschrift luidt: S. TOMA... G..... WEGHE; van dat van MERTEN CANTERS is niets meer te onderscheiden.
— Doos I, no. 28.

192. 1521, April 30. — CORNELIS WILLEM RYEBAIRTZSOON bekent voor WILLEM JANSZOOM en WILLEM GODERTSZOON, schepenen in Prinsenhage, schuldig te zijn aan „LIJSBETTEN HENRIC-meester AERTSDOCHTER ende KATHELYNEN JAN MERCELISZOONS-dochter, als meesterssen van den Begijnhove”, eene rente van een veertel rogge, gevestigd op een pand gelegen in Varent, geschonken aan het Begijnhof door het begijntje LIJSBET VAN ETEN, en haar aangekomen door „MARIËN wedue wylen WILLEM CORNELIS LENAIRTZSOONS.”

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende een en twintich, opten lesten dach in Aprille.

Origineel op perkament met nog twee zegels in groene was: het eene heeft als randschrift S. W.....
.....NS SOEN; het wapen heeft vertoond drie leliën met afgesneden voet; het andere heeft als randschrift S. WILLEM IA.....; het wapen bestaat uit een schuinkruis — of twee voorwerpen in dezen vorm gesteld — vergezeld in de hoeken van vier sterren (?).
— Doos II, no. 17.

193. 1521, September 18. — CORNELIS JACOBSZONE VAN CETERS als voogd van „CORNELIE, wijlen MICHEL JAN DAEMS natuerlicke dochter, der Baghijnen”, koopt voor JAN DANIEL WILLEMSSONE en ANTHONIS JAN LAMBRECHTSSONE, schepenen in Terheiden, den cijns van no. 103.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende een ende twintich, achtien daighe in September.

Origineel op perkament, waaraan nog twee zegels hangen in groene was: dat van CORNELIS JAN DANIËLS-zoon vertoont drie voorwerpen, die op klokjes gelijken; het schild wordt vastgehouden door een adelaar, die te halver lijve boven het schild uitkomt; het randschrift is onleesbaar; dat van ANTHONIUS JAN LAMBRECHTSZON heeft als wapen een lelie, in het schildhoofd vergezeld van twee sterren (5) een aan iedere zijde; het schild wordt vastgehouden door een engel, die er boven uitkomt; randschrift: S. TONI IAN LAMB . . .¹⁾. — Doos I, no. 41.

194. 1522, Februari 20. — PETER, zoon van wijlen WOUTER PETERSZON, verkoopt voor HENDRIK VAN HALMALE en ADRIAAN MEEUS, schepenen in Breda, aan CORNELIS JACOBZON VAN CETERS tot behoef van ADRIANE PETERSDOCHTER, begijntje, de rente van no. 158.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende een ende twintich, twintich daghe in Februario.

Buiten op: Desen brief is comen van JAN DE RAM.

Origineel op perkament, waaraan hangt een vrij gaaf zegel van HENDRIK VAN HALMALE, beschreven onder no. 197, en het zegel van ADRIAAN MEEUS; dit laatste vertoont een geplante boom, bestaande in een kleine stronk, waaruit drie gebladerde takken; en een linker vrijkwartier met drie figuren als leliën met afgesneden voet of vierbladige bloemen. Een engel met gesluierd gelaat houdt met de rechterhand het schild aan een riem voor zich; randschrift: S. ADRIANI MEEUS²⁾. — Doos I, no. 71.

195. 1522, September 22. — Visitatie en keuze der oversten.

Int jaer ons Heeren XV^c twee ende twintich, opten Maendach twee ende twintich daghe der maent September,

¹⁾ Het zegel is afgebeeld in *Tacandria* XVI, blz. 291.

²⁾ " " " " " " XVI, „ 49.

is visitatie gedaen by den eerweerdighen heere, meester JAN VAN LOEMEL, archidyaken van Famenne, landdeken van Beke, visitateur des Beghijnhoofs in der stadt van Breda int selve Beghijnhoff. Ende de voerseide visitateur, gevisenteert hebbende des eerweerdighen Heylighe Sacraments cyborie, die ornamenten ende boeken des voerseiden Beghijnhoofs, oeck hebbende gehoort lesen die statuten desselfs hoofs ende die rekeninge van den meesterssen ten tijt zijnde int openbaer voer allen die Beghynen daer tegenwoordich zijnde ende geroepen wesende met tinten oft luyden van eender clocken oft schellen, ende daerna sunderlinge gehoort ende ondersocht hebbende van elcker Beghynen haer stemme ende advijs om te kiesen nyewe meesterssen ende confesseur des voerseiden Beghijnhoffs, soo is bevonden by die meeste voten ende stemmen, dat jouffrou CATHERYNE JAN MARCELIS ende CORNELIE CORNINCX gecosen waren te zyne meesterssen des voerseiden Beghijnhoofs ende datter maer twee meesterssen wesen en souden, ende heer ende meester JAN MATHEEUS, confesseur, waerom die voerseide heer visitateur ontfaien ende gestelt heeft die voerseide heer JAN MATHEEUS confesseur ende die voergenoemde CATHERINE JAN MARCELIS ende CORNELIE CORNINCX meesterssen ende jouffrou MARIE STROMPE, costersse des voerseiden Beghijnhoofs.

Hierna die voerseide heer visitateur modererende ende verclaerende die voergenoemde statuten des voerseiden Beghijnhoofs heeft in den iersten geordineert, dat men aengaende den jongers, die men opt Beghijnhoff ontfaien sal, onderhouden sal dieselve statuten, also te weten, dat men sonder oirloff der meestersse egheen commensalen ontfaien en sal of behouden, nadat zy derthyen jaren oudt zijn, behoudelijck, dat die meesterssen daerinne in den orlof te geven — discretelijck ende verstandichleek doen sullen, altijt houdende ende volgende die rechtverdicheyte sonder eenighe gonste te dragen tot yemande.

Item aengaende den statuten, dat men egheen leeken vroupersonen in den Beghijnhove houden en soude, dat is gemodereert ende te verstane, oft gebeurde, dat eenighe Beghynen sieck oft cranck van lichame of leden werdden ende zy nyet en mochten tamelick gedient werdden oft by haer hebben een ander Beghyne, die haer diende, dat dieselve siecke oft crancke Beghynen by ende met orlove der meesterssen sullen moegen by haer nemen ende houden een leecke diensesse, die eerbare is, ende dien orlove ende sullen die meestersen nyet moegen weygeren.

Dit is gesciet ten bysyne van den eerbaren heeren FLORIJS, persoon van Dongen, meester JOEST VAN HUESDEN, JAN HOZE, priesteren, HENRICKEN HOZE ende meer anderen getuigen daertoe geroepen ende gebeden ende my

WILH. DE ELSACKERE, als notaris.

Pastoreel Archief, Portefeuille I, no. 1.

196. 1523, September 22. — Legaat aan het Begijnhof, gemaakt door JOANNES VLAMINCK en JOHANNA VAN DEN KIEBOOM, echtelieden.

Kendelijck zy alle deghenen, die dit zullen zien off horen lesen, dat in den jaer ons Heeren duysent vijf-hondert ende driëntwintich, den tweëntwintichsten dach Septembris, is voer my notaris ende ghetuyghen hierna bescreven in hueren eyghen persoene ghecome jouffrouwe JOHANNA VAN DEN KIEBOEM, wedue wylen JOES VLAMINCK, wonende in de stadt van Breda voer die borcht, ende heeft daer te kennen ghegeven, dat die vorseide JOES VLAMINCK ende zy in huer testament ghezamenderhand ghemaect hebben den Begijnhof tot Breda seshien stuvers erfelijck op sekere lasten ende condiciën, zoedat in tselve testament verhaelt is: Item noch soe besetten wy eendrachtelijck den Begynen te Breda seshien stuvers erfelijck om onsen beyde jaerghetyden te doen in de

kerken van Breda, daervoer zy sullen doen celebreren op elck jaerghetyde een misse ende offeren voer elck eenen stuver ende voer wasse eenen stuver, de twee Begynen, die de misse winnen, zullen hebben tsamen eenen stuver, ende tsurplus sal hebben sinthe Kathelyne tot behoef van der fabriken, ende dese seshien stuvers besetten wy op onse cleyn huys ende erve, daert op staet, gelegen teyndens ons huys naest der scholen, welcke erfrente heeft die voirgenoemde jouffrou JOHANNA opgedraghen der devoten ende eerbaren jouffrouwen KATHELYNEN JAN MARCELISDOCHTER ende CORNELIE DOERINCX, meesterssen des vorseiden Begijnhofs enz. Hierby ende over sijn gheweest HENRICK VAN BELOYS ende PEETER VAN TURNHOUT, borgheren van Breda, als ghetuygen hiertoe gebeden.

SYMON DE WESALIA ad premissa una cum collatione clausule testamentarie notarius.

Buiten op: Dit sijnsken van XVI st. ghevest, nu mijn heer den prinse uyt dat huys, daer de raetsheer VLAS nu inwoent voer het hof, en wort betaelt van synen rentmeester.

Origineel op perkament. — Doos II, no. 18.

197. 1523, December 4. — CORNELIS GHERIJT HUBRECHTSZON verkoopt voor HENDRIK VAN HALMALE en ANTHONIS VAN DEN BRANDT, schepenen in Breda, aan CORNELIA, dochter van JAN DORNICX, begijntje aldaar, eene rente van drie gulden en tien stuivers op een stuk land gelegen achter de nonnen te Breda.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert drieentwintich, vyer dage in Decembri.

Origineel op perkament met een deel van het zegel in groene was van HENDRIK VAN HALMALE, vertoonende op een met blokjes bezaaid schild een klimmenden leeuw, in het schildhoofd vergezeld van een driestukigen barensteel; helmteeken: de leeuw uit het schild,

komende uit een kuip; randschrift: S. HENRIC DE HALMAL ¹⁾. — Doos I, no. 19.

198. 1525, Februari 17. — ELISABETH ROBBENS JANSDOCHTER verkoopt voor CORNELIS VAN DRONGELEN en JOANNES JAN AERTSSEN, schepenen in Oosterhout, aan ADRIAAN PETER GHYBENZON eene rente van 3 gulden, gevestigd op zijne stede te Dorst. Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende vier ende twintich, seventhien dagen in Februario.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 20.

199. 1525, Februari 17. — ADRIAAN PETER GHYBEN mag deze rente altijd aflossen met penning zestien; dezelfde schepenen.

Zelfde datum.

Origineel op perkament met nog twee zegels in groene was; het eene met het randschrift S. CORNELIS VA... DR.....L..... vertoont een gevierendeeld schild; een 8-spakig wiel in ieder kwartier ¹⁾; van het andere is alleen te zien, dat het een gevierendeeld schild bevatte met een lelie in het tweede kwartier en, vermoedelijk, een St. Andrieskruisje in het vierde; van het randschrift is nog te lezen: IOE... IAN..... — Doos II, no. 21.

200. 1525, Augustus 12. — CORNELIS, zoon van wijlen GERRIT HUBRECHTS, verkoopt voor DIRK AARTSZON en AART VAN BROEKHOVEN, schepenen in Breda, aan JAN VAN MER, zoon van JAN JAN MERCELISZON VAN MER, ten behoeve van zijnen broeder ADRIAAN VAN MER, eene rente gevestigd op het stuk land vermeld onder no. 197.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert vijf en twintich, twelf dagen in Augusto.

Origineel op perkament met nog twee zegels in

¹⁾ Dit zegel is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 49.

groene was; het eene heeft als randschrift DIERICK AERT MICHIELSZ; het wapen vertoont een dwarsbalk, in het schildhoofd vergezeld van drie vogeltjes, naast elkaar, in den schildvoet van een omgekeerde ster (5); het wordt vastgehouden door een engel, te halver lijve boven het schild uitkomende; het andere heeft als randschrift AERT VA BRONCHOV...; het wapen vertoont een doorsneden schild; in het bovendeele een gekroonden gaanden leeuw, het benedendeel is ledig; helmteeken: een gekroonde zittende leeuw²⁾. — Doos II, no. 19.

201. 1526, Januari 31. — JEHENNE, MARIE en MAGDALENE, zusters en dochters van wijlen PETER GHYBEN, verkoopen voor CORNELIS GODSCALCXZON VAN DER HOILT en JAN PETER NIJSZON, schepenen in Ginneken, eene rente van 30 stuivers, bezet op verschillende akkers tot Heusdenhout, aan ENGEL, dochter van ADRIAAN VAN EYSSEL.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert vijf ende twintich, opten lesten dach in Januario.

Origineel op perkament met nog één zegel in groene was, tamelijk beschadigd; het vertoont een omgewend hert, staande op een grasgrond; het randschrift luidt: S. CORNELIS SCA..... — Doos II, no. 22.

202. 1528, April 9. — CLAAS, zoon van wijlen ANTONIS ROMBOUTS GRAEUWEN, verkoopt voor HENDRIK, zoon van JAN DYRVEN en GIELIS, zoon van ANTHONIS BAYS, schepenen in Prinsenhage, aan het begijntje CATHARINA, dochter van JAN MERCELIS VAN MER, eene rente van drie guldens, gevestigd op eene hofstede in Westrick.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert acht ende twintich, negen daghe in Aprille.

¹⁾ Het is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

²⁾ Deze zegels zijn afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

Origineel op perkament met nog één zegel in groene was; dat van HENDRIK DIJRVEN, vertoonende een omgorden wereldbol met een kruis op den top; randschrift: HIENRICK IAN DIRVEN¹⁾. — Doos II, no. 23.

203. 1528, Mei 13. — CORNELIS DOMAES HUYBRECHTSZOOM verkoopt voor ANTHONIS GOORT DORENSZOOM en ANTHONIS HUGHE ANTHONISSEN, schepenen in de palen van Hoeven, aan CORNELIS PETER SCHEEUWENSZOOM, ten behoeve van CORNELIA JAN SCHEEUWENSDOCHTER, weduwe van CORNELIS de moeldener, eene rente van 25 stuivers, gevestigd op een akker, gelegen op den Haenberg.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende acht en twintich, den derthiensten dach in Meye.

Origineel op perkament met een zegel in groene was, hetwelk echter zeer beschadigd is; het wapen heeft een vrijkwartier, vergezeld van een St. Andrieskruisje in het tweede kwartier en van een figuur in den schildvoet; het randschrift luidt: S H H SOEN. — Doos II, no. 24.

204. 1530, Mei 19. — HUBRECHT, zoon van HENDRIK NOUTEN, verkoopt voor ADRIAAN CLINCKER en DIRK AARTSZOOM, schepenen in Breda, aan ADRIANA, dochter van JACOB LAMSSOON, weduwe van ARNOUT, zoon van HENDRIK NOUTEN, de helft eener rente van negen gulden, gevestigd op een huis „staende tot Breda aen de Karstrate opte vaert aldaer, dair wylen HENRICK NOUTEN ende HILLEGONDT, zijn huysfrou uut gestorven zijn ende dair HILLEGONDT HENRIC NOUTENDOCHTER op gedeelt was” volgens schepenbrief van 1521, Augustus 16.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende dertich, negenthien daghen in Meye.

Buiten op: Op de huysinge genaemt de Fles, waer-

¹⁾ Het zegel is afgebeeld *Taxandria* XVI, blz. 134.

van propriëtaris is ADRIAEN STICKERS, modo synen soon, nu de heer RIETHOVEN.

Origineel op perkament met nog één zegel in groene was; het heeft als randschrift: S. MAGRI ADRIANI CLINCKER¹⁾; het wapen is een schuinkruis van vair (of een schuinkruis, geschakeerd van twee rijen), vergezeld in den schildvoet van een lelie met afgesneden voet. — Doos II, no. 25.

205. 1531, Januari 14. — ADRIAAN VAN MER verkoopt aan het begijntje CATHARINA VAN MER, ten behoeve van de Begijnenkapel de rente van no. 200, voor ADRIAAN CLINCKER en CLAAS VAN DER HEYDEN, schepenen in Breda.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende dertich, veerthien daghe In Januario.

Origineel op perkament met het zegel in groene was van Mr. ADRIAAN CLINCKER, dat reeds beschreven is onder no. 204. — Doos II, no. 19.

206. 1531, Februari 8. — ENGEL, dochter van ANTHONIS AARTSZOON, weduwe van JAN KOEVOETS, verkoopt voor DINGMAN MATHIJS GERRITZSOON en JAN WILLEM HUYG DIRKSZOON, schepenen in Terheiden, aan JAN, zoon van JACOB VAN DER BIESTRATEN, ten behoeve van MICHEL VAN DEN KEESSEL en zijne echtgenoot Margriet SCEPERS, eene rente van twee gulden en tien stuivers, gevestigd op een beemd, gelegen „opte Zantscraghe, westwaert aen mijns heeren VAN NASSOUW goet, geheyten den Noort”.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert ende dertich, acht daghe in Februari.

Origineel op perkament, waaraan nog slechts een stuk hangt van een zegel in groene was van DINGMAN GERRITZSOON; het wapen vertoont een vierblad, vergezeld van vier onduidelijke figuren (rozen?) — Doos II, no. 26.

¹⁾ Het is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 134.

207. 1531, Juni 30. — Op verzoek van HENDRIK VAN NASSAU verplaatsen de Begijnen van Breda haar hof, wat toegestaan was door den bisschop van Luik.

HENRICK, grave tot Nassou, marcgrave tot Zenette, grave tot Catzenellenboghe, tot Vyanden ende tot Ryd, heere tot Breda, tot Diest, tot Grijmberghen etc., allen denghenen, die dese jeghewoirdighe zien zullen, saluyt. Alzoe wy aenmerckende, dat het Begijnhoff in onser stadt van Breda, ghefondeert by wylen onsen vorderen, heeren tot Breda, te nae onsen sloote en casteele gheleghen is, zulcx, dat overmits diverse tymeringhen van kercken ende huysen, die de Beghynen ghedaen hebben, onse voirseide slot in tyden van oorloghe ende tweedrachtte, dewelke God verhueden wille, daerby in grooten perykel commen mochte, begheerende daerin te remediëren, hebben wy tzelve den hoochweerdigen in Gode vader, heeren EXARDE VAN DER MARKE, by de godlijcke voorsienigheyt Cardinal tot Ludick, te kennen gegheven ende daerop van zijnder Eminentie gheobtaineert zekere brieven en previlegie, daeraf de teneur van woorde te woorde hiernaevolgt:

EXARDUS DE MARKA, miseratione divina tituli sancti Grigori sancte Romane Ecclesie presbiter-cardinalis, archiepiscopus Valentie, episcopus Leodiensis, dux Buillonensis, comes Lossensis etc. Notum sit universis et innotescat singulis, quod quum ad nostram devotum sit notitiam, Beghinagium oppidi de Breda arcis seu castro illius admodum nimis propinquum et contiguum situm esse, decentiusque ac salubrius fore id ipsum Beghinagium una cum suis appenditiis quibuscumque distantius et remotius ab eodem castro merito transferri et in alio loco situari et fundari debere, ut inibi abstractius et devotius iusdem Beghinagii religiose sorores aliarum religiosarum personarum more hoc in seculo vivere possint, ad hoc affectuose apud nos sollicitante, petente et provocari faciente illustri et gene-

roso viro, domino HENRICO, comite de Nassou, marchione de Zenettes et domino de Breda etc. nobis placere nostrisque consensu et assensu procedere ut dictum Beghinagium in alium locum infra aut extra menia oppidi Bredensis, in quo seu ad quem locum oportunius et decentius eidem domino HENRICO videbitur et placebit, integre aut in parte transferatur aut pars propinquior castro ab eodem Beghinaghio separetur et ad usum ejusdem castri et comitis applicetur. Cui comiti id faciendi plenam licentiam et potestatem damus et concedimus, conscientias hinc inde utriusque partis desuper exonerantes, salvo tamen et proviso quod pretactus dominus comes in ejus oppido aut extra in alio loco, ubinam illi libuerit, sat propinquo, recompensationem condignam, sufficientem et honestam assignabit juxta loci usurpationem ac estimationem cum consensu ad hoc jus pretendendum et competentium. Datum Gandavi nostris sub signo manuali et signeto secreto anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo tricesimo primo, mensis Maii die quinta decima. Aldus ondergheteekent: EXARDUS, ende by den secretaris BARDOUL, ende gezegelt met zijnder zegel daroep ghedruct.

Ende alzoe wy daernae by onse gedeputeerde metten meesterssen ende oick metten gemeynen Beghynen van den voorscreven Beghijnhove soe int gemeyn als int besunder hebben doen communiceeren om opte translatie off verlegghen van denselven Beghijnhove een gevuechelick middel gevonden te wordden, soe zijn eindelijck de voorseide meesterssen ende Beghynen nae vele communicacie ende deliberatie welberaden zijnde, daerop met onze gedeputeerde overkommen ende geaccordeert, en hebben ons geconsenteert en bewillicht tgene ende alzoe hiernae volcht, te weten, dat zy derven zullen die noortzyde van den voorseide Beghijnhove achtervolgende die palen by ons besteken, ende daarteghen hebben onse stallinghe, bachuys, brouhuys ende hoenderhuys in Valckenberch, die men nu

toemetsen sal aen die oostzyde. Item, dat wy tot versettinghe van hueren huysen ende in recompensie van der dervinghe van huere voirseide erven, hen geven soudén die somme van zesse hondert Rijnsgulden eens. Item, dat wy tzelvehoff aen de voirseide noortzyde ende oock aen de oostzyde zouden doen ommueren, op welcken muere deselve Beghijnkens sullen mogen tijmmeren ende afdaken, behoudelick, dat zy daer geen licht noch vensteren hebben en zullen. Item, dat zy aen de westzyde uyt onsen borchgracht zullen moghen versch water brenghen in huere hove, ende dat zy oick aen dezelve westzyde huere privaet stellen mogen omtrent der goten, daert niet hinderlick wesen en zal. Item dat men hen afdoen sal de lijnde opt kerckhoff om aldaer huysen te mogen setten, insgelijcx de esschenboomen achter Halmale ende Haestrecht. Item dat men hen noch sal laten volghen alle die stoffe van jouffrou TRYNEN saliger ghedachtenisse huysen ende bijnnenpoorte van Valckenberghe, van hout, yser ende anders, al sonder die metselryen, dwelck op onsen cost hen afghebroecken sal worden. Item dat zy oick sullen mogen betijmmeren die plaetze voer haar poorte ter rechter straten toe, ende want zy een deel erfs verliesen ende engher gelogeert sullen mogen wesen, off gebuerende, dat zy naemaels tot beter fortune commende, costen eenighe erven becostigen ende vervallen, dat wy hen octroy zullen gheven om tzelve te mogen coopen; ende ten lesten, dat wy de voirscreven plaetze ende hoeve alzoë zy die nu hebben sullen, voir ons ende onsen nacomelingen eeuwelick henlieden laten zullen ende de sessie daervan confirmeren.

Doen te weten, dat wy de voirscreven antwoirde, tractaet, consent en bewilliginghe hebbende voir agreabel, ende tzelve accepterende, approberende ende ratificerende voir ons ende onsen nacomelingen, heeren en vrouwen van Breda, by desen den voorseiden Beghynen hebben doen leveren in ghereeden ende ghetelden penningen de voir-

screven somme van zesse hondert Rijns gulden van twintich stuvers tstuck voor de versettinghe van hueren huysen ende in recompensie van der ervinghen van der erfven aen de noortzyde by ons na den palen daerop besteken hen afgenomen, ende tot onsen behoef ende aen onsen voirseiden slote en castele gheapliceert hebben, hen oick voor dezelve recompensie doen leveren die stallinghe, backhuys, brouhuys ende hoenderhuys in Valckenberghe, aen de oostzyde toegemest, ende daarenboven uyt zonderlinghen graciën, hebben hen ghegheven ende doen leveren aen de voirscreven stallinghe eenen properen viercanten hof in doostzyde ommuert ende ghesloten, hebben oick tvoerscreven hof aen de noortzyde ende oostzyde doen bemueren, en consenteren den Beghijnkens voir ons ende onsen nacommelingen om dien muur te moghen tijmmeren ende afdaken, behoudelick, dat zy daer geen licht noch vensteren hebben en zullen; hebben voirts gheordonneert, dat men de lijnde ende de voirscreven esschenboomen afdoen zal, ende gheconsenteert huere versch water te moghen cryghen ende oick huere privaet te stellen aen de westzyde, als voirscreven is; hebben insgelick op onsen coste doen afbreecken wylen jouffrouwe TRYNEN huys ende de bijnnenpoorte in Valckenberghe ende hen doen leveren alle de stoffe van dien, behalven de metselrye. Ende hebben hen noch voir ons ende onsen voirseide nacommelingen gheconsenteert ende gheoctroyeert, consenteren ende octroyeren by desen, dat zy de voirscreven plaetse voer huer poorte totter rechter straten toe, zullen moghen betijmmeren ende dat zy in toecommenden tyden in de stede van de voirscreven huere afgenomen erven ende by manieren ende forme van recompense ende permutacie zullen moghen coopen anderen erve aen heuren voirscreven hove gheleghen, daerin zy wettelick gheërft ende ghevest zullen moghen wesen om henlieden ghevuechelicker ende ruymmer te logieren, welcke erve alzo by hen te coopen ende de

plaetze van den voorseide hove, ghelijck zy die nu hebben zullen, zy eeuwelick ende erffelick zullen mogen behouden, zonder dat wy noch onse nacomelinghen off andere hun diezelve zullen eenichszins benemen, verminderen noch henluden daerin ongebruyck off beleth doen, ende tot dien eynde confirmeren wy henluyden de possessie van dien mits desen om tzelve rustelick, vredelick en volcomentlick te besitten, ontbieden daeromme ende bevelen onsen drossaet, schoutet, rentmeester, borghemeesteren, scepenen ende rade onser stadt van Breda, nu zijnde ende namaels wesende ende allen onsen officieren, dienaeren en ondersaten, dat zy den voirseide Beghynen desen onsen consente, ghifte, geloofte ende octroye ende van alle den inhouden van desen zoe in rechten als buyten rechte doen, laten ende ghedooghen rustelick, vredelick ende volcomelick ghenieten ende ghebruycken zonder hen te doen noch te laten gheschieden nu noch in toecomende tyden eenighen hinder, stoot off letsel ter contrarie.

Ende des toirconden hebben wy onsen zeghel hieraen doen hanghen.

Ghegheven in onsen voirscreven stadt van Breda den lesten dach in Junio int jaer ons Heeren duysent vijfhondert een ende dertich.

Op de vouw: By mynen heere den grave.

Strepen.

Origineel op perkament, waaraan nog met dubbelen perkamenten staart hangt het zegel in roode was. — Doos II, no. 27.

208. 1531, September 1. — HENDRIK VAN NASSAU, heer van Breda, geeft aan de zusters van Valkenberg eene rente van twee zesteren rogge te Bavel.

HENRICK, grave tot Nassou, marcgrave tot Zenette, grave tot Catzenellenboghe, tot Vyanden ende tot Rijd, heere tot Breda, Dyest, Grijmberghen etc., allen denghenen, die

desen zien zullen saluyt. Doen te weten, dat om te recompenseren ende te verghelden den zusteren van Valckenberghe bijnnen onser stadt ende by onsen hove van Valckenberghe bijnnen Breda van zekere quantiteyt van hueren hove, die zy ons willichlick ghegunt hebben, ende wy tot onser voirseiden hove van Valckenberghe ghevuecht ende gheappliceert hebben, wy voir ons ende onsen nacomminghen tot behoef van hueren goidshuyse ghegunt, ghegheven, opghedraghen ende ghetransporteert hebben, ghunnen, gheven, opdraghen ende transporteren by desen twee zesteren rogs erffelick, dewelcke JAN DE BYE ende zynen medeghesellen tot Bavel uyt zekeren gronden van erven ons ende onsen voirvorderen tot nu toe jaerlicx uytghereyct hebben om dezelve voirtaan eeuwelick ende erffelick by hen te houden ende te besitten; ontbieden daeromme ende bevelen den luyden van onsen rekeninghen tot Breda, dat zy voirtaen de voirseide twee zesteren rogs uyt onse domeynen ende registeren van den coren royeren, ende dat zy onse rentmeester van den coren jeghewoirdich ende toecomende, ende alle andere onse officieren den voirseide zusteren van deser onzer recompense, ghifte ende transporte doen, laten ende ghedooghen rustelick, volcomelick ende eeuwelick ghenyeten ende gebruycken. Ende des torconden hebben wy onsen zeghel hieraen doen hanghen. Ghegheven in onser stadt van Breda den yersten dach van September, int jaer ons Heeren duysent vijfhondert een ende dertich.

(Ondert.) G. DE NASSOU.

Op de vouw: By mynen heere den grave.

Strepen.

Origineel op perkament, waaraan hangt met dubbelen perkamenten staart het zegel in roode was. — Doos II, no. 28.

209. 1531, November 4. — Testament van KAREL GHEERSZON VAN BAVEL en BARBARA ENGELSDOCHTER.

In den naem ons Heeren, Amen. Cont ende kennelijk sy alle ende een yghelijck, bisonder die desen onsen teghenwoerdighe litteren ofte openbaere instrumente sullen syen ofte horen lesen, hoe dat in den jaere der gheboerten ons Heeren voerseid dusent viefhondert ende een ende der-tich, ter vierder indictiën, nae costume ende tscrivens des hoefs van Ludick, des Saterdaechs opten vierden dach der maent van November, tusschen acht ende neghen ueren naemiddach of daeromtrent, in den achsten jaere der coronatiën onsen alreheylichsten Vaeders in Cristo ende Heere, heer CLEMENS die sevende paus van dien naeme, gheweest ende ghecompareert sijn in haeren properen persoone, in jeghenwoerdicheit van mi openbaer substituut ende vicecureyt ende der ghetughen hieronder ghescreven hiertoe ghe-ropen, ghehaelt ende ghebeden die eerbaere personen KAERLE GHEERSZOOM VAN BAVEL, wonende in die Kaerstrate in die parochie van Breda, crisdoms van Luyck, gaende, staende ende wel te passen, ghebrukende sijn verstant ende vijf sinnen, ende BARBEL ENGHELSDOCHTER, sijn gherechtige huusvrouwe, syeck ende cranck van lichame in haer bedde ligghende, haer sinnen ende verstandenissen nochtans oeck wel machtich also et schien, aenmarkende die onsekerheyt des levens *enz.* maken si haer testament in der manieren hiernae volghende. In den eersten soe gheve wi God onsen zielen *enz.*; *verder maken zij nog een som geld aan* MAIKEN JANSDOCHTER, KAERLES voirscreven suster kint.

Dese dinghen sijn aldus gheschyet in die vorscreven vryheyt van Breda ten huse des voerscreven testatoers in den jare *enz.* voerscreven. Aldaer bi ende over hebben gheweest met my vicecureyt onderteykent die eerbaere mannen den ouwe JAN MATHEUSZOOM, bontwerker ende HENRIJCK JACOPSZOOM SLACHREGHEN, burgeren der stede voirscreven van Breda als ghetughen.

Teeken van den
notaris.

Et ego dominus CORNELIUS SIMONIS
BOCHT DE ELKERZEE, presbiter Trajec-
tensis diocesis, publicus subvicecuratus
ecclesie hujus indignus de Breda enz.

Origineel op perkament. — Doos II, no. 29.

210. 1532, Februari 9. — CORNELIA CHEEUWEN verkoopt de rente van no. 203 aan CORNELIA THOON HUGHENDOCHTER voor ANTHONIS DORENS en ADRIAAN LAMPSSENS de oude, schepenen in de palen van Hoeven.

Int jaer ons Heeren MCCCCC een ende dertich, den negensten dach in Februario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een stuk zegel in bruine was, vertoonende een antieke slede; het randschrift luidt: MS. — Doos II, no. 24.

211. 1532, Februari 9. — JAN, Zoon van WILLEM VAN DEN HECK, en CATHARINA, dochter van JAN RIJCKEN, zijne huisvrouw, verkoopen voor JAN VAN HOILTEN en CORNELIS KEYEN, schepenen in Breda, aan PETER CORNELIS MEREN eene rente van vijf gulden, gevestigd op hun huis in de Brugstraat aldaar.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert een ende dertich, neghen daghe in Februario.

Buiten op: Eene rentebrief op het huys genaemt den Schilt van Nassou in de Langebrugstraat.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 30.

212. 1533, Maart 25. — ANTONIS, Zoon van GODERT VAN BESOOIEN, verkoopt voor dezelfde schepenen aan het begijntje AACHTE, dochter van CLAAS WILLEMS, eene rente van dertig stuivers, gevestigd op een akker, gelegen in „Bet-Vlemingssteghe”.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert tweëndertich, vijf ende twintich daghe in Meerte.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; het eene heeft als randschrift CORNELIS KEYEN, en als wapen een ledig schild met een schildhoofd, beladen met drie vogels, naast elkaar¹⁾; het andere heeft als randschrift JOHIS DE HOILTEN en als wapen een ronden, gekanteelden en geopenden toren, los in het schild staande, dat wordt vastgehouden door een zittenden grijpvogel²⁾. — Doos II, no. 31.

213. 1534, April 20. — JAN JAN MEEUSZON bekent voor ANTHONIS, zoon van GOORT DOORENS en JAN, zoon van CLAAS DOORENS, schepenen in de palen van de Hoeven, schuldig te zijn aan CHRISTOFFEL, zoon van ADRIAAN VAN EYE, eene rente van negen gulden, gevestigd op een akker op het Neereind.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vier ende dertich, den twintichsten dach in Aprille.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 32.

214. 1534, April 20. — CHRISTOFFEL VAN EYE heeft de vorige rente gekocht van de kinderen van wijlen GIELIS MEEUSZON.

Origineel op perkament, waarvan eveneens de zegels zijn verdwenen. — Doos II, no. 32.

215. 1535, Februari 19. — KATHELIJN, dochter van wijlen LUCAS VAN DE WIELE, echtgenoote van JAN FAESZON, verkoopt voor JAN VAN HOILTEN en ADRIAAN CLINCKER, schepenen in Breda, aan ADRIAAN, zoon van GODERT JÂN CHEEUWS, eene rente van dertig stuivers, gevestigd op een huis op den Haagdijk.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vyer ende dertich, negentien daghe in Februario.

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

²⁾ Afgebeeld in *Taxandria* III, blz. 268.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 33.

216. 1535, Juli 4. — Verordening van graaf HENDRIK VAN NASSAU, in welke volgorde de Begijnen de nieuwe huizen zullen betrekken.

Alsoe mijn genadige heere, grave HENRICK VAN NASSOU, de nyeuwe huysen ende logysen van den Beghijnhove tot Breda ter plaetsen daer tselve nu getranslateert is, ghenoch bereet gemaect heeft, ende met dilligencie doet afmaken tgene datter noch gebreeckt, ende dat hy oick de huysen ende logysen van den ouden Beghijnhove terstont geruymt ende ledich gemaect wille hebben, omdat int verhuysen van den voirseide Beghynen gheen twist en gevalle, hebbende hierop gehadt dadvijs van mynen heere den deken van Breda ende anderen zijnder genaden gecommitteerden, nae informatie daerop genomen by den meesterssen ende de vier gecommitteerde van den hove opte preferencie van den nyeuwen logysen, heeft geordonneert tgene des hiernaevolcht:

Ierst dat KATHERIJN MARCELIS, meestersse, NEELKEN DORNICK, oick meestersse, met THOENKEN EERENBOUTS, CELIE MARTENS met ANNA VAN ETEN, TIJSKEN MARIE VERSTROMPE, custersse met haer suster, JUIETKEN VAN DER STREPEN, MARGRIET RUYSSENER met haer zuster, HEILKEN KETELER ende JENNEKEN WOUTERS met GRIETKEN moeyken, sullen hebben sulke huysen als hen alreede gewesen zijn, daarmede zy tevreden sullen wesen, ende in gebreke van dien sullen de drie lesten loten.

Dat LIBBEKEN EMMEN, AECHTKEN VAN EGEL, LIJSKEN DRIES ende YKEN VAN ETEN sullen onderlinge loten om na de voirseide personen elck een huys te kiezen, ende die geloot ende gekosen hebbende sal STONKEN met STIJNKEN tsamen daerna een huys kiezen voir huer woninghe.

Dat daerna PEERKEN VAN OISTERHOUT, LIJNKEN VAN TURN-

HOUT, BARBEL ALAERTS ende TRUYKEN BEYS sullen loten om oick elck een huys ende woninge te kiezen.

Ende dat van de huysen ende cameran dan noch resterende met deghene, die geordonneert zijn te maken, sullen looten ende deen na den anderen kiezen om hier te logeren ten besten zy sullen moghen MARIKEN VAN CHAEM, NEELKEN BETTEN, MARIKEN WYNEN, NEELKEN LOEKEN, LIJNKEN VRIENDS, DINGHEN VAN ALFEN, LEENKEN PETERSSEN, LIJSKEN WOUTERS, ANNEKEN UYTER HOUVEN, ANNEKEN VAN HOECHSTRATEN ende LEENKEN VAN BAERLE.

Ende wilt mijn genadighe heere, dat de voirseide Beghynen van stonden aen vertrecken in huere nyeuwe logysen voirnoemt ende de oude ruymen, dewelcke hy terstont sal doen aenveerden, ende hen metten verhuysen ende nyeuwen logysen nae der ordonnancie ende lotinghe voirscreven hen tevreden houden, zonder wederspennicheyt oft twiste te maken ter contrariën.

Aldus gedaen by mynen genadigen heere in zijnder genadiger presencie opten vierden dach July a^o XXXV.

My daer oick present zijnde ende tot zijnder genaden bevele dit onderteekent

Strepen.

Origineel op papier, dat vastgemaakt is in Rentenregister I.

217. 1536, Maart 23. — CORNELIA WAEYENBERG verkoopt haar huis te Ginneken aan FREDERIK VAN DEN WIJNGAERT.

Wy CORNELIS GODSCALCXZONS VAN DER HOELT ende WOUTER CORNELIS SCHELCKENSsone, -scepenen in Ghinneken, oirconden, dat voir ons quam CORNELIE HERMAN WAEYENBERCHS dochter met PETEREN SPOREN, heuren man ende voight, ende CORNELIE PETER CORNELISSEN dochter met JANNEN VAN CLEVE, den smit, heuren man, ende lyden, dat zy vercoft hebben FREDERICKEN VAN DEN WIJNGAERDE, schoutet tot

Ghilse ende Ghinneken, een huys, boghaert, hovinge ende erffenisse met heure toebehoirte, dewelcke den vercoopersen voirseid na de doot van wijlen JENNEKEN HARMAN WAEYENBERCHS dochter aanbesteren is, zoe wy verstonden, al zoo groot ende cleyn alst gestaen ende gelegen is tot Ghinneken aent veken omtrent der kercken, westwaert aen sheerenstrate, noortwaert aen der gebuerpat, oostwaert ende suytwaert aen der pastoriën der kercken van Ghinneken erve, te vryën met drie Rijns gulden, tstuck tot veertich grooten vleems erfchijns JAN PETERSZONE VAN DEN VOIRTBOSCH, met noch drie Rijns gulden erfchijns tot eenre erfmissen op sint Annen altaer in der kercken van Ghinneken, daer jaerlicx uut gaende, enz.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vijf ende dertich, drieëntwintich dage in Meerte.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 34.

218. 1537, Maart 21. — WILLEM, zoon van GIELIS AERT STEVENS, bekend voor HENDRIK, zoon van JAN VAN GILS en HENDRIK VAN DEN KYEBOOM HENDRIKSZON, schepenen te Alphen, schuldig te zijn aan WILLEM, zoon van SNELLEN PETERS, eene rente van vijf en twintig stuivers op een akker te Chaam op den Mijsberch.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zess ende dertich, een en twintich dage in Meerte.

Origineel op perkament, waaraan blijkbaar geen zegels hebben gehangen. — Doos II, no. 35.

219. 1538, Februari 1. — MATHEUS ADRIAANS bekend schuldig te zijn eene rente van twee gulden en vier stuivers op het door hem gekochte huis, staande aan de Markt te Breda.

Wy JAN VAN HOILTEN ende ADRIAEN CLINCKER, scepenen in Breda, oirconden, dat voer ons quam MATTHEUS ANDRIES

ADRIAENSSONE, ende lyde, dat int vercoopen ende overvesten van den huysse ende erve naebescreven hem onder andere by ADRIAENEN BOUDEWIJNS opt selve huys ende erve aengenoomt zijn twee Rijnsgulden ende vyer stuvers erfchijs, die ADRIAENE JACOPS HOGHEN dochter, wedue wylen WYNANDT LOEDEWIJCK VAN BRUECKEL, heffende is op sinte Jansdach Baptisten in Junio op sijn huys voegeruert, dwelck hy onlanck geleden van den voerscreven ADRIAENEN BOUDEWIJN GHIJSBRECHTSSONE gecoft heeft, gestaen tot Breda opte Merct, neven des voerseiden ADRIAEN BOUDEWIJN GHIJSBRECHTSSOONS ander huys ende erve, dwelck hy behoudt, opte noortzyde ende meester BERTHELMEEUS VAN AMERONG hofstadt ende erve opte suytzyde, achter comende aen CORNELIS CLERCUS wedue ende aen meester BERTHELMEEUS VAN AMERONG erve was, op welck huys ende erve voerseid den voerscreven MATHEEUSEN by den voerseiden ADRIAENEN BOUDEWIJNS ende denselven ADRIAENEN BOUDEWIJNS, byde erfgenamen wylen YEVEN JANS HOGHEN wedue noch vyer ende twintich stuvers ende twee oort stuvers erfchijs, die KATHELIJN CORNELIS BETTEN wedue heft, ende de helft van twee Rijnsgulden ende derthien alve stuver erfchijs den nonnen by Breda aengenoomt zijn enz.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert seven ende dertich, opten yersten dach in Februario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was, dat van Mr. ADRIAEN CLINCKER, reeds beschreven onder no. 204. — Doos II, no. 36.

220. 1539, Januari 31. — JAN DE CONINCK heeft voor ANTONIS GOIRT DOERENSZON en JAN CLAAS DOERENSZON, schepenen in de palen van Hoeven, verkocht aan CATHARINA ANTHONIS LAMSZOONS dochter, eene rente van acht gulden op een beemd, genoemd den Zwarten Blok.

Int jair ons Heeren duysent vijffhondert acht ende dertich, den lesten dach van Januario, Ludicxs style.

Origineel op perkament met nog twee zegels in groene was; dat van ANTONIS DOEREN vertoont een geplant bladerloos (doren) boompje, van het randschrift is niets meer te onderscheiden; het zegel van JAN DOEREN vertoont een omgekeerd anker; achter het schild verheft zich een bos (doren) takken; het randschrift is onleesbaar. — Doos II, no. 37.

221. 1542, Mei 16. — JAN AART ADRIAANSZOOM VAN DEN VOIRTBOSCH verkoopt voor JAN VAN HOILTEN en DIRK AARTSZOOM, schepenen in Breda, aan CATHARINA VAN MER, begijntje, eene rente van twee guldens, die hem vroeger tegen zijn zuster ANNA aangedeeld zijn.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert twee ende veertich, zesthien daghe in Meye.

Buiten op: Dit huys genaemt de Roode Hant.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel in groene was van JAN VAN HOILTEN, dat reeds beschreven is onder no. 212. — Doos II, no. 38.

222. 1542, Juli 11. — ADRIAAN HUBRECHT DOMAASZOOM heeft voor GORIS ADRIAAN DYRVEN en CORNELIS GIELIS BAYSZOOM, schepenen in Prinsenhage, aan HEYLWIG KETELAER en MARIE VAN DER STROMPE, als meesteressen van het Begijnhof, verkocht eene rente van twee gulden, gevestigd op weiden nabij den Emer.

Int jaer XVe tweënveertich, elf daghe in Julio.

Origineel op perkament met nog één zegel in groene was, dat van CORNELIS BAYS, vertoonende een figuur, bestaande uit een vierkant, van onder en aan de twee zijden voorzien van een uitsteeksel, van boven van een krukvormig uitsteeksel: het randschrift luidt: CORNELIS GIELIS BEIS . . . EN ¹⁾. — Doos II, no. 39.

¹⁾ Het is afgebeeld in *Taxandria* XVI, 49.

223. 1542, September 19. — HENDRIK CORNELIS BERTELSZoon, de droogscheerder, heeft voor ANTONIS JAN LAMBRECHTSZoon en CORNELIS JAN DANIËLSZoon, schepenen in Terheiden, verkocht aan MARGRIET, natuurlijke dochter van wijlen heer WILLEM BERTHELS, echtgenoot van ANTONIS JAN GODERTSZoon, de rente van no. 181, die hem aangedeeld was na den dood van zijne oude „moye” MARGRIET SCEPERS, vrouw van MICHEL VAN DEN KEESSEL.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert twee ende veertich, neghentien dage in Septembri.

Origineel op perkament, met nog twee zegels in groene was; het zegel van ANTHONIS JAN LAMBRECHTSZoon vertoont een lelie, in het schildhoofd vergezeld van twee sterren (5), aan iedere zijde van de lelie een; het wordt vastgehouden door een engel; het randschrift luidt: S. TONI IAN LAMB¹⁾; dat van CORNELIS JAN DANIËLSZoon toont een hart, vergezeld in het schildhoofd van een driestukkigen barensteel; tusschen de hangers en voor den eersten en achter den laatsten hanger een kleine ronde figuur (bol, penning, koek?); het wapen wordt vastgehouden door een adelaar; randschrift: S. CORNELIS IAN D L²⁾. — Doos II, no. 11.

224. 1542, December 9. — WOUTER VAN AERSSEN verkoopt voor CORNELIS ADRIAANSZoon en JAN WIJFFLIJ, schepenen in Baarlebosch, aan PHILIPS JACOBS een gedeelte land, gelegen „int oude nieuwe lant metten zuyteynde aen de Lange Wech”.

Opten negensten Decembris int jaer ons Heeren duysent vijfhondert twee ende viertich.

Origineel op perkament met nog twee zegels in bruine was; het eerste, van CORNELIS ADRIAANSZoon, heeft een lelie, in het zegelveld staande; het randschrift luidt: S. CORNELIS ARIAENS³⁾; het tweede, waarvan

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 291.

²⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

³⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 49.

een groot stuk is afgebroken, vertoont nog een vrijkwartier, met een beurtelings gekanteelden dwarsbalk¹⁾.

— Doos II, no. 40.

225. 1543, Maart 14. — FREDERIK VAN DEN WIJNGAERDE, schout van Gilze en Ginneken, verkoopt voor WOUTER CORNELIS SCHELCKENSZOOM en HENDRIK WOUTERSZOOM VAN KEESSEL, schepenen in Breda, het huis van no. 217 aan ANTHONIS PETER JACOBSZOOM.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert twe ende veertich, veerthien daghe in Meerte.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 34.

226. 1543, September 30. — WIJTMAN VAN DER HULST koopt eene rente op de stad Breda.

Alle denghenen, die dese lettren zullen sien ende hooren lesen, saluyt. Wy borgermeesters, schepenen, rade, alle de poorteren ende ingesetenen der stadt van Breda, doen te weten, alsoo nae verscheyden communicatiën, concepten ende deliberatiën hierop gehouden, bevonden is zeer nootlick voir dese stadt de wallen, bolwercken, poorten, sluysen ende andere fortificatiën, teghens de oppressiën van vyanden begonst, voirts te continueren, toe te maicken ende te sluyten, besondere aen de Haadijcxze zyde, dairtoe men egheen bequamere manieren en heeft gevonden, de penninghen op te brenghen dan by vercoope van renten, ende alsoo men nyemanden en heeft connen gevijnden, die zoeveel renten opte stadt zoude hebben willen coopen voirder geraemt ende gesloten is, dat de officiers, wethouderen ende borghers des macht hebbende gehouden souden zijn elck tot een quote nae zijn vermoghen vol-

¹⁾ Vgl. het zegel van Aert van Wijchvliet, schepen van Breda, afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 249.

gende de taxatie dairaf gedaen renten te coopen tsamen totter sommen toe van vijfhondert Rijnsgulden tot veertich grooten vleems tstuck (*volgens octrooi van den heer van 14 Juli 1543*), zoo bekennen wy dat desen achtervolghende WIJTMAN VAN DER HULST van ons gecoft heeft een jaerlicke rente van zess Rijnsgulden enz.

Gegeven opten lesten dach in Septembri, int jaer ons Heeren duysent vijfhondert drieënveertich.

Origineel op perkament, waarvan het zegel en staart is afgevallen. — Doos II, no. 41.

227. 1543, October 29. — ADRIAAN CORNELIS GASTELAARS bekent voor CORNELIS ADRIAANSZOOM en JAN WIJFFLIJ, scepenen in Baarlebosch, ontvangen te hebben van JAN DIERICXZOOM den koopprijs van het verkochte land „onder het Oude Lant”.

Opten negen en twintichsten Octobris, int jaer ons Heeren duysent vijfhondert dry ende viertich.

Origineel op perkament met nog één zegel in bruine was, dat van CORNELIS ADRIAANSZOOM, reeds beschreven onder no. 224. — Doos II, no. 42.

228. 1545, April 9. — Overeenkomst tusschen het Begijnhof en JAN LAMBRECHTS over het bouwen van een huis naast diens woning.

Wy CORNELIS VAN DEN CORPUT ende PAUWELS VAN HAESTRECHT, scepenen van Breda, oirconden, dat voir ons quamen ANTHONIS JAN LAMBRECHTSZONE de brouwer in deen parthye ende HEYLWICH AUGUSTIJN KETELERSDOCHTER ende MARIE ANTHONIS dochter VAN DER STROMPE als meesterssen in den name van den Beghijnhove van Breda in dandere, kenden ende lijden, dat zyluyden met malcanderen geaccordeert ende overcomen zijn: dat de voirseide ANTHONIS JAN LAMBRECHTSZONE om ende mits zekere somme van penningen geconsenteert heeft, dat die van den Beghijn-

hove voirseid hun huys, dwelck zij alnu in meyninge zijn te tijmmeren opt erfken aen de capelle van den Beghijnhove voirseid ter Katerstrate waert neffens des voirseids ANTHONIS JAN LAMBRECHTS huys ende erve, zullen mogen tijmmeren ende ankeren in den muer van ANTHONIS huys, te weten, dat zij in denzelven muer van voir ter straten af sooverre als des voirseids ANTHONIS voircamer streckende is ende totte veynsteren toe in de koecken staende, daer dlicht in de selve koecken doir comende is, zullen mogen tijmmeren soo hooch alst hem gelieft, maar daeren teynden en zullen zy nyet hooger mogen tijmmeren dan loodzysche wyse, afdakende, achter van des voirseids Beghijnhofs huys, dwelck zy alnu tijmmeren sullen, in zulcker manieren, dat zy dlicht van de koecken nyet benemen oft verduysteren, zooals deselve loodzie of tijmmer oick nyet voirden en zal mogen comen dan tot des voirseiden ANTHONIS kelderveynsteren; item het is vorwaert, dat die van den Beghijnhove voirseid dwater vallende van ANTHONIS huys sullen moeten utleiden voor ter straten waert uut met een ghote, dewelcke zy op honnen cost leggen ende ten eeuwigen dagen aldaar zullen moeten onderhouden, zooals die van den Beghijnhove dwater, dwelck uten moosgat van ANTHONIS huys uitgegoten zal worden, oock zullen moeten leyden over hon erve, zooals tselve altijd gelooopen heeft enz.

Int jaer ons Heeren vijfhondert vyer ende veertich, negen dagen in Aprille.

Buiten op: van het groot huys voer die poerte.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II no. 43.

229. 1547, Mei 16. — AACHTE CLAAS WILLEMSDOCHTER, Begijntje, maakt haar testament.

Wy DIJRCK AERTSSONE ende GODERT PIGGEN, scepenen in Breda, doen condit eenen yegelicken, dien dese letteren

zullen worden gethoont, dat voir ons opten dach der daten ondergeschreven gecompareert is in propren persoone AECHE CLAES WILLEMSZOONS dochter, Beghyne opten Beghijnhove tot Breda, *om haar testament te maken*.

Voort zoo maict de voirseide testatoresse den wittighen nakijnderen WILLEM HUBRECHT EGHELSZOONS heurs neven, die hy heeft by zijn jegenwoordighe huysfrou, vijfthien Carolusgulden losrenten, met vorwairde oft de nakijnderen alle storven zonder wittighe oer, dat de vijfthien Rijns gulden als dan keeren aen honnen vader, indien hy dan leeft, oft aen de wittige kijnderen HUBRECHT WILLEM HUBRECHT EGHELS voir soons, heurs neven. Item tot voldoe ninge van tgene des zy testatoresse ANTHONISEN HUBRECHT EGHELS sone¹⁾ heuren neve in hylcx vorwairde met CORNELIE HENRICX DE COCX dochter zijn huysfrou gelooft heeft, maict sy hen de penningen, als hy heur overlang sculdich is. Item de voirseide testatoresse laet BEATRYSEN HUBRECHT EGHELS dochter heure nichte, wittighe huysfrou ADRIAEN PETER ANTHONISZOONS, de vijfthien Carolusgulden erfchijs op een huys geheyten den Hase in de Tolbrugstraete neven de oude Haadijcxpoorte. Item de voirseide testatoresse laet HUBRECHTEN ADRIAEN OBELSSONE heuren neve, dair moeder af was wylen CORNELIE HUBRECHT EGHELS dochter, ende LIJSKEN JAN PETER CORNELISZOONS dochter, heure nichte, dair de voirseide HUBRECHT oom af is, hen beyden te samen vijf Rijns gulden, op een huys ende erve geheyten de Bijl aen of omtrent de Vischmerct. Item de voirseide testatoresse laet ADRIANE wylen ADRIAEN OBELS dochter, heure nichte, WILLEM HENRICXZOONS VAN DEN CORPUT huysfrou, zess Carolusgulden. Item de voirseide testatoresse maect FRANSSEN ADRIAENS heurs ooms zoon, priester ende canonick tot Dordrecht, de acht Rijns gulden, heffende op een huys tot Breda opten hoeck van der Havermerct ende Vischmerct, nu ter tijt toebehoirende LIJSBETTEN COR-

¹⁾ Deze woonde in de Duif op de Havermarkt te Breda.

NELIS KOECX dochter, wittige huysfrou CORNELIS GHERIJT MEELS soons. Item de voirseide testatoresse heeft tot vermeerderinge van alsulcken legaet, als wylen ANTHONIS WILLEM EGHELSSONE heur oom saliger gemaict heeft tot behoef van den armen menschen te deylen opten Aschwoensdach alle jair in der capellen van Merckendale, gelaten alsulcke twee Rijnsgulden erfchijs. Den vyer biddende oirdenen ende den cruysbroeders tot Worinchem elcken twee stuvers eens; den pastoir ofte vicecureyt der kercken van Breda thien stuvers eens, dairvoir hy tSondaechsgebet voir heur ziele zal begheren na der ouder gewoonten. Item der capellen van den Beghijnhofe tot Breda soo voir heur sepulture in der kercken aldaer zoo anderssins vijf Carolusgulden eens. Item beset noch vijf Carolusgulden eens om dair mede vijf stuvers erfelick te coopen tot behoef van de sangsteren, die dlof singhen opt Beghijnhof van Breda, enz.

Dese dinghen zijn aldus geboirt opter stadthuys tot Breda opten Maendach, den zesthiensten dach in Meye, int jair ons Heeren duysent vijfhondert zeven ende veertich ten acht uren voir den middach oft dairomtrent.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen twee zegels in groene was, waarvan wapen en randschrift onleesbaar zijn. — Doos II, no. 44.

230. 1548, Februari 1. — GHERIJT GIJSBRECHT GHERIJTSZON verkoopt voor CORNELIS GIELIS BAYSZON en ROMBOUT JAN GRAEUWEN, schepenen in Princenhage, aan MARIE VAN DER STROMPE en ANNA WILLEMSDOCHTER, meesteressen, eene rente van vier gulden gevestigd op zijn huis „gelegen in Varent in de Ackerstrate”.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zeven en veertich, opten yersten dach in Februario.

Origineel op perkament met nog twee zegels in groene was; dat van CORNELIS BAYS is reeds beschreven onder

No. 202; dat van ROMBOUT JAN GRAEUWEN heeft een vierblad, vergezeld van vier rozen of vijfbladen; het rand is onleesbaar. — Doos II, no. 45.

231. 1548, Februari 18. — HENDRIK VAN VLIJMMEREN HENDRIKSZON en zijn zoon verkoopen voor ADRIAAN SCHOYT en GODERT PIGGEN, schepenen in Breda, aan het Begijnhof eene rente van twintig stuivers gevestigd op hun huis en de hofstad daarnaast, genoemd de Weerboom, gelegen op het Gasthuiseinde in Breda.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zeven ende veertich, achttien dagen in Februario.

Origineel op perkament met nog stukken van de twee zegels in groene was; dat van SCHOYT vertoont een beurtelings gekanteelden dwarsbalk; het schild is gedekt door een schuin staanden helm; helmteeken een uitkomende beurtelings gekanteelde rechterschuinbalk tusschen een antieke vlucht¹⁾; van dat van PIGGEN is alleen te zien een vrijkwartier met een beurtelings gekanteelden dwarsbalk. — Doos II, no. 46.

232. 1549, Juni 15. — ADRIANA, dochter van ADRIAAN ANTHONIS OBEL en haar man WILLEM VAN DEN CORPUT HENDRIKSZON verkoopen voor ADRIAEN SCHOYTE en DIEDERIK SEESZIJN, schepenen in Breda, de rente van no. 212, aan ANNA VAN OUTENAER WILLEMSDOCHTER en JENNEKE VAN DER STROMPE, ANTHONISDOCHTER, meesteressen van het Begijnhof.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert negen en veertich, vijfthien dage in Junio.

Origineel op perkament met twee zegels in groene was; dat van ADRIAAN SCHOYTE is reeds beschreven onder no. 231, het randschrift luidt: S. ADRIAEN SCHOYTE; dat van ZEESEZIJN heeft een springenden haas(?), staande

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

met de achterste pooten op een grasgrond; het randschrift luidt S. DIERICK SEESSIN¹⁾. — Doos II, no. 31.

233. 1552, November 15. — JAN JANSZOOM VAN DONGEN verkoopt voor ANTHONIS, zoon van ANTHONIS GRAEUWEN, en CORNELIS, zoon van PETER ADRIAAN OOMEN, schepenen in Prinsenhage, een huis en verschillende akkers, gelegen in het Lyesch aldaar.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert twee en vijftich, vijftien dage in Novembri.

Buiten op: Dese brieven sijn gecomen van suster BARBARA LIJSS in het Begijnhof.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 47.

234. 1554, April 28. — GIELIS ANTHONIS HUGENZOOM verkoopt aan COENAAAD EEWOUTSZOOM te Breda voor MICHEL HAGENS JACOBZOOM en JAN HENDRIK CHRISTOFFELSZOOM, schepenen in de Hoeven, een rente van een zester rogge en zes gulden.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert vyer ende vijftich, opten acht en twintichsten dach in Aprille.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen de zegels in bruine was; dat van MICHEL HAGENS vertoont een antieke ploeg; het randschrift is onleesbaar; het andere is geheel onduidelijk. — Doos II, no. 48.

235. 1554, Mei 9. — ANTHONIS PETER JACOBZOOM VAN MER verkoopt voor JAN CORNELIS NIJSZOOM en MICHEL VAN DER AVOIRT MERCELISZOOM, schepenen in Ginneken, aan ISAAK VAN ACHEL HENDRIKSZOOM, „nistelmaecker”, het huis van no. 225.

Int jaer ons Heeren MC vyer en vijftich, negen dage in Meye.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 34.

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 135.

236. 1554, December 22. — MARIE VRIENDTS, dochter van ADRIAAN JANSZON, weduwe van JACOB GIELISSEN, verkoopt voor MICHEL HAGENS en PETER BACKERE JANSZON, schepenen in de Hoeven, aan CORNELIS VAN DER STROMPE, ten behoeve van het Begijnhof, eene rente van 3 gulden.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vyer en vijftich, twee en twintich dage in Decembri.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt één zegel in groene was, dat van PETER BACKERE; het vertoont een antieke ploeg; het randschrift luidt: S. PETER...
....BACKER..... — Doos II, no. 49.

237. 1559, October 26. — Verschillende voorrechten van het Begijnhof worden goedgekeurd.

Salutem in Domino sempiternam et pacem universis et singulis cujuscumque conditionis, status, eminentie, dignitatis seu gradus exstiterint. Notum facimus et volumus presentiumque tenore litterarum contestamur, quod anno Domini millesimo quingentesimo nono, indictione secunda ab obitu sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, domini Pauli divina quondam providentia ejus nominis pape quarti — vacante scilicet sacrosancta sede apostolica — vicesima sexta Octobris, Veneris post sanctissimorum apostolorum Domini Simonis et Jude festivitatem circiter meridianam horam vel paulo post, presentibus venerabilibus et fulgidis necnon circumspectis et discretis viris et dominis, domino et magistro HENRICO LOERSEN, sacre pagine licentiatu, collegii Bredensis Beate et Deipare Marie Virginis et denominate nostri diocesis Leodiensis canonico, necnon domino et magistro nostro, domino AEGIDIO BOERCHMANS, ibidem jurium licentiatu praedicti capitali capellano, constitutis visitoribus, rectoribus, prefectis et inspectoribus Beginagii et communitatis intra comunitatem opidi Bredensis situati, presentibus quoque pariter venerabilibus

et honoratissimis dominis, domino JACOBO SONNIO et domino LAMBERTO BUSHUSIO, predicti capituli et collegii Bredensis canonicis et collegis ad omnia et singula quaeque specialiter deputatis, rogatis atque vocatis utpote arbitrio designatis et delectis presentisque negotii transactoribus et compositoribus ab utrisque partibus hinc inde constitutis, quod in presentia constitutus egregius et vigilantissimus dominus et magister ANTONIUS DOHEM, modernus et verus parochialis ecclesiae de Breda, diocesis Leodiensis, pastor et plebanus perpetuatus et perpetuus, personaliter comparuit et prehabita deliberatione et maturo consilio super omnibus et singulis casibus ex consensu, permissione et scitu senatusconsultus, curie et camere illustrissimi et generosissimi principis et domini GUILHELMI domini de Nassou et Breda etc. per omnia approbaverit, laudaverit, confirmaverit et ratificaverit, approbata, laudata, confirmata et ratificata per suos superiores superintendentes et antecessores inveniunt privilegia, emunitates, dispensationes necnon relaxationes et indulta desuper pretacto Beginario olim et ante multa secula plenarie concessa necnon vigore et virtute presentium de novo approbat, laudat, confirmat et ratificat, scilicet quod rectores et rectrices communitatis Beguttarum predictarum pro arbitrio et beneplacito suo — uti prioribus seculis et temporibus solite sunt et pleno jure a reverendissimis tum temporis obtinuerunt — sibi ipsis deligere, ordinare et statuere possint toties quoties opus fuerit pium, idoneum et habilem capellanum, qui illis presit, inseruiat et administret debitis et horis et temporibus sacramenta ecclesiastica tam infirmitatis tempore quam alias, ubi devotionis et religionis ardore inflammate necnon ex obedientie tenore et regula communicare tenebuntur et voluerint. Similiter — necessitate urgente — tam oleum et crisma inunctionis sacre quam sacrosanctam synaxim prefate communitati in extremis communicare et impertiri libere poterit pariterque in confessionibus audiendis inque

adflictis conscientiis et dubiis examinandis, consolandis et pacificandis iisdem presidio, auxilio et solamini esse debet necnon ad quaelibet requisita et debita ministeria obeunda saepe dicto Beginario paratus et expositus esse poterit. Preter haec juxta rigorem et tenorem indulti desuper ostensi et visi illisque concessi, omnia funeralia utpote sepulture, exequiarum et anniversariorum jura — si quae ipsarum coetu et communione decedere et mori contigerit — manebunt illesa et integra suo deputato capellano, quem ad hoc assumpserint et delegerint predictoque suo pastori parochialis ecclesie de Breda respectu hujus privilegii obtenti et desuper Bigunario dicto concessi, prout litterae privilegiatae idem latius canunt et continent. Pro annua recognitione et obedientie notula seu signo solvent et numerabunt, solvere et numerare quotannis tenebuntur sub confiscatione et mulctatione omnium privilegiorum suorum novem grossos veteres in suo justo et antiquo valore ac pondere, quae quidem enumeratione annua erunt et habebuntur libera et exempta ab omnibus oneribus, impositionibus et exactionibus ecclesiasticis plebanatui Bredensi quomodolibet competentibus, excepto et dempto hoc uno, ut si quis utriusque sexus suorum et suarum concivium et suppositorum seu suppositarum ex singulari et speciali pietatis et devotionis affectu sui corporis sepulturam una cum ceteris solemnitatibus et ceremoniis desuper ex more fieri consuetis juxta veterem et antiquitus receptum ecclesie ritum et usum sub tecto seu intra limites sacelli dicti Beginarii quolibet pietatis zelo et motu deligat, quod tunc omnia jura, emolumenta sepulture, exequiarum et anniversariorum in sublevamen ac demortui funeris agendorum refrigerium, prout defunctus seu defuncta in testamento suo pro sua extrema voluntate et mentis sententia disposuisse comperientur, integre cedent et competent pastori predicto, exclusis nihilominus statis et perpetuatis anniversariis, quorum fundatio ad majoris templi

pastorem saepe allegatum spectant, quaeque magistris et rectoribus perpetuis temporibus cum deportationibus et oblationibus luminarium observanda et perficienda deman- data et imposita sunt. Praeter haec definitum, cautum et conclusum est hinc inde, quippe omnia et singula prae- scripta debere conservari inviolabilia et perpetuo fore rata, eatenus quatenus privilegia et indulta praeallegato Bigunario gratiose, rite et debite concessa permittunt et continent, quae persaepe dictum pastorem una cum prenominationis rectoribus et Biginarii inspectoribus simul et ceteris dominis necnon intermediis personis et spiritualibus interlocutoribus — ut superius commemoratum et assignatum est — rati- ficata, stabilita et approbata inventa sunt.

In fidem, signum et testimonium premissorum omnium ego ANTONIUS DOHEM, clericus diocesis Trajectensis, pastor praetactus, sigillum meum consuetum et solitum — quo in hoc utimur — affiximus et appendimus. Et nos pre- nominati rectores una cum saepe nominatis dominis tam- quam testibus et presentis negotii et confoederationis transactoribus et mediatoribus ad omnia et singula quaeque specialiter vocatis et requisitis propriis nostris nominibus et cognominibus generatim presentes litteras subscripsimus et communivimus necnon speciatim et nominatim hisce subjecimus.

Et quia ego LAMBERTUS saepedictus diocesis Leodiensis clericus et sacrosancta apostolica autoritate notarius publicus et admissus, hisce omnibus et singulis — dum sic agerentur et fierent — coram et presertaliter interfui eaque sic fieri vidi et audiui, ideo ad maiorem rei veri- tatem et fidem solito meo nomine et cognomine consueto, notariatus signo et notula adjectis et apposis, presentes quoque subsignavimus. Actum et datum anno *etc.* ut supra.

Subsignatum erat: Per me LAMBERTUM THOMAE BUSHUSIUM, qui scripsit: Sic est, quod ego LAMBERTUS, qui supra pro- testor. Nec spe nec metu violanda fides.

HENRICUS LOYEN, ita protestor.

Ita attestor: JACOBUS DE SONNE.

Et ita est: AEGIDIUS BRUENINCK, alias BORCHMANS.

Afschrift op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 5.

238. 1556, December 15. — PETER, zoon van JAN WOUTER JANSZOOM en MARGARETHA, dochter van WILLEM ADRIAAN MERTENS, verkoopt voor CORNELIS OOMEN, zoon van PETER ADRIAENSZOOM en HENDRIK DIJRVEN GORISZOOM, schepenen in Prinsenhage, de rente van no. 156 aan JENNEKE VAN DER STROMPE.

Int jair ons Heeren duysent vijfhondert zess en vijftich, vijftien dage in Decembris.

Origineel op perkament, waarvan één zegel met den staart is verdwenen; het andere vertoont een vogel, stappende op een grasgrond; het randschrift luidt: S. CORNELIS PETER ARIAE..... — Doos I, no. 77.

239. 1557, Juni 22. — CORNELIS BERTELS JANSZOOM verkoopt voor MATHIJS WILLEM JANSZOOM en ANTONIS ANTONIS GRAEUWENZOOM, schepenen in Prinsenhage, zijn huis in de Varent aan zijn zoon HENDRIK.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zeven en vijftich, twee en twintich dage in Junio.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 49.

240. 1558, Januari 28. — JAN JANSSEN VAECK verkoopt voor JAN AARTSZOOM VAN BRECHT en ARNOUT PETERSZOOM, schepenen in Etten, aan het Begijnhof eene rente van een sester rogge en zes gulden.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zeven en vijftich, een en twintich dage in Januario.

Origineel op perkament, met twee overblijfsels van zegels in groene was; dat van JAN VAN BRECHT heeft drie vierbladen, in het hart vergezeld van een bol; van dat van ARNOUT PETERSZOOM is niets meer te onderscheiden. — Doos II, no. 50.

241. 1558, September 1. — Volmacht gegeven door een zuster uit het klooster van Valkenberg.

Allen denghenen, dien dese lettren sullen worden ghe-thoont, saluyt. Wy burgermeesters, schepenen ende raedt der stadt van Breda doen condt, dat voir ons opten dach der date ondergescreven gecomen is in propriën persooone MARIE HENRICK GHEVERTSDOCHTER, woonende in den suster-huyse by Valckenberge bijnnen dese stadt van Breda, met JANNEN CLAES THIELMANSSONE woonende tot Etten, heuren voight, ende heeft wittelick geconstitueert in heur stede met desen HENRICKEN WILLEM HENRICK NEVENZONE, woonende oick tot Etten, ghevende hem volcomen macht om van heurentwegen alsulcke goeden, als heur constituante voirgenoemd van wylen CLAREN HENRICK GHEVERTS dochter, wittige huysfrou ANTHONIS MATHIJSEN, heur zuster was, die tot Brouwershaven in Zeelant woonachtich was, ende zekeren tijt geleden aldaer aflivich geworden is, toegecomen enz.

Ende want men behoirt der waerheyt getuygenisse te geven, sunderling als men daertoe versocht wordt, zoo hebben wy borgermeesters, schepenen ende raedt der stadt van Breda voirseid ten versuecke als voir ende toirconden des voirseid is, tzegele ten saecken derselver stadt aen dese lettre doen hangen opten yersten dach der maent van Septembri int jaer ons Heeren vijfhondert acht en vijftich.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het kleine zegel der stad in groene was. — Doos II, no. 51.

242. 1558, September 18. — Uiterste wil van MARIA GEVERS, HENDRIKSDOCHTER, grauwezuster te Breda.

In den naem ons Heeren, Amen. By desen openbairen teghenwoordighen instrument zy condt ende kennelijck allen denghenen, dye dat sullen lesen ofte hooren lesen, dat in den jare na der gheboorte desselven ons Heeren, als men screef duysent vijfhondert acht ende vijftich, ter yerster indictie, den achtthyensten dach der maend Septemberis ten seven uren voormiddaghe enz., heeft heur verthoont ende compareerde in heuren eyghenen ende propriën persooene voir my notario openbaer ende ghetuyghen naghenoempt dye eerbaire ende deuchsame suster MARIA, HENRICK GHEVERDTS wittighe dochter, miserabel van lichaem, cropel sittende, heurs lichaems onmachtich ende ongheweldich, wesende in de vergaderinghe ende gheselschappe van de Graeususteren in Valckenberch ghelegghen in de Caterstraet tot Breda, ghefundeert ende ghesticht by de edele ende hoich gheboiren vrouwe MARIA VAN LOON, dye ghenoept wordt onse oude joffrou VAN NASSOU hoogher ende zaligher memorie, zo eest, dat deselve suster MARIA HENRICK GHEVERDTS opelick bekendt ende verclairdt meer dan vyer en vijftich jaer in denselven gheselschappe ende vergaderinghe gheweest ende der aelmoessen gheleeft ende ghenyedt te hebben ende derselver aelmoessen allnoch levende ende ghenietende is, midts ende deurdatt zy alltijt ende noch onbequaem is heur broot te winnen, midts dat zy maer een handt en heeft, ende all noch op dese tijt veel ende meer miserabel is dan oydt te voren, wandt zy all nu ghedraghen ende gheleedt moedt worden worden als een kijndt. Ende zo deselve suster MARIA zeer weynich ende nyet te vermanen en is, (zo zyselvs opelick zeyde ende verclairde) int denselven goodtshuyse ende vergaderinghe tot behulp ende onderstandt min ghebracht te hebbene, en zo deselve

Graeususters gheene professie noch gheloefte en doen, mair leven by zeeckere ordinantie heur schriftelick overgegeven ende ghelaten by onse oude joffrou VAN NASSOU voirscreven, also dat deselve susteren nyet inhabel noch onbequaem en zijn testamenten, donatiën, transporten te moghen maicken enz., zo eest, dat deselve suster MARIA verclairdt, bekendt ende opelick zeydt, dat heur ende CLARE, heur suster tot Brouwershaven, by aflivighen ende overlyden van JACOB ZOETINCX alias GHEVERDTS heuren neef zaligher memorie ghefundeert ghebleven aen en toeghecommen is een jaerlijcx rendte van veerthien Karolusgulden gheheven op een huys, ghelegghen voir thof tot Breda. Ende zo deselve CLARA sonder kijnderen oft kijndt achter te laten deser wereltd overleden is, is allnu de gheheele rendte toeghecommen suster MARIE voirscreven. Ende deselve suster MARIA HENRICK GHEVERDTS voirscreven, aenmerckende tgroot behulp, dyenst, bystandt nacht en dach heur te heffen, te legghen ende te draghen by heuren medesusteren zeer vriendelick ende goeydtwillich ghedaen ende bewesen, ende zo tselve goodtshuys ende vergaderinghe van de Graeususteren voirscreven zeer sober ende weynich versien is, zo eest, dat deselve suster MARIA denselven goodtshuys gheeft midts dese deselve rendte van veerthyen Karolusgulden enz.

Dit is alldus ghedaen in der stadt van Breda des bishoms van Ludick in tselve goodtshuys van de Graeususteren ghelegghen ende staende in de Caterstrate ten jare enz. als voir, wairby present ende teghenwoirdich wairen dye eersame, discrete ende zeer voirsienighe heeren LAMBRECHT VAN BOSCHUYSEN, canonick der collegiale ende parochiaele kercke van Onser Vrouwen tot Breda, ende ANDRIES MICHIELS VAN NIEUWENHUYSEN, cappellaen in derselver kercken, ende ADRIAEN BISCHOPS, inghesetene der stadt van Breda als wittighe ghethuyghen.

Teeken van den
notaris.

Et ego JACOBUS DE SONNE, presbiter
Leodiensis dyocesis, sacra apostolica
auctoritate et in archivio Romane Curie
descriptus notarius publicus etc.

Buiten op: De XIII Karolusguldens tsjaers in dezen
brieve begrepen zijn gelost ende afgequyt, zoo opt
registre van rentbrieve in date anno XV^c LI twintich
dage in Junio breeter te sien is. Tzelve hier voor memorie.

Origineel op perkament. — Doos II, no. 52.

243. 1559, Januari 5. — Wy CORNELIS PETER ADRIAEN
OOMEN sone ende HENRICKS GHORIS DIJRVEN sone, schepenen in
de Hage, oirconden dat voir ons quamen JAN, PETER ende
WOUTER, gebruederen, CORNELIS JAN BERTHELS zonen, HADEWICH
CORNELIS JAN BERTHELS dochter, met JANNEN CORNELISSONE VAN
NIJSPEN, heuren man, ADRIANE CORNELIS JAN BERTHELS dochter,
wedue wylen EMONDT MATHIJSZOONS, DINGNE CORNELIS JAN
BERTHELS dochter metten voirseiden CORNELISEN JAN BERTHELS-
zone heuren vader ende MARGRIET CORNELIS JAN BERTHELS
dochter met HUBRECHTEN CORNELIS HENRICK LATHOUWERS zone,
heuren man, ende lyden dat sy vercoft hebben MARIËN JAN
WILLEMSDOCHTER VAN DEN BEEMDEN, wedue lestmael wylen
HENRICK CORNELIS JAN BERTHELSZOONS, de rechte helftschey-
dinge hen vercooperen als erfgenamen des voirseiden HENRICK,
hons brueders, toegecomen van de huysinge *vermeld in*
no. 239.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert acht en vijftich,
vijf dage in Januario.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel
in groene was, dat in het schild alleen te zien geeft den
den gekruisten wereldbol uit het wapen der familie DIRVEN.

— Doos II, no. 49.

244. 1559, Maart 30. — „Joufrou ANNE HEY, weduwe
wylen meester JANS VAN DER STREPEN, met meester CORNELISEN

VAN DER EPT, hennen voight, schenkt voor DIRK AARTSZOON en GERRIT VAN DEN BROECK, schepenen in Breda, de rente van no. 108. aan „ANNEN WILLEMSDOCHTER VAN OUTENAER en ANNEN PETER HENRICXDOCHTER VAN DEN KYEBOOM, als meesteressen van het Begijnhof; op voorwaarde, dat zij in de kerk van Breda laten doen het jaargetijde voor hare ouders JAN HEY en AGNES.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert acht ende vijftich, dertich dage in Meerte.

Origineel op perkament, waarvan de zegels verdwenen zijn. — Doos I, no. 72.

245. 1559, Juni 5. — JAN en MARGARETHA BROCX, vrouw van WOUTER WILLEMSZOOM, vestigen voor MICHEL VAN DER AVOIRT MERCELISZOOM en HENDRIK VAN ETEN, schepenen in Ginneken, eene rente van twee veertelen rogge en twee gulden en vijftien stuivers op hunne hofstede te Heusdenhout ten behoeve van hunne broers en zusters: MERTEN, ADRIAAN, CORNELIA en ANNA, alle kinderen van wijlen JOOST BROCX JANSZOOM.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert negen en vijftich, vijf dage in Junio.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel van HENDRIK VAN ETEN¹), vertoonende drie ronde, geopende van boven gekanteelde burchten 3-1; het schild is gedekt met een helm met dekkleeden; helmteeken een der burchten uit het schild; randschrift: S. HENRICI ETEN. — Doos II, no. 53.

246. 1560, Juni 26. — ADRIAAN, zoon van GODERT JAN CHEEUWS, verkoopt voor JAN VAN DEN BERGHE en PETER VAN BAERLE, schepenen in Breda, aan heer CLAAS VAN GALEN, priester en kapelaan der kerk van Breda, de rente van no. 215.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende twestich, zess en twintich dage in Junio.

¹ Afgebeeld in „Taxandria” XV, blz. 169.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 33.

247. 1561, Juni 10. — Heer NICOLAAS VAN GALEN verkoopt voor GORIS BUYSEN en HENDRIK WILTENS, schepenen in Breda, de rente uit het vorige no. aan SUERS ADRIAANSZON.

Int jaer ons Heeren duysent vijf hondert een en t zestich, thien dage in Junio.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 33.

248. 1561, September 1. — De erfgenamen van FRANS VAN GALEN dragen den cijns van no. 185 over aan ANNA VAN NASSAU.

Wy HENRICK WILTENS ende HENRICK VAN BAERLE, schepenen in Breda, oirconden, dat voir ons quamen MECHTELSTORMS, wedue wylen FRANS OTTEN ZOONS VAN GALEN, met JANNEN OTTEN ZONE VAN GALEN, heuren voight, heer WILLEM, priester, JAN ende OTTO, gebruederen, des voirseiden wylen FRANS OTTEN ZOONS VAN GALEN zonen ende MARGRIET des voirseiden wylen FRANS OTTEN ZOONS VAN GALEN dochter metten voirseiden JANNEN OTTEN zone VAN GALEN, heuren oom ende voight, kenden ende lyden, dat in voldoeninge oft in mindernisse van tgene des de voirgenoemde wylen FRANS OTTEN zone VAN GALEN by slote van rekeninghe schuldich is bleven jouffrou ANNEN VAN NASSOU, wedue wylen joncker ROBBRECHT VAN SCHOONHOVEN, zy wittelick bewijst, getransporteert ende overgegeven hebben, transportereren met desen met behoirlicken verthyen CHRISTIANEN BAERS, als gemechtich van de voirgenoemde jouffrou ANNE VAN NASSOU, de negen gulden erfchijns van no. 185, daer af deen helft, die den voirgenoemden JANNEN OTTEN zone VAN GALEN eertijts by eenige van de erfgenamen wylen AGNEEZE JANS BONTEN dochter vercoft was, nae uutwysen des schepen-

briefs in Breda (1541, 28 Februari) by denzelven JANNEN OTTEN ZONE VAN GALEN eertijts den voirgenoemden wylen FRANSEN OTTENZONE VAN GALEN syne brueder vercoft is enz.

Int jaer ons Heeren duysent vijfthondert een en t zestich, opten yersten dach in Septembri.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn verdwenen. — Doos II, no. 4.

249. 1563, Februari 21. — FRANS CORNELIS AERTSZOON DE WEVERE vestigt voor ARNOUT PETERSZOON en SERVAAS CORNELISZOON DE COTERE, schepenen in Etten, ten behoeve van JEHENNE ZEEUWS eene rente op een huis aldaar achter de kerk, door hem gekocht van heer CORNELIS ZEEUWS, priester.

Int jair ons Heeren duysent vijfthondert twee ende t zestich, een en twintich daghe in Februarie.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 54.

250. 1566, Maart 14. — ALEYD, dochter van HENDRIK VAN BERZE en gehuwd met ADRIAAN, zoon van WILLEM JAN WILLEMS VAN DEN KYEBOOM, bakker, verkoopt voor THOMAS VAN DER VLOET en JAN VAN DIEPENBEEK, schepenen in Breda, aan ANNA WILLEMSDOCHTER VAN OUTENAER en ANNA, dochter van PETER HENDRIKS VAN DEN KYEBOOM, meesteressen van het Begijnhof, de rente van no. 219, die haar was aangedeeld tegen hare twee zusters na den dood van hare moeder CATHARINA, weduwe van WYNANT LODEWIJKS.

Int jaer ons Heeren duysent vijfthondert vijf en t zestich, veerthien dage in Meerte.

Origineel op perkament met het zegel van THOMAS VAN DER VLOET, in groene was; het wapen heeft een dwarsbalk, vergezeld van twee vogels in het hoofd en van een vogelklauw in den voet van het schild; het randschrift luidt: S. TOMAS VAN DER VLIET¹⁾. — Doos II, no. 136.

¹⁾ En niet van der Vloet; het zegel is afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 249.

251. 1567, Januari 24. — MERTEN, oud 23 jaren en ADRIAAN BROCX, oud 21 jaren, vergezeld van hun oom CORNELIS VAN COUDELAER, MERTEN CORNELISZON, CORNELIA, gehuwd met PAUWEL PETER ADRIAANSZON en ANNA, gehuwd met JACOB ADRIAANSZON, allen kinderen van JOOS BROCX JANSZON, verkoopen voor _____, schepenen van Ginnēken, de rente van no. 224, aan ADRIANA VAN LYER en ANNA VAN DEN KYEBOOM PETERSDOCHTER, meesteressen.

Int jaer ons Heeren duysent vijfthondert zess en zestich, vyer en twintich dage in Januario.

Origineel op perkament waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 53.

252. 1569, November 26. — De hertog van ALVA beveelt de betaling van twee renten aan de zusters in het Valkenberg.

DON FERNANDO ALVAREZ DE TOLEDO, duc d'Alve, marquis de Coria, lieutenant gouverneur et capitaine general pour sa Majesté des pays de pardecha, aux gouverneur et gens de la chambre des comptes pour sa Majesté à Breda. Comme les seurettes fondées en la dite ville de Breda par feuē dame MARIE VAN LOON, en son vivant dame du dictlieu, nous ont présenté certaines requestes tendantes à mainlevée et payement de certaines deux rentes, l'une de cinquante livres, de XL gr. monnaie de Flandres la livre, par an, et l'autre de vingt trois sembles livres à elles délaissées — comme ilz disent — par la dite dame pour leur fondacion et alimentation, le tout comme plus amplement contiennent les dits requestes, lesquelles ensemble certaines lettres par les dits remonstrantes, exhibées sur la donacion entre aultres de la dite rente de XXIII L. de la part que dessus et aultres pièches y jointes, avons fait veoir au conseil de sa Majesté estant loz nous avecq aissy les comptes de MARCQ VAN STEELANDT,

naguerres recepveur général de GUILLAUME DE NASSAU, prince d'Orenges, des années LXIII, LXIII, LXV et LXVI sur le payement des dits rentes respectivement au proufict des sept seurettes, joindans la porte de la court de Valckenborg et la Caterstrate, naguerres appertenans au dit prince d'Orenges, et ayans du tout oy le rapport, nous avons accordé et accordons par cestes aus dits remonstrantes, par provision tant et jusques ad ce que aultrement en soit ordonné, une année d'arrieraiges des dits deux rentes pour leur alimentation et entretènement sans toutesfois cependant et par le payement provisionel que dessus leur donner plus de droict, quelles n'ont en auparavant et sans prejudice du droict de sa dite Majesté et d'aultres crediteurs. Par ou vous ordonnons de selon ce vous regler et leur faire payer une année des dits arrieraiges comme dessus par celluy des recepveurs qu'il appertiendra etc.

Faict à Bruxelles le vingt sixième de Novembre 1569, signé: F. A. duc d'Alva.

Sur le dos estoit escript: MARTIN VAN DEN BERGHE, tresorier de l'espargne du Roy, a tenu note et mémoire du contenu en ceste ordonnance, faict a Bruxelles le VIIe jour de Décembre XVe soiscante neuf, signé: VAN DEN BERGHE.

Copie op papier — Doos II, no. 55.

253. 1571, Mei 22. — QUIRYNE, dochter van PETER WILLEMS en weduwe van JAN ANTHONIS JANSZON, verkoopt voor JAN, zoon van JAN LIPS en AART, zoon van AART GHYSELS, schepenen in Ginneken, aan WILLEM VAN DOMMELN JANSZON, een huis omtrent den watermolen te Ginneken.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert een en tzeventich, twee en twintich dage in Meye.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 56.

254. 1573, September 29. — Voor GHIJSBRECHT JAN JACOBS-zone ende MICHEL MERCELISZONE VAN DEN AVOIRT, schepenen in Ginneken, quamen CORNELIE ende ANNE gesusteren, wylen JAN CORNELISZOONS VAN CHAEM des speelmans dochteren, de voirgenoemde CORNELIE out omtrent een en twintich jaeren, ende de voirgenoemde ANNE oudt omtrent negenthien jaeren, beyde geassisteert met GEERYDEN GHYSEL GEERIJSOONE, honnen voight, ende JAN DE NIJS JANSZONE VAN HONTHOIR, hon oom ende toesiender, beyde als hon curators, als erffgenamen van wylen JOOST JAN FAESZONE, hen oudtroom was, JEHENNE JAN LEYTENDOCHTER met CORNELIS en JOOSTZONE VAN COUDELAER, heuren man ende voight voor heur zelve, CORNELIS PEETER CORNELIS SCHELCKENSZONE als vader ende in den name van JACOPPEN, JENNEKEN ende NEELCKEN, zijn kijnderen, daer moeder aff was wylen LIJSBETH JAN LEYTEN dochter, ende de voirgenoemde CORNELIS JOOSTZONE VAN COUDELAER met JEHENNE zijn huysvrouw ende CORNELIS PEETER CORNELIS SCHELCKENSZON samentlijk ende in den naeme van WOUTEREN JAN LEYTEN-zone ende MARIE JAN LEYTENDOCHTER, alle als erffgenamen van wylen MARIE CORNELIS BEATRISDOCHTER, des voirscreven wylen JOOST JAN FAESZOONS huysvrouw, hon moye ende oude moeye, hebben samentlijk vercoft JANNEN SCHOONENBORCH, vorster tot Ginneken, de huysinge genaemt den Engel, back-huys, torfhuys, cleyn huysken, hovinge ende erffnisse met alle heure toebehoorte, geleghen tot Ghinneken omtrent de kercke, noortwaert aen sheerenstrate ende waestwaert aen tkerckhoff enz.

Actum anno XV^c dryentseventich, negen en twintich dagen in Septembri.

Gecollationeerde copie op papier. — Doos II, no. 57.

255. 1574, Januari 9. — De stad Breda verkoopt aan het Begijnhof eene rente van 27 gulden.

Wy borgermeesters, schepenen, raidt, poorteren ende

ingesetenen der stadt Breda doen kondt ende bekennen, dat om te vervallen ende op te brengen de penningen nootelijck uut te leggen totte groote zware costen te doen aen de reparatiën ende andere gemeyne wercken der voorseide stadt tenderende tot geheele ruynen, indien daerin nyet versien en werde, ende oick de groote lasten, die de voorseide stadt metten borgeren ende ingesetenen derselver nu langen tijd gedragen ende geleden heeft van de ruyteren ende soldaten alhier in garnisoen gelegen hebbende, waerdeure die seer ten achteren gecomen zijnde deselve penningen ende tachterheyt anderssins nyet en zoude connen ofte mogen vinden ende opbringen. Wy by octroy ende consent van onsen genadichsten heere den coninck, nae uutwysen eens openen briefs daerof zijnde met desselven ons genadichsten heeren des conincx zegele bezegelt wesende van date den zessen twintichsten dach in Martio int jaer ons Heeren duysent vijfhondert drieëntzeventich nae Paesschen, opte vouwe geteckent d'Overloope, in titule van wittige coope wittelick vercoft hebben jouffrouwen ADRIANE VAN LYER ende ANNE VAN DEN KYEBOOM, Beghynen opt Beghijnhof tot Breda, een jaerlicke rente van zeven en twintich Karolusgulden, tstuck tot veertich grooten Vlaems, enz.

Opten negensten dach in Januario int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vyerentzeventich, nae costume van scrijven shoofs van Ludick.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel in groene was, dat echter geheel onduidelijk is gedrukt.

— Doos II, no. 58.

256. 1574, Januari 23. — WILLEM VAN DOMMELEN verkoopt, voor schepenen van Ginneken, aan JAN VAN EYCXSEL JANSZON, ketelaar te Ginneken, het huis vermeld no. 253.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vier en tzeventich, drie en twintich dagh in Januari.

Origineel op perkament waarvan de beide zegels zijn verdwenen. — Doos II, no. 56.

257. 1574, November 20. — HERMAN GROENLANT verklaart voor, NICOLAAS CORNELISSEN en CORNELIS VAN BAERLE, schepenen van Breda, dat hij als gemachtigde van de Begijnen 9 Juni 1574 gekocht heeft een huis op het Gasthuiseinde aldaar.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert vyer en tseventich, twintich dage in November.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 59.

258. 1576, April 27. — JAN VAN EYCKSEL, verkoopt voor MICHEL VAN DER AVOIRT en JAN MEREN MATHYSZON, schepenen in Ginneken, het huis vermeld onder no. 256 aan DIRK DE CORT SYMONSZON, geboren te Oirschot.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zess en tzeventich, zeven en twintich dagen in Aprille.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn verdwenen. — Doos II, no. 55.

259. 1576 Juli 4, — HERMAN GIBSBRECHT HARMANSZON, de metser, koopt de rente af, die hij aan het Begijnhof betalen moest uit eene weide op Attelaken te Etten.

Int jaer ons Heeren duysent vijfhondert zes en zeventich, vier dagen in Juli.

Origineel op perkament, met het zegel van ANTHONIS GODERT EYCX, schepen van Hoeven; het wapen vertoont een gebladerde, onwortelde boom, het randschrift luidt: S. ANTHON DERT EYCK; het zegel van den anderen schepen HENRICK ADRIAEN WILLEMSZ. is afgevaan. — Doos II, no. 37.

260. 1578, Juli 28. — ANNA VAN OUTENAER verandert in eenige punten haren uitersten wil.

Op heden, den achtentwintichsten dach van der maent

Julio, int jaer duysent vijfhondert acht en tseventich, in tegenwoordicheyt van my openbaer notaris ende getuygen ondergeschreven, is personelijck gecompareert eersame persooone ANNA WILLEM VAN OUTENERSDOCHTER, gesont ende welvarende, haer memorie, redene ende verstant soo wel inwendich als uutwendich wel machtich weesende, verclaerende, als dat sy ten anderen tyde heeft gemaect haer testament by wylen heer ADRIAEN SNAVELS, openbaer notaris van date 16 October 1570; daerbij maeckende dese codicille, waarmede sy tselve testament is approberende, uutgenomen, twee pointen: te weten het verloop van alle de renten, dewelck sy haer susters gemaect heeft, ende de vijffentwintich Karolusgulden eens, die sy LIJNKEN MATHEUS dochter heeft gemaect om een camer opt Bagijnhoff mede te coopen, van welcke camer sy tegenwoordich versien is. *Zij schenkt thans aan LIJNKEN de loopende inkomsten der rentebrieven en 40 Rijns gulden enz.*

Gedaen ende gepasseert binnen Breda ten huysen van den eerwaarden heere ADRIAEN NICLAESS, Beghynen pater gestaen op 't Baghijnhoff, in de teghenwoordicheyt van den selven heer ADRIAEN NICLAESS, heer CORNELIS CORNELISSEN VAN DORST, ende heer ende meester PAUWELS BARTOLOMEEUS als getuyghen hiertoe sonderlinghe geroepen ende gebeden.

Autentieke copie op papier. — Doos II, no. 61.

261. 1580, Februari 18. — JAN AARTS VAN LOON, gemachtigde van SEGER GEERTSSEN VAN WIJCK en zijne vrouw CATHARINA EEWOUTS KOENRAADSDOCHTER, verkoopt voor schepenen van de Hoeven, de rente van no. 234 aan heer en meester GERARD VLEMINCX, priester en kanunnik te Breda,

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 48.

262. 1580, Juni 14. — ADRIANA CLAAS WILLEMSDOCHTER, weduwe van ADRIAAN VAN RIEL JANSZON, met hun zoon JAN,

verkoopen voor schepenen van Gilze, eene rente van vier Karolusgulden gevestigd op hun stede te Rijen in de Leeghstrate, aan ANNA VAN DEN KIEBOOM en ADRIANA VAN LIER, meesteressen van het Begijnhof.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 62.

263. 1586, Juli 17. — CORNELIS VAN CETERS, gemachtigde van het Begijnhof, heeft gekocht te Breda het huis in de Langebrugstraat, genaamd de Eyntvogel.

Int jaar ons Heeren duysent vijfhondert zessentachtich, zeventhiën dagen in Julio.

Origineel op perkament, waarvan beide zegels zijn verdwenen. — Doos II, no. 63.

264. 1589, October 13. — Verkiezing der meesteressen in 1589.

Electio Beginarum in civitate Bredensi facta per LEVINUM DE SMIDT, decanum Christianitatis, in presentia dominorum ADRIANI NICOLAI DORSTII et domini JOANNIS A VESSEM, pastoris in Parvo Zundert 10 Octobris 1589.

1. In den iersten JANNEKEN JANS VAN TOURHOUT, meestersse, oudt omtrent LIX jaeren, heeft gecoren voir de bequaemste LUCIE VAN LYERE.

2. ANNA WILLEMS uyter Hoeven, oudt omtrent LXXXII jaeren, heeft gecoren LUCIA VAN LYERE.

3. SUSANNA CORNELIS, oudt omtrent LXXIII jaeren, heeft gecoren ANNAM DE BIE.

4. ANNA VAN GAEL, oudt omtrent LXVI jaeren, heeft gecoren GRIETKEN MICHELSEN.

5. JANNEKEN MERCKEN, oudt omtrent LXX jaeren, heeft gecoren ANNAM VAN GAEL.

6. GRIETKEN JANSSEN, oudt omtrent LX jaeren, heeft niet gecoren; resignavit nobis suum suffragium, ut illud demus prout videbimus magis expedire.

7. MARTIJNKEN STOFFELS, oudt omtrent LI jaeren, heeft gecoren ANNAM DE BIE.
8. CATHARINA MATHEUSSEN DE HOEVIS, oudt omtrent XLV jaeren, heeft gecoren LUCIAM VAN LYERE.
9. ANNA DE BIE, oudt omtrent XLI jaeren, heeft gecoren JANNEKEN LAMBRECHTS VAN DEN BOSCH.
10. JANNEKEN MICHELSS alias LOYEN, oudt omtrent LXXI jaeren, heeft gecoren ANNAM DE BIE.
11. GRIETKEN MICHIELS, oudt omtrent XXXIX jaeren, heeft gecoren ANNAM VAN GAEL.
12. CATHARINA HERMANS, oudt omtrent XXXVIII jaeren, heeft gecoren ANNAM DE BIE.
13. JANNEKEN LAMBRECHTS VAN DEN BOSCH, heeft gecoren ANNAM DE BIE.
14. MAYKEN JANSSEN, oudt omtrent LVII jaeren, heeft gecoren ANNEKEN VAN GAEL.
15. MAYKEN CLAES VAN OOSTERHOUT, oudt omtrent LX jaeren, heeft gecoren ANNAM VAN GAEL.
16. MAYKEN HENRICKX, oudt omtrent LX jaeren, heeft gecoren LUCIAM VAN LYERE.
17. LIJNKEN ADRIANISSEN, oudt omtrent XXIX jaeren, heeft gecoren LUCIAM VAN LYERE.
18. CORNELIA PETERS, oudt omtrent XXXI jaeren, heeft gecoren LUCIAM VAN LYERE of indient ons goetdunct ANNAM DE BIE.
19. LUCIA VAN LYERE, oudt omtrent XXXIII jaeren, heeft gecoren GRIETKEN JANSSEN.
20. ANNA SYMONS, oudt omtrent XXXIX jaeren, heeft gecoren ANNAM VAN GAEL.
21. HEILKEN VAN LIJNDEN, omtrent LI jaeren, heeft gecoren ANNAM DE BIE.

Aldus gedaen ende de voirseide gehoirt ten dage voirseid in presentie ons hieronder gescreven.

ADRIANUS DORSTII, pr. beglynarum Breda.

Ita attestor: ego fr. Jo. a. VESSEM, pastor in Parvo Zundert.

L. DE SMIDT.

Origineel op papier. — Pastoreel archief. Portefeuille I, no. 4.

265. 1589, November 24. — TORRENTIUS, bisschop van Antwerpen, hecht zijne goedkeuring aan de statuten van het Begijnhof te Breda, gelijk deze aangevuld en verbeterd zijn.

Levinus Torrentius Dei et sanctae Apostolicae Sedis gratia episcopus Antverpiensis omnibus et singulis praesentes litteras nostras visuris, auditoris, lectoris salutem in Domino Jesu, quam de Virgine natus generi humano profundit. Oblata fuere nobis nuper pro parti circumscripti viri domini ac magistri FRANCISCI A THENIS, sacrae theologiae licentiiati, canonici insignis cathedralis ecclesiae Antverpiensis necnon vicarii et sigilliferi nostri, statuta curtis seu Beginaghii oppidi Bredensis, nostrae Antverpiensis diocesis, per dictum vicarium nostrum renovata et in aliquibus particulis seu clausulis immutata atque juxta exigentiam horum temporum reformata cum ea supplicatione quatenus eadem statuta nostra autoritate ordinaria laudare, ratificare, approbare et confirmare aliaque in ipsis praemissis et circa ea quomodolibet necessaria facere vellemus et dignaremur. Nos igitur episcopus Antverpiensis prelibatus hujusmodi statutis ad nos receptis et pertinenter visitatis compertoque, matura deliberatione praevia, eadem ad laudem et honorem omnipotentis Dei ejusque gloriosissimae Virginis Mariae et sanctae Catharinae virginis et martyris omniumque sanctorum cedere et tendere nec a rationis sive juris tramite discrepare, ad humilem petitionem dicti vicarii nostri nobis porrectam statuta et ordinationes, quae hic de verbo ad verbum in Teutonico idiomate subscribuntur, in omnibus et per omnia juxta

formam continentem et tenorem, nostra ordinaria auctoritate pretacta laudanda, ratificanda et approbanda duximus, prout in et eadem statuta ratificamus, laudamus, approbamus et per presentes in Dei nomine confirmamus.

In quorum omnium fidem, robur ac testimonium presentia statuta manu propria subsignari, Antverpiae anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono mensis Novembris die vigesima quarta.

Daarna volgen de statuten in 47 artikelen.

Afschrift op papier. — Pastoreel archief I, no. 7.

266. 1591, October 2. — JENNEKE VAN STORM en ANNA VAN OVERACKER, meesteressen, hebben gekocht alle goederen van JAN FRAEY JANSZON; verklaring van PETER HOEVENAARS en WILLEM VAN GHIFFEN JANSZON, schepenen in Breda.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 64.

267. 1597, Februari 11. — Juffrouw PETRONILLA VAN HOVE, weduwe van meester ANTHONIS BUYCX, heeft verkocht, voor PETER, zoon van ADAM LEYTEN en JAN zoon van CORNELIS OOMEN, schepenen van Princenhage, aan CORNELIS BERTHELMEEUS JAN MEERSZON, een rente van een zester rogge van een akker gelegen op den Dorenboom onder Prinsenhage.

Origineel op perkament, waarvan de zegels met de staarten zijn verdwenen. — Doos II, no. 66.

268. 1600, Mei 12. — PEETER, zoon van PETER CORNELIS MEREN, verkoopt voor JOACHIM GIELIS en DINGMAN VAN DER LOCHT, schepenen in Breda, de rente van no. 211 aan MATHIJIS, zoon Wouter MATHIJIS ERNOUTS.

Int jair ons Heeren duysent ende zesshondert, twaalf dagen in Meye.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een zegel in groene was. — Doos II, no. 30.

269. 1601, April 9. — De meesteressen verkoopen het z.g. Begijnhof te Etten aan CORNELIS NOYTEN.

Wy HENRICK JACOBS ende LENAERT ADRIAEN EVERTS, schepenen tot Etten, oirconden, dat voir ons compareerde meester MERTEN VAN UYTHOVEN als gemechtichde ende procuratie hebbende van JENNEKEN JAN STORMSDOCHTER ende ANNA VAN OVERACKER, groote meesterssen van den Bagijnhove van Breda, gedepescheert tot Breda voirseit op het stadthuys den sesten Septembris anno zeshien hondert, kende ende lyde wettelijck vercocht te hebben CORNELIS JAN NOYTEN de plaetse, daer dry huyskens plaegen te staen metten erve daertoe zijnde gelegen achter de kercke tot Etten, genaempt het Bagijnhoff, eertijts gecomen van heer CORNELIS CHEEUWEN, oostwaert aen het kerckhoff, zuytwaerts aen ADRIAEN ADRIAENSS erve, westwaert aen tsheerenstraet ende noortwaert aen de erve gelegen aen den padt van de scholen enz.

Int jaer ons Heeren duysent zess hondert ende een, in Aprili negen dagen.

Autenthieke copie op papier. — Doos III, no. 1.

270. 1603, Mei 8. — JAN, oud 25 jaren, JENNEKEN, MAEYKEN en HUYBRECHT, allen kinderen van JAN ANTHONIS GODERTSZOON, verkoopen voor JAN BOUDEN ANDRIESSEN en GODER WILLEM AERTS, schepen in Terheiden, de rente van no. 223.

Int jaer ons Heeren duysent zeshondert ende drye, acht dagen in Meye.

Origineel op perkament, waarvan de zegels zijn afgevallen. — Doos II, no. 11.

271. 1611, April 8. — MICHIEL VAN DEN EYNDE, schout, JAN MICHIEL MERCELISZOON VAN DEN AVOIRT, PETER HENDRIK MEIRENZOON, CORNELIS VAN DEN CORPUT en ADRIAAN WAGEMAKER PEETERSZOON, schepenen in Ginneken, geven macht aan kerk-

meesters om van ROELOF BACKX in ontvangst te nemen 24 gulden, waarmede werd afgekocht de rente gevestigd op het huis den Engel nabij de kerk aldaar.

Authentiek afschrift op papier. — Doos III, no. 2.

272. 1616, November 16. — ELISABETH RODRIGUEZ, weduwe laatstelijk van HUYBRECHT KNECHTS, verkoopt aan het Begijnhof eene rente van zes gulden en vijf stuivers, gevestigd op „het Verckenshoofd op den hoek van de Groote Markt te Breda, met de Meermin op de zuidzijde en aan de achterzijde het Cofferken voor de borch uitcomende”.

Origineel op perkament, waarvan de zegels met de staarten zijn afgevallen. — Doos III, no. 3.

273. 1613. — Verzoekschrift van „MARIE JANSSENS, meesteresse van den Bagijnhove tot Breda, neffens den heere canonick DE WILDE, als rector van Sinte Wendelinus altaer, den hove nu gegeven tot onderhoud van eenen cureyt,” aan den bisschop van Antwerpen om in het bezit gesteld te worden van achterstallige pachten van een stuk land onder Terheyden, dat met toestemming van PHILIPS, prins van ORANJE was verkocht¹⁾, wijl zij bevreesd zijn, dat nu „die van Terheyden van den voorseiden prince tot het opbouwen van den buyck van heurlieden kercke gecregen hadden de somme van vijf dusent guldens uyt den ontfanck van de geestelijke goedren”, zij lang zouden moeten wachten alvorens hun geld te krijgen.

Afschrift zonder dagteekening op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 10.

274. 1618, Juli 19. — HENDRIK MONTENS, licentiaat in beide rechten en advocaat te Breda, verkoopt voor DIONIS

¹⁾ Hierbij is gevoegd een verzoekschrift van Jacob wijlen heer Leonardus Valeriusone, „possesseur van de capelle van Sint Wendelini in autae” aan prins Prins Willem van Oranje.

PIGGEN en PETER VAN LANSCHOT, schepenen in Breda, de rente van no. 226 aan ANNA VAN OVERACKER, meesteres van het Begijnhof.

Origineel op perkament, met nog twee zegels in groene was; dat van PETER VAN LANSCHOT vertoont drie geplante boomen op een grasgrond; het schild is gedekt door een schuinstaanden helm; het helmteeken is een der boomen uit het schild, randschrift: S. PETER VAN LANSCHOT¹⁾. — Doos II, no. 41.

275. 1617, December 29. — FRANS JANSSEN, gehuwd met MARGRIET, dochter van ANCELMUS GEERTSEN, verkoopt voor JACOB DE BROUWER en JAN VERHEREN, schepenen in Hoogstraten, eene rente van drie gulden, gevestigd op het huis de Maan aan de markt te Hoogstraten, aan JENNEKEN BARTHOLOMEEUSSEN, Begijn.

Origineel op perkament, met twee zegels in bruine was, die zeer onduidelijk zijn. — Doos III, no. 4.

276. 1621, October 16. — Voor EUSTATIUS SURMONS en JOHAN VAN LANSCHOT, schepenen in Breda, leggen JAN CORNELIS HULSHOUTSSONE, HENRICK GEIRRIJTS VAN DER HULST sone ende AUGUSTIJN HENRICK WILS, als uitvoerders van den uitersten wil van ANNA VAN OVERACKER, meesteres van de Begijnen, over dezer rekening van het jaar 1617.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt het zegel van EUSTATIUS SURMONS vertoonende een beurtelings gekanteelden dwarsbalk; het schild is gedekt door een schuinstaanden helm, het helmteeken is een uitkomende menschenfiguur zonder armen; randschrift: ION^R EVSTACIO SVRMONS. — Doos III, no. 5.

277. 1622, Mei 28. — Voor DIONISIUS PIGGEN en EUSTATIUS SURMONT, verkoopt JAN AERTS VAN LOON — als gemachtigde van:

¹⁾ Afgebeeld in *Taxandria* XVI, blz. 249.

GEERTRUY VAN LOCHORST, vrouwe van Hazerswoude en Lochorst, met haren neef Jhr. ANDRIES VAN BRONCHORST, heer van Vliet en Vrije Bronchorst; van Jhr. BERNAERT VAN DEN BONGAERT, heer te Nieuwenrode en Vucht, als man van MARIE VAN LOCHORST; van OTTO VAN ERCKEL, vrijheer te Amelrooy en Wel voor hem zelf en voor de onmondige kinderen van wijlen ANNA VAN ERCKEL, vrouwe van Oyen, Dussen en Munsterkerk, — aan de Graauw-Zusters te Breda, de rente van no. 250.

Int jaer ons Heeren zeshondert ende tweëntwintich, acht en twintig daghe in Meye.

Origineel op perkament, waaraan nog hangt een stuk van een zegel in groene was van SURMONT, dat beschreven wordt onder het vorig nummer. — Doos II, no. 4.

278. 1624, Mei. — Verzoekschrift van de Begijnen aan den prins VAN ORANJE.

Verthoonen met alle eerbiedentheyte de meesterssen ende gemeyne Bagynen binnen der stadt Breda, hoe dat sylieden voortyden tot subsidie van de wachten hebben gecontribueert gehadt jaerlijcx dan ses dan acht Karolusgulden, waerop sylieden by de capiteynen haerlieder wijcke waeren gestelt, welcke voorseide sommen, alhoewel die lastich genoeg vielen voor de suplianten, innegesien hare weynige middelen ende den last van den Bagijnhove, hebben sylieden nochtans deselve gerne ende sonder contradictie gecontribueert ende alnoch gerne souden contribueren, by aldien sy met de voirseide ses of acht Karolusgulden mochten gestaen, gelijk sy wel hadden verhoopt. Dan 't is sulcx, dat den tegenwoordigen capiteyn, daeronder het Bagijnhove is resorterende, sich daarmede nyet tevreden en heeft willen houden, maer tot hoogere somme de suplianten heeft gestelt, in der voegen, dat de wacht ende wes daeraen dependeert, haer suplianten veertich Karolusgulden ende daarover jaerlijcx comt te staen,

ende alsoo tselve is streckende tot haer suplianten grooten last ende insupportable beswaernisse, in regard van haerlieder sober innecomen (U. E. Vorstelycke Genade genoeghsaem bekennt), soo keeren haer suplianten mits desen tot Uwe V. G., biddende in alder ootmoet, dat deselve goede geliefte sy, by apostille op de marge deser oft andere acte, te verstaen ende te ordonneren, dat sy suplianten, mits contribueerende acht guldens, jaerlijcx daermede sullen gestaen. Dwelck doende etc.

In margine stont geappostilleert aldus: Syne Vorst. Gen., den prince VAN ORAENGE, als heere ende baron der stede ende lande van Breda, geleth hebbende op den inhouden deser requeste ende redenen daerinne gementioneert, verstaet ende verclaert, dat de suplianten sullen mogen volstaen, mits betalende voor tjaerlijcx waken acht Karolusguldens, sooals sy voor desen betaelt hebben, begeerende op allen ende eenen yegelijcken, die dit soude mogen aengaen, de supliante het effecte deser rustelijck ende vredelijck te laten genieten. Gedaen in sGravenhage den III^{en} Maii XVIe vyer ende twintich.

Ende was geteekent: MAURICE DE NASSAU.

Onder stont: Ter ordonnantie van Syne V. Gen., ende was onderteekent P. DE JONGHE.

Authentieke copie op papier. — Doos III, no. 6.

279. 1626, September 24. — Geschil tusschen de Capucijnen en het Begijnhof van Breda bijgelegd.

Op den XXIII^{en} Septembrie XVIe sessentwintich zijn voer d'eerweirdichste heer bisschop deser stadt Antwerpen ende E. H. FRANCISCUS VAN ZYPE, archidiaken ende officiael ende den voersienighen heer PAULUS MECHELMANS, licentiaet in de rechten, jeghenwoordich geweest den eerwaarden pater SIMON ALDENARDENSIS, provinciael der ordre van de Capucinen ende den E. P. BASILIUS BRUGENSIS, guardiaen

van tconvent der Capucinen binnen der stadt Breda ter eenre ende jouffrou MARIA MICHIELSEN, meesteresse des Beghijnhofs derselver stadt, en naer langhe conferencie over het verschil datter is aengaende de plaetse, dien het Beghijnhof sustineert hun afgenomen te zyne ten tyde van de ander regeringhe ende begrepen te zijne in de plaetse, die onlanx voer de P.P. Capucinen gecocht is, is ten laetste by maniere van accoert goet gevonden, dat aen het Beghijnhof voer de plaetse, die sy pretenderen, zal gelaten worden de galderye aen de noertsyde van tBeghijnhof met de huyskens aen elcke syde daeraen hanghende. Ende dat naer jugement van arbiters, tot welcke de paters voerseit noemen S^r JAN DE CETERS — ten ware, dat mijnheer MONTENS hunnen gheestelijcken vader yemant anders begheerde te stellen, — ende de voerseide meestersse S^r JAN VAN DE PUT, denwelcken mijn eerwerdichste heere daertoe oock committeert, in den hof van de P.P. voerseid een bequame plaetse neffens de voerseide galderye zal gegunt ende bewesen worden, soo die P.P. alderminste zal beletten oft beschadighen; op welcke plaetse tot gerief van den Beghijnhove sullen connen bequamelijck secreten gestelt worden ende oock bequamen plaetse zy, om deselve, alst van noode is, te ruymen, ende om eenen sterfput te maken, daer het water van den Beghijnhove mach in gelost ende verstorven worden.

Voorts zullen de arbiters voerseid estimeren, hoevele de plaetse ende gerief, die tBeghijnhof verloren heeft, meer weerdjt zijn, dan tghene hun, soo voerseid is, zal gegunt worden, opdat tselve aen tBeghijnhof voldaan worde. Sullen ooc deselve arbiters ondersoecken, wat recht dat tBeghijnhof heeft om licht te sceppen naert oosten en noerden op den hof van de P.P. ende de soo verre sy bevinden het Beghijnhof recht doertoe te hebben, zullen insgelijcx tselve estimeren, opdat deselven moghen gesloten worden.

Dit was aldus gedaen tAntwerpen ten daghe ende ter presentie als boven.

Pastoreel archief, Portefeuille I, no. 14.

280. 1629, September 7. — De bisschop van Antwerpen beveelt de bescheiden en rekeningen van het klooster der Grauw-Zusters over te geven aan het Begijnhof.

JOANNES by der gratiën Godts ende des Apostolischen Stoels van Romen biscop van Antwerpen en joffrou MARIA VAN DEN BROECK, weduwe wylent mijnheere PIETER UYT MATTENBORCH, renthmeester der geestelijcke goederen binnen Breda, saluyt.

Alsoo de gheestelijcke fundatie der Grauwe Susteren binnen Breda soude te niete gegaen hebben ten waere wy in tijts daerinne hadde voorsien, so hebben wy volgende het concilie van Trenten goet gevonden de goederen der voorseide fundatie te appliceren voor een convent der aarme Bagijntkens op den Baghijnhove aldaer, te meer gemerct de voorseide fundatie niet oft een weynich verschilt van den reghel ofte fundatiën des Baghijnhoffs. Oversulcx hebben mits desen uwe E. willen versoecken niettemin belastende, ten eynde Uwe E. niet en sult naerlaten over te leveren in onse handen alle de documenten ende bescheeden de voornoemde fundatie der Grauwe Susteren concernerende, ende tot noch toe onder Uwe E. berustende, om in de archiven onses bisdoms bewaert te worden, auctoriserende heer JACOBUS MALDERUS, canoninck tot Breda, om die in onsen naem tontfangen ende daeraff recipisse te gheven ende ten behoeve als voren gebruyckt te worden, belovende dat die 'jegenwoordige letteren, met onsen segel tot meerder certificatie bevesticht wesende, uwe E. sullen strecken tot alle dechargiën ende ontlastingen teghen alle recipissen ofte commissiën daervan gegeven.

Aldus gedaen ende by ons onderteeckent op den 7^{en} dach van September des jaers XVIe ende negen en twintich.

Ende was onderteeckent: JOANNES, biscop van Antwerpen.

Leegher was noch onderteeckent: P. COENS, secretaris, met een gedruchten zegel des bisdoms.

Autentieke copie op papier van notaris JOH. BEENS in 1663. — Doos III, no. 8.

281. 1628, December 2. — Een verzoekschrift aan den Bisschop van Antwerpen om het kapittel van Breda te gelasten terug te geven aan het Begijnhof te Breda de gelden, die zij „ontfanghen van de achterstellen der beneficiën in haerlieder kercke gefundeert sonder te wesen collectuers derselver, al onder het pretext van daervoer gedaen te hebben eene dagelijcx misse gedurende den tijt van omtrent een jaar.”

Afschrift op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 12.

282. 1629. — Lijst van documenten, die aan het Begijnhof geschonken zijn, na de opheffing van het klooster der Grauwzusters te Breda.

Papieren ende documenten van den incommen der erme Grauwe Susteren binnen Breda, gelijck dezelve geleverd zijn by JAN ARTSSEN VAN LOON aen dheer rentmeester MATTEMBURCH za.

Eerst een simpel copie van de fundatie, maer zeer out geschrifte, gedaen by jouffr. MARIA VAN LOON, sonder date, houdende de giften van de huysinge in de Caterstraet ende van vijftich Karolusgulden tsjaers.

Item twee brieffen dooreen gesteken van dry ende twintich Karolusgulden tsjaers op gorsingen in Zonseel, den lesten brief van date 1478, 1^a Decembris.

Item eenen brief van acht veertelen rogge, die graeff HENRICK VAN NASSAU h. l. m. de Grau Susteren heeft gegeven in plaetse van hunnen hoff in Valckenberch.

Item dorigineelee acte onder requeste gestelt van prins PHILIPS h. l. m. van eene lijfrente van XXIII Karolusgulden tsjaers in regard van hunnen hoff in de Caterstraete neffens de poorte van Valckenberch; de appostille van date X Decembris 1614.

Noch hebben deselve Graususteren op de stadt Breda XX Karolusgulden tsjaers, die wylen GERIT VAN DEN BROECK haer gegeven heeft. Geen bescheet, dan wert betaelt.

Memorie.

Item eenen brief van zes guldens tstück tot XX grooten Vleems tsjaers op DANIEL PETERS huys aen de Visserstraet, van date 1495 den 14^{en} Decembris.

Item een rente brief van XXX scellingen tsjaers op ANTHONIS BETTEN huys gestaen opt Ginnekenseind, van date 1517, 13 Octobris.

Item noch eenen rentebrief van XXX S. tsjaers, op THIELMAN CORSTEN weduwe huys, van date 1525.

Item vier briefven dooreen gesteken van vier Rijns gulden, thien stuyvers tsjaers FRANS BOENSSEN huys, den lesten van date 18 May 1622.

Item een rentebrief van II pond III stuvers op de huy-singe van ADRIAEN CORNELIS VAN DEN BROECK, van date 3 Maii 1621.

Item een extract auctenticq uit schepenenregister tot Breda in dato 1613, den 4 Januari, van zes Karolusgulden, vijf stuyvers.

Noch zoo comt de voirseide Graususters twee veertelen rogs, daer men voor betaelt dry Karolusgulden 11 stuivers 11 ort op de goeden van JAN WILLEMSE ende meester GIJSBRECHT.

Memorie.

Afschrift op papier. — Doos III, no. 9.

283. 1631, November 27. — Visitatio Beginasii Bredani inchoata die 27 Novembris 1631.

De curato.

D. JOANNES VAN DEN VENNE, vir probus, integritate pietateque spectabilis, agit curatum. Non pollet verbo, sed alios concionatores ut plurimum substituit, qui Beginarum vivendi modum putantur non promovere.

Ad nutum reatricis confitentibus suos defectus improperat. Non hortatur ad saepius communicandum.

In confessione nimis submisce non intelligibilis mussitat.

Rogatus quid suae reverentiae corrigendum mutandumve videretur, respondit se meditari discessum, frustra fieri regulam, quae non servatur.

Rogatus in quibus peccetur, quove modo transgressio precaveri queat, respondit Beginas ad alios deflectere confessarios, se displicere, debere statui, quod soli suo curato confitebuntur.

De rectrice.

MARIA MICHAELIS, Hoochstratana, a triginta annis circiter in Beginasio fuit; dicitur tamen numquam professa.

Rectrix est ab anno 1627.

Audax virago processibus non ob prudentiam sed animositatem unice necessaria, temporalibus dirigendis utilis at spiritualibus vix apta; desideratur enim in hac a communitate major discretio.

Defectus subditarum non tantum queribunda secularibus propalat, sed et plenis buccis coram extraneis verbis nimium contumeliosis minisque non parcens corripit nec semel corripuisse sufficit. Veniam petentes ad mediam horam flectentes suffert intemperanter objurgans, unde plus destruere putatur quam edificare. Comperta loquor: post computum enim nuperum congregatis omnibus Beginis, cum plurimae tergiversarentur pro domuncula septuaginta florenos numerare propter rationes inferius dicendas tam enormiter excandescebat, adjuncta nihilominus a Reverendo Domino decano christianitatis a se procul dubio subordinato et minante, quod arreptas per brachium extra portam

protruderet, si quae contradicerent, ut me ipsum puderet propter saeculares, adolescentem notarium et receptorem tunc praesentes. Et quidem ferre noluit in hac visitatione singulare examen, ita ut coactus fuerim nonnullas in ecclesia mea paulatim audire, scilicet pro suo libitu regulam formandam voluit et suggererat, qualiter in congregatione nomine reverendissimi rixarer, quasi vero fuisset reverendissimi haec intentio.

Huic malo ut occurratur reatricem singulis tribus annis mutandam postularunt aliquae, suis passionibus nonnihil suffragantibus, utpote quanam substituenda foret, interrogatae cum seipsas protrudere non auderent, tandem nullam tempori magis et difficultatibus idoneam fassae sunt.

Dictis posterioribus assentior, ex alia Beginasio devota et discreta, quae pietati praesit, adjungenda foret, nisi discordia cum praesenti prospiceretur. Quapropter meo iudicio temperandum cum limitatione potestatis ut scilicet non habeat reatrix auctoritatem ejiciendi aliquam sive previo reverendissimi vel provisorum consensu. Item in notabilibus corrigendis delictis prius communicet cum duabus aliis, singulis annis a reverendissimo nominandis; denique in quotidianis corripiendis fraternae correptionis metam non excedat.

De reliquis Beginis, decem numero.

Supersunt duae a tempore ante reductionem, sed professae secreto anno 1628.

1. ANNA CORNELII, Uylecostana Baerlensis, dextra impotens; in habitu fuit a 16 circiter annis.

2. MARIA JOANNIS, Chamensis, fuit in habitua quindecim annis.

Post urbis reductionem accessit;

3. MARGARETHA VAN GEEL, Hoochstratana et ibidem sedecim annorum beginia, non renovata professione venit Bredam anno 1626; praeest cantui.

Assumptae sunt septem :

4. MARIA JOANNIS DE BRUYN, Baerlensis, professa in Meyo anni 1628.

5. JOANNA ABRAHAMI VERMEULEN, Bredana, professa eodem die et anno.

6. ALEYDIS PETRI GIBBOSA, tympanistae Sylveducensis liiia, professa anno 1628.

7. CATHANINA ROEFS, Bredana, professa anno et die cum praecedenti.

8. MARIA HENRICI VAN DER HEYDEN, Bredana, professa anno 1629.

9. JOANNA JOANNIS, Chamensis, soror secundae, professa eodem anno et die cum praecedenti.

10. BARBARA ABRAHAMI VERMEULEN, Bredana, soror quintae, professa in festo S. Michaelis anno 1630.

Restat candidata MARIA altero pede clauda, quam rectrix admittendam nullatenus cupit; urget ipsa cum consanguineis instantissime vitium corporis ante fuisse agnitum adeoque non debuisse ad probationis habitum non admitti et quidem spatio duorum annorum; favent huic 5 et 7, quae reatricem offensam insinuant propter ingestam sororibus sinistram de se suspicionem, de qua sub titulo *de domibus*; suffragatur tamen reatrici 2, cui instruenda cohabitavit, reliquae sunt indifferentes.

De domibus.

Hic primaria omnis causa dissentionis.

Solent usque ad urbis reductionem solvere semel quadraginta florenos, nunc autem praetendit rectrix Reverendissimum quidem dominum ordinasse centum florenos, sed dominum BIESTRAETEN, pro tunc curam gerentem, moderasse ad septuaginta, quae moderatio suspicionem ingerit reverendissimum non ordinasse, sed nec septuaginta florenos dare volunt assumptae: hae, quod domus diu vacuae, adeoque putrefactis lignis, reparari magnis expensis debue-

rint, illae vero, quod ante praetensam ordinationem fuerint assumptae, putantes se tantum quadraginta daturas.

Concordiae studui, sed Aetiopem lavi, partibus ne ad latum unguem a proposito cedentibus, quapropter consultum videtur auctionem pretii statutam differre donec Beginarum numerus completus fuerit et interim quadraginta vel etiam quinquaginta floreni numerentur a praesentibus, non enim posteriori repugnaturas confidi saltem ditiores vel quae domus semper habitatas occupant, quae etenim desertas aliquando habitant, se ultra septuaginta dare contendant, si reparationes in computum deducantur et quidem addixerunt aliquae se septuaginta daturas, si necessariis proborum iudicio reparationibus velit satisfacere rectrix.

Accedit omnium quaerela, quod rectrix pretextu voluntatis reverendissimi domini plures domos, magno Beginasii interesse et domorum — uti praefertur — pejoratione, relinquat inhabitatas, non tantum honestas et modestas matronas conducere volentes, donec Beginarum numerus accrescat, secludendo, sed et habitantes eodem praetextu dimittendo. Cum tamen adhuc aliquae morentur et inter illas quaedam mali nominis et incontinentiae non vulgaris suspecta, cui rectrix tantum tribuit, ut ejus dextra dicatur: huic malo rursus omnes occurrendum putant. Vocatur haec ADRIANA, vidua est, in aedibus reatricis ab aliquot annis accepit suae curae de foris prolem recenter natam adhuc illotam, quam protinus in Hollandiam aeducandam detulit cumque ignorarentur parentes et rectrix aegra decumberet, visa est uni vel alteri mater, licet vel aetas hanc opinionem propellere poterat. Postea haec ipsa gravidata, nemine sciente a quo, dimissa quidem est ex Beginasio, sed ad domunculam vicinam, Beginasio concernentem, unde totis diebus reatricis aedes frequentaret. Ibidem duas proles enutrivit, quarum cum altera defuncta esset, sepulturam curarunt reatricis consanguinei, parentibus non agnitis; rursus habitat in Beginasio habens adhuc penes se unam

ex praedictu filiolum 4 vel 5 annorum, non sine scandalo.

Cubiculum vel domum Beginis aut devotis personis hospitandis servari debere suggesserunt aliquae, quibus accesserunt aliae, addentes ibidem communia Beginasii utensilia custodienda, quibus alias dicitur rector sine registro vel inventario uti.

Rector aedificandam — ut vocat — infirmariam protulit, in qua novitiae tamquam in conventu ad sex annos deberent habitare post professionem, sed merito displicuit: sufficiant anni duo.

Quaedam, forte concepta arctiori vita servanda Beginis, ad claustra transire volentibus, suam domum pro duobus probationis annis objecit.

Quia rector pro suo arbitratu non eodem quotidie tempore vel aperiri vel claudi curat portam, videtur mecum quibusdam aperienda in aestate hora 5, hieme vero hora 6 matutina; claudenda in aestate hora 8, hieme vero 6^a; pessulo obserenda in aestate hora decima, hieme hora octava vespertinis.

Gravior intercidit tumultus, quod aliquae conquererentur sibi per nuntium delatas litteras et aliae pro sequenti die praeparanda solemnitati patrum Capucinatorum ornamenta post clausam portam, rectoricem vero noluisse aperiri januam sed et litteras et reliqua debuisse propelli per rimam inter vestigium et portam adeoque desiderabant tantillis rebus fenestellam in porta, mordicus obstitit rector tam frivolis rationibus et merito crederatur passionibus contra patres Capucinos occupari. Nec acquievit proponenti quatenus cancelluli fierent in aedibus janitricis, qui non tantum in praedictis usui forent sine periculo, sed etiam si contingeret in civitate incendium vel aliud infortunum, non enim potest in Beginasio resciri quid rerum agatur in civitate, nisi aperta cum periculo saepe porta, et quidem ne lumen quod in periculis promovendum est sine periculo extrudi potest.

*Aliqua admittendas cohabitrices sororem vel cognatam
urget, repugnat rectrix.*

De suppellectili.

Eenighe werpen voor, dat niet en behoorde geoorlooff te wesen andere dan blauw lynen gordynen, schouklederen en tafelkleederen te hebben, of sittekussens van ander dan blauw couleur te gebruycken; item egeen spigels te mogen hangen. Maer de meestersse schene hiertegen te seggen, omdat — soo ick naermael verstonden — sy van ander couleur ende stoffe versien is. Oversulx conde wel in conformiteyt van ander begijnhoven geordoneert werden, geen ander voortaan meer te maecken, maer dat, die se hebben, sullen mogen slyten.

De habitu.

Accordeerden seer naer in kleedinghe, te weten swarte tabbaerden te moeten dragen, voor ende achter met ployen, gemeynlijck overrocken genaempt; geen voorschooden, kostelyker dan dobbel, wit ende niet gefronst; geen lichte, maer alleen laeken oft carsayen huyken met swerte stroye hoeyen daerop; item ongesneden schoenen.

Was verschil, of men soude mogen draegen gestickte onderlyven, dwelck die meestersse geensins wilde toestaen, maer wel met nestelingen.

In dit punt is gerezen een merkelyck discoort, omdat een Begijnken — so ick kan merken — uyt belofte eenen Capuciengrauwen onderrock draecht, seggende, dat den regel immers tot noch toe gedoochde, dat de Begijntkens swart of grauwe rocken soudens draegen, ende oock, dat sulx niet en behoorde verboden te worden, midts men daarmede niet bloot uyt oft ter kerken en ginge. Dewelcke ick onder correctie geen ongelijck en kan geven, nochtans is de meestersse daer soo heftich tegen gevallen, dat sy niet te stillen en was, Godt weet waerom, ick en konde geen oorsaeck vinden.

Behoort dan wel alle werelts oft licht couleur ende oock boorden verboden te werden; item dat men niet uytgaen en sal met witte slaeplijfkens oft sonder het begynenhulsel, waerin de meestersse verklaert werde dicwils te misdoen.

Item, dat sy oock in de kerke niet en sullen compareren ten tijde van eenighen dienst, sonder int swart te wesen oft begynenhulsel, ende geensins des Sondaeghs oft heylichdaechs, sonder omdoecken ende tabbaerden.

De tempore exeundi, dormiendi etc.

Quoniam in veteri regula obligenter Beginae omnes horas canonicas audire vel in parochiali vel vicina ecclesia, quamdiu in Beginasio non dicantur, assuevit quaedam ad patres Capucinos satisfaciendi causa se recipere, quod impeditura reatrix saepius aperiri portam non patitur; hinc in puncto de domibus describendae fuerunt horae, meo iuditio, convenientes clausurae, nec foret abs re mulctam imponere serius vesperi domum revertentibus sine expressa venia.

Urgent aliquae non debere permitti, quod foris prandeant, quae illo die communicarunt.

Plurimae quoque rationabiliter urgent, quod diebus dominicis et festivis nulla poterit ambulationis gratia intrare vicinum principis hortum, nomine Valkenberch, cujus habent claves, propter confluum populi. — Astipulatur reatrix.

Obloquantur aliquae duabus aut tribus sororibus, quae lucri gratia coronulas conficientes et elocantes puerorum aut adolescentulorum curant funera, non video magnum fundamentum.

Reatrix vult omnes ire cubitum ante horam decimam, extincta luce propter incendii periculum, cui putabant aliquae satis esse debere, si nullo excitato strepitu, (non) turbarent alias, sed minoris hoc momenti, possent enim postulare veniam, si necesse habuerint, de nocte operari.

De computu.

Generalis hic quaerela, quod ad auditionem computus posterioris nullae vocatae fuerint Beginae; mirantur enim qui fieri possit, quod Beginasium debeat rectrici ad octingentos florenos — quos etiam mutuo dandos non putatur habuisse rectrix — quandoquidem soleat ad mille et amplius abundare.

Duae primariae protestantur, quod praelecta sibi conclusionem solummodo praeter voluntatem sua posita sunt nomina a notario, tamquam fuisset ipsis praesentatus computus, cujus nullum viderint audiverintque articulum.

Ceterae denuo examinari volunt computum, dicentes quod rectrix per hortulanum cotrices fabrosque lignarium et mura-rium in utilitatem propriam facta duxerit in onus beginasii, quod inutilem canem alat, quod vetera ligna magni momenti suo foco dicavit, et nescio quid nugarum.

Fuissent haec praemonenda vel auditoribus post auditum computum judicanda, quando convocatae fuerunt omnes, sed asserunt nullam fuisse ansam propter objurgantes rectricem et decanum tamquam ad correptionem vocatae.

Hic mirabar nihil substantiale tangi nisi a paucis, certe si quid vitii contigerit circa computum, consistit in eo, quod rectrix tantum recipiat solutiones domorum, cetera receptor mr. JOANNES DE BRUYN, ex cujus manibus accepta rursus in suum computum deducit. Hinc fit quod duplex fortasse detur salarium, dico „fortasse” quia quantum menini, receptori non fuit assignatus certus nummus, sed urgente rectrice trecenti floreni sub titulo, quod in processibus fuisset adjutorio etc.

Praeterea rectrix oblationes in ecclesia factas in suum computum refert et ex illis etiam — ni fallor — duodecimum nummum accipit, cum vel gratis expendenda forent aut deberetur, id salarii custodi capellae sive collectrici.

Una quoque investigavit, an quos dederat triginta florenos pro cortinis altaris conficiendis, rectrix in computum de-

duxerit et mercedem inde receperit, quod verum esse existimo.

Meo iudicio computus hac vice transeat, sed deputentur in futura regula duae vel tres seniores ad auditionem, vel ut liberior loquantur, reservet reverendissimus speciales in posterum commissiones: ut autem satisfiat aliquatenus urgentibus reiterationem, posset dici reverendissimum postulasse copiam et maturius revisurum, sic paulatim principalis haec difficultas sepulta quiescet. Rectrix enim tamquam de corona ageretur, provocabat ad decanum christianitatis, quasi honos ipsius tangeretur et insuper protestabatur, quod pecunias expositas a consanguineis mutuo accepisset, maxime autem accedebam dicenti, quod ratione processus excessivae fuerant factae expensae.

De exercitiis spiritualibus.

Promiscue culpabatur defectus spiritualium exercitiorum, et variae varia postulabant. Sola rectrix nullam fecit istorum mentionem, quin cum regula dicat, quod saltem teneantur singulis mensibus communicare, vult intelligi, quasi saepius admittendae non sint praecipue juniores. Nihilominus omnes excepta rectrice singulis septimanis ad minus semel communicant.

Quaedam regulae inserendum putavit, quod junior coram seniore, cui cohabitatur, deberet agnoscere culpam, item postulare veniam ante communionem.

Videantur plura sub sequenti titulo de confessione et precibus.

De confessione et precibus.

Implacabilis discordia, quod rectrix et ejus instinctu — ut apparet — curatus totis viribus contendat, non licere uti confessariis extraneis, sed proprio tantum curato. Quibus uno ore sese omnes opponunt inter reliquas, quae se Beginasium potius deserturas procacius obtrudunt, dicentes

quod unicus tantum sit curatus, cum in aliis Beginasiis plures sint confessarii, ad quos licet deflectere, si simultas aliqua vel majoris erga adversariam favoris subsit opinio, quod praesens curatus pro nutu rectricis poenitentes objurgat, imo publicas imponat poenitentias, indirecte sigillo confessionis contrarias. Qua propter non erraret toto coelo, qui crederet ab aliis confessariis informari, et quidem contigit, quod primarii ordinis super hac re mecum agentes aperte dixerint non posse inhiberi ne pro libitu ad alios confessarios deflectant tum quia indiscreta rectrix tempore et loco concedit hanc facultatem rogantibus tum quod ingerat proprio confessario aliquid sinistrae opinionis si debeat ab ipso postulari alius. Opponenti, quid in claustris, responderint, quod voto se claustrales obstrinxerint non Beginae; replicanti, quod Beginae obedientiam voverint saltem pro tempore, quo sunt in Beginasio, respondent quidem vovere et vovisse obedientiam, sed in conformitatem regulae, unde si patribus Societatis etiam professis imponeretur onus servandi chorum, non tenerentur obedire adeoque tali casu posse gravari regulam respectu futurarum, non autem earum qui de facto sunt.

Salvo ergo meliori iudicio, quia non conveniunt diebus Dominicis et festivis praetextu confessionis discursiones, posset inhiberi ne saltem talibus diebus ad alios confessarios deflectant, sed domi remaneant, sed quia per hoc nec rectrici satisfiet nec Beginis, objicientibus, quod tantum unicum fiat sacrum adeoque merito frequentari alias ecclesias.

Possent denominari aliquot confessarii, puta superiores ordinum tantum, quos accedere liberum esset aliis diebus quam festivis, et pro officio ecclesiastico posset statui quod dictis diebus dominicis et festivis legentur saltem horae B. Virginis statutis temporibus, et paulatim conarentur praesertim in festivitibus B. Virginis cantare dictas horas; pro indulgentiis vero, quae alibi lucrandae occurrent, assiquari poterunt horae pomeridianae, quando nullum legetur in propria ecclesia officium.

Et quidem quia vix inculpalibitur praecipue a simul habitantibus observari potest quod regula antiqua exigit, scilicet singulas Beginas debere recitare quindecim Pater et Ave, antequam loquantur, videtur id abrogandum et ejus loco imponendae certae preces in ecclesia confluentibus omnibus recitandae hores quibus aperienda porta juxta praedicta.

Quo autem concilietur proprii curati autoritas et Beginae cogantur indirecte sine tamen conscientiae violentia eidem confiteri, non videtur abs re, si statuatur quod solus curatus poterit remittere poenas pecuniarias propter transgressionem regulae imponendas, quinimo, quod duplicabatur mulcta, si alios confessarios etiam concessos interpellaverint, ut pro remittenda poena intercedant.

Habet antiqua regula, quod Beginae debeant quotidie legere officium b. Mariae, aut ubi hoc moris non est, bis septem psalmos pro benefactoribus; subsumit rectrix in Beginasio Bredano non est moris legere officium beate Virginis, ergo omnes obligantur ad septem psalmos, quin et pertinacius opinatur officium B. V. recitatum non cedere in spirituale levamen benefactorum.

Plurimae urgent recitationem officii in conformitatem aliorum Beginasiorum, quibus accedo; suspicor tamen aliquas non impolluta mente id sollicitare ex eo quod dicant rectricem pro septem psalmis dimicare, quia memoria tenet et inter ollos mussitet. Possent interim tolerari, quae hactenus assuetae sunt septem psalmos recitare.

Pro iis, quae legere nesciunt posset, ordinari rosarium vel aliquot Pater et Ave loco praedicti officii.

De anniversariis et panibus distribuendis.

Plurima fundata sunt anniversaria, quibus ob tenuitatem fundationum procul dubio satisfieri non potest, nisi auctoritate Reverendissimi reducantur, quinimo non extant certi redditus ad haec deputati, quapropter Beginae, quae se

conscientiis non satisfacere dictitant, non absurde opinantur communia beginasii media ex his conflata. Constat etenim quad pro sedecim florenis aliquando soleant fundare anniversarium, et item septem psalmos, unde singulae Beginae participarent panem medii stuferi; atqui credibile est, quod in paratis pecuniis fuerit satisfactum, quibus non est acquisitus redditus aut census.

Meo iudicio saltem singulis trimestribus deberet solenne fieri anniversarium pro omnibus benefactoribus et beginae obligarenter omnes interesse et legere septem psalmos, habiturae panem unius ant duorem stuferorum.

Posset etiam dari taxa pro futuris anniversariis, et similiter pro fundandis panibus, si fortasse per haec plenari non viderentur satisfieri, certe residuum posset impendi cantricibus; debent enim inveniri media, quibus cantus introduci et sustentari queat.

De Regula.

Rarius praelegitur regula; conveniret quater in anno praelegi, illis diebus quibus anniversaria, uti praefertur, celebrabuntur.

Objiciunt Beginae, quod ante professionem non fuerint admissae, ne quidem annis probationis, ad auditionem regulae, quapropter multorum ignorantiam praetexunt. Rectrix autem in congregatione ad audiendam regulam multa dicenda credit, quibus interesse non habeant novitiae, quae quidem post lectam regulam dimitti possent, verum quia nec in aliis Beginasiis novitias admitti intelligo, videtur ordinandum, quod rectrix vel alia ejus nomine privatim saltem debeat novitiis ante professionem praelegere regulam vel tradere examinandam.

Antiqua regula multas transgressoribus imponit, quas rectrix abrogandas voluit decepta quia crederet illas sibi laedere.

Meo iudicio pecuniariae aliquot assium aut pro gravitate

transgressionis etiam florenorum imponendae sunt nec ab alio quam curato remittendae juxta praedicta.

Haec sunt, Reverendissime Domine quae discutienda et pro formanda convenienti regula consideranda sunt, in quibus, si quid desit, ex probis aliorum beginasiorum moribus, regulis et consuetudinibus suppleri debet.

Bredae hac 8 Januarii anni 1632.

Afschrift op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 12.

284. 1632, October 29. — Verlof aan het Begijnhof om de proceskosten te ontvangen van de Capucijnen.

PHILIPS by der gratiën Godts, coninck van Castilliën enz., den iersten van de deurwaerders oft boden van onzen Raede geordonneert in Brabant hierop versocht saluyt. Wy ontbieden U ende indyen desnoot wy committeren by desen, dat soo verre u blijcke bij akte van sekere onse daertoe gecommitteerde, dat die costen gedaen, gehadt ende geleden by ende van wegen joffrou MARIA MICHELSEN, meestersse van den Begeynhove binnen der stadt van Breda, in sekere saecke of proces, dwelck sy in dyer qualiteyt heeft moeten sustineeren als rescribente tegens Sr JEAN DE LA CROIX als geestelick vader van de eerwaerde paters Capucienen binnen derselver stadt suppliant, ende in welcke costen dieselve suppliant by vonnisse van den voorscreven raede in date den XIIIe December 1630 is gecondemneert geweest, getaxeert ter somme van hondert negen en twintich Carolusgulden, seven stuyvers, eenen halven, enz. gevorderd mogen worden.

Gegeven in onzer stadt van Brussele, den negen en twintichsten Octobris XVIe ende tweeëndertich.

By den Coninck
in sijn Raede

J. VAN DEN PERRE.

Origineel op perkament, waaraan met enkelen perka-

menten staart nog hangt een stuk van het groote zegel in roode was.

Hieraan is vastgemaakt een akte op perkament van denzelfden datum, waarbij door FERDINAND DE BOISCHOT, cancellier van Brabant, die kosten worden vastgesteld.

— Doos III, no. 10.

285. 1635, Februari 17. — Overeenkomst der meesteres met ADRIAAN VAN BRAKEL, als pastoor van het Begijnhof.

Op heden desen 17 February 1635 soo sijn in mijn onderschreven tegenwoordicheyt veraccordeert mijnheer ADRIAEN VAN BRAKEL, priester ende capellaen van onse Lieve Vrouwe kerck, ende jouffrou MARIA MICHIELSEN, meestersse des Begijnhoofs van Breda, in der vueghe naervolghende, te weten, dat den voorseide heere ADRIANE soude aanveerden op het goet behaeghen van sijn overste, de heeren van het vicariaet, de cure ofte pastorye des Baghijnhoofs van Breda, op den last van dagelijks op sijn gesette van de misse te doen, dry ter weken alleen met intentie, Sondaechs ende tsheylich daechs te moeten preken op de gewoonlijke ure, Saeterdaechs ende Donderdaechs de Begijnkens bichte te hooren ende voorts te doen alles wat eenen goede pastoor schuldich is te doen; waarteghen soe heeft de voerseide jouffrou als meestersse des hoofs belooft jaerlijcks te besorghen dry hondert gulden tsjaers, te betaelen alle vierendeel jaers naer rate ende een woninghe omtrent het hoof ende te besorghen voer dierste een pasporte op haere costen, de vervallen ende accidaelen, die de voerseide heere van de Begijnken sullen vergunt worden. Aldus gedaen daghe ende jaere als booven.

ADRIAEN VAN BRAKEL, MAYCKEN MECHGILSEN.

Ende my present

ZEGERUS VAN HONTSUM.

Poenitencier.

Origineel op papier. — Doos III, no. 12.

286. 1637, November 5. — FREDERIK HENDRIK neemt het Begijnhof onder zijne bijzondere bescherming.

FREDERICK HENDRICK, by der gratiën Godts, prince van Orange, grave van Nassouw enz., allen gouverneurs, colonnellen, ritmeesters, capitaynen, officieren, gemeene crijs-luyden te voedt ende te paerde, ende alle andere onder onse gehoorsaemheyte wesende, salut. Doen te weten, dat wy om sekere consideratiën ons daertoe moverende genomen hebben ende nemen mits desen in onse besondere bescherminge, protectie ende sauvegarde de meesteresse ende alle dandere gemeyne Bagynen van den Bagijnhove binnen onse stadt Breda met haer dienaers, meysens, arbeyders ende andere inwoonders vant voorscreven Bagijnhoff, soo wel geestelicke als weereltlicke, egeene uytgesondert, mitgaders alle hunne huysingen, kercken, hoven, landen, pachten, vruchten, beesten, meublen ende alle andere roerende ende onroerende goederen, egeene uytgesondert, soo buyten als binnen de voorseide stadt gelegen, ordonnerende ende bevelende daaromme allen ende eenen iegelick, als boven, wel expresselick niemant van de voorseide religieusen inwoonders ofte dienaers vant voorseide Bagijnhoff aen lijff ofte goederen niet te molesteren, hinderen oft beschadigen, op pene van in onse ongenade te vervallen, ende anderen ten exempel gestraft te werden, maer ter contrariën heur vry ende vranck te laeten woonen, heur landen ende andere goederen te laeten gebruycken, de vruchten derselver ende d'effect deser onser sauvegarde rustelick ende volcomentlick te doen ende laten genieten, ende mits thoonende copye autentijcque dezer, willen wy deselve van sulcker weerden te sijn, als dese onse principale. Gedaen binnen onse stadt van Breda desen 5 November 1637.

Ende was onderteeckent F. H. D'ORANGE.

Onder op de plijcque stont: ter ordonnantie van syne Hoocheit, ende was onderteeckent L. BUYSERO.

In mergine stont het cachet van syn Hoocheit gedrukt in rooden wasse met een papieren ruyte overdect.

Copie op papier. — Doos III, no. 13.

287. 1637, November 5. — Verzoekschrift van de Begijnen aan FREDERIK HENDRIK met diens antwoord.

Aen syne Doorl. Hoocheyt.

Vertoonen met oetmoedige reverentie die meestersse ende alle d'andere gemeyne Bagynen van den Bagijnhove, staende in de Caterstraet binnen dezer stadt Breda, hoe dat syne Hoocheyt gelieft heeft int tractaet vant tegenwoordich victorieus overgaen desselfs stadt Breda haer supplianten opt voorseide hof te continueren ende dat zijns voorgemelte hoocheyts voersaet l.m., graeff HENDRIK DE NASSAU mits tvercleenen van hen supplianten met d'erve die van hunnen hof tot gerieff ende commoditeyt vant casteel geappliceert wiert henne cleyne erve te vrye dispositie ende eeuwige possessie gejoint ende geoctroyeert heeft volgens d'extract hier annex, soo versuecken de arme supplianten opt alderoitmoedichste, dat syne voorgenoemde Hoocheyt goedertierige geliefte zy den supplianten te consenteeren voor alle geweld, fallye ende aultrage, zoo van de millitie als andere moetwillige tvoorseide hen Bagijnhoff met het capelleken te mogen sluyten om alsoo benefens sauvegarde als die van d'Nonne-clooster des te beter in ruste ende stillicheyte daer op te connen blijven wonen. Dwelck doende etc.

In margine stont geappostilleerd:

Syne Hoocheyt, geleth hebbende op den innehouden deser, consenteert hiermede uyt sonderlinge gratie, dat de supplianten het Bagijnhoff ende capelle in desen vermelt sullen mogen geslooten houden, sonder dat iemant, insonderheyt soldaten, haer daerover sal mogen molesteren

nochte hen vervorderen binnen tvoornoemde Bagijnhoff te comen dan met der supplianten believen, ten waere met ordre ende last van de magistraet ofte commandeur der stadt Breda, die het t'allen tyden vrij sal staen daerinne te comen ende tselve te visiteren ende doen visiteren, soo wanneer sy sulcx goet ende noodich sullen vinden, ende dit alles by provisie ende tot naeder ordre.

Actum binnen onse stadt van Breda den vijffden November 1637, *ende was geteeckent*: F. H. DE NASSAU.

Gecollationeerde copie. — Doos III, no. 14.

288. 1641, Juli 18. — Verzoekschrift aan het stedelijk bestuur om vermindering van belasting.

Verthoont in alder oytmoet de meestersse van den Bagijnhove alhier, hoe dat den ontfanger van den hondertsen penninck van yder huysken op den Bagijnhove (waervan veele nyet en worden bewoont maer anderssins gebruyckt) is eyssende twee gulden, des onder correctie nyet en can oft en behoort te geschieden ende voor de Bagijnkens te seer swaer soude sijn, die genoch te doen hebben om eerlijck aen den cost te comen, maer en is ende wort gehouden voor één huishoudinge, gelijk oock altijt by voorgaenden Statentijt is geschiet, ende vervolgens is denselven Bagijnhove in denselven tijt altoos tsamen voor den hondertsen penninck geset ende alsoo betaelt op achtien gulden ende nyet meer, gelijk seker ende notoir is, ende by de registers daarvan can werden gesien ende oock blijktt by twee quitantiën van den gewesene ontfanger EYCKMANS van de jaeren 1621, 1622 en 1623 hier annex; hetwelck geconsidereert, soo neemt de supliante haere toevlucht tot UEd. deselve seer oytmoedelijck versoeckende ende biddende om appostille in margine deses daerby verstaen wort, dat den geheelen Bagijnhove sal gestaen, midts gevende 18 gulden tsjaers voor den hondersten

penning, gelijk in voorgaenden Statentijt, dwelck sal wesen in conformiteyt van den 2^e article vant accoort van sijn hoocheyt int overgaen deser stadt gemaect, daerby expresselijck wordt geseght, dat den Bagijnhove in dese stadt gehouden soude worden in sulcker manieren, als het geweest is voor den jaere 1625, des vertrouwt wordt UEd. sullen maintineren ende nyet in prejuditie van dyen de voorseide nieuwicheyt ende gepretendeerden last tot verdriet van de arme Bagijntkens toelaten, versoeckende ende biddende derhalven andermael seer oytmoedelijck als boven. Dwelck doende enz.

In margine: Is gemodereert op vijf en twintich gulden voor den binnenhove. Actum in collegio 18 Juli 1641.

A. HAVERMANS.

Afschrift op papier. — Doos III, no. 15.

289. 1649, Januari 3. — De kapel van het Begijnhof wordt in gebruik gegeven aan de Waalsche kerk.

Appostille op seker requeste by de meesteressen ende d'andere gemeyne Bagynen van den Bagijnhove der stadt Breda, aen syne Hoocheit hoogh loffelicker memorie gepresenteert in date den 3 Januari 1649.

Syne Hoocheit verstaet alsnoch, dat de supplianten sullen blyven genieten, al hetgene hun toegestaan ende vergunt is soo by de capitulatie der stadt Breda in date 7 October 1637, als by de naerdere acte sauvegarde van syne Hoocheit ho. loff. memorie, beyde in date 5 November 1637, uytgesondert haere cappelle ofte kercke, waarvan syne Hoocheit het gebruyck heeft vergunt aen die van de Walsche gemeente tot Breda by acte van 19 November 1648. Ordonnerende ende bevelende dienvolgende nochmael synen drossaet ende rentmeester tot Breda omme de voornoemde cappelle van het Bagijnhoff aff te sluyten ende de deure te stoppen ende voorts daerin geen deure ofte uytganck vry ende apart op de strate te maecken, ende dit alles by

provisie ende naerder ordere. Gedaen in 's Gravenhage desen 3 Januari 1649.

Ende was onderteekent: W. pr. d'ORANGE.

Leeger stont: ter ordonnantie van syn Hoocheit, gecontrasigneert L. BUYERO.

Afschrift op papier. — Doos III, no. 16.

290. 1650. — Verzoekschrift over eene schilderij van het Begijnhof.

Aen sijn Hoochweerdicheyt.

In aller ootmoet met reverentie geeft te kennen MARGARETA VAN GEEL, Begijntjen opt Begijnhoff in de stadt Breda, hoe dat den ed. heere drossaert aldaer door ordre van haer Hoog Mogende de Staten-Generael alomme in de baronnie van Breda in den jaeren 1649 de kercken van hunne catholijcken ornamenten heeft doen ontluysteren, gelijk alle de werelt kennelijck is, sooverre dat de kercke op den Begijnhove tot Breda oock afgenomen is, in welcke kercke oock is geweest een schilderye van d'offerhande van de Dry Coninghen, welcke schilderye by de verthoondersse in goede bewaringe genomen is; t'is sulx, dat syne Ed. den drossart verstaen hebbende van deselve schilderye de verthoondersse daernaer gevraegt ende aengedient heeft, dat sy de voorseide schilderye ten huysse van syne E. soude stieren om by hem bewaert te worden, ende want dese maninge de verthoondersse dacht te wesen een saecke van groote schade ende gevolge, daerdoor by weygeringe of niet leveringhe van de schilderye den goddelijcken dienst ende de ruste op den Begijnhove benomen, daermede oock niet weynich de picquanterye soude genoyt connen werden, is te rade geworden pater JEGERS ende de Bagijntjens van den Begijnhove tot Breda te convoceren ende de voorseide swaricheyt te notificeren, gelijk sy verthoondersse gedaen heeft. Daerop de resolutie eenpaarlijck is gegaen, dat de schilderye syne Ed. den dross-

saert behandicht soude werden tot gemeenen beste, ende opdat d'obligatie ende genegentheyt van syne ed. den drossaert te meer soude groeien door het langer versoecken van de schilderye, heeft de verthoondersse de voorseide schilderye by haer noch gehouden tot bequame gelegentheyt om deselve syne E. te doen behandigen, soo ist gebeurt, dat verscheyden dreygementen van stoorringhe gedaen sijnde, syne ed. den drossaert met den schouteth in 's Gravenhage sijn gecomen op eenen Sondagh naer mid-dagh om loffstoorringhe te doen, daerover den pater ende t'volck hen versteken hebbende, is syne E. gecomen in de bidplaetse, ende daer niemant vindende, vertrocken met de verthoondersse om van het Begijnhoff te gaen, heeft alsdoen zelfs haer verthoondersse serieuselijck voor-gehouden van de schilderye, die welcke schilderye daer-naer met gemeene kennisse als voren is geleverd ten huysse van syne Ed. den drossaert enz.

Origineel op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 16.

291. 1657, Maart 7. — Bevel om de achterstallige renten aan het Begijnhof te betalen.

D'eerste presiderende ende andere raden van Brabant den eersten deurwaerder ofte bode, salut. Wy hebben ontfangen de supplicatie van JOHAN VAN NEDERVEEN als gecommiteerde tot den ontfanck wegens den Bagijnhove der stadt Breda, inhoudende, hoe dat hij suppliant bevindt op de manualen ende rekeningen van den selve Bagijnhove eenige chijskens, geltrentkens als corentrentkens geheven wordende in de stadt ende baronnie van Breda voorseit, waarvan sommige debiteuren verscheyde jaeren ten achteren sijn ende seer nalatich blyven deselve naer behooren te voldoen, soo keerde hy suppliant hem aen ons. Waeromme soo ist, dat wy desen aengesien U ontbieden ende bevelen by dezen, dat gij ten versoecke der voorseide supplianten

doet expres geboth ende bevel allen dengeenen, die den voorseide supplianten schuldich sijn eenige chijsen enz. deze van stonden aen te betalen.

Gegeven in 's Gravenhage onder den segel van de voorseide rade hieraen doen hangen den sevenden Meert XVIe seven en vijftich.

Bij de voorseide eerste presideerende ende andere raden,

CORN. GILLIS.

Aan enkelen perkamenten staart een brok van het segel in roode was. — Doos III, no. 17.

292. 1673, Juni 1. — Klachten door de meesteres aan den Bisschop van Antwerpen.

Doorluchtichste heere ende eerweerdichste vader in den Heere.

De missive, aen my door commande van U doorluchtichste hoogweerdicheyt door den heer cappellaen STERREBEECK toegesonden, is my wel behandicht, denwelcken gecommuniceert aen onsen pastoor creech tot antwoorde, dat hij in alles volgens sijne verbintenis seer geerne wilde involgen de begeerte van U hoochweerdicheyt aengaende de verhuysinghe uyt ons Begijnhof, nochtans soo ist, dat ick de vrymoedicheyt gebruycke met goeden oorlof van U doorluchtichste hoogw. int cort van de inconvenienten, die doort woonen van onsen pastoor opt Begijnhof soudenn connen ontstaen, in den brief van den heer cappellaen naer waerheyt ende consiensie te informeren, soo ist dan, dat, soo Ue doorl. hoogw. ten vollen bekent is, den eerw. pater JEGHERS den tijt van 11 jaren, oock dienende de gemeente van de stadt, het huys op ons hof, sonder het minste inconvenient in den brief van den heer cappellaen begrepen, heeft bewoont ten tyde van een sterck garnisoen, sonder dat wy int minste door de soldaten zijn overlasticht. Daerenboven, hoe dat ten tijde van persecutie, die den goeden Godt verhoede, de wooninge van onsen pas-

toor gans nootsakelijck is, want gemerckt alsdan de pristers hier alomme gestoort worden ende swaarlijk vervolcht worden: dat nochtans by schriftelijcke vergunninghe van den heere prins VAN ORAINGE ons gepermitteert is onsen geestelijcken dienaer, soo hy die noemt, sonder eenige tegenseggen van iemant op ons hof te mogen logeren, sonder het minste perijckel van stoorenghe. Hier comt noch by, dat sijn incommen en gagie wegens het hof cleyn wesende, door de pastoreele wooninghe merckelijck wordt verbeterd ende gebenefiet. De clachten, die Ue doorl. hoogw. van de opsprake der gereformeerde sijn aangedient, en weten wy noch de borgerye te spreken, maer meyne, dat deselve sijn voorgesteld door den heer pastoor VAN NEDERVEN, wiens suster, een gans gepassiet begijntjen ende ten hooghsten tegen den pastoor verbittert, een deel van het huys van de pastorye geerne soude inhueren. Daerenboven sal Ue doorl. hoogw. gelieven te weten, dat omtrent ons Begijnhof geene wooninghe en sijn te become, midts dat den tijt van verhuysinge een maent overstier is ende te hoogh van prijs, gelijk het huys van menheer LOYMANS saligher, dat verhuert wordt 220 guldens, behalven de lasten, en weynich sijnder ofte worden bewoont by de eygenaers, welke kosten den man als moete twee cappelaenen onderhouden niet uyt noot maer ten oorsaecken van de gemeyne ruste in desen benouden tijt, als wanneer de borgerye gans veraermt en gans uytgeput wordt, niet en soude connen onderstaen; behalven alle het voorgaende comt noch in consideratie, dat als onsen pastoor in de stadt woont, sal beneffens andere treffelycke borgerye belast worden met houden van soldaten, van welke overlastinghe hy op ons hof woonende heel bevrijt soude wesen. Staet al noch te bemerken, dat voor menheer JEGERS tyde noch twee pastoors op het hof menige jaren gewoont hebben sonder eenighe inconvenienten oft overlast.

Welcke consideratiën wy ootmoedelijck bidden, dat Ue doorl. hoogw. wilt insien, want van alle inconvenienten, die aen Ue hoogw. voorgewent sijn, hier geensins plaetse en grijpen, maer en sijn alleenlijck voor eenige gepasside en partydege menschen verdicht ende versiert, soo niet alleenlijck wij, maer de gansche gemeente van borgerye mondelinghe aen Ue hooghw. soude connen doen blijcken. Eyndelijck soo ist, dat wy hope op de vaderlijcke sorghe, die wy weten, dat Ue doorl. hoogw. voor ons draecht ende derhalven sal believe toe te laten, dat onsen heer pastoor ten minste tot goede gelegentheyt alhier mach verblyven, want het is seker, dat met groote opspraeck sal geschieden soo wel van de gepasside catolicken als van de gereformeerde ende veel meer ongevallen sullen onstaen, als er noch oyt geweest hebben enz.

Doorluchtichste hoogw.

Uwe ootmoedighe ende altijt verplicht dienerssen

MAGDALENA VAN SPRANGH,

meestersse,

MARIE VERWYMERS,

gewesene meesters.

Breda den 1 Juni 1673.

Origineel op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 17.

293. 1674, Maart 14. — Klachten door het Kerkbestuur over pastoor NICOLAAS VAN MILST.

Mijn heere. — Dat voor desen soo by d'heere LOYMANS als by d'heere VOSBEECK de gemeente in de stadt ende het Begijnhof alhier tsamen sijn bedient geweest ende nu onlanx op de voorstellinghe ende ten keuse van de Begijnkens ten overstaen van den seereerwaarden heere aertsprister DE WEEZE separatie is geschiedt van d'een ende d'andere plaetse, sijnde de gemeente van de stadt bevolen

aen d'heer VAN HERCK int besonder ende het Begijnhof aen d'heer MILST oock in het particulier, sonder dat d'een tot des anders onderhoorige schaepen eenich gesach soude hebben ofte exerceren, is aen UE. kennelijk ende sal noch in versche memorie wesen, waermede oock de saecke alhier ten dyen regarde is geweest in goede ruste ende stilte, maer nu doet haer op eene occasie van onlust ende onrust, als wanneer den voornoemden heer MILST voorgaet becomen te hebben de macht om op te richten het aertsbroederschap van de H. Dryvuldicheydt, ende dat op het Begijnhoff alleen, ende dat die van de stadt soeckende daerinne geschreven te werden ende te verdienen de aflaten daarvan dependerende, sulcx op het Begijnhoff soude moeten geschieden, waerdoor wy tegemoet sien veele prejuditiable inconveniënten soo voor de heeren pristers in de stadt als voor de beurse, die tot onderhoudt van alles, wat tot bevoordering van den catholicquen dienst vereyscht is, vergaderd wordt, als sullende daerdoor de borgers uytte stadt ende uyt haere ordinaire vergaederplaetsen gelockt ofte getrocken worden tot het Begijnhoff. Wy betrachten, dat diergelijcke ongelegentheydt mach voorkomen werden, en laeten ons beduncken, dat sulcx seer gevoeghelijck sal connen geschieden, by aldien de saecke op soodanige maniere gestelt werde, dat den voorn. heer MILST tselve broederschap sal oprichten binnen het Begijnhoff privativelijck voor de Begijntkens aldaer ende heer VAN HERCK binnen de stadt voor de gemeynte oock privativelijck. Ende wij verstaen, dat tselve alsoo in de catholijcque steden in Brabandt, daer parochiën van de stadt ende tsaemen Begijnhove sijn, gepractiseert ende geobserveert wordt, tot welcken eynde hy heer VAN HERCK albereyds ook de macht ende privilegie om tselve broederschap alsoo in de stadt op te richten vercregen heeft van den eerw. heer pastoor van Sint Jacobskercke aldaer, welcken heer pastoor aen den gemelten heer VAN HERCK oock

verclaert heeft, dat hy maer met die intentie ende meeninge de macht aen d'heer MILST om het voornoemde broederschap aldaer op te richten gegeven hadden voor het Begijnhoff met seclusie van de gemeente van de stad enz.

UE. oytmoedige dienaers

J. MONTENS, medicine doctor.

J. WILS,

P. VAN BEECK,

H. GOBBINCX, 1674.

JOH. BEENS, 1674.

Breda 14 Meert 1674.

Origineel op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 19.

294. 1706, September 17. — ARNOLDUS JOZEF VAN DER LOCHT wordt aangesteld tot pastoor van het Begijnhof.

Fr. REGINALDUS Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Antverpiensis etc. dilecto nobis in Christo reverendo domino ARNOLDO JOSEPHO VAN DER LOCHT, nostrae diocesis presbytero, salutem in Domino. Vacante impraesentiarum deservitura curae Beguinassii civitatis Bredanae nostrae diocesis per obitum reverendi domini NICOLAI VAN MILST, presbyteri, novissimi ejusdem deservitoris, nos de sufficientia tua in Domino confisi dictam deservituram tibi committendam esse duximus, prout committimus per praesentes etc; praesentibus ad triennium dumtaxat duraturis.

Datum Antverpiae in aula nostra episcopali hac 16^{bris} 1706.

fr. REGINALDUS episcopus Antv.

De mandata Ill^{mi} ac Rev^{mi} episcopi praefata

J. DEURELINCKX, Secret.

Origineel op papier, met ingedrukt zegel. — Pastorieel archief: Portefeuille I, no. 20.

295. 1749, April 12. — Verkoop eener rente op het huis de Zeven Sterren, staande op het Ginnekens einde te Breda.

Wy ANTHONY GEURTS ende doctor PIETER SNELLEN, schepenen in Breda, oirconden dat voor ons quam den wel-edelgeboore heer ALEXIUS DUPUY, luytenant van de marschalk van Vranckrijk, heer van Moraval en Saint Hataillié, collonel en commandant van het tweede battalion in het regiment van BONAAC, in qualiteit als last hebbende van de weledelgeborene vrouwe BEATRICE MARTINA DE WANNE-MAEKER, douairiere van wylen den heer JOHAN DE MAN, in sijn leven eerste secretaris van Antwerpen, tegenwoordige haer bevindende in Vranckrijk, welke vrouwe constituante erfgenaem is van haer doghter juffrou HONORICA FRANCOISA DE BEER, door haer in huwelijk verweckt by haer overledene man d'heer GILLIS JOSEPHUS DE BEER, die voor de helft erfgenaem was van de naergelaeten goederen van vrouwe CATARINA DE BEER, eerstmael weduwe van wylen jonker JACQUES DE DONGELBERGEN ende daernaer huysvrouw van d'heer LOUIS DE BAJOLE, ingevolge het testament gepasseert voor den notaris JACOB RIJCKEVORSSSEL alhier in dato 30 Meert 1699 en het ander testament, waerby de voornoemde vrouwe erfgenaem is van haere dochter, gepasseert voor den notaris JACQUES BOEYE 19 September 1728, ende lyde verkoght te hebben aen Sr.EDUARDUS VAN WOENSEL, borger alhier, eene rente van vijff en twintich stuyvers op eene huysinge, gelegen op de oostsyde van het Ginnekens eynde genaemt de Seven Sterre, enz.

Int jaer ons Heeren XVII^c negen en veertigh, XII dagen in Aprille.

Origineel op perkament, waaraan nog hangen stukken der twee zegels in groene was. — Doos III, no. 29.

296. 1754. — CORNELIS BLOCK is gekozen tot pastoor.

Aen syne doorluchtigste, hoogweerdigheyd, de heer

DOMINICUS DE GENTIS, biscop van Antwerpen, raad van Staat van Haere Majesteyt etc.

Verthoonen met alle eerbiedigheyt en onderdanigheid den provisor, meesterssen, ende twee ouderlinghen van het Beggijnhoff van Breda, dat met den doot van den seer eerw. heer ARNOLDUS VAN DER LOCHT is comen te vaceren de pastorye van het gemeld Beggijnhoff, welckers keus van ouds is aan de regeerders ende regeerderssen van het voornoemt Beggijnhoff, dewelcke, in haere ondergeteekende qualiteiten, niet anders voor oogen hebbende als de eere van Godt en het welzijn van de gemeynte der Beggijntjens, hebben met alle voisen tot hunnen herder gekosen den seereerw. heer CORNELIUS BLOCK, denwelcke de verthoonders mits desen presenteren aan syne doorluchtigste hoogweerdigheyd.

Oodmoedelijck biddende, dat hy gelieve gedient te wesen aan den voorbeschreven heer BLOCK, dese pastorye te confereren en de noodige patenten te accorderen.

Welck doende etc.

J. F. DE BRUYN, provisor.

MARIA VAN RYMENAM, meesteres, Sr. MEGLINA STAES, Sr. ANNA KRYNEN.

Origineel op papier. — Pastoreel archief: Portefeuille I, no. 32.

297. 1795, October 13. — Het Begijnhof verkrijgt een achttal renten te Breda.

Voor M. B. LANGLOIS en P. J. DE HAAN, commissarissen der provisioneele municipaliteit in Breda, compareerde BERNARDUS HENRICUS VAN BERGEN, thans provisioneele secretaris deser stadt, last hebbende van de burgers JOHANNES JOSEPHUS VAN VELDRIEL, negotiant in 's Hertogenbosch, als in huwelijk hebbende juffrouw ISABELLA MARIA PRINCE, JACOBA PRINCE, meerderjarige ongehuwde dogter en THOMAS

LAMBERTUS DE LEEUW, denwelke verklaarde wettelijk te cedeeren aen den eerwaarden pastor BERNARDUS VAN BERGEN en ten behoeve van het Bagijne Hoff alhier *een achttal renten*, dezelve aengekomen by den testament van 21 Mei 1792 van vrouw FRANÇOISE VAN AARDRIJCK, weduwe wylen den heere MARTINUS BIESENBOECK, in leven capitein ten dienste deser landen, en welke voornoemde vrouwe F. VAN AARDRIJCK is geweest erffgenaem van haren broeder LODOWIKES VAN AARDRIJCK. Actum anno XVII^c vijff en negentig XIII dagen in October.

Origineel op perkament. — Doos III, no. 33.

298. 1798, Juni 19. — Nieuwe voorschriften voor de kleederen der Begijnen.

CORNELIUS FRANCISCUS by de gratie Gods en der H. Apostyken Stoel van Romen, bisschop van Antwerpen etc. etc.

Aen den eerwaarden heer pastoor ende meestersse van het Beggijnhoff te Breda, zaligheid in den Heere.

Alsoo het ons door authentieke stukken gebleken is, dat van wegens de provisioneele municipaliteit van Breda meermaals waarschouwingen en somtijds ook drygementen zijn gedaen, teneynde de Begijntjes met het gewoonelijk kleedzel van hunnen staat niet buyten het Beggijnhof zoude verschijnen ingevolge een decreet der nationale vergadering van het volk van Nederland, verbiedende het draagen van geestelyke orderskleederen buyten de muuren hunner godsdienstgebouwen, en gylieden daarom ons versogt hebt toe te staen, dat de Begijntjes van het Beggijnhof te Breda in deeze omstandigheden zonder hooftdoeken etc. zoude moge verschynen, als zij om rede zig buyten het hof moeten begeven, zoo hebben wij goed gevonden om verdere onheilen te voorkomen naer genomen advies van den zeereerw. heer provisor van hetzelfde Beggijnhof te permitteeren, gelijk wy permitteren by deze, dat de Beg-

gijntjes, welke om redene zig buyten het Beggijnhof zullen moeten begeven, zullen moeten verschynen, zooals volgt:

1o. Zy zullen mogen in plaats van den doek eene mutze draagen van wit lijnwaet, alle van eengale, modeste form, zonder linte of andere wereldsche sieraden.

2o. Zij zullen geene hoeden van wat soort mogen dragen, maar een stoffe falie sonder franjes of uitrustinge en geensints zeyd falie.

3o. Zij zullen moeten draagen witte halsdoeken van linde of neteldoeke stoffe, maar geentsints zeyde of gecouleurde halsdoeken.

4o. Zij zullen draagen een lijfke en rokke van zwart laken, zooals de novitien gewoon zijn te gaan.

Zullende deze permissie alleenlijk duuren zoolang de bovengenoemde omstandigheden zullen duuren, en wederom de vorige gewoonte aangenome worden, zoodra zulks zonder onheilen zal geoordeelt worden te kunnen geschieden.

Gegeven te Breda, den 19 der maand Junius ten jaare 1798.

Zegel in roode
lak.

ADR. OOMEN, vic. generalis.

Ter ordonnantie

F. J. DE GRUYTTERS, secret.

Op advis van onse Hoogwaardigste Heer ADRIANUS VAN DONGEN, vicarius apostolic van dit vicariaat, zo is het, dat dewijl alle onheile van met den tabbert en doeken uit te gaan buiten het Beggijnhof over zijn, nu alle het voorgaende ophouden en ingeroepen worden en van nu af aan niemand van de Beggijne zullen mogen uitgaan dan volgens het oud gebruik, dat is met tabbart en doek en capruin.

Ingeroepen binne Breda den 15 April 1814.

B. v. BERGEN, past. Begg.

Origineel op papier. — Doos III, no. 34.

AANHANGSEL.

Den namen van de Begijntkens geproffessit sedert het jaer 1648.

Anno seshien hondert achten en veertich, den sevensten December is geproffessit suster ELISABETH LANSCHOT, out wesende seven en deertich jaer, geboren tot Sundert.

1656 den vijffden Julius is deze gestorven en heeft aen het hof gemaect haer bed tot een memori.

Anno 1649, 19 October is geproffessit suster ANTONET BASTIAENSEN, out wesende vierentwintich jaers.

Den 9 November 1680 is deze gestorven in den Oudenbosch in haer ouders huys.

Anno 1650, 24 April is geproffessit JENNEKEN CORNELIS LUYCKEN, out wesende dertich jaeren, geboren in de Haech.

Deze is gestorven den 5 October 1682, ende heeft aen het Begijnhof gemaect vijfhondert gulden met last van negen missen sjaers en tweemael de seven Psalmen, die alle de gemeente moeten lesen, midts genietende elck een stuyver wittenbroot; sal hierachter in desen boeck schryven, wanneer de missen moeten gelesen worden, en voor wien.

Anno 1650 den 9 Mei is geprof. suster IDA CORNELIS BEENS, out wesende 25 jaeren, geboren binnen Breda.

En is gestorven 1701, 25 December.

Anno 1651 in September is geproffessit ANNEKEN WILLEMS, out wesende 50 jaeren; heeft aen de kerck vereert vier coperen candelaren ende eenen witten satynen geboruerden kelckdoeck.

Deze is gestorven 1675, 10 November, ende heeft aen het Begijnhof van Breda gemaect twee hondert gulden, ontfanghen by de meesters MAGDALENA VAN SPRANGH, maer behouden 77 gulden 13 stuivers door de groote rusie, die de vrinden maeckten, maer heeft noch aen de kerck gegeven eenen silveren aerm, die voor sinte Begga hangt.

Anno 1651 in September is geprof. ANNA BECKERMANS, out wesende dertich jaeren, geboren binnen Breda.

Die gestorven is het jaer 1652 op den feestdag van de H. Begga, dewelck in haer leven heeft vereert een silvere cop, ende stervende heeft sy gemaect aen het hof haer kas met haer bedstede, en daer beneffens noch vijftich gulden in gelt.

Anno 1652 in Januari 29 is geprof. DINGNA MARIA VAN DER LOCHT, out wesende een en twintich jaeren, gebooren binnen Breda; heeft aen het hof vereert vijf en twintich gulden, ontfanghen by de custers GEERTRUY VISCH; gestorven den 1 Juli 1689.

Op den selven dach als voor is geprofest JENNEKEN RIJSBROEK, oudt achthien jaeren en heeft aen het hof vereert vijf en twintich gulden, ontfangen by de custers GEERTRUY VISCH¹⁾.

Anno 1652 den 26 Mey op den Sondaech van de H. Dryvuldicheyt is geprofest MAGDALENA VAN SPRANGH, out een en twintich jaer, vant Sevenbergsche lant; is gestorven 1705, den 2 Mert.

Op denselven dach is geprofest ADRIANA JACOPS ende

¹⁾ In het Hs. is dit doorgehaald.

ANTONET JACOPS, twee gesusters, ende hebben aen de kerck vereert de acht schilderijken van de Seven Weeën, en dat pauweloeyen van blau en fijn silver.

1656 27 April is gestorven ADR. JACOPS, den 16 April is gestorven 1704 suster ANTONET PETEREN.

Anno 1653 den 21 Januari is geprofest GEERTRUY SPRONGH, out 24 jaeren; is gestorven den 23 Februarie 1673.

Op denselven dach is oock geprofest MARIA DIEPENBECK, out 18 jaeren, gebooren binnen Breda; is gestorven 8 October 1657.

Anno 1653 den 25 Augustus is geprof. HENDERICSCKEN HULSHOUTS, out 24 jaeren, gebooren binnen Breda.

En is gestorven 1694 den 13 Februari en heeft beset jarelijckx te lesen 307 Salmen by de gemeente met noch dry missen jarelijck, welcken last de vrinde aen hun selven hebben genomen.

Anno 1654 den 20 April is geprof. MARIA WILLEMS EYGENERS, out 19 jaeren, heeft vereert tot een silveren wierookvat 100 gulden; is gestorven 1702 in September.

Op denselven dach is oock geprofest PIETERNELLA VAN DOEREN, out 18 jaeren; 1666 den 4 Januari gestorven.

Anno 1654 den 6 Juli is geprofest PIETERNELLA JACOPS, out 19 jaeren; 1666 den 26 Mey gestorven.

Op denselven dach is oock geprofest ANTONET JANS, out 23 jaeren, geboren binnen Breda.

Den 17 September 1717 is suster ANTHONET overleden subiet; heeft bij testament ghemaeckt vijftig gulden aen het Begijnhof om jaerlijks een mis voor haer ziele te lesen.

Anno 1654 den 9 September is geprofest SUSANNA MONTENS, out 20 jaeren; is gestorven den 25 Junius 1665.

Anno 1655 den 21 Juni is geprofest JACOMIJNTKEN JACOPS, out 28 jaeren; 1671 den 31 Januarie aen de teringh gestorven.

1656 den 5 April is gepr. ANTONET NICOLASON MUNERETTI; out 18 jaeren, geboren binnen Breda; is gestorven in December 1701.

1656 den 9 October is WILLEMIJNTKEN STICKERS geprofest ende is out 28 jaeren; 1672 den 8 October is deze gestorven in haer moeders huys hier in de stad van den roeyen loop.

1656 den 9 October is geprofest CATHELIJN VAN BERGEN ende is out 23 jaeren.

1664 den 13 Juli overleden van een teeringh.

1657 den 24 September is MARIA SCHUERMANS geprofest, out sijnde 20 jaeren, geboren binnen Breda.

Den 6 December 1721 op S. Nicolaasdag is jouffr. SCHURMANS overleden.

1657 den 22 October is geprofest ADRIANA PAUWELS, out 23 jaeren; en is gestorven int jaer 1671, den 18 Januari.

1657 den 11 October is geprofest ANNEKEN OOMEN, out 21 jaeren, in Februari 1701 gestorven.

1658 den 20 Mei is geprofest ANNA VAN NINIVELT, out 21 jaeren, en heeft aen het hof vereert 30 gulden, en is gestorven den 27 Januarie 1685, ende alsoo haer nichte suster DINCNA IMANS gestorven is 22 Mei 1722, heeft den

erfgenaem JACOB CORNELIS ADDEN een obligatie van 200 gulden aan het Begijnhof ghegeven, om jaerlijcks, soo lanck als het hof sal in staet wesen, te leesen voor ieder een mis, en een voor ANNEKE ende een voor DINGNA ende jaerelijcks eens de seven salmen door de ghemeynthe, maer eens voor bydegaer.

1658 den 20 Mey is geprofest GEERTRUY VAN DER AVOIRT, is out 22 jaer.

Den 19 November 1707 is deselve overleden, ende alsoo mijn huis heb opgetrocken in het jaer 1713, heb ondersproken naer mijn doot, dat voor haer siele voor altoos alle jaren moet ghelesen worde een misse met eens de seven salmen door de gemeynte. Memorie.

1659 in Januari is geprofest ELISABETH THIERI, out 21 jaeren; en is gestorven 1695, den 16 Juni.

1659 in April is geprofest ANNA MARI VAN NEDERVEN, out 18 jaer en is niets vereert, maer heeft daernaer vereert aen eenen missael silvere sloten ende silvere hoeken aen de boeck, die wel 30 gulde kosten.

Is gestorven 1694 in April tot Meel en dar begraven.

1659 in Mey is geprofest PIETERNEEL VAN DER VOORT, out neghentien jaer; den 5 Meert 1711 overleden.

1660 den 26 Januari is geprofest CORNELI GEERTSEN COOMANS, out 19 jaer, en heeft vereert 45 gulden; den 14 April 1710 overleden en heeft vereert 100 gulden.

1660 den 22 Januari is geprofest ADRIAENTKEN PEETERS, oud 20 jaer; is gestorven 20 April 1668.

1660 in Junio is geprofest WILLEMIJNTKEN SCHUERMANS,

out 19 jaeren; 1663 den 10 Juli is deze int clooster ge-
gaen tot Oosterhout.

1661 den 20 Juni is geprofest CORNELIA HENDRICKX
SNELLAERT, out 25 jaeren; den 17 Desember 1712 is deze
overleeden.

1661 den 20 Juni is geprofest MARIA WOUTERS, oud 19
jaeren; 1730 den 12 Mei gestorven.

Den 10 October 1661 is geprofest ELISABETH BRUYNINCKX,
out 22 jaeren; den 11 December 1722 gestorven.

Den 10 October 1661 is geprofest GEERTRUY DE VOOCHT,
oud 26 jaeren; is gestorven 1697 den 2 Februari.

1662 den 24 April is geprofest MAEYKEN CORNELIS VAN
GILS van Terheyden, out 29 jaeren; overleden 1665 den
21 Juli.

1662 den 8 Mey is geprofest ANNEKEN CORNELIS WAGE-
MAECKERS van Woude, out 19 jaren en gestorven 12 Juli 1662.

1663 den 5 November is geprofest ELISABETH VAN HEYST
van Roosendaal, out 20 jaeren en gestorven te Roosen-
daal 6 October 1667.

1663 den 5 November is geprofest GEERTRUY STAES van
den Hout, out 24 jaeren; is gestorven 9 December 1667.

1664 den 3 September is geprofest ADRIANA DE BRUYN,
out 24 jaeren; den 6 Januari 1720 overleden.

1664 den 22 September is geprofest CORNELIA DIERVEN,
uit den Haegh, out 22 jaer, den 14 Januari 1718 overleden.

1664 den 22 September is geprofest ELISABETH SCHEER-
MAECKERS, gebooren binnen Breda, out 22 jaer; 1728 den
5 Mei gestorven.

1664 den 22 September is geprofest ANNA MOLEMANS,
out 21 jaer, geboren binnen Breda; is gestorven 1692 in
Februari.

1664 den 22 September is geprofest PAULINA VOLDERS,
geboortich van Meer onder Hoochstraten, out 23 jaer en
is gestorven 1702 den 9 October.

1665 den 16 November is geprofest MARIE ADRIAENSEN
van den Hout, out 20 jaeren, en is gestorven den 24 Juli 1685.

1666 den 8 Meert is geprofest ELISABETH ANTHONIS BEVERS,
out 19 jaer; ELISABETH heeft haer huys opgebrocken; 1725
den 9 Augusti gestorven, oud 78 jaer.

1666 den 9 December is geprofest PIETERNEL WEYTEN
van Bavel, oud 19 jaeren; is gestorven 1703 den 30 Augusti.

1668 den 30 April is geprofest MARIE MONTAN, out 21
jaeren, gebooren binnen Breda; 1730 den 19 October
gestorven.

1668 den 30 April is oock geprofest GEERTRUY VAN
KESSEL, gebooren tot Arendonck, out 20 jaer en is ge-
storven den 21 April 1723.

1669 den 18 Februari is geprofest EVA VERMEEREN, oud
18 jaeren, en is gestorven den 7 Mei 1685.

1669 den 18 Februari is geprofest JENNEKEN ANTHONIS
BEVERS, out 18 jaeren.

Op denselven dach is oock geprofest MARIE BUSSCHAERTS, out 20 jaeren en is 2 November 1724 subiet overleden ende heeft aen Ons Lieve Vrouwen aut aer gelegateert vijftich gulden.

1670 den 15 October is geprofest MARIE HENDRICKX COGGEN, geboren binnen Breda, out 20 jaeren; overleeden den 30 December 1725.

1671 den 28 September is geprofest GEERTRUY ANSSEMS, gebooren binnen Breda, out 19 jaer; 9 Juni 1711 overleden.

1671 den 28 September is geprofest CORNELIA COREMANS, gebortich van Galder, out 18 jaeren ende is gestorven 1703 den 21 September.

1671 den 12 October is geprofest DIMPNA DE WOLF, out 19 jaer ende oock haer suster CORNELIE DE WOLF, out 18 jaeren, geboortich van Roosendael; suster CORNELIE is gestorven den 10 Mert 1684 en suster DIMPNA den 3 September 1730.

1672 den 19 Mey is geprofest MARIE PEETERS LAPS, gebooren binnen Gils, maer alhier een borgersdochter; gestorven den 16 September 1684.

1672 den 14 September is geprofest PIETERNELLA HENDRICKX CUYSTERMANS, geboortich van Roosendael, out 26 jaeren; den 31 July 1713 overleden.

1672 den 19 October is geprofest ANTONET BUYS, out 19 jaeren, gebooren binnen Breda en is gestorven 1694 in October.

1672 den 19 October is geprofest ADRIANA VAN GIJSBRECHTS VAN OERLE, gebooren tot Tilborgh, out 23 jaeren;

1726 den 29 July overleden tot Tilborgh by haer broeder en aldaer begraven.

1672 den 19 October is oock geprofest MARIE VISSERS, geboortich van Waspick, out 22 jaeren; overleden den 20 October 1734.

1675 den 12 Februwarie is geprofest MARIE MUTSAERTS, geboortig van Tilborch, out 21 jaeren; overleden 23 Januari 1709.

1676 den 23 Meert is geprofest CATELIJN COREMANS, gebooren tot Galder, out 20 jaeren; overleden den 7 October 1728.

1676 den 20 April is geprofest MARIE ende CHRISTINA COEN, twee tweelinghe, geboortich van Geertruydenberch, out sijnde 20 jaeren ende hebben vereert twee silvere kandelaers; 1681 den 18 Februari is CHRISTINA int clooster gegaen tot Oosterhout; suster MARIE is gestorven 1698 den 11 Meert.

1676 den 27 April is geprofest MARIE SELDEN, out 18 jaeren, gebooren van Oosterhoudt; overleeden den 17 Augustus 1704.

1677 den 2 Meert is geprofest JENNEKEN DRABBE, out 31 jaeren, gebooren binnen Breda; gestorven int jaer 1704 den 26 Maert.

1677 den 13 September is geprofest MARIE VAN DER AVORDT, oudt 21 jaeren, gebooren binnen Breda, heeft aen de kerk vereert met ELISABETH VAN GILLS twee silvere candelaers; 1730 den 24 Meert is gestorven juffrou meesters MARI VAN DEN AVOORT.

1677 den 27 September is geprofest ELISABETH PEETERS VAN GILLS, gebooren tot Oosterhoudt, out 23 jaeren; is gestorven 1701 den 15 Augustus tot Gertruydenbergh.

1678 den 29 Augustus is geprofest ADRIANA DE BRUYN, out 20 jaeren, gebooren binnen Breda, en is gestorven 1700 den ersten November.

1678 den 29 Augustus is geprofest GEERTRUY JANS VAN OTTEN, gebooren van Gool, oudt 22 jaeren; is gestorven den 22 Julius 1681 van de teringh.

1678 den 14 November is geprofest WILLEMINA WETERINGHS, oudt 18 jaeren, gebooren van den Houdt; is vant hof gegaen int jaer 1690 om van een frenesie genesen te woorde, mar is daer buyten gestorven ten Hout int jaer 1696 in Januari.

1679 den 17 April is geprofest CATELIJN ADRIAENSEN ALLAERTS, out 19 jaeren, gebooren van Strybeeck, is gestorven int jaer 1697 den 18 Maert.

1680 den 27 Meert is geprofest DINGNA IEMANDTS, out 21 jaeren, geboortich van Wou, ende is gestorven den 22 Meert 1712.

Den 27 Meert 1680 is geprofest MARIE JANS, geboortich van Cleyn Sundert, oudt 25 jaeren; 1734 den 11 September is suster MARI JANS overleden.

Den selven dach is oock geprofest MARIE DE WOLF, oudt achtien jaeren; gestorven in December 1699 op St. Saveriusdach.

1685 den 21 Mey is geprofest suster KATELIJN OOMEN uyt den Hage; den 2 October 1721 overleden.

1685 den 15 October is geprofest ALLEGONDA KNAPEN, oudt achtien jaer, geboortich van Breda; 1738 den 25 Juny overleden.

1689 den — Juni is geprofest MARIANNA SCHURMANS, geboortich van Breda, oudt seshien jaer en is gestorven 1701 in Juli.

Denselven dito is mede geprofest s. JENNEKE ROMBOOTS, gebortich in de Hagh, out 18 jaer. Heeft het hof verlaten.

1689 den 21 November is geprofest MARIE HOREVOET, gebortich van Alfen, out 20 jaer; den 7 Mey 1718 overleden.

1691 is geprofest CORNELIA VAN GALEN, gebortich van Uytrecht, out 22 jaer; heeft het hof verlaten ende by desselfs suster in stadt gaen wonen.

1692 den 9 September is geprofest suster MARI VAN DEN BROECK; 1702 den 25 Augustus gestorven.

1692 den 4 November is geprofest JENNEKEN VAN SON, gebortich van Gils; 1739 den 18 Maart overleeden.

1693 den 16 November is geprofest CORNELI MONTAN; 1710 den 23 Mey overleden ende heeft begheert begraven te worden tot Hooghstraten by de Clarissen.

1694 den 16 April is geprofest ELISEBET STAES, out twintich jaer, gebortich van den Hout; 1748 den 23 April overleden.

Denselven dito is geprofest DINGENA GILSEMANS, out 27 jaer, gebortich van Galder; heeft het hof verlaten.

1694 den 16 April is geprof. MARIE CATERIEN KASIS, out 29 jaer, gebortich van Tuernhout; in October 1711 overleden.

1694 den 14 Juli is geprof. MARIE BRUYNINX, out 29 jaer en har suster HELENA BRUYNIX, out 24 jaer, gebortich van Rosendael: HELENA is overleden 20 July 1745, en MARIA, gewesen meesters, den 19 November 1747.

1695 den 4 Mey is geprof. HEYNDERINA MEEUSE en PAULINA MEEUSE, gesusters van Sundert; 1746 den 12 Januari is suster HENDRINA, en 6 April 1746 suster PAULINA overleden.

1702 den 15 Mey is geprof. PITERNEL VAN ENGELN en MARI VAN HOOCHSTRATEN; den 24 October is suster VAN HOOCHSTRATEN subiet overleden. Den 24 September 1715 is PIETERNELLA VAN ENGELN overleden.

CORNELIA SCHELCKEN gebortich van den Hout is in haer proefjaer gestorven int jaer 1696 in Januari en is hier begraven als een Bagijntien.

1706 den 4 Mey is geprof. JOANNA BIERWAGEN, geb. tot Oosterhout, oudt 20 jaeren en MERCELINA STAES, geboren op den Hout, oudt 28 jaeren. Den 9 November 1721 is suster JOANNA overleden, en 1758 den 26 December suster MECGHELINA.

Den 4 Juni 1708 sijn geprof. CORNELIA en IDA HOOREVOETS, geboortigh van Alphen, CORNELIA oudt omtrent 22 jaeren en is overleden 1 Februari 1720, IDA, oudt omtrent 20 jaeren, en is overleden 27 November 1715.

Den 4 Februari 1709 is geprof. ADRIANA MARIE VAN GHEMENIGH, geboortigh van Sundert, oudt omtrent 20 jaeren; overleden 30 Juni 1721.

Den 27 April 1711 is geprof. JOANNA KERCKHOVEN, geboortigh van Breda, oudt 21 jaeren; overleden 6 December 1770.

Den 11 July 1712 is geprof. ANNA BIERWAGEN, geboortigh van Leysen onder Oosterhoudt, oudt omtrent 22 jaeren; overleden 18 September 1749.

Den 16 Januari 1713 is geprof. HENDERINA DIEMEN, gheboortigh van Breda, oudt 23 jaeren; overleeden 21 Juni 1733.

Den 5 February 1714 is geprof. MARGERIET VAN SON, gheboortigh van Gils, oudt omtrent 28 jaer; overleden 12 Meert 1720.

Den 10 July 1714 is geprof. CORNELIA POOSTELEERS, ghebortigh van Breda, oudt 28 jaeren, overleden 21 September 1744.

Den 25 September, 1714 is geprof. MARI CATRIEN VAN REYMENAM, gheboortigh van Oosterhoudt, oudt omtrent 23 jaeren; gestorven den 4 Meert 1784, oud meestersse, in de Franse kerk begraven.

Den 16 October 1714 is geprof. MARGO KNOEF, oudt omtrent 20 jaeren, ghebortigh tot Meeren; overleeden 23 Februari 1720.

Den 30 September 1715 is geprof. ANTHONEET ende ELISABET VAN (DER) SCHOOT; den 28 September 1716 is suster ELISABETH overleden van de teringhe; den 7 Juny 1760 is suster ANTONET tot Turenhoudt by de gastesnonnen overleden, die daer woonde, omdat se niet by haer verstant of sinne was.

Den 23 November 1716 is geprof. MARIE KOCKX, ghebortigh van Sundert, oudt omtrent 24 jaren; overleden den 26 November 1765.

Den 19 April 1717 is geprof. ANNA KRYNEN, oudt omtrent 24 jaren, ghebortigh van de Hage; overleeden den 2 November 1786.

Den 26 April 1718 is geprof. ANTHONET VAN ROY, oudt omtrent 24 jaren; overleden den 9 Mey 1774.

Den 9 Mey 1718 is geprof. CATHARINA KETELERS, oudt omtrent 22 jaren; overleden den 9 Desember 1760.

Den 16 Mey 1718 is geprof. ADRIAENTJEN FRANZEN, oudt omtrent 23 jaren; overleden den 31 Meert 1748.

Den 24 October 1719 is geprof. JENNEKEN CORNELISSE, oudt 19 jaren, ghebortigh van Heusenhoude; overleden den 6 Januari 1748.

Den 30 Juni 1721 is geprof. ANNA VAN ALPHEN, oudt omtrent 21 jaren, gheboortigh onder Sevenbergen; den 2 April 1772 overleden.

Den 9 Februari 1722 is geprof. CLASINE CLASSENS, oudt 19 jaren, gheboortigh onder Sevenbergen; overleden den 11 Augustus 1748.

Den 4 Mey 1722 geprof. PIETERNELLA VAN SCHOODT, oudt 20 jaeren, geboortigh van Bavel, overleden den 11 Februari 1741.

Den 1 July 1723 is geprof. MARIE POPPELERS, out omtrent 30 jaer, geboortigh van Klijn Sundert; overleden den 3 November 1732.

Den 26 April 1724 is geprof. ADRIANA DE LAET, out 20 jaer, geboortigh van de Made; overleden den 14 Januari 1758.

Den 14 Junius 1724 is geprof. JENNEKEN VERHOEVEN, geboortigh van Dorst, out 19 jaer; overleden den 24 Julius 1748.

Den 26 Junius 1724 is geprof. ANNA WAGEMAKERS, out 19 jaer, geboortigh van de Maede. Die heeft het hof verlaeten en is overleden op de Maeden.

Den 10 Julius 1724 is geprof. JOHANNE HERMANS, geboortigh van het Haeghsken, out 19 jaer; overleden den 20 Mey 1751.

Den 21 Augusti 1724 is geprof. ADRIANA CORNELISSEN INT VEN, out 25 jaer, geboortigh van Ten Reyen; gestorven den 18 Meert 1728.

Den 18 Juny 1725 is geprof. LUCIA VAN DER RIET, geboortigh van Etten, out omtrent 25 jaer; overleden den 2 December 1763 tot Etten en aldaer begraeven.

Den 9 September 1725 zijn geprof. CATHARINA VAN MIERT, out 24 jaer, geboortigh van Teteringen, overleden den 6 Juny 1751, en CATHARINA SNEPVANGERS, out 34 jaer, geboortich van Sundert, gestorven tot Sundert in Februari 1737.

Den 9 Juni 1727 is gepr. CORNELIA RESEMANS, out 25 jaer, geboortigh van den Brembergh onder Etten; overleden den 27 Februari 1761.

Den 19 April 1728 is geprof. MECHLINA VAN ALPHEN, out 19 jaer, geboortich uyt Sevenberghs lant; overleden en begraven tot Oosterhout den 26 November 1772.

Den 16 Augustus 1728 is geprof. MARI CORNELIS LAMBRECHS, out 20 jaer, geboortigh onder Etten, overleden 12 Augustus 1768.

Den 27 September 1728 is geprof. MERGO VAN ENGELEN, geboortigh van Sundert, out 20 jaer, overleden den 7 Meert 1766.

Den 26 September 1729 is geprof. CORNELIA VAN ALPHEN, geboortigh van Gils, out 18 jaer, overleden den 29 Januari 1749.

Den 19 Juny 1730 is geprof. ADRIANA WERRENS, geboortigh van Breda, out 23 jaer; overleden den 22 September 1751.

Den 10 July 1730 is geprof. CORNELIA VAN WALLENDAEL, geboortigh van Breda, out 20 jaer; overleden den 29 Augustus 1793.

Den 22 Meert 1748 is geprof. PAUWELINA ALBEREGHTS, out 24 jaren, geboortigh tot Etten; als sy seeven maenden in het proefjaer novitie is geweest, is in haer sieckbedt geprof. en begraven als een Begijntjen; op den 22 Meert is sy overleden.

Den 22 April 1748 prof. MARIA VAN RYMENAM, gebortigh van Oosterhout, out 29 jaer; overleden den 22 September 1785.

Den 29 April 1748 is geprof. ELISABETH DIJKMANS, gebortig in de Haghe, out 19 jaer; overleden den 12 April 1750.

Den 23 September 1748 is geprof. ADRIANA en MARIA RESEMANS, gesusters, gebortigh van den Brembergh, ADRIANA, out 29 jaren, overleden den 14 September 1787; MARIA, out 33 jaeren, overleden tot Turenhout den 5 September 1768.

Den 14 October 1748 is geprof. ANNA BIERWAGEN, gebortigh van Oosterhout, out 27 jaren; overleeden den 29 Juny 1803.

Den 2 Februari 1749 is geprof. ANNA MARIA ELTJENS, out 23 jaer, gebortig binne Breda, overleden 10 Februari 1780.

Den 4 Julius 1749 is geprof. CATHARINA LEMMERS, gebortigh binnen Breda, out 27 jaren; overleden den 8 Februari 1798.

Deselven dag is mede geprof. MARIA VAN DE CORPUT, gebortig binnen Breda, out 31 jaer; overleden tot Baerle den 11 April 1792 ende aldaer begraven.

Den 25 Mey 1750 is geprof. HELENA VAN DER STERREN, gebortigh van den Udenhout, out 30 jaeren; overleden den 11 Augustus 1753.

Den 31 Augustus 1750 is geprof. CORNELIA VAN MIERT, gebortig van Tetering, out 31 jaren; overleden den 13 Juni 1778.

Den 5 October 1750 is geprof. MARIA COOLHASSEN, gebortigh van Seters onder Oosterhout en is den 10 Februari 1759 vant hof gegaen.

Den 8 Februari 1751 is geprof. CATHARINA TURBIEZ, geboortigh binne Breda, out 21 jaeren; den 3 Augustus 1794 is juffr. CATHARINA TURBIEZ, oud meesterse, gestorven en den 6 dito onder den hofserk in de Franse kerk begraven.

Den 10 Mey 1751 is geprof. CATHARINA VERMEULEN, gebortigh buyten de Bosse poort onder Teeteringh, out 23 jaren; overleden den 19 April 1795.

Den 25 Mey 1751 is geprof. ADRIANA MARIA ELTJENS, gebortigh in Breda, out 22 jaer; overleden den 12 December 1808.

Den 4 October 1751 is geprof. MARIA ROBTS, gebortigh van Bavel; gestorven den 7 Januari 1785.

Den 19 Juni 1752 is geprof. CATHARINA VAN MEERWIJCK, gebortigh van Nieuwkuyck, out 27 jaren; overleden den 11 Augustus 1759.

Den 26 Juni 1752 is geprof. WILLEMINA VAN DER SCHOOT, geboortigh van Barle Hertogh, out 22 jaren; overleden den 1 Augustus 1790.

Den 9 December 1754 is geprof. FRANCOISA OTTO, gebortigh in Antwerpen, out 25 jaren; overleeden den 6 Maart 1794.

Den 30 April 1759 is geprof. ANNA MARIA ROBTS, gebortigh tot Ginneken, out 27 jaren; overleden den 17 April 1770.

Den 28 Mei 1759 is geprof. HELENA SCHOENMAKERS, gebortig in Breda, out 22 jaeren; overleden den 24 Januari 1805.

Den 12 November 1759 is geprof. ANTONETTA VAN DIJCK, gebortigh van Teetering, out 23 jaren; overleden den 8 Maart 1797.

Den 14 Junius 1762 is geprof. LUCIA SMITS, gebortigh van de Made, out 27 jaeren; overleeden den 14 Augustus 1804.

Den 21 Jannewari 1763 is geprof. MARIA CONINCX, gebortigh in Breda, out 18 jaren; overleeden den 22 April 1797.

Den 13 Juny 1763 is geprof. MARIA MAGDELENA VAN DEN KIEBOOM, gebortigh van Meel, out 30 jaren; overleden den 12 December 1789 tot Achelen int Klooster en aldaer begraven.

Den 7 Mey 1764 is geprof. ANNA KNIPSCHER, gebortigh van Oosterhout, out 23 jaeren; overleeden den 18 Maart 1812 en is begraaven op den Hout.

Den 21 Mey 1764 sijn geprof. MARIA en ADRIANA VAN SPRANG, gesusters, gebortigh onder Terheyden: MARIA, out 25 jaeren, en overleeden den 21 September 1811 en begraaven te Terheyden, ADRIANA, out 21 jaeren, en overleeden den 21 November 1821.

Den 28 Augustus 1764 is geprof. JOHANNA BRAAT, gebortigh van Bergen op den Soom, out 25 jaeren; heeft het hof verlaten den 27 Desember 1776.

Den 15 October 1764 is geprof. MARIA TRESICA VAN DER SCHOOT, gebortigh van Bael-Hartog, out 25 jaeren; out 32 jaren; overleden den 13 December 1767.

Den 10 Junius 1765 is geprof. JOHANNA CATHARINA JAMEZ, gebortigh binne Breda, out 26 jaeren; gestorven den 25 Juni 1794.

Den 27 Junius 1765 is geprofest HENDERINA HOLST, gebortigh van Amsterdam, out 19 jaren; overleden den 14 April 1833 en is begraven op het kerkhof Zuilen.

Den 8 Julius 1765 is geprof. ANNA MARIA JANSE BEERENDE, gebortigh van Wagenbergh; overleden den 28 Desember 1772 tot Wagenberg en aldaer begraven.

Den 9 September 1766 is geprof. MARIA DIERVEN, gebortigh onder Etten, out sijnde 25 jaren; overleeden den 15 Juli 1793.

Den 14 Julius 1766 is geprof. ADRIANA BISTRATEN,

gebortigh van Wagenberg, out 31 jaren; overleden den 24 October 1777.

Den 22 September 1766 is geprof. PITERNELLA DE SOMER, gebortigh in Breda, out 20 jaren; gestorven den 31 Augustus 1785.

Den 31 Augustus 1767 is geprof. CORNELIA ROMBOUTS, gebortigh van Oosterhout, out 26 jaren; overleden den 31 Januari 1806.

Den 13 Juny 1768 is geprof. MARIA CORNELIA LEMMENS, gebortigh in Breda, out 25 jaren; als oud-meesteres gestorven den 12 Maart 1820.

Den 28 Mey 1770 is geprof. MARIA CORNELIA VAN DER VEEKEN, gebortig in de Hagh, out 28 jaren; overleden den 16 November 1819.

Den 13 Julius 1772 is geprof. JOHANNA MARIA CHRISTOFELINA VAN DER LOGHT, gebortigh in Breda, out 23 jaren; overleden 31 Maart 1830 en begraven op het kerkhof Zuilen.

Den 25 Julius 1774 is geprof. JOHANNA VLAMINCX, gebortigh van Bavel, out 19 jaren, overleden den 1 April 1779.

Den 10 October 1774 is geprof. ADRIANA GERT VLAMINCX, gebortig van Bavel, out 19 jaren overleden den 26 Maart 1828.

Den 4 Mei 1778 is geprof. CORNELIA VAN DEYCK, out 28 jaren, gebortich onder de Hagh op Overaet; overleden den 2 Maart 1807.

Den 11 Mey 1778 is geprof. WILLEMINA CRISTIANE, out 24 jaren, gebortigh onder de Hagh.

Den 27 Augustus 1782 is geprof. ANTONIA LICHTENBERGH, gebooren te Dongen; overleeden den 22 April 1802.

Den 20 Mei 1783 is geprof. WILHELMINA PETRONILLA VAN DER BUYTEN, out 25 jaaren, geboore te Steenberge; overleeden den 12 February 1825.

Den 17 October 1786 is geprof. MARIA CHRISTIANE, geboortig in het Haagje den 21 Juni 1761.

Den 21 November 1786 is geprof. JACOBA VERMEULEN, gebooren te Oosterhout den 22 Maji 1766; overleeden den 10 April 1820 tot Geel in het Gasthuis.

Den 10 . . . 1787 is geprof. PETRONILLA DE SEEU, gebortig van Gertruydenberg; gestorven den 24 Maart 1829 en begraven te Terheyden.

Den 26 Augustus 1788 is geprof. ANNA MARIA DONCKERS, geboren onder Teteringe; den 26 Januari 1790 heeft sy het hof verlaten en is Clarisse geworden te Brusselle.

Den 9 September 1788 is geprof. ADRIANA SCHRAUWEN, gebooren in Prince Hage den 29 November 1761; gestorven den 22 July 1809.

Den 4 February 1789 is geprof. IDA BROEDERS, gebooren te Dongen den 10 Juni 1751; gestorven den 10 Mey 1835.

Den 13 Maji 1789 is geprof. ADRIANA VERDAESDONCK, gebooren den 3 Januari 1765 te Teteringe; gestorven den 19 Juni 1819.

Den 14 September 1789 is geprof. ADRIANA VAN GINNEKE, geboren te Etten den 4 Augustus 1767; gestorven den 31 December 1798.

Den 17 Mey 1791 is geprof. ANNA SCHRAUWEN, geboortigh in Prinse-Hage den 1 Maert 1761; overleeden den 7 Mey 1817.

Den 8 Mey 1792 is geprof. MARIA JORDENS, geboortigh te Ginneken den 13 September 1770.

Den 30 April 1793 is geprof. CATHARINA VLAMINKX, geboortigh te Bavel den 16 Augustus 1764; overleden den 19 April 1833.

Den 4 Juny 1794 is geprof. CORNELIA VERDAASDONCK, geboortigh te Teteringe den 2 December 1770.

Den 31 Mey 1797 is geprof. CATHARINA VERDAASDONCK, gebooren te Teeteringe, out 21 jaren; overleeden den 22 September 1812 en begraaven te Teeteringe.

Den 23 September 1800 is geprof. ELISABETH VAN SPRANGH, gebooren te Gastel den 19 November 1771; gestorven den 28 September 1814 in haar moeders huys te Gastel en aldaar begraven.

Den 7 October 1800 is geprof. CORNELIA RASENS, gebooren te Dongen den 28 October 1771; overleden te Dongen 10 Januar 1838 en aldaar begraven.

Den 10 Mey 1803 zyn geprof. HENRICA AERTS en DYPHNA AERTS, beyde geboortigh te Barele; HENRICA den 8 October 1776 en DYPHNA den 30 Januari 1775, en overleden den 30 April 1833.

Den 24 September 1805 is geprof. PETRONILLA VAN GILS, geboortig van Bavel, oud 26 jaaren; den 27 Januari 1811 tot Bavel overleeden en aldaar begraven.

Den 8 October 1805 is geprof. ANTONIA VAN DE RIET, geboren in de Hoeven den 8 Augustus 1762.

Den 9 Juli 1806 is geprof. MARIA VAN GASTEL, gebooren te Strijbeek den 15 Augustus 1770.

Den 3 Juny 1807 is geprof. MARGARETHA VAN DIJK, gebooren te Teteringen den 29 Maart 1778; gestorven den 27 Februari 1816.

Den 7 October 1807 is geprof. DIMPHNA VAN DIJK, gebooren te Teteringen den 30 December 1781.

Den 20 October 1807 is geprof. MARIA VAN DEN CORPUT, gebooren te Teteringen den 21 Maart 1787; gestorven den 29 July 1823.

Den 31 Mey 1808 is geprof. ADRIANA FLOOREN, gebooren te Dorst den 27 September 1778; overleeden den 18 Mey 1817.

Den 4 October 1808 is geprof. MARIA VERMEULEN, oud 32 jaaren, geboren te Vrachelen.

Den 18 April 1809 is geprof. ANNA MARIA KNAAPEN, geboren onder Oosterhout den 28 September 1776.

Den 6 Juny 1809 is geprof. CORNELIA VAN DIJK, gebooren te Ginneken den 5 Maart 1787; overleeden den 19 September 1814¹⁾.

¹⁾ Het verbod van in de kerke begraven te werden seedert den 25 Maart 1811, nu wederom ophoudende, is den 22 September 1814 begrave volgens out gebruyk in de Franse kerk.

Op den 9 Mei 1810 is geprof. ANNA CATHARINA FLOOREN, gebooren te Dorst, den 13 Februari 1782; overleden den 13 July 1827.

Den 5 Juny 1810 is geprof. PETRONILLA BRILLEMANS, gebooren in den Haage den 21 November 1787.

Den 3 July 1810 is geprof. HELENA MEEREN, gebooren te Ginneken den 25 Januarii 1787.

Den 7 Augustus 1810 is geprof. ANNA CATHARINA DE WOLF, gebooren in den Oudenbos den 25 Julii 1788; heeft het hof verlaten den 3 Mey 1817.

Den 28 Augustus 1810 is geprof. CORNELIA MEEREN, gebooren te Ginneken den 17 Mei 1779.

Den 17 September 1810 is geprof. ELISABETH VAN DER VEEKEN, gebooren op de Beek den 7 Maart 1787; overleeden den 20 November 1818.

Den 9 October 1810 is geprof. ADRIANA BOOMAARS, gebooren te Teteringen den 24 Juli 1788.

Den 2 July 1811 is geprof. JACOMYNA VAN DEN EYNDE, gebooren op de Beeck den 4 Augustus 1792.

Den 6 Augustus 1811 is geprof. ANNA CORNELIA VAN DER VEEKEN, gebooren op de Beek den 25 Februari 1790; gestorven den 28 September 1815.

Den 18 Augustus 1812 is geprof. CORNELIA VAN DER VEEKEN, eyge suster van ELISABETH en ANNA CORNELIA, gebooren op de Beek den 19 Juni 1782.

Den 20 Julii 1813 is geprof. JOANNA BINCK, gebooren op den Hout den 1 Junius 1793.

Den 10 Augustus 1813 is geprof. GOVERDINA VAN POPPEL, gebooren te Teterlingen den 10 December 1793.

Den 27-April 1813 is in het noviciaat gekomen DIMPNA KNIPSCHER, oud 25 jaren; overleeden 7 October 1813 en begraaven op den Hout, haare geboorteplaats.

Den 3 Maii 1814 is geprof. ELISABETH KNIPSCHER, haar zuster, gebooren op den Hout, 13 November 1779; gestorven den 27 Mey 1823.

Den 30 Maii 1815 is geprof. JOANNA MENSEN, gebooren te Rijsbergen 8 Juni 1789.

Den 12 September 1815 is geprof. JOANNA VAN ROOY, gebooren den 31 Januarii 1789.

Den 24 Juny 1817 is geprof. ANNA KNIPSCHER, gebooren op den Hout den 1 September 1797.

Den 7 October 1817 is geprof. ELISABETH VAN DEN BIGELAAR, gebooren den 27 Maart 1790 op den Seevenberg-schen Hoek, seedert 1803 een pastorie.

Den 15 Juny 1819 is geprof. MARIA ELISABETH WOUTERS, gebooren den 12 April 1785 te Bavele.

Den 16 October 1821 is geprof. BARBARA VAN SCHENDEL, gebooren op Wagenberg den 15 December 1791.

Den 21 Mey 1822 is geprof. ADRIANA OTTENS, gebooren op de Maade den 28 October 1799.

Den 11 Juni 1822 is geprof. JOHANNA VAN GINNEKEN, gebooren te Teteringen den 1 Mey 1796.

Den 24 September 1822 is geprof. ADRIANA DIRVEN, gebooren te Etten den 2 July 1793.

Den 13 Mey 1823 is geprof. ANTONIA POPPELAARS, gebooren op de Beek den 4 November 1800.

Den 10 Juny 1823 zijn geprof. CATHARINA MARIA en ADRIANA CORNELIA VAN DEN KIEBOOM, gebooren in Breda, CATHARINA den 17 Januarii 1801, overleden 5 Mei 1832; ADRIANA, den 26 Januari 1803, overleden den 10 Maart 1833.

Den 29 Juny 1827 is geprof. ADRIANA ELISABETH RUBBENS, gebooren te Gilze den 26 October 1803.

Den 22 July 1828 is geprof. MARIA DANIELS, gebooren te Terheyden den 17 October 1801.

Den 26 Juny 1832 zijn geprof. ADRIANA EN MARIA VAN GINNEKEN, geboren te Teteringen, ADRIANA den 22 Juli 1812, overleden 26 October 18.. en MARIA den 14 April 1806.

Den 7 Mey 1833 is geprof. CATHARINA VERKAAR, geboren te Breda den 11 November 180..

Lijst van Persoons- en Plaatsnamen.

De plaatsnamen worden *cursief* gedrukt; achter de namen der Begijntjes staat eene *b* en de zegelbeschrijving vindt men op de bladzijde, waarbij (*z*) gevoegd is.

A.

Aardrijck, v., Françoise, 259.	Aerts(zoon), Engelbert, 178.
Absel, v., Ger., 76.	„ Erenbout, 178.
Achel, v., Hendr., 200.	„ God., 223.
„ „ Iz., 200.	„ Henrica <i>b</i> , 282.
Aco, bisschop van Caserta, 8.	„ Hendrik, 170.
Adden, Jac., 265.	„ Jan, 75 (<i>z</i> .); 110 (<i>z</i> .); 120
Adolf, bisschop van Luik, 12, 3.	„ 132; 146; 178.
Adriaensen (Adriaanszoon), Adria-	„ Lijsbet <i>b</i> , 170.
nus, 223.	„ Mercelis, 60.
„ Cornelis, 132; 193 (<i>z</i>), 5.	Aesvoert, v., Adr., 105.
„ Frans, kan. te Dordrecht, 197.	„ Joh., 84.
„ Jacob, 213.	Aggaert, Aert, 56.
„ Lijngen <i>b</i> , 220.	„ Hendr., 56.
„ Marie <i>b</i> , 267.	Aken, v., Arn., kap., XXXVIII.
„ Pauwel, 213.	Akeren, v., Claas, 117.
„ Rombout, 117.	„ Jan, 117.
Aekeren, v., Nijs, 45.	Alaerts, Barb., 189.
Aerde, v. d., Hendr., 45.	Alberegts, Paulina <i>b</i> , 276.
Aerle, v., Paulus, 108.	Aldenardensis, Simon, capuc., 227.
„ Joh., not., 28; 44.	Alfen, v., Dingna <i>b</i> , 189.
Aerssen, v., Wouter, 193.	„ Elis. <i>b</i> , XXVIII; 167.
„ drossaard, XIV.	Alfijn, Willem, deken, 119.
Aerts(zoon), Ant., 178.	Allaerts, Cath., <i>b</i> , 270.
„ Arn., 178.	Alphen, v., Anna <i>b</i> , 274.
„ Barthol., 154.	„ Cornelia <i>b</i> , 276.
„ Dirk, 129; 175 (<i>z</i> .), 7; 192,	„ Mechlina <i>b</i> , 275.
6; 210.	Alphen, 20.
„ Dymphna <i>b</i> , 282.	„ schepenen: Canterszoon, Mer-
	ten; Eyke, v., Claas; Gils, v., Hendr.;

Den 11 Juni 1822 is geprof. JOHANNA VAN GINNEKEN, gebooren te Teteringen den 1 Mey 1796.

Den 24 September 1822 is geprof. ADRIANA DIRVEN, gebooren te Etten den 2 July 1793.

Den 13 Mey 1823 is geprof. ANTONIA POPPELAARS, gebooren op de Beek den 4 November 1800.

Den 10 Juny 1823 zijn geprof. CATHARINA MARIA en ADRIANA CORNELIA VAN DEN KIEBOOM, gebooren in Breda, CATHARINA den 17 Januarii 1801, overleden 5 Mei 1832; ADRIANA, den 26 Januari 1803, overleden den 10 Maart 1833.

Den 29 Juny 1827 is geprof. ADRIANA ELISABETH RUBBENS, gebooren te Gilze den 26 October 1803.

Den 22 July 1828 is geprof. MARIA DANIELS, gebooren te Terheyden den 17 October 1801.

Den 26 Juny 1832 zijn geprof. ADRIANA EN MARIA VAN GINNEKEN, geboren te Teteringen, ADRIANA den 22 Juli 1812, overleden 26 October 18.. en MARIA den 14 April 1806.

Den 7 Mey 1833 is geprof. CATHARINA VERKAAR, geboren te Breda den 11 November 180..

Lijst van Persoons- en Plaatsnamen.

De plaatsnamen worden *cursief* gedrukt; achter de namen der Begijntjes staat eene *b* en de zegelbeschrijving vindt men op de bladzijde, waarbij (*z*) gevoegd is.

A.

Aardrijck, v., Françoise, 259.	Aerts(zoon), Engelbert, 178.
Absel, v., Ger., 76.	" Erenbout, 178.
Achel, v., Hendr., 200.	" God., 223.
" " Iz., 200.	" Henrica <i>b</i> , 282.
Aco, bisschop van Caserta, 8.	" Hendrik, 170.
Adden, Jac., 265.	" Jan, 75 (<i>z</i> .); 110 (<i>z</i> .); 120
Adolf, bisschop van Luik, 12, 3.	132; 146; 178.
Adriaensen (Adriaanszoon), Adria-	" Lijsbet <i>b</i> , 170.
nus, 223.	" Mercelis, 60.
" Cornelis, 132; 193 (<i>z</i>), 5.	Aesvoert, v., Adr., 105.
" Frans, kan. te Dordrecht, 197.	" Joh., 84.
" Jacob, 213.	Aggaert, Aert, 56.
" Lijnken <i>b</i> , 220.	" Hendr., 56.
" Marie <i>b</i> , 267.	Aken, v., Arn., kap., XXXVIII.
" Pauwel, 213.	Akeren, v., Claas, 117.
" Rombout, 117.	" Jan, 117.
Aekeren, v., Nijs, 45.	Alaerts, Barb., 189.
Aerde, v. d., Hendr., 45.	Alberegts, Paulina <i>b</i> , 276.
Aerle, v., Paulus, 108.	Aldenardensis, Simon, capuc., 227.
" Joh., not., 28; 44.	Alfen, v., Dingna <i>b</i> , 189.
Aerssen, v., Wouter, 193.	" Elis. <i>b</i> , XXVIII; 167.
" drossaard, XIV.	Alfijn, Willem, deken, 119.
Aerts(zoon), Ant., 178.	Allaerts, Cath., <i>b</i> , 270.
" Arn., 178.	Alphen, v., Anna <i>b</i> , 274.
" Barthol., 154.	" Cornelia <i>b</i> , 276.
" Dirk, 129; 175 (<i>z</i> .), 7; 192,	" Mechlina <i>b</i> , 275.
6; 210.	<i>Alphen</i> , 20.
" Dymphna <i>b</i> , 282.	" schepenen: Canterszoon, Mer-
	ten; Eyke, v., Claas; Gils, v., Hendr.;

Kyeboom, v. d., Hendr.; Weghensoon,
Th., 169; Wilde, die, Jan.
Alva, v., hertog, 213.
Amelberg, v., Heilw., 33.
Amelberg, Jap, 33.
Amelszoon, Willem, 42.
Amer, Heinr., pr., 64.
Amerong, v., Barth., 191.
Andreas, bisschop, 8.
Andriesz., Hendr., pr., 20, 1.
Ansems(zoon), Geetr. *b*, 265.
" Jan, 127.
" Pauwel, 127.
Anthonissen, Anth, 177 (*z.*).
" Hughe, 117; 120; 177.
" Will. *b*, XV.
Antwerpen,
" Observanten, XXXIX; 130.
Attelaken, 73.
Averhoulte, d', dróssaard te Breda, XIX.
Avoirt, v. d., Geetr. *b*, 265.
" Goet, 137.
" Jan, 223.
" Marc., 41; 200; 223.
" Marie *b*, XXX; 269.
" Matthijs, 117; 137.
" Michiel, 200; 210, 5, 7; 223.
" Soete, 117.
Aymardus, bisschop van Lucena, 8.

B.

Backer(e), die, Jan, pr., 44; 52, 9; 201.
" Peter, 201 (*z.*).
Baarlebosch, 117; 193.
" schepenen: Adriaanszoon,
Corn., Romb.; Heestinckszoon, Joan.;
Michielszoon, Faes; Wijfflijt, Jan.
Backs (Bacx), Aert, 101.
" Roelof, 224.
Baer, Arn., 21.
Baerdmaker, Jan, 47; 52.
Baerdmaker, Willem, 47; 52.

Baerle, v., Corn., 217.
" Heilwig, 20.
" Hendr., 20; 211.
" Lucia, 20.
" Peter, 210.
" Willem, 49.
Baers, Christ., 211.
Bajole, de, Louis, 257.
Bamer, Gijsbr., 80.
Barbier, Wijtm., 35.
Barelle, v., Jan, 137 (*z.*).
" Leenke *b*, 189.
Baringhen, Mich., 56.
" Willem, 56.
Bartholomeeus, Pauwels, pr., 218.
Bastaert, Marg., 56.
" Peter, 56.
Bastiaensen, Ant. *b*, 261.
Bavel, 110.
Bavel, v., Gerrit, 167; 184.
" Govert, 88.
" Hendr., 47, 8; 57.
" Jan, 43, 7, 8; 57; 88.
" Karel, 184.
" Lijsb., 45.
" Marten, 167.
" Michiel, 45.
Bavelman, Gielis, 24.
Becker, Lemme, 23.
Beckermans, Anna *b*, 262.
Bedaf, v., Aart, 147.
" Jan, 147.
Beeck, v., P., 256.
Beek, 130.
Beemden, v. d., Jan, 209.
" Marie, 209.
" Willem, 209.
Beens, Ida *b*, 261.
Beer, de, Cath., 257.
" Hon., 257.
Beerende, Anna *b*, 279.
Beerten, Jan, 114.

- Beerten, Wouter, 114.
Beertenacker, 99.
 Beerze, v., Elisab., 60.
 " Jan, 60.
 Begga, H., IV.
 Beke, v. d., Hendr., pr., 52.
 " Joh., pr., 77.
 " Wijtman, 50, 1; 61; 72.
 Belgiaerts, Jan, 88 (z.); 91.
 " Peter, 88.
 Bellen, Lijsb., 61.
 " Zebr., 61.
 Beloy's, v., Hendr., 174.
 Besooien, v., Ant., 186.
 " God., 186.
 Bergen, v., Bern., past., XXXXI; 259, 60.
 " Cath. b., 264.
 " Petr., XXXXI.
 Berghe, v. d., Jan, 210.
 " Mart., 214.
 Bernard, klooster van St., 9; 24.
 Berten, Geertr. b., 112.
 Berthels, Adriana, 209.
 " Cornelis, 193; 209.
 " Dingne, 209.
 " Hadewich, 209.
 " Hendrik, 193; 209.
 " Jan, 209.
 " Marg., 209.
 " Peter, 209.
 " Willem, pr., 193.
 " Wouter, 209.
 Bertrams, Claas, 152.
 " Gerrit, 110.
 " Hendr., 110.
 " Jan, 27.
 Betjanszoon, Adr., 118.
 Betten, Corn., 191.
 " Neelken b., 189.
 Bevers, Elisab. b., 267.
 " Jenneken b., 267.
 Beversluis, v. d., Ant., 120.
 Beversluis, v. d., Gerrit, 67.
 Beyaert, Jan, 52.
 Beyen, Jan, 61.
 Beys (Bays), Adr., kap., 94; 109.
 " Ant., 176.
 " Corn., 192 (z.); 8.
 " Gielis, 176; 192, 8.
 " Heylw. b., 95; 102, 4, 7; 114.
 " Truyken b., 189.
 Beze, v., Aleyd, 212.
 " Cath., 212.
 " Hendr., 212.
 Bie, de, (die Bye), Anna b., XXIX;
 219, 20.
 " Corn., 169.
 " Godsch., 110.
 " Jan, 37; 110; 184.
 " Peter, 37.
 Bierwagen, Anna b., 273, 6.
 " Adriana b., 279.
Biesbloc, 27.
Biesdonc, 70.
 Biesenbroeck, Mart., 259.
 Biestraten, Christ, past., XXXVIII.
 Biggelaar, v. d., Elis. b., 285.
 Bille, Jan, 67.
 Binck, Joanna b., 285.
 Blerincx, Aert, 134.
 " Margr. b., XXVIII; 134, 5, 7.
 " Rum., kap., 112.
Blintscote, 11.
 Block, Ant., 66; 154.
 " Corn., past., XXXX; 257.
 Blockmaker, Jac., 37.
 Bloemaerts, Joh., 166.
 Blyens, Cat. b., XV.
 " Margr. b., XV.
 Bocht, Corn., pr., 186.
 Boeveryen, v. d., 38.
 Boeykens, Claes, 57.
 " Jan, 57 (z.).
 " Willem, 127; 139 (z.); 153; 167

- Boeymeer*, 55.
Boeyme(e)r v., Claes, 41.
 " " Engelb., 125.
 " " Goswinus, pr., 125.
 " " Jan, 41, 6.
Bollaert, Arn., 40.
 " Jacob, 43.
Boomaars, Adriana *b.*, XXXI; 284.
Boot, Adr., 99; 100 (z.).
Bonaventura, bisschop v. Ragusium, 7.
Bont, Christ., pr. en not., 59.
 " Wilhelmina *b.*, 81.
Bonte, de, Agnes, 156; 211.
 " Ger., 25; 32.
Bonte, de, Jan, 156.
 " Mart., 76.
 " Peter, 47; 56, 8.
Borchmans, Eg., kap., 201, 5.
Borse, v., Gielis, 28.
Bosch, v. d., Janneke *b.*, 220.
 " Lambr., 220.
Boschhoven, 20, 59.
 " v., Nout, 29.
Boshuysen, Lamb., kan., XXXVIII;
 202, 4.
Boter, Willem, 21.
Bouden, Jan, 139.
Boudewijns, Adr., 191.
Bouten, Peter, 31.
Boven, v. d., Nic., past. v. Etten, XXIX.
Bovendonk, 24.
Boyden, Jac., 55.
Braat, Johanna *b.*, 279.
Brake, v. d., Rutg., 53, 4.
Brakel, v., Adr., past., XXXVIII.
Brande, v. d., Corn., 73.
 " Joh., 73; 103.
 " Marten, 51.
 " Peter, 51.
Brandt, v. d., Ant., 174.
Brant, Ida, 102.
 " Joh., 102.
Brantakker, 42.
Brants, Joh., 104, 5.
 " Wijtm., 104, 5.
Brecht, v., Aert, 205.
 " Jan, 205 (z.).
Breda, v., Godfr., VI.
 " Hendr., VI.
Breda, passim.
 Huizen:
 Bijl, 197.
 Cofferken, 224.
 Duif, 197.
 Eyntvogel, 219.
 Fles, 177.
 de Graef, XVIII.
 Hase, 197.
 Meermin, 224.
 Raapkoek, 41.
 Roode Hant, 192.
 Rose, 133.
 Roye Saergie, 88.
 Schilt van Nassau, 186.
 Uylenboer, 88.
 Verckenshoofd, 224.
 Weerboom, 199.
 Woudt, 26.
 Kapittel, 18; 34; 118 (z.); 120;
 Kerken en kloosters:
 St. Catharinadal, 79; 127; 138.
 Capucijnen, XI; XIV.
 Jezuïeten, XIV.
 Marckendaël, 59; 107; 198; 206.
 Minderbroeders, XIV.
 St. Wendelinus, IX; XI; XVII;
 XXXIV.
 Schepenen:
 Aerts, Dirk; Merc.
 Baerle, v., Corn.; Hendr.; Peter;
 Berghe, v. d., Jan; Block, Ant.; Boey-
 kens, Jan; Willem; Bonte, de, Ger.;
 Peter; Brandt, v. d., Ant.; Broeck, v. d.,

Gerrit; Broeckhoven, v., Aert; Bruheze, v., Otto; Buysen, Goris; Buyten, v., Peter.

Camer, v. d., Peter; Clincker, Adr.; Cornelisse, Nic.; Corput, v. d., Nic.; Corvel, v., Hendr.; Cristus, Gerrit; Hendr.

Daesdonck, v. d., Hendr.; Peter; Diepenbeeck, v., Jan; Drongelen, v., Robr.; Dyeme, v., Jan.

Ele, v. d., Zebr.; Elst, v. d., Jan; Eyndmeer, Adr.; Evergheer, Hendr.

Gageldonck, v., Jan; Geurts, Ant.; Ghiffen, v., Willem; Gielis, Joach.; Ginneken, v., Wijtm.; Godschalcks, Barth.; Grawe, die, Arn.; Gruter, die, Ger.

Haestrecht, v., Paul.; Halmale, v., Hendr.; Haven, v. d., Wisse; Hey, Jan; Heyden, v. d., Claas; Hoevenaers, Peter; Hoghe, de, Jan; Hoilten, v., Jan; Hoozenhout, v., Jan.

Janszoon, Arn.

Keessel, v. d., Hendr.; Keyen, Corn. Laerhoven, v., Willem; Lanschot, v., Peter; Lems, Willem; Locht, v. d., Dingm.; Loenhout, v., God.; Ludekens, Jan.

Maerte, v., Arn.; Mathijszoon, Jan; Meer, v., Wijtm.; Meeus, Adr.

Neste, v. d., Arn.; Nispen, v., God.

Oeckel, v., Claas.

Pigghen, Dion.; God.; Gijsbr.; Poelman, Peter.

Reysenaelde, Gerrit; Ringelberg, v., Nic.; Roever, die, Dirk; Jac.; Peter; Roelof; Ruchener, die, Jan; Ruelenszoon, Hendr.

Schelckens, Corn.; Schoyt, Adr.; Seeszijn, Died.; Snellen, Peter; Stalle, v. d., Peter; Surmons, Eust.

Tierloet, Pieter.

Vloet, v. d., Th.

Water, v. d., Hendr.; Jan; Wechghel, v., Willem; Wiltens, Hendr.; Wijngaerde, v. d., Jan; Wijtvliet, v., Aert.

Ypelaar, v., Jan; Ysaac, Jan.

Zelbach, Herm.; Willem.

Straten:

Brugstraat, 21; 24; 186.

Donckstege, 103.

Eindstraat, 26; 60.

Eindpoort, 61; 197.

Gampel, 41.

Gasthuisstraat, 60, 4; 79; 105; 114; 158.

Ginnekensche poort, 63; 167.

Haagdijk, 26; 37, 8; 41, 5, 9; 64; 97; 117; 157.

Havermarkt, 197.

Katerstraat, IX; XIII; 29; 64; 87; 152; 196; 207.

Karrestraat, 127; 177.

Kerkstraat, 108.

Kortebrugstraat, 66.

Langebrugstraat, 42; 186; 219.

Molenstraat, 23; 62.

Ridderstraat, 133.

Scuttersdoel, 65.

Steenbrugstraat, 31.

Tolbrugstraat, 197.

Valkenberg, IX; 115; 128; 183; 206, 7; 214.

Veemarkt, 88.

Veterstraat, 66.

Vischmarkt, 11; 197.

Visscherstraat, 35; 43; 127.

Vlemmingstege, 70; 186.

Brillemans, Petr. b, 284.

Brock (Brocx), Adr., 210, 1.

„ Anna, 210.

V53;

- Brock (Brocx), Cath., 67.
 " Cornelia, 210.
 " Hendr., 110.
 " Jan, 45; 67; 210, 1.
 " Joost, 211.
 " Merten, 210.
 Broeck, v. d., Gerrit, 210.
 " Marie b, 271.
 Broeckhoven, v., Aert, 175 (z.).
 " Doemken, 91.
 " Hendr., 168.
 Broeders, Ida b, 281.
 Broterszoon, Adr., 137.
Brouwershaven, 206.
 Brueckel, v., Wijn., 191.
 Brueninck, Eg., kap., XXXVIII; 205.
 Bruggen, v. d., Herman, 50.
 " Jan, 37; 58.
 " Laur., 21.
 " Willem, 49.
 Bruhese, v., Otto, 145.
Brunecker, 20.
 Bruyn, Aert, 54.
 " Adriana b, 60; 70.
 " Maria b, XV.
 Bruyninx, Elis. b, XXX; 260.
 " Helena b, 272.
 " Marie b, 272.
 Buck, Jan, 22.
 Buerstede, v., Elis., 105.
 " Dielis, kan., 145.
 " Joh., pr., 98.
 Busen, Hendr., 158.
 Busschaerts, Marie b, 268.
 Buyck, Jan, 88.
 Buycx, Anth., 222.
 Buys, Ant., 269.
 Buysen, Goris, 211.
 Buyten, v., Aert, 61.
 " Elis., 156.
 " Jan, 61; 156.
 " Peter, 47; 89; 93 (z.).
 Buyten, v., Wilh. b, 281.
 Bye, de, Aert, 117.
 Byestraten, v. d., Claes, 89.
 " Jac., 152; 178.
 " Jan, 152; 178.
 " Math., 89; 91.
 Bijnstroe, Pauwel, 22.
 C.
 Caerdsot, v., Jan, 46; 55; 66; 88.
 " Willem, 88.
 Camer, v. d., Jan, 22.
 " Peter, 11, 2; 22.
 " Raes, 32.
 Campe, uten, Aert, 85.
 " Claes, 85.
 " Geertr., 85.
 " Gielis, 85.
 Canters, Jan, 127.
 " Merten, 169.
 Capello, a, Ambr., XXI; XXVI.
 Capken, Willem, 109.
 Carlier, de, Louis, XIII.
 Caye, Gielis, 28.
 Celen, Arn., 76.
 " Joh., 76.
Ceters, 116.
 Ceters, v., Corn., 87; 100 (z.); 103; 153;
 170, 1; 219.
 " Jacob, 153; 170, 1.
 " Hendr., 103.
 " Mathijs, 100.
Chaam, 44, 7.
 Chaem, v., Anna, 215.
 " Cornelia, 215.
 " Jan, 215.
 " Marie b, 189.
 " Walt., 107; 151.
 Cheeus, Adr., 187.
 " Andr., XIV.
 " Antonia, 140; 186.
 " Corn., pr., 223.

- Cheeus, God., 187.
 „ Jan, XIV; 187.
 Claeuszoon, Hendr., 109.
 Clarenzoon, Jan, 32.
 Clasens, Clasine *b*, 274.
 Clemens V, VII; 13.
 Clerc, Peter, kan., 64.
 Cleve, v., Jan, 189.
 Clincker, Adr., 177 (*z.*), 8; 187; 190.
 Cloet, Jan, pr., 141.
 Cock, die, Cornelia, 197.
 „ Corn., 198.
 „ Hendr., 197.
 „ Jan, 133.
 „ Lijsb., 197.
 „ Simon, 133.
 Coen, Christ. *b*, 269.
 „ Marie *b*, 269.
 Coeysken, Jan, 24.
 Coggen, Marie *b*, 268.
 Coman, Jan, 37.
 Coninck, de, Jan, 191.
 Cornincx, Adr., 131.
 „ Eg., 129.
 „ Elis. *b*, 128.
 „ Marie *b*, 278.
 Coolhasen, Marie *b*, 277.
 Cools, bisschop van Antwerpen, XXXII.
 Coremans, Cath. *b*, 269.
 „ Corn. *b*, 268.
 Cornelis, Susanna *b*, 219.
 Cornelisse, Anna *b*, XXX.
 „ Nic., 217.
 Cornincx, Cornelia *b*, 172.
 Corput, v. d., Adr., past., XXXXI.
 „ Corn. *b*, 223.
 „ God., 92; 101.
 „ Hendr., pr., 141; 152; 197.
 „ Marie *b*, 283.
 „ Nic., 195.
 „ Willem, 197, 9.
 Corstiaens, Ger., 78.
 Cortenbach, Peter, kan. te Luik, 141.
 Corterik, Jan, 38.
 Corvel, v., Hendr., 60, 1, 4, 5 (*z.*), 6.
 Coster, de, Jan, pr., 28; 43.
 Cotere, de Corn., 212.
 „ Servaas, 212.
 Coudelaer, v., Corn., 213, 5.
 „ Joost, 215.
 „ Merten, 213.
 Covorde, v., Arn., 3, 5.
 „ Ida, 5.
 Crauwel, Jan., 60.
 Cristiane, Marie *b*, 281.
 „ Wilh., *b*, 281.
 Christoffels, Jan, 200.
 Christus, Gerrit, 105, 6 (*z.*); 117.
 „ Hendr., 74.
 Criter, Gielis, 28.
 Croix, de la, Jean, capuc., 244.
 Cuenhout, v., Marc., pr., 136.
 Cuyper, Henr., pr., XXXVII.
 Cuystermans, Petr. *b*, 268.
 Cyprianus, bisschop van Bova, 8.

 D.
 Daems, Corn. *b*, 153; 170.
 Daesdonck, v. d., Hendr., 145.
 „ Peter, 119 (*z.*); 127.
 Damen, Jan, 99.
 „ Mich., 99.
 Damis, Aert, XXVIII.
 „ Elis. *b*, XXVIII.
 Daniëlszoon, Corn., 193 (*z.*).
 Deken, Egid., 98.
 „ Godefr. 29.
 Develette, Lamb., kap., XXXVIII.
 Dielissen, Adr. *b*, XVI.
 Diemen, Henr. *b*, 273.
 Diepenbeeck, v., Jan, 212.
 „ Maria *b*, 263.
 Diericks(zoon), Jan, 16; 152; 178.
 „ Lijsb. *b*, XXVII; 58.

- Dierics(zoon), Merc., 67.
" Willem, 120 (z.).
Dierven, Corn. b, 266.
Diest, v., Macht., VI.
" Peter, 11.
" Willem, 11.
Dietmans, Aeltje b, XVI.
Doelakker, 110.
Doeren, v., Pietr. b, 263.
Doernincx, Adr., 132, 3.
" Corn. b, XXVIII; 88; 174;
188.
" Ger., 103.
" Geertr., 87.
" Jan, XXVIII; 87, 8; 132, 3;
174.
Dohem, Ant., past., 202, 4.
Domaeszoon, Adr., 192.
" Hendr., 100.
Domis, Lijsb. b, 134, 5, 6; 155.
Dommelen, v., Jan, 214.
" Willem, 214, 6.
Doncker, Willem, 67 (z.).
Donkers, Marie b, XVI.
Dongelbergen, de, Jaq., 257.
Dongen, 73; 173.
" schepenen: Engbrechtszoon,
Rijch; Byestraten, v. d., Claas.
Dongen, v., Adr., vic.-ap., 260.
" Jan, 200.
Dordrecht, Augustijnen, 130.
" Minderbr., 130; 150.
Doren, Cat. b, XVI.
Dorenboom, 222.
Dorens(zoon), Ant., 169; 177; 186, 7;
191.
" Claas, 191.
" Goort, 169.
" Jan, 191.
Dorst, XXXVIII; XXXXI.
Dorst, v., Adr., past., X; XXXVIII.
" Barth., 31.
Dorst, v., Corn., pr., 218.
Drabbe, Jenneken b, 269.
Dreymans, Al. b, XV.
Dries, Lijske, 188.
Drongelen, v., Corn., 175.
" Robr., 99; 104 (z.); 109.
Druyts, Ant., 94.
" Willem, 47.
Duffelmans, Alg., 32.
Dunenborch, v., Elis. b, XVI.
Dupuis, Alex., 257.
Duyenlandt, 140.
Dijck, v., Joh. b, 86; 90.
" Petr., XXXI.
Dijk, v. d., Dirk, 27; 35.
" Hendr., 27.
Dyelszoon, Gielis, 146 (z.).
Dyemen, v., Jan, 156.
Dyrven, Adr., 192.
" Goris, 192; 205, 9.
" Hendr., 176 (z.); 205, 9.
" Jan, 176.
Dystelacker, 92; 110.

E.
Eede, Wouter, 44.
Eeltkens, Hel. b, XVI.
Eenigen van Rijsbergen, 146.
Eept, v. d., Corn., 210.
Eerenbouts, Corn., 89; 104, 7.
" Corn. b, 133.
" Gerrit, 104.
" Joost, pr., XXXVIII.
Eertrijck, v., Corn., XIV.
Eewouts, Coenr., 200.
Egel (Eghel), Aechte b, 188.
" Aert, 88.
" Ant., 145.
" Beatr., 197.
" Engelb., 104.
" Ger., 21.
" Gielis, 88.

Egel (Eghel), Hendr., 57.
 „ Hubr., 197.
 „ Jac., 18; 26.
 „ Romb., 12; 57.
 „ Tilman, 104.
 „ Willem, 145; 197.
 Einde, v. d., Eng., XXXIII.
 Eindhoven, v., Hendr., 125.
 „ Wouter, 23.
 Ele, v. d., Alijt, 93; 103.
 „ Jan, 22.
 „ Zebr., 50; 93; 103; 114.
 Elkerzee, zie Bocht, Corn.
 Elsacker, v., Willem, not., 173.
 Elshout, uyt, Jan, 131.
 Elst, v. d., Jan, 29; 31, 2, 4, 5, 7, 8 (z.).
 Eltjens, Adriana b, 277.
 „ Anna b, 277.
 Elyas, Jan, 34.
 „ Kath., 34.
 Emmen, Cath., 109.
 „ Lijsken b, 129; 188.
 „ Willem, 109.
Emmer, den, 192.
 Emmer, Cath., 119.
 „ Jan, 119.
 Empen, Alijt, 89.
 „ Jan, 89.
 Engbrechts, Roel, 150.
 „ Rijchout, 89.
 Engelen, v., Petr. b, 272.
 „ Mergo b, 276.
 Engelsdochter, Barb., 185.
 Enthouts, v., Franc., kan., XXXIX.
 Esbeke, v., Jan, 26.
Etten: Begijnhof, 212; 223.
 „ schepenen: Domaeszoon, Hendr.;
 Everts, Len.; Jacobszoon, Arn., Hendrik;
 Janszoon, Wouter; Peterszoon, God.
 Etten, v., Anna b, 188.
 „ Hendr., 210 (z.).

Etten, v., Joh., pr., 98.
 „ Lijsb. b, 170.
 „ Yke b, 188.
 Evergheer, Hendr., 5, 12.
 „ Margr. b, 29.
 Everts, Adr., 223.
 „ Lenaert, 223.
 Eycel, v., Jac., 45, 6, 9.
 „ Lambr., 80 (z.), 88.
 „ Rombout, 80.
 Eyck, Ant., 217 (z.).
Eyckacker, 84.
 Eycxsel, Jan, 216, 7.
 Eygeners, Maria b, 263.
 „ God., 217.
 Eyl, v., Adr., 187.
 „ Christ., 187.
 Eyke, v., Claes, 59.
 „ Daniël, 100.
 „ Jan, 100.
 Eynde, v. d., Jac. b, 284.
 „ Mich., 223.
 Eyndme(e)r, Adr., 132.
 „ Adriana, 153.
 „ Anna, 153.
 „ Geertr., 153.
 „ Jan, 153.

F.

Faeszoon, Jan, 215.
 „ Joost, 215.
 Fayter, Ant., 97.
 „ Kath., 97.
 Flooren, Adriana b, 283.
 „ Anna b, 284.
 Florijs, pastoor van Dongen, 173.
 Fortis, Rein., pr., 75.
 Francen, Adr. b, 274.
 Franciscus, bisschop van Avellino, 8.
 „ wijbisschop van Luik, 6.
 Fray, Hendr., 2.
 „ Jan, 222.

Frederik Hendrik, XV; XVI; XVII.

G.

Gael, v., Anna *b.*, 219, 20.
 Gageldonck, v., Hugem., 60, 1.
 " Jan, 60, 1, 5.
 Galder, v., Cath. *b.*, 30.
 " Hendr., 32.
 " Jan, 63.
 " Kerstine, 63.
 Galen, v., Corn. *b.*, 271.
 " Frans, 211.
 " Jan, 211.
 " Margr., 211.
 " Nic., kap., 210, 1.
 " Otto, 211.
 " Willem, pr., 211.
 Gastel, v., Maria *b.*, 283.
 Gastelaars, Adr., 195.
 " Corn., 195.
 Geel, v., Marg. *b.*, XV; XVI; XXX;
 233; 250.
Geertruidenberg, 16.
 Geerts, Maria *b.*, XXX; XXXXIII.
 Geertsens, Anc., 225.
 Gerardszoon, Hendr., 29.
 Geurts, Ant., 257.
 Ghelmers, Heilw. *b.*, XXVII; 43; 52, 3,
 5; 60.
 " Kath. *b.*, XXVII; 59.
 Ghemenigh, Adr. *b.*, 272.
 Gherijt, kap., XXXVII, 20.
 Gherijtszoon, Dingm., 152 (*z.*); 178 (*z.*).
 Gheverts, Clara, 206, 8.
 " Hendr., 206.
 " Marie, 206, 7, 8.
 Ghiffen, v., Willem, 222.
 " Jan, 222.
 Ghielszoon, Godert, 146 (*z.*).
 Gils, v., Elis. *b.*, 270.
 " Jan, 91.
 " Hendr., 190.

Gils, v., Maeyken *b.*, 266.
 " Petr., 283.
Ghilsche Vucht, 89.
Ghilze, 89.
 " schepenen: Ansemszoon, Pau-
 wel; Belgiaertszoon, Jan; Byestraten,
 v. d., Mathijs; Canterszoon, Jan;
 Cartschot, v., Wouter; Corput, v. d.,
 God.; Wouters, Jan.
 Ghyben(zoon), Adr., 175.
 " Johanna, 176.
 " Magd., 175.
 " Marie, 176.
 " Peter, 176.
 Ghysels, Aart, 214.
 " Geerijt, 215.
 Gibbosa, Aleyd *b.*, 234.
 " Peter, 234.
 Gielis, Joach., 222.
 Gilsemans, Dingn. *b.*, 271.
Ginneken, watermolen, 214.
 " schepenen: Aartszoon, Jan;
 Avoirt, v. d., Mich.; Bertramszoon,
 Claas; Buyck, Jan; Capken, Willem;
 Claassens, Hendr.; Eysel, v., Jac. en
 Lambr.; Hoilt, v. d., Corn.; Lips, Jan;
 Merenzoon, Corn.; Nijszoon, Jan;
 Schelckenszoon, Wouter; Smit, Peter;
 Welle, v., Arn.; Zcheeuws, Jan.
 Ginneken, v., Adr. *b.*, 282, 6.
 " Johanna *b.*, 286.
 " Marie *b.*, 286.
 " Wijtm., 5.
 Gobbincx, H., 256.
 Goderts, Ant., 193, 223.
 " Huybr., 223.
 " Jan, 223.
 " Mayken, 223.
 " Willem, 155; 170 (*z.*).
 Godevaert, kap., 12.
 Godevaerts, Gerrit, 99 (*z.*).
 " Jan, 80.

Godevaerts, Laureis, 80.
 „ Peter, 80.
 Godewijck, v., Alijt *b*, 133, 5.
 „ Ant., 133, 5.
 „ Jac., 126.
 Godschalks, Bart., 33.
 „ Jan, 88.
 Goedens, Marg., 78.
 Goedewaerd, Hendr., 36.
 „ Ida, 36.
 Gorchem, v., Dirk, 65.
 Goerle, v., Hendr., 57.
 „ Macht. *b*, 31.
 „ Wouter, 58.
 Goirle, v., Jan, 138.
 Gollen, Wouter, 54.
 Goriszoon, Sweer, 126 (*z.*)
 Gosens, Marg. *b*, XXVIII.
 Góyr, v., Corn., 109.
 „ Mart., 109.
 Gracht, v. d., Hole, 25.
 's Graeuwen, Aert, 146.
 „ Ant., 146; 200, 5.
 „ Claes, 137 (*z.*); 146; 176.
 „ Gielis, 146.
 „ Jac., 137.
 „ Romb., 176; 198 (*z.*).
 Grawe, die, Arn., 18; 21, 2, 3 (*z.*).
 „ Jac., 99.
 „ Jan, 99.
 Grielen, Jan, 37.
 Groenevelt, v., Maria, XIII.
 Groenlant, Herm., 217.
 Groense, v. d., Heylw. *b*, XXVIII; 95.
 Groese, v. d., Claes, 58.
Groot Rut, 49.
 Gruyten, F. de, pr., 260.
 Gruten, die, Ger., 24 (*z.*), 6.
 Guy, bisschop van Luik, 6.
 Gijsbrechts, Bouden, 126.

H.

Haec, Aechte, 34.
 „ Geldolf, 99.
 „ Herman, 34.
 „ Jan, 27; 39.
 „ Lijsb., 29.
 „ Mecht., 39.
 Haen, Hendr., 42.
 „ Math., 150.
Haenberg, 177.
 Haestrecht, v., Paulus, 195.
Haghe (de), zie *Prinsenhage*.
 Haghedijk, v. d., Marc., 58.
 „ Rutg., 58.
 Haghen, Willem, past., 63.
 Haghenbeke, Joh., kap., 63; 76, 8.
 Haghens, Jac., 200.
 „ Mich., 200 (*z.*), 1.
 Hairdenzoon, Peter, 169.
 Hakisers, Kath., 16.
 Hal, v., Bern., pr., XXXVI.
 Halmale, v., Hendr., 171, 4 (*z.*).
 Hambroek, v., 118.
 „ Gerrit, 6.
 „ Giselb., 6.
 „ Hendr., 6.
 „ Peter, 58.
 „ Willem, 6.
 Harman, pr., 62.
 Hatten, v., Jan, 114.
 Haultepenne, d', X.
 Haven, v. d., Wisse, 46 (*z.*).
 Heck, v. d., Jan, 186.
 „ Willem, 186.
 Heerle, v., Joh., not., 119; 125.
 Heestinckszoon, Joh., 118.
 Helmont, v., Christ., 78.
 Hendrik, bisschop van Luik, 3.
 „ heer van Breda, VI; 12; 63.
 „ III, graaf van Nassau, VIII.
 Hendriks(zoon), Anth., 110 (*z.*).

Hendriks(zoon), Gijsbr., 126; 137; 147(z).
 „ Jan, 127.
 „ Marie b, 220.
 Herck, v., past., 255.
Herenthals, Observanten, 150.
 Herlem, v., Jan, 29.
 Hermans, Cath. b, 220.
 „ Joh. b, 275.
 Hert, die, Hendr., 114.
 Hertel, v., Beatrijs, XXVII; 17; 21, 5, 9;
 30, 1, 5.
 „ Bertram, pr., 30, 5.
Hertel, zie *Terheyden*,
 's *Hertogenbosch*, predikheeren, 130.
 Hey, Adr.,
 „ Anna, 209.
 „ Arn., 70, 3, 5.
 „ Cath., 75; 131.
 „ Corn., 117; 126.
 „ Cornelia, 127.
 „ Geertr., 127.
 „ Jan, 39; 117, 9 (z.), 210.
 „ Meerten, 73.
 „ Michiel, 126.
 „ Noyte, 73, 5.
 „ Wouter, 45; 117; 126; 131.
 Heyden, v. d., Claes, 178.
 „ Heylw. b, XXVII; 6.
 „ Hendr. b, 234.
 „ Jan, 101.
 „ Marie b, XIV; XVI; 234.
 Heymans, Jac., 116.
 Heys, Walt, pr., 114.
 Heyst, v., Elis. b, 266.
 Hoebinc, Jan, 21.
 Hoesden, v., Corn., Willem, pr., 158.
 „ Joost, 169; 173.
 Hoeve, die, Jan, 42.
 Hoevel, v., Claas, 109.
Hoeven: schepenen: Aartszoon, Jan;
 Anthoniszoon, Hughe; Backere, Pie-
 ter; Bavel, v., Jan; Brandt, v. d.,

Corn.; Broterzoon, Adr.; Bye, de,
 Aert; Ceters, v., Corn.; Christoffels,
 Jan; Dorenzoon, Ant.; Hagens, Mich.;
 Hendriksz., Ant.; Janszoon, Peter;
 Lampsens, Adr.; Lenaertsz. Mathijs;
 Meeuszoon, Gielis; Overacker, Peter.
 Hoevenaers, Peter, 222.
 Hoeymaker, den, Lambr., 26.
 Hoghe, Adriana, 191.
 „ Jac., 70; 191.
 „ Jan, 139 (z.); 191.
 „ Wouter, 99.
 Hoilt, v. d., Corn., 176 (z.).
 Hoiltten, v., Jan, 186, 7 (z.); 190, 2.
 Hole, v. d., Jan, 51.
 Hollander, de, Jan, 17.
 Holst, Hendr. b, 279.
Holten, 101.
 Holten, v., Gijsbr., 101.
 „ Lijsb., 101.
 „ Marie b, XXVII; 78.
 Honthoir, v., Jan, 215.
 Hontsum, v., Zeg., 245.
 Hoochstraten, v., Anna b, 183.
 „ Marie b, 272.
 Hooft, v. d., Jan, 88.
 Hooghe, de, Peter, kan., XXXVIII.
Hoogstraten, XV; XXXIX; 225.
 Hoorevoets, Corn. b, 272.
 „ Ida b, 272.
 „ Marie, 271.
 Hooydonk, v., Corn. b, XXXI.
 „ J., bisschop van Breda,
 XXVI.
 Hopmans, A. Petr. W., pastoor, XXVI;
 XXXXII.
Hosenhout, 154.
 Hosenhout, v., Bart., 50.
 „ Ger., 23.
 „ Jan, 17.
 „ Sophie, 50.
 „ Wouter, 10.

Houven, uter, Anna *b*, 189.
Hove, v., Pet., 222.
Hovel, v. d., Mecht. *b*, XXVII; 12.
Hoze, Hendr., 173.
„ Joh., pr., 112; 167; 173.
Hughen(zoon), Ant., 200.
„ Corn., 186.
„ Ger., 26.
„ Gielis, 200.
„ Thom., 186.
Hulshouts, Hendr. *b*, 263.
„ Corn. *b*, XVI.
Hulst, v. d., Jan, pr., 133; 169.
„ Peter, 42.
„ Wijtm., 194.
Hulten, v., Lanc., 54.
Huybrechtsz., Corn., 174, 5, 7.
„ Gerrit, 127; 175.
Huysacker, 74.
Hylaer,
Hylaer, v., Elis. *b*, XXVII; 75.
„ Godel., 42; 60.
„ Jan, 42, 3, 9.
„ Woutken, 26.

I en J.

Jacob, abt v. St. Bernard, 9 (*z*).
Jacobs(zoon of Jacops), Adr. *b*, 262.
„ Anna *b*, XXX.
„ Ant., 194.
„ Ant. *b*, 263.
„ Arn., 51.
„ Gijsbr., 215.
„ Jac. *b*, 264.
„ Marie, 169.
„ Petr. *b*, 263.
„ Phil., 193.
Jamez, Bern., past., XXXXI.
„ Joh. *b*, XXXVI; 279.
Jans, Ant. *b*, 263.
„ Marie *b*, 233; 270.
Jansen, Dirk, kap., 168.
„ Joanna *b*, XV.

Jansen, Marg. *b*, 219.
„ Marie *b*, XV; XXIX; XXX;
220; 224.
Jansens, Maria *b*, XXXI.
Janszoon, Anth., 214.
„ Arn., 36, 7, 8, 9 (*z*.); 41, 5; 89.
„ Barth., 54, 5; 68 (*z*.); 82.
„ Jac., 132.
„ Jan, 214.
„ Mathijs, 205.
„ Peter, 100 (*z*.); 126.
„ Willem, 41; 170 (*z*.); 205.
„ Wouter, 51.
Jeghers, Petrus, XVIII; XXXIX.
Joannes XXII, paus, VIII; 13.
Jooszoon, Dom., 126 (*z*.).
„ Frans, 225.
Jordens, Marie *b*, 282.
Journ, de, Joh. *b*, XXXVI.
Iemandts, Dingna *b*, 270.
Isabella, vrouwe van Breda, 2.
„ aartshertogin, XIV; XVI.

K.

Kant, Herm., 48; 74.
„ Willem, 74.
Kasis, Marie *b*, 271.
Keessel, v. d., Hendr., 18; 153, 5 (*z*).
6 (*z*.); 167; 194.
„ Mich., 152; 178; 193.
„ P., not., 125.
„ Wouter, 194.
Kerckhove, v. d., Heylw. *b*, XXVIII;
95; 105.
„ Joanna *b*, 272.
„ Willem, XXVIII.
Kerstiaenszoon, Ant., 120.
Kessel, v., Geertr. *b*, 267.
Ketelaer, die, Aug., XXVIII.
„ Hendr., 134.
„ Heylw. *b*, XXVIII; 155;
188; 195.

- Ketelaer, die, Jan, 58.
 „ Lijsb. *b*, 134.
 „ Peter, 133.
 „ Reynier, 133.
 Ketelers, Cath. *b*, 274.
 Keyen, Corn., 186, 7 (*z.*).
 „ Wouter, not., 94; 103, 5, 7, 9; 132.
 Kieboom, v. d., Anna *b*, X; XXIX.
 „ Hendr., XXIX.
 „ Magd. *b*, XXVII.
 „ Maria *b*, 278.
 „ Peter, XXIX.
 Kivit, Claas, 20.
 Kockelberch, v., Elis. *b*, 75.
 „ Peter, 84.
 Kockx, Marie *b*, 273.
 Koecx, Adr., 139.
 „ Ansem, 152.
 Koenen, Eg., XXVIII; 102, 4.
 „ El. *b*, XXVIII; 102, 4.
 Koevoet, Corn., 127.
 „ Jan, 152; 178.
 Knaapen, Anna *b*, 283.
 Knapen, Romb., 26.
 Knechts, Huybr., 224.
 Knipscheer, Anna *b*, 279; 285.
 „ Dimphna *b*, 285.
 „ Elis. *b*, 285.
 Knoef, Margo *b*, 273.
 Kornincs, Eg., 107.
 „ Elis. *b*, XXVIII; 107.
 Kreeten, Adr. *b*, XV.
 „ Jans *b*, XV.
 „ Magd. *b*, XV.
 Kyeboom, v. d., Anna *b*, 210, 2, 3, 6, 9.
 „ Hendr., 190; 210, 2.
 „ Johanna, 173.
 „ Peter, 212, 3.
 „ Wouter, 63.
 * **L.**
 Laer, v., Peter, XIV.
 Laeracker, v., Beatr. *b*, 49.
 Laerhoven, v., Willem, 74; 87.
 Laet, die (de), Adriana *b*, 274.
 „ Corn., 100.
 „ Jan, 11; 44.
 „ Peter, 74; 100.
 Lambert le Beges, III; IV.
 Lambrechts, Ant., 170 (*z.*); 191, 3 (*z.*), 5.
 „ Jan, 170.
 „ Marie *b*, 275.
 Lampsens, Adr., 186.
 Lams(zoon), Adriana, 177.
 „ Cath., 191.
 „ Jac., 191.
 Langdonc, v., God., 28.
 Lange Wech, 193.
 Langlois, M., 258.
 Lanschot, v., Elis. *b*, XXXIX, 261.
 „ Joh., 225.
 „ Peter, 225 (*z.*).
 Laps, Marie *b*, 268.
 Lathouwer, Yw., 95.
 Laurens, Claas, 147.
 Lauwers, Aert, 91.
 „ Jan, 116.
 „ Mathijs, 116.
 Lecke, v. d., Ph., 52.
 Leckerkerk, v., Joh., past., 94, 8.
 Ledeghe, die, Jan, 21; 32.
 Leeuw, de, Th., 259.
 Leeuwen, Hughe, 67.
 „ Peter, 67.
 „ v., God., pr., 44.
 Lemmen, Jan, 110.
 Lemmes, Cath. *b*, 277.
 „ Maria *b*, XXXI; 280.
 Lemsen, Willem, 22, 4, 9.
 Lenaarts(zoon), Corn., 170.
 „ Math., 74 (*z.*).
 „ Willem, 170.
 Leur (kapel), 169.
 Leuven, v., Arn., 2 (*z.*).

Leyten, Adam, 222.
 „ Jan, 215.
 „ Jehenne, 215.
 „ Lijsb., 215.
 „ Marie, 215.
 „ Wouter, 215.
 Lichtenbergh, Ant. b, 281.
 Lier, v., Adriana b, X; 213, 6, 9.
 „ Ant. b, 147.
 „ Jan, 148, 9.
 „ Lucie b, XXIX; 219.
 Lies (Lyesch), 42; 85; 200.
 Ligno, de, Eng., 108.
 Lips, Jan, 132; 214.
 Lisen, Henneken, 23.
 Locht, v. d., Arn., Jos., past., XXXX; 256.
 „ Dingem., 222.
 „ Dingn. b, 262.
 „ Joh. b, 280.
 Lodewijck, pr., XXXVIII.
 Lodewijks, Wyn., 212.
 Loeken, Neelken b, 189.
 Loemel, v., Jan, deken van Beek, 172.
 Loen, v., Jan, 16; 25.
 Loenhout, v., God., 40, 3 (z.), 7, 50.
 Loersen (Loeyen), Hendr., kan., XXXVIII; 201.
 Loeyen, Hendr., kan., 201.
 Lollaertsstraat, 117.
 Loon, v., Jan, 230.
 „ Maria, gravin, 111, 4 (z.); 127; 207, 13; 230.
 Loys, Jan, 25; 31.
 Loymans, Bart., past., XXXIX; 253.
 Ludekens, Jan, 45.
 Ludic, v., Ansem, 55.
 Luyck, v., Jan, 54.
 Luycken, Jenneken b, 261.
 Luyens, Joh., pastoor van Kl.-Zundert, XXXV.
 Lijnden, v., Heilke, 220.
 Lijndonk, 151.

Lijndonk, v., Hubr., 35.
 Lijss, Barb. b, 200.

M.

Maccart, Henr., kan., XXXVIII.
 Made, XXXI; XXXXI.
 Maere, v., Jan, 17; 25.
 Maere, v., Arn., 21; 32, 8.
 Maes(zoon), Aert, 42.
 „ Celen, 51.
 „ Dirk, 65.
 „ Jan, 58.
 „ Yde b, 49.
 Malderus, Jac., kan., 229.
 „ Joannes, bisschop, XXII; XXVI.
 Mandmaker, de, Luyck, 127.
 Manen, Hanne, 38.
 Marceliszoon, Andr., 156.
 „ Jan, 167.
 „ Kath. b, XXVIII; 167; 170, 2, 4; 188.
 Marck, v. d., Ad., bisschop v. Luik, VIII; 13.
 „ Er., bisschop van Luik, XXV; 158.
 Martens, Gertr. b, 86.
 Martin, Hug., pr., 82.
 Martijn, Willem, 54.
 Mattheussen, Cath. b, 220.
 Mattheeus(zoon), Ansem, 155.
 „ Jan, pr., XXXVIII; 172.
 „ Jan, 185.
 „ Peter, 105.
 Mathijszoon, Jan, zie J. v. d. Water.
 Maurits, prins van Oranje, X, XII.
 Mechelen, Karmelieten, 129.
 Mechelen, v., Jan, 114.
 Mechelmans, Paulus, 227.
 Meels, Corn., 198.
 „ Gerrit, 110; 198.
 „ Herm., 46; 110.

- Me(e)r, v., Anth., 153.
 „ Arn., 50; 175, 8.
 „ Cath., 65; 178.
 „ Cath. b, 176; 192.
 „ Corn., 108.
 „ Crist., 69.
 „ Dirk, kap., 153.
 „ Engel, 153.
 „ Gabriël, 153.
 „ Gielis, 52; 65; 74; 91; 153, 4.
 „ Hilleg., 48.
 „ Jan, 153; 175.
 „ Jannen b, 65.
 „ Lijsb., 74; 89; 91.
 „ Marg., 47.
 „ Mercelis, 175, 6.
 „ Rol., kan., XXXIII; 121.
 „ Serv., XXXIII; 121.
 „ Wijtman, 93 (z.), 9; 104, 5;
 153, 4.
 Meer, v., Bath., 222.
 „ Corn., 222.
 „ Jan, 222.
 Meeren, Abr., XXXI.
 „ Corn. b, XXXI; 284.
 „ Hel. b, 284.
 Meerman, Ansem, 87.
 „ Peter, 110.
 Meerwijck, v., Cath. b, 278.
 Meeuse, Hendr. b, 272.
 „ Paul. b, 272.
 Meeus(zoon), Adr., 171 (z.).
 „ Claes, 116.
 „ Gielis, 73; 187.
 „ Hendr., 22.
 „ Jac., 91.
 „ Jan 106; 132 187.
 „ Meeus, 99.
 Meeuwen, v., Joh, pr., 77.
 Mensen, Joanna b, 283.
 Mere, v., Kath. b, 59.
 Meren, Corn., 186; 222.
 Meren, Jan, 217.
 „ Mathijs, 217.
 Merman, Adr., 65.
 „ Jan, 64, 5.
 „ Peter, 45.
 Mertens, Adr., 126.
 „ Anth., 91, 8.
 „ Celi b, XXVIII; 134; 140; 188.
 „ Christ., 68.
 „ Hendr., 68.
 „ Jan, 134.
 „ Marg., 205.
 „ Roelant, 82.
 „ Willem, 82; 126; 205.
 Michiels(zoon), Faes, 117 (z.), 8.
 „ Hendr., 87; 106.
 „ Jan, 67; 169.
 „ Janneken b, 220.
 „ Maria b, XV; XVI; XXX.
 „ Marg. b, 219; 220.
 Miert, v., Cath. b, 275.
 „ Corn. b, 275.
 Milst, v., Nic., past., XXXX; 254.
 Moelnaer, die, Willem, 44.
 „ Wouter, 44.
 Moere, v. d., Macht. b, 30.
 Moerinx, Hub., pr., XXXVI.
 Molemans, Anna b, 267.
 Molen, v. d., Arn., 45; 110.
 „ Cath. b, XXVII; XXXXIII;
 75; 82.
 „ Jac., 32.
 „ Jan, 24.
 Montan, Corn. b, 271.
 „ Marie b, 267.
 Montens, Hendr., 66; 224.
 „ J., 256.
 „ Sus b, 264.
 Mottenbaerd, Math., 48.
 Muneretti, Ant. b, 264.
 Mutsaerts, Marie b, 269.
 Mijsberg, 190.

N.

Naghel, Jan, pr., 52.
 Nassau, v., Anna, 211.
 " Cath., 112, 4; 181.
 " Engelb., XXXIV; 111.
 " Hendr., XXXIII; 179: 183, 8.
 " Jan, XXXV; 114.
 " Willem, 202.
 Nederveen, v., Joh., 251.
 Nederven, Anna b, 253; 263.
 " past., 253.
 Nedervenne, v., Jan, 91.
Neereind, 187.
 Nelen, v., zie v. d. Eele.
 Nelensen, Jan, 137.
 " Roelof, 137.
 Nemius, Gasper, XXVI.
Nerven, 91.
 Nerven, v., God., 91.
 Neste, v. d., Arn., 18; 29; 35, 6, 7, 9.
 Neven, Hendr., 206.
 Niclaes, Adr., pr., XXVIII; 218.
 Nieuwenhuysen, v., Andries, kap., 208.
 " Cath. b, XV.
 " Henr., pr., 72, 5;
 80, 4; 98.
 " Michiel, 208.
 " Th., 54.
 Ninivelt, v., Anna b, 264.
 Nispén, v., Floris, 94; 126.
 " God., 145.
 " Jan, deken van Beek, 136.
 " Willem, 110.
Noort, de, 152; 178.
 Norijs, Joh., pr., 75.
 Nouten, Arn., 177.
 " Corn., 223.
 " Hendr., 177.
 " Hilleg., 177.
 " Hubr., 177.
 Noutszoon, Claas, 31.

Noutszoon, Gerrit, 60.
 Noyden, Arn., 102.
 Nuwenleynde, v. d., Jan, 91.
 Nijs, de, Jan, 215.
 Nijszoon, Jan, 176.
 " Peter, 176.

O.

Obels(zoon), Adriana, 197, 9.
 " Adr., 197, 9.
 " Anth., 199.
 " Hubr., 197.
 Oeckel, v., Claes, 17, 8; 21, 5, 6, 9.
 Oerle, v., Adr. b, 268.
 Oosterhout, v., Beatr., 59; 60.
 " Peerken b, 188.
 Oesterzeel, v., Ant., 78.
 " Willem, 78.
 O(o)men, Adr., pr., 260.
 " Adr., vic-gen., XX; 260.
 " Adr., 140 (z.); 200.
 " Corn., 200; 205 (z); 209; 222.
 " Hendr., 140; 200.
 " Jan, 222.
 " Kath. b, 270.
 " Peter, 200; 205.
Oosterhout, XXXI; 63; 129; 140; 175.
 " schepenen: Aartszoon, Jan;
 Drongelen, v., Corn.; Heymanszoon,
 Jac.; Michielszoon, Jan; Omenzoon,
 Adr.; Snavel, Hendr.; Spont, v. d.,
 Jan; Staesenzoon, Roel.; Zebrechts-
 zoon, Zebr.
 Oosterhout, v., Beatrix b, XXVII; 59; 60.
 Oranje, v. Fred., Hend., XVII; 246, 7.
 " Maurits, XII.
 Orsini, de, Rayn., aartsdiaken, 27.
 Os, v., Goris, pr., 134, 7; 158.
 " Jute, 28.
 " Willem, 66.
 Otten, Adr. b, 285.
 " Geertr. b, 270.

Otto, Franc. *b*, 278.
 Oudaert, Karel, deken, 140.
Oude Cant, 103, 5.
 Oumaken, Jan, 45.
 Outenaer, v., Anna *b*, XXIX; 199; 210, 7.
 Willem, XXIX; 199.
 Overa, v., Huybr., 138.
 " Jan, 74.
 " Peter, 74; 138.
 Overacker, v., Anna *b*, XXIX; 225.
 " Jacob, 169.
 " Peter, 169.
 " Willem, 169.
Overvelt, 126; 138.

P.

Pauwels, Adr. *b*, 264.
 " Anchem, 41.
 " Jan, 120 (*z.*), 5.
 " Hendr., 120.
 Perquin, Cath., XXXXI.
 Perre, v. d., J., 244.
 Pe(e)ters(zoon), Adr. *b*, XXVIII; 132, 3.
 5; 140; 167; 171; 265.
 " Ant., 127.
 " Arn., 205 (*z.*); 212.
 " Godev., 100.
 " God., pr., 113.
 " Peter, 171.
 " Reyn., 137.
 " Willem, 190.
 " Wouter, 171.
 Peyman, Jan, 167.
 Philips, koning van Spanje, 244.
 Pieck, Benne, 35.
 Pig, Joh., pr., 82.
 Piggen, Dion., 225.
 " God., 196, 9 (*z.*).
 " Gijsbr., 60, 1 (*z.*), 2, 3.
 " Jac., pr., 114.
 Plaet, Adr., kap., XXXVIII.
 Ploys, Joh., 93, 9.

Poelman, Peter, 56, 8.
 Polanen, v., Jan, VIII.
 Pontan, Died., 33.
 Poorte, v. d., Jan, 153.
 Poosteleers, Corn. *b*, 273.
 Poppel, v., Gov. *b*, 285.
 Poppeliers, Ant. *b*, 286.
 " Marie *b*, 286.
 Potter, Adr., 139.
 " Claas, 41.
 " Jan, 41.
 " Lamb., 102.
 Pottere, de, Paul., 36.
 Prince, Is., 258.
 " Jac., 258.
Prinsenhage: schepenen: Bays, Corn.,
 Gielis; Clerc, die, Jan; Crauwel, Jan;
 Dyrven, Goris, Hendr.; Godertsz.,
 Willem; 's Graeuwen, Anth., Clais,
 Hendr.; Grawe, de, Jac.; Gijsbrechts,
 Boud.; Hendriks, Gijsbr., Hendr.;
 Hulst, v. d., Peter; Janszoon, Barth.,
 Willem; Laureis, Corn.; Noutszoon,
 Gerrit; Oomen, Corn.; Overa, v.,
 Peter; Rover, die, Peter; Symons-
 zoon, Adr.; Willemszoon, Jan, Willem;
 Wouters, Hendr.
 Putte, v. d., Eug., 24.

R.

Rademaker, Jac., 33.
 Ram, de, Jan, 171.
 Rasens, Corn. *b*, 282.
 Ravel, v., Jan, 25; 30.
 Renycoy, Ger., 25.
 Resemans, Adr. *b*, 276.
 " Corn. *b*, 275.
 " Maria *b*, 276.
 Reymanam, Marie *b*, 273, 6.
 Reynkens, Peter, 91.
 Reynouts, Corn., 65.
 Reysenaelde, Alijt *b*, XXVII; 52, 3.

Reysenaelde, Gerrit, 50, 2, 3 (z.), 7, 9; 114.
 Rhede, v., Died., not., 11; 20.
 Riel, v., Adr., 218.
 " Godel., 26.
 " Jan, 218.
 Riet, v. d., Ant. b, 283.
 " Lucie b, 275.
 Riethoven, 178.
 Riken, Ant., 105.
 Ringelberg, v., Nic., 87.
 Risingen, v., Jan, 85.
 Robbens, Elis., 275.
 " Jan, 175.
 Robs, Anna b, 278.
 " Maria b, 277.
 Rodriguez, Elis., 224.
 Roelands, Joh., 103.
 Roepers, Wouter, 91.
 Ro(e)ver, die, Aert, 41.
 " Dirk, 49; 50 (z.), 6; 65; 154.
 " Jacob, 34, 6.
 " Peter, 54, 5, 7; 68.
 " Roelof, 65; 154.
 " Willem, 116.
 Rombouts, Corn. b, XXVIII; 135; 280.
 " Eerenb., XXVIII.
 " Jenneken b, 271.
 Rootven, v., Peter, 108.
 Roy, v., Ant. b, 274.
 Rubbens, Adr. b, XXXI; 286.
 Ruchener (Rusener, Ruysseener),
 Ansem, 36.
 " Jan, 41, 2 (z.), 3, 9; 52, 3 (z.),
 6; 145.
 " Jan, pr., 28.
 " Marg. b, 188.
 " Merc., 146.
 Ruelenzoon, Hendr., 11.
 Rutgeer, heer, 21.
 " God. b, 36.
 Rybaert, Anth., 74.
 " Corn., 170.

Rybaert, Dierick, 74; 89.
 " Willem, 170.
 Rycsel, de, Joh., 132.
 Ryele, v., God. b, 60; 75.
 " Peter, 86.
 Ryken, Peter, 41.
 Rymenam, v., Maria b, XXVII; XXX.
 Rijt, v. d., Lijsb., 132.

S.

Sabel, v., Steven, 93, 9.
 Sande, v. d., Ida, XVI.
 " Lijsb., 61.
 Santbank, 110.
 Scadewijc, v., Aert, 26.
 Schelckens, Corn., 189; 194; 215.
 " Gheen, 92.
 " Peter, 215.
 " Wouter, 189; 194.
 Scheermaeckers, Elis. b, 267.
 Scheeuwen, Corn., 177.
 " Cornelia, 177.
 " Jan, 177.
 " Peter, 177.
 Schendel, v., Barb. b, 285.
 Schepers, Margr., 137; 152; 178.
 " Mich., 137.
 Schoendonck, Eg., kap., 121.
 " Jan, 55.
 Schoenmakers, Hel. b, 278.
 " Lam., 52.
 Schoodt, v., Pietr. b, 274.
 Schoonenborch, Jan, 215.
 Schoonhoven, v., Rob., 211.
 Schoot, v. d., Ant. b, 273.
 " Elis. b, 273.
 " Maria b, 279.
 Schoyt, Adr., 153; 199 (z.).
 Schrauwen, Adr. b, 281.
 " Anna b, 282.
 Schueren, v. d., Peter, 25.
 Schuermans, Maria b, XXX; 264.

- Schuermans, Wilh., 263.
 Schurmans, Maria *b*, 271.
 Schilders, Serv., landdeken, XXXVIII.
Scimmere, zie *Terheyden*.
 Scutters, Denijs, 57.
 " Wouter, 57.
 Seeszijn, Died., 199 (z.).
 Seeu, de, Petr. *b*, 281.
 Selden, Marie *b*, 269.
 Siers, Adr., 100; 110.
 " Jan, 100; 110.
 " Lambr., 110.
 Slachreghen, Hendr., 185.
 " Jan, 185.
 Slangen, Wouter, 146.
 Slotemaker, Joh., *past.*, 28.
 Smeets, Hendr., 33.
 " Peter, 60.
 " Willem, pr., 60; 155.
 " Willem, 80.
 Smidt, Lev. de, deken, XXIX; 219; 221.
 Smit, Willem, pr., 68.
 Smit, de, Dieric, 118.
 " Peter, 67.
 " Willem, 118.
 Smits, Jan, 33.
 " Lucia *b*, 272.
 Smoutkijn, Hendr., 35.
 Snavel, Hendr., 116.
 Snellaert, Corn. *b*, 266.
 Snellen, Heilw., 39.
 " Pieter, 257.
 " Snellaert, 22.
 Sneppaert, Eng., 58.
 " Willem, 58.
 Sniders, Barth., 43.
 " Jan, 43.
 Somer, de, Petr. *b*, 280.
 Son, v., Jenneken *b*, 271.
 " Marg. *b*, 273.
 Sonne, v., Jac., 202, 9.
 Sonst, v., Arn., XIV.
 Sonst, v., Philips, XIV.
 " Willem, XIV.
Soutte Vaert, 169.
Speelacker, 92.
 Spinola, XIV.
Spoerdonk, 38.
 Spont, v. d., Jan, 140 (z.); 146.
 Sporen, Peter, 189.
 Sprang, v., Adr. *b*, 279.
 " Elis *b*, 282.
 " Marg. *b*, XXX; 262.
 " Marie *b*, 279.
 Sprangen, Wouter, 89.
 Sprongh, Geetr. *b*, 263.
 Staes, Elis. *b*, 271.
 " Merc. *b*, 272.
 Staesen, Roelof, 63, 7.
 Stalknecht, Jan, 93.
 Stalle, v. d., Gielis, 61.
 " Peter, 61.
Stapakker, 92.
 Steelandt, v., Marc., 213.
Steenacker, 92.
 Stelbergh, Willem, 41; 51.
 Stelten, metten, Joh., 84.
 Stene, v. d., Daven, 51.
 " Jan, 51.
 Stephani, Wilh., pr., 77, 9; 82.
 Sterbank, Lijsb., 33.
 Sterk, Claes, 43; 64; 88; 106.
 " Died., 18; 38; 40.
 " Jan, 44.
 " Margr., 88; 106.
 " Reyn., pr., 75.
 " Willem, 64, 6.
 Sterren, v. d., Hel., 277.
 Stevens, Aert, 190.
 " Gielis, 190.
 " Jan, 35.
 " Lijsb., 35.
 Stickers, Adr., 178.
 " Claas, 146.

Stickens, Jan, 146.
 „ Wilh. b, 264.
 Stinen, Peter, 35.
 Stonken, Goot b, 167.
 Storm, v., Jan, XXX; 223.
 „ Joanna b, XXIX; 222, 3.
 Strepen, v. d., Ger., 129; 183.
 „ Jan, 209.
 „ Juetken b, 188.
 Strick, Walt., kap., 72.
 Strompe, v. d., Ant., XXIX; 199.
 „ Corn., 201.
 „ Jenneke b, XXIX; 199;
 205.
 „ Marie b, XXIX; 172;
 188; 192, 5.
 Struven, Lamb., 72.
 Sundert, v., Corn., 94.
 „ Sever., 94.
 Surmons, Eust., 225 (z.).
 Swerten, Corn., 74.
 „ Sebr., 74.
 Swevers, Alex., kap., XXXIX.
 Symonszoon, Adr., 138.
 „ Jan, 138.

T.

Terheyden, XXXXV; 27; 152.
 „ schepenen: Bille, Jan; Boot,
 Adr.; Daniëls, Corn.; Diericxszoon,
 Jan, Willem; Dike, v. d., Hendr.;
 Doncker, Willem; Gerritszoon, Ding.;
 Godevaertsz., Gerrit; Goriszoon, Sw.;
 Janszoon, Hendr.; Jooszoon, Dom.;
 Lambrechtszoon, Anth.; Loys, Jan;
 Noutszoon, Claas; Pauwelszoon, Jan;
 Ravel, v., Jan.; Tielen, Jan; Vinc,
 Wouter; Willemszoon, Jan.
Teleringen, XXXXI; 154.
 Thielen, Adr., 102, 3.
 Thielmans, Jan, 206.
 Thiels, Adriana b, 199; 158.

Thiels, Jan, 155.
 Thieri, Elis. b, 265.
 Thijs, Maria, 116.
Tichelt, 146.
 Tiel, Aleyt, 40.
 „ Jan, 30.
 Tierloet, Peter, 40, 1 (z.), 6, 8.
Tilburg, 269.
 Tongerloes, Cath., 77.
 Tourhout, v., Janneken b, 219.
 Touwer, de, Theod., 103.
 Torrentius, Lev., XXI; XXV; 221.
 Tucker, Jan, 37.
 Tul, Adr. b, 127.
 „ Jan, 127.
 Turbiez, Cath. b, XXVII; XXXI; 277.
 Turnhout, v., Joanna b, XXIX.
 „ Lijnken, 188.
 „ Peter, 174.
Turnhout, XV.
 Tymmerman, Melys, 64.

U.

Ucelen, Hendr., 32.
 Uden, v., Lud., kap., 62, 8.
 Ulendonc, v., Juete, 46.
 „ Lijsb. b, 26.
Uloenhout, 35.
 Umbricxszoon, Mich., 64, 6.
 Urbaens, Jan, 59.
 Utenhove, Jan, 34.

V.

Vaeck, Gerrit, 56.
 „ Jan, 205.
 „ Lijsb., 56.
 Vaert, v. d., Jan, 34.
 „ Willem, 40.
 Valkener, Jan, 49.
 „ Jan, pr., 107.
Varenhout, 55.
Varent, 198; 205.

- Varenthout, uut, Hughe, 54.
 " Jan, 55.
 Veeken, v. d., Anna *b*, 284.
 " Corn. *b*, 284.
 " Elis. *b*, 284.
 Veldriel, v., Jos., 258.
 Veltbrake, v. d., Jac., 44.
 " Willem, 44.
 Ven, int, Adr. *b*, 275.
 Venne, v. d., Hendr., 11.
 " Joh., past., XXXVIII; 232.
 " Joh., deken, 62.
 Verdaasdonk, Adr. *b*, 281.
 " Cath. *b*, 282.
 " Corn. *b*, 282.
 " Joh., past., XXXXI.
 Vereyck, Adr., 167.
 " Snellen, 167.
 Verhoeven, Jenneken *b*, 275.
 Verkaer, Cath. *b*, 286.
 Vermeeren, Eva *b*, 267.
 Vermeulen, Adr. *b*, XV.
 " Cath. *b*, 277.
 " Jac., *b*, 281.
 " Maria *b*, 283.
 Verwer, Hendr., 44; 50; 87.
 Verwijmers, Maria *b*, XXX.
 Vessem, v., Joh., past. v. Klein-Zuidert,
 XXIX; 221.
 Vetten, die, Aessem, 101.
 " Lambr., 101.
 Viersteden, 110.
 Vinc, Wouter, 27; 31.
 Vis, Geetr. *b*, XVI.
 Visscher, de, Willem, 22.
 Vissers, Marie *b*, 269.
 Vlaminck, Joh., 173.
 Vlaminckx, Cath. *b*, 282.
 " Joh. *b*, 280.
 Vlemmingslege, 70.
 Vliegheers, Maria *b*, XVI.
 Vloet, v. d., Petr. *b*, XV; XVI.
 Vloet, v. d., Th., 212 (z.).
 Vlijmmeren, v., Hendr., 199.
 Voelkensgraft, 44.
 Voet, Jan, 25, 7.
 Voirtbosch, v. d., Jan, 190, 2.
 Volc, Barth., 108.
 Volders, Paul. *b*, 267.
 Voocht, de, Geert. *b*, 266.
 Vools, Dieric, 58.
 " Willem, 64.
 " Yde *b*, 52, 8.
 Voort, v. d., Adr., 20.
 " Arn., 61.
 " Heilw. *b*, 10.
 " Jan, 20; 92.
 " Petr. *b*, 265.
 Vos, Ansem, 42.
 " Geetr., 74.
 " Hendr., 73, 4.
 " Lamb., 73.
 Vosbeek, Hendr., past., XXXX; 254.
 Voshoolen, 150.
 Vrancken, Peter, 42; 60.
 Vriends, Adr., 201.
 " Lijnken *b*, 189.
 " Marie, 201.
 Vrient, Died., 21.
 " Lijnken. 24.
 Vriese, die, Hendr., pr., 86; 91.
 " Wouter, 54.
 Vuchtscot, v. d., Heylw. *b*, XXVII; 43.
 " Lijsb., 109.
 " Margr., 74.
 " Peter, 74.
 Vijfhusen, v., Peter, 127.
 " Wouter, 127.
 W.
 Waeyenberg, Corn., 189.
 " Herm., 189.
 " Jenneken, 196.
 Wagemaker, Ant., 93, 9.

Wagemaker, Arn., 108.
 „ Beatr., 139.
 „ Godev., 107.
 „ Hendr., 66.
 „ Jac., 108.
 „ Jan, 137.
 „ Zeger, 93, 9.
 Wagemakers, Anna *b*, 275.
 „ Maria XXXI.
 Wallendael, v., Corn. *b*, 276.
 Wannemaeker, de, Beatr., 257.
 Water, v. d., Beatr., 11; 24.
 „ Cornelie, 116.
 „ Hendr., 53 (z.), 9.
 „ Jan, 32, 3 (z.), 8, 9 (z.).
 „ Margr., 116.
 „ Peter, 44.
 „ Ruelen, 11.
 „ Willem, 52.
 „ Wouter, 11.
 Wechghel, v., Willem, 18; 21; 23.
 Wederix, Marten, 34.
 Weghenzoon, Gielis, 169.
 „ Thom., 169 (z.).
 Welle, v., Arn., 35; 46.
 Werrens, Adr. *b*, 276.
 Wese, Joh., karmeliet, 79.
 Westerman, 88.
Westrick, 176.
 Weteringhs, Wilh. *b*, 270.
 Weven, Lijsb., 48.
 Wevere, de, Barth., 212.
 „ Corn., 212.
 „ Frans, 212.
 Wiele, v. d., Cath., 187.
 „ Luc., 187.
 Wilde, de, Flor., kan., XXXV; 224.
 Wilde, die, Jan, 59.
 Willem II, XVII; 250.
 Willems, Aachte *b*, 186; 196.
 „ Adriana, 218.
 „ Anna *b*, XXXVI; 198; 262.

Willems, Cath., 67.
 „ Clais, 186; 218.
 „ Cornelis, 170 (z.).
 „ Daniël, 138; 170.
 „ Dierick, 138.
 „ Hendr., 32.
 „ Jan, 57; 67; 74; 138; 170.
 „ Jacob, 138.
 „ Peter, 214.
 „ Quiryne, 214.
 „ Sebast., 88.
 „ Willem, 74; 84.
Willemstad, XXXI.
 Wiltens, Hendr., 211.
 Winter, de, Hendr., 66.
 Wisschel, v., Wouter, 68.
 Wisselaer, Died., 47.
 „ Jan, 47.
 Witenzoon, Adr., 101.
 „ Jan, 100.
 „ Lambr., 100.
 Witte, Joh., pastoor, XXXII; 19; 39.
Woddenakker, 42.
 Woers, Cath., 59.
 Wolf, de, Anna *b*, 284.
 „ Corn. *b*, 268.
 „ Dimphna *b*, 268.
 „ Godev., 44.
 „ Marie, 270.
 Wolfslaer, v. d., Sebr., 91.
Worinchem, Kruisbroeders, 198.
 Woude, v., Hendr., 79; 80.
 Woude, v. d., Marc., 45.
 Wouters, Elis., 100.
 „ Hendr., 82.
 „ Jac., 82; 101.
 „ Jan, 89; 101.
 „ Jenneken *b*, 188.
 „ Lijsken *b*, 189.
 „ Marie *b*, 266; 285.
 „ Peter, 100; 110; 146.
 „ Willem, 86.

Wouters, Wouter, 146.

Wijck, v., Joris, XIV.

„ Steven, XIV.

Wijcvoort, 91.

Wijfflijt, Jan, 193 (z.), 5.

Wijmer, v. d., Anna, XXXIX.

Wijnen, Joanna b, XVI.

„ Marie, 189.

Wijngaerde, v. d., Avez., 63.

„ Fred., 189; 194.

„ Gielis, 39; 65, 6.

„ Hadew., 65.

„ Jac., 56.

„ Jan, 61, 2, 5.

Y.

Ypelaar, 21.

Ypelaar, v., Jan, 63, 4, 5.

„ Huybr., 27; 63.

„ Peter, 27; 61.

Ysaac, Gerrit, 52.

„ Jac., 10, 2; 152.

Z.

Zande, v. d., God., 155.

Zcheeuws, Jan, 67 (z.); 80.

Zebenzoon, Herman, 68.

„ Heilw., 68.

Zebrechtszoon, Zebr., 63.

Zeelmaker, v., Ger., 108.

Zeemaert, Aert, 26.

Zeeus, Corn., pr., 212.

„ Jehenne, 212.

Zelbach, v., Herm., 132 (z).

„ Willem, 127.

Zoelen, v., Peter, 63.

Zon, v., Willem, past., XXVI; XXXXI.

Zwarte Block, 190.

Zwartenberg, 111, 5.

VERBETERINGEN.

Blz. XI. De plattegrond was beter geplaatst tegenover blz. XIV.

„ 21, no. 21, staat *Aernoud van Maerte*, moet zijn *van Maere*.

„ 28, no. 32, „ *bevestigt no. 17*, moet zijn *bevestigt no. 18*.

„ 68, no. 106, „ *Augustus 1*, moet zijn *Augustus 8*.

„ 118, no. 251, „ *1487*, moet zijn *1486*.

„ 175, 2e r. v. b., staat *Doos I, no. 19* moet zijn *Doos II, no. 19*.

„ 179, 6e r. v. o., „ *renotius* moet zijn *remotius*.

„ „ 4e r. v. o., „ *devotiuse jusdem* moet zijn *devotius ejusdem*.

„ 191, no. 220, staat *1539* moet zijn *1538*.

„ 199, 1e r. v. b., staat *no. 202* moet zijn *no. 222*.

„ 205, no. 240, staat *Januari 28* „ „ *Januari 21*.

„ 212, 3e r. v. o., staat *Doos II, no. 136* moet zijn *Doos II, no. 36*.

„ 213, 7e r. v. b., „ *no. 224* moet zijn *no. 245*.

„ 215, 11e r. v. b., „ *Cornelis en Joost* moet zijn *Cornelisen Joost*.

„ 226, 8e r. v. b., „ *no. 250* moet zijn *no. 248*.

„ 233, 14e r. v. b., „ *ex alia* „ „ *ex alio*.

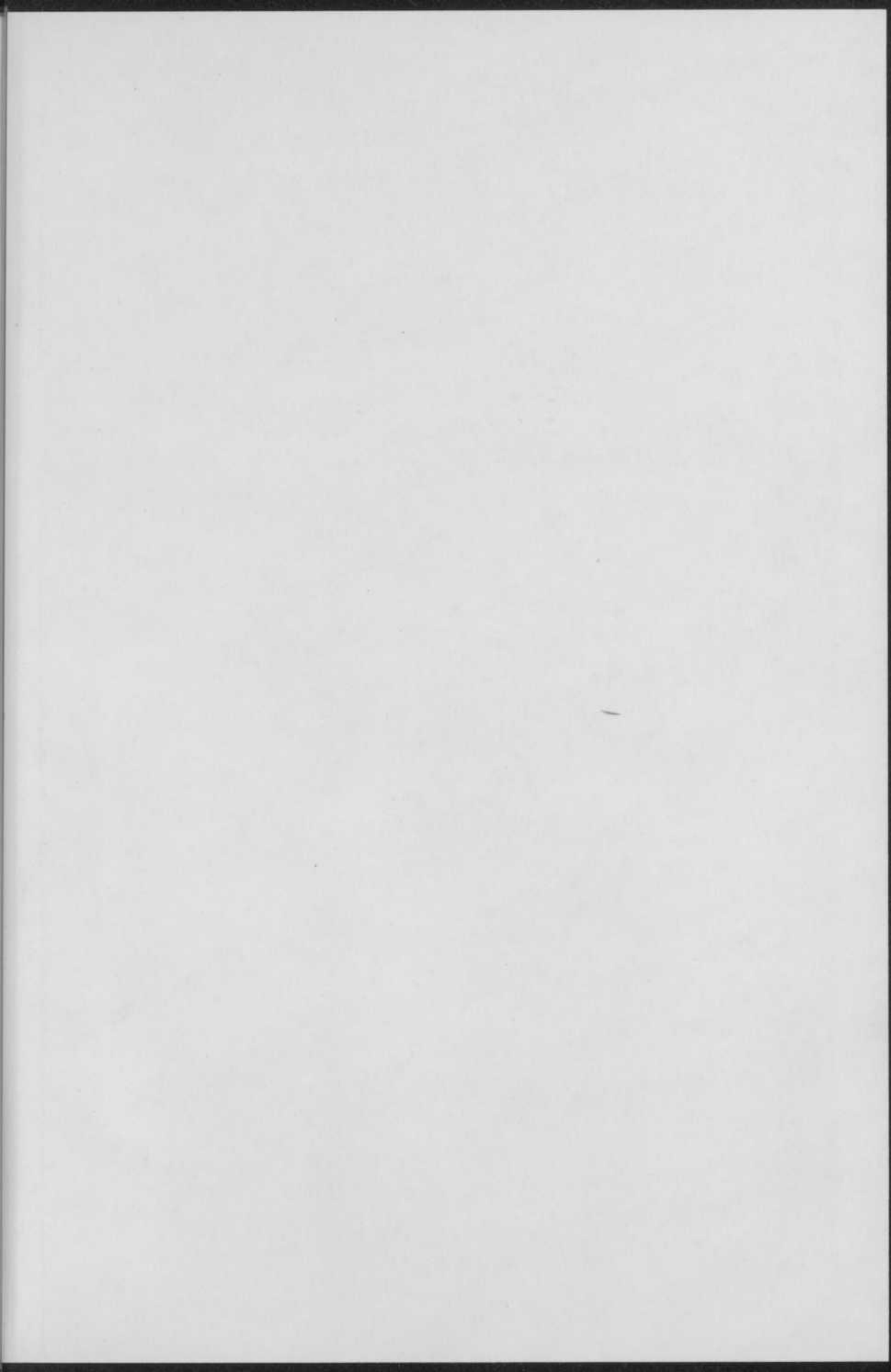
„ „ 18e r. v. b., „ *sive* moet zijn *sine*.

„ 238, 11e r. v. b., „ *obligenter* moet zijn *obligentur*.

„ 247, 3e r. v. b., „ *copie* moet zijn *origineel*.

„ 248, 10e r. v. b., „ *gecollationneerde copie* moet zijn *origineel*.

„ 256, no. 294, staat *September 16* moet zijn *September 17*.

January 1880

February 1880

March 1880

April 1880

May 1880

June 1880

July 1880

August 1880

September 1880

October 1880

November 1880

December 1880

January 1881

February 1881

March 1881

April 1881

May 1881

June 1881

July 1881

August 1881

September 1881

October 1881

November 1881

December 1881

January 1882

February 1882

March 1882

April 1882

May 1882

June 1882

July 1882

August 1882

September 1882

October 1882

November 1882

December 1882

January 1883

February 1883

March 1883

April 1883

May 1883

June 1883

July 1883

August 1883

September 1883

October 1883

November 1883

December 1883

